HENRIETTE YVONNE STAHL

MAREA BUCURIE

editura eminescu

ROMANE DE IERI ȘI DE AZI

Ilustrația copertei: Marcela Cordescu

București, 1970

HENRIETTE YVONNE STAHL

MAREA BUCURIE

roman

Editura Eminescu

Dedic această carte
lui
Dimitrie Monko

CAPITOLUL I

O bătaie în uşă. Petre Kristian tresări. Deschise uşa. În prag sta înaltă, nemişcată, Tereza. Îl privea cu ochii ei de foc negru, sumbri şi grei. Faţa îi era palidă, dar părea liniştită. Nu spunea nimic : aştepta. Petre Kristian se dădu la o parte şi-i făcu loc să intre în odaie. Tereza intră. Pasul ei atît de armonios şi mlădios, era acum şovăitor. Foarte elegantă, apariţia ei contrasta cu odaia banală — una din acele odăi ieftine, închiriate gata mobilată — banală şi în dezordine : ceşti de ceai murdare, scrumiere pline de mucuri, haine răvăşite pe scaune...

Tereza intră şi se aşeză pe marginea patului, fără să spună nimic. Abia acum Kristian îşi putu da seama că, într-adevăr, Tereza era neobişnuit de palidă.

„Oare de ce o fi atît de palidă ? Nu e întîia oară că se întoarce la mine după ce se desparte de un amant..."

Într-adevăr, se împlineau două luni de cînd Tereza, soţia lui, plecase, lăsînd pe masă un bilet — aşa cum ar fi făcut dacă s-ar fi dus pînă la croitoreasă sau la o prietenă — că pleacă definitiv, ca să-şi refacă viaţa.

Mai plecase în acelaşi fel şi acum doi ani, şi, tot aşa, după patru-cinci luni, se întorsese. O făcuse simplu, ca o

regină care se reîntoarce la reşedinţa princiară după o scurtă călătorie la un castel din provincie.

Acum părea tristă. Petre Kristian o privi cercetător. Nu simţea împotriva ei nici un resentiment. O găsea mai frumoasă, mai patetică, mai stranie ca niciodată. Părul ei de un negru desăvîrşit era aşezat ca o coroană grea împletită din cozi.

Tereza se ridică încet, cu oboseală, şi începu să aşeze şi să cureţe masa, şi să pregătească tot ce trebuia pentru ceai. Puse două ceşti, ca de obicei : pentru ea şi Kristian.

Kristian era mulţumit că reîntoarcerea Terezei se făcuse fără scene patetice, fără chin. Acum, viaţa lor de toate zilele va reîncepe. Aceeaşi apăsare care dura de zece ani, aceeaşi neînţelegere liniştită... Desigur că, după un timp mai scurt sau mai lung, Tereza va încerca să scape de mizerie şi nesiguranţă — viaţa lor de exilaţi.

Femeia aceasta mlădioasă ca un şarpe, cu ochii de foc adînc, îl torturase cu desăvîrşita ei inconştienţă. Asta încă de la început. Niciodată nu înţelesese nici cea mai umilă fărîmă din sufletul lui, niciodată nu bănuise, nici nu încercase să bănuiască ce se petrece în sufletul lui, sau dacă măcar are suflet, el care, dintru început, dorise o contopire a vieţii lor, a fiinţelor lor. Îl tratase ca pe un obiect, ca pe orice obiect din casă. Niciodată privirea ei nu se aşezase asupra lui, orice ar fi făcut, orice sacrificiu ar fi adus. Nici măcar nu-l dispreţuia : era un sclav. Primise să se mărite cu Kristian cu nepăsare, ca şi cum n-ar fi fost vorba de ei, ci de lucruri întîmplate altora. Desigur că niciodată nu se întrebase dacă Kristian suferise sau nu din pricina ei, şi niciodată Kristian nu avusese puterea să-i spună ce gîndeşte. Ajunsese foarte devreme la concluzia că acest lucru ar fi inutil.

Tereza nu era în stare de vreun sacrificiu oricît de mărunt, şi nu din răutate, ci dintr-o ciudată opacitate,

care o izola cu totul de oameni, întărindu-i în același timp personalitatea, delimitîndu-i-o astfel perfect.

Petre Kristian își aminti că, într-o vreme, Tereza întrebuința un parfum atît de pregnant, atît de violent, încît o rugase insistent să-l schimbe, căci îi dădea dureri de cap. Nu izbutise s-o înduplece. Nici un argument nu ajungea pînă la ea. Cînd asculta, avea o privire goală, și continua să se parfumeze cu același parfum cu cea mai deplină liniște. Într-o zi, enervat, Kristian voise să azvîrle sticla pe geam. Tereza prinsese sticla din zbor, dopul căzu și tot parfumul se risipi pe divan. Parfumul deveni atît de violent, încît Kristian își dădu seama cu groază că-i va fi imposibil să-l scoată din încăpere. Și, nemaiavînd nici o putere de împotrivire, se învăță cu parfumul care pătrunsese în perdele, în cufere, în rufe, în perne, în saltele... Acum cînd Tereza intrase în odaie, recunoscuse același parfum... Toate acestea nu constituiau pentru Tereza o victorie : se părea că nu observă nimic. Avea un aer uimit cînd i se cerea ceva, de somnambul deșteptat din somn. Singurele momente cînd părea că s-ar trezi din inconștiență erau clipele cînd cînta. Glasul ei de contra-alto, sălbatic și amplu, desfășura înălțări superbe de imense doruri neîmplinite. Privirea Terezei se aprindea atunci cu o intensitate înfricoșătoare. Era într-adevăr o forță a naturii care se dezlănțuia. Glasul părea că izbucnește din corpul ei întreg, ca dintr-un izvor misterios. Dinții, șirag de un alb uimitor, întregeau viziunea de o forță subtilă și de triste nostalgii. Dar Kristian își dădea bine seama că, în loc de trezire, cîntul nu făcea altceva decît s-o ducă pe Tereza într-altă lume, o lume inaccesibilă și mai îndepărtată de realitatea zilnică, decît chiar însăși obișnuita ei inconștiență.

Acum, Kristian o privea cum se mișcă prin odaie, așezînd totul...

„Căci, la urma urmei, se întoarce de la amantul ei și eu sînt soțul ! E a doua oară. Oare, își închipuie că va putea să plece și apoi reveni la infinit, și că eu nu sînt făcut decît pentru a ierta mereu ? Nu-și dă seama că nu există iertare, și că numai și numai mila mă face s-o primesc în casă ? Știu că n-are pe nimeni în lume, știu că e ca un cîine gonit și mai știu că n-aș avea puterea să mă supăr pe ea, din milă și numai din milă. Toată viața mi-a fost milă de ea, de ea care m-a chinuit atîta... Dar cum să-i explic ce simt ? N-ar înțelege..."

Petre Kristian își aminti și plecarea lor din țară. Punct dramatic și crucial al vieții lui. O putea oare învinui pe Tereza de faptul că el nu avusese puterea să i se opună și că, cedînd insistențelor, lacrămilor, rugăminților, paniei, implorărilor ei, își schilodise fundamental viața ? Poți învinui pe altul de slăbiciunea ta, chiar dacă slăbiciunea este mila ?

Transpirația umezi fruntea lui Petre Kristian la amintirea scenelor de atunci. Își părăsise patria, poate tocmai cînd ar fi fost necesar, cu orice risc, să rămînă acolo. Au fost oameni care au murit eroic pe cîmpul de luptă pentru patrie. El dezertase ca să-i fie soției lui și lui mai ușor. Tereza îl convinsese că trebuie să le fie ușor. Atunci, ca să-i faciliteze o stare de spirit tolerabilă — argumente narcoză pentru a-și adormi remușcările — își spusese că „pleacă provizoriu" pînă se mai liniștesc lucrurile ; își mai spusese că el nu „militase" niciodată politic, că fusese întotdeauna neutru, că deci el, ca „artist", nu este necesar să fie „implicat"...

Pedeapsa fusese cruntă : suferise ca transfug mai mult decît ar fi crezut în ceva și ar fi luptat. Cunoscuse dezastrul inutilității, pedeapsa inutilității, pînă în rădăcinile vitale ale ființei lui.

Citeodată, dorul de țară îl durea atît de tare de i se părea că are țipăt în inimă ; i se părea că și-a lăsat acolo copilul bolnav, orfan, părăsit, care are nevoie de el. Copilul acela era patria lui. Patria devenise copilul părăsit...

Kristian își dădea seama că, decît viața pe care o trăia acum, despărțirea lui de Tereza ar fi fost ceva mai simplu, mai firesc, și s-ar fi petrecut foarte repede după căsătoria lor : dar împrejurările exterioare, fuga lor din țară, apoi viața de transfugi, mizeria cu obsedanta căutare de mîncare, de lucru, și goana dintr-o țară într-alta, făcuse ca legătura lor să devină mai necesară decît era firesc. Tereza și Petre Kristian ajunseseră să cunoască acea legătură mai grozavă și mai profundă decît oricare alta : obișnuința. Și acum o vedea mișcîndu-se prin odaie și i se părea firesc, i se părea natural că Tereza se întorsese la el, după ce nu se mai învoise cu amantul ei. Prezența ei i se părea un lucru natural.

Acum, totuși, ar fi putut jura că era ceva schimbat la Tereza. Avea în mișcări o resemnare, o liniște duioasă și atentă, o supunere nouă. Așeza masa, punea ceaiul în cești cu grijă, ca și cum ar fi îndeplinit o datorie sacră, ca și cum ar fi oficiat o taină...

Kristian o privea cu uimire : da, ceva era schimbat. Se hotărî totuși să n-o întrebe nimic, să lase totul să se împlinească de la sine. Poate Tereza dorea o explicație, poate avea ceva de spus, dar lui Kristian îi era groază de scene penibile, de inutilele explicații. Acum o privea cu multă blîndețe. Îi făcea plăcere că o vede din nou în casă. Mișcările ei armonioase, glasul ei, atmosfera de rafinament pe care o răspîndea în jurul ei îl mulțumea. Faptul că nu se înțelegeau ca îndrăgostiți nu i se mai părea important în această clipă. Tereza era legată de el, avea nevoie de el. Un sentiment de ocrotire față de ea îi umplea sufletul. Era liniștit. Suferise nebănuit de mult

numai prima oară cînd îl părăsise Tereza. Atunci, tot ce-l lega de ea fusese cutremurat și dezrădăcinat. Se rupsese legătura trupească, se distrusese orice tresărire de gelozie. Acum legătura era parcă mai adîncă, dar de la om la om, nu de la bărbat la femeie. Apoi faptul că știa că această femeie are nevoie de el, că se întoarce la el cu atîta încredere, îl făcea să se simtă mai puțin singur pe lume, decît era în realitate. O iluzie poate, totuși o iluzie care îi umplea viața. Își putuse desluși acest lucru în cele două luni cît lipsise ea, cînd viața îi fusese și mai grea.

Într-adevăr, viața lor reîncepu din nou fără sforțare, fiecare îndeplinindu-și rolul de totdeauna. Și totuși, mereu, fără nici o clipă de dezmințire, Kristian observă că ceva era într-adevăr schimbat la Tereza. N-ar fi putut spune din ce reiese acest lucru. Poate din neobișnuita ei supunere și blînda ei atenție. Sau, se putea oare ca numai, pur și simplu, să-și fi dat seama că păcătuise plecînd de la Kristian. Deziluzia despărțirii ei de amant s-o fi umanizat? Sau o înfricoșa altă taină? Îl iubea pe omul acela și el o gonise?

Într-o seară, după masă, la ceai, Tereza păru și mai tulburată. Avea o privire neobișnuită, de copil părăsit pe stradă și rătăcit. Kristian nu se mai putu stăpîni — tăcerea lui i se păru un mijloc de a o chinui — și o întrebă:

— Ce ai, Tereza? Vrei să-mi spui ceva? De ce nu vorbești?

Numaidecît ochii Terezei se măriră și lacrimi începură să-i curgă pe față.

Tereza nu plîngea ca celelalte femei. Părea că nu-și dă seama că plînge. Niciodată nu-și ștergea ochii, lacrimile ei curgeau ușor și din belșug. Niciodată nu hohotea și fața îi rămînea tot atît de liniștită. Putea plînge așa

ceasuri întregi, şi mai tîrziu suspina atît de sfîşietor, încît în clipa aceea Kristian ar fi cedat şi ar fi admis orice, ca s-o vadă liniştită. Acum, că plîngea, înţelese cu groază că va urma o astfel de scenă. Tereza îl privea ţintă, dar părea că nu-l vede. Lacrimile curgeau.

Kristian îi cuprinse mîna cu spaimă :

— Ce s-a întîmplat ?

O clipă Tereza rămase fără glas şi cu privirea rătăcită. Kristian o lăsă să se reculeagă. În privirile ei, în gesturile ei, Kristian întrezări iarăşi forma aceea de demenţă ciudată, liniştită şi totală inconştienţă care-l speria.

După cîteva clipe, Tereza îi spuse în şoaptă, privindu-l drept în faţă :

— M-am căsătorit...

Avea pupilele mărite ca ale unui om înspăimîntat de ce vede.

La început, Kristian nu înţelese despre ce e vorba. Întrebă simplu şi blînd, cum se vorbeşte nebunilor :

— Cum te-ai căsătorit ? Sîntem căsătoriţi.

— Nu, nu despre noi e vorba. M-am căsătorit cu altcineva...

— Dar eşti căsătorită cu mine...

— Tocmai asta spun şi eu, nu înţelegi ?

Dar Kristian nu înţelegea încă.

— Şi te-ai căsătorit şi cu altcineva ?

— Da...

— Dar nu se poate, nu se poate ! Vino-ţi în fire, doar nu eşti nebună ! strigă deodată Kristian, cuprins de o panică nestăpînită şi de o revoltă sălbatică.

Tereza rămase tot atît de nemişcată. Kristian se linişti brusc. O mai întrebă o dată, răspicat :

— E adevărat că te-ai căsătorit cu altul... cu altcineva ?

— E adevărat.

— Îţi dai seama ce-ai comis ?

— Da.

— Eşti bigamă. Auzi : bigamă !

Cuvîntul din urmă, Kristian îl strigă iarăşi tare, scos din fire. Tereza privi speriată în jurul ei, ca şi cum s-ar fi temut, mai ales, să nu fie auzit de cineva. Lacrimile îi curgeau pe obraji tot atît de îmbelşugat. Nici nu-i înroşeau ochii. Privirea însă îi era înfricoşătoare.

— Pentru ce ai făcut aşa ceva ?

Glasul lui Kristian se făcuse, fără voia lui, şoaptă.

Tereza spuse :

— Nu se putea altfel. Ca să judeci, trebuie să ştii tot... tot. Şi adăugă încet : — Cred că sînt însărcinată...

Glasul îi era atît de firav şi privirea atît de umilă, încît Kristian înţelese numaidecît că Tereza minte, că mai ales pe celălalt bărbat îl minţise, îl convinsese că este însărcinată, dar că lui, Kristian, nu îndrăzneşte să-i afirme acest lucru cu prea multă vehemenţă. Simţea desigur că nu e nevoie ca şi Kristian să creadă această minciună, care, cu celălalt, fusese hotărîtoare.

— Şi, totuşi, nu poate merge aşa ! E imposibil, murmură Kristian parcă mai mult ca să se convingă pe sine. Oricît de tolerant aş fi, oricît de gata să te iert, oricît de desprins de prejudecăţi... Bigamia e un lucru grav. E ceva intolerabil. Nu pot primi...

— Nu ştie nimeni nimic. Numai tu şi cu mine.

Tereza nu-l privea. Vorbea ca şi cum ar fi fost singură în odaie, ca în vis.

Nu, nu, nu. Trebuie găsită altă soluţie. Nu se poate aşa. Nu se poate. Nu se poate !

O revoltă mare îl cuprinse, revoltă şi spaimă. Nu avea timp să gîndească, dar îşi dădea seama cît e de primejdios.

Tereza şoptea încă :

— Crezi că nu m-am gîndit la toate ? Crezi că nu am avut nopţi de insomnie, zile de groază ? Dar nu pot ieşi din impas în nici un chip...

— Atunci ?

— Atunci...

Tereza făcu o pauză mare, tăcu timp îndelungat, apoi şopti :

— Atunci, ori primeşti să taci, ori mă omor. Ai de ales. Nu există altă soluţie, nici o ieşire. Nici nu va fi prea greu. Sînt absolut hotărîtă să termin într-un fel sau altul. Viaţa e atît de insuportabilă pentru mine, încît îmi va fi uşor să mă omor.

— Nu-ţi dai seama că purtarea ta e îngrozitoare, că e monstruoasă ? E un şantaj : ceri în schimbul vieţii tale să primesc de bună voie să fiu ca înmormîntat de viu...

— Totuşi, n-am vrut să fac acest gest, cel din urmă, fără să-ţi spun. Faptul că nu ştie nimeni, nimeni pe lume... am crezut... Dar nu face nimic. Îţi spun, n-o să fie prea greu. Sînt atît de obosită... Ah, dac-ai şti cît sînt de obosită... Am obosit... am obosit... am obosit...

Kristian începu să se plimbe prin odaie. De cîte ori se întorcea, o zărea pe Tereza în acelaşi loc, nemişcată. Lacrimile îi curgeau cu o regularitate de izvor. Părea împietrită. Şi, totuşi, o mare durere, o mare dezolare se desprindea din fiinţa ei. Atunci, Kristian înţelese că, de fapt, această femeie suferise mult, mult mai mult ca el, de tot ce se întîmplase, de toată viaţa lor vagabondă de transfugi. Pentru această femeie, faptul că nu mai avea cămin, casă, familie, şi nici o siguranţă pentru ziua de mîine, împlinise o dramă desăvîrşită, pe care nici un echilibru, şi mai ales nici o ameţire, n-ar fi putut-o atenua sau răscumpăra. Kristian se simţi şi el vinovat. Acum înţelese că iertările lui comode nu fuseseră ceea

ce ar fi trebuit să-i dea ca s-o liniştească. Probabil înţelesese că o iartă din milă, că n-o mai iubeşte. Probabil că plecările ei nu fuseseră decît încercări disperate de a-şi crea un cămin...

O milă nețărmurită îl cuprinse pe Kristian, acum cînd îşi dădu seama că e prea tîrziu. Din nou mila îl stăpîni. O milă atît de acută, încît ştia că ar fi făcut orice ca s-o ajute pe Tereza. Orice sacrificiu, dar s-o ajute, să răscumpere... Îşi da seama că mila lui nu era creatoare de viaţă, nu salva nimic. Era o slăbiciune. Trebuia s-o refuze şi să-şi ia responsabilitatea vieţii lor schiloade. Să ducă, împreună, pînă la sfîrşit pedeapsa. Cu alte cuvinte : consecinţa caracterului lor. Îşi simţi gîndul strîns de emoţie, ca şi cum, în clipa aceea, s-ar fi materializat în faţa lui, izbitoare, strigătoare, nu numai durerea acestei femei, ci a tuturor femeilor, cu toată slăbiciunea lor, cu toată patetica lor nevoie de a fi ajutate, susţinute. Un sentiment de cavalerism, de nevoie de a lua asupra-şi toate responsabilităţile, i se înălţa în suflet, fierbinte şi eroic. Era ca şi cum ar fi găsit-o sub dărîmături, înăbuşindu-se, şi s-ar fi repezit mai întîi s-o salveze de-acolo, şi abia apoi să judece cum şi de ce a salvat-o, şi pentru ce se află acolo.

Se apropie de ea :

— Tereza... Nu trebuie să te zbuciumi atit. Poate că vom putea ieşi din încurcătura asta...

Privirea Terezei, în clipa aceasta, răscumpără tot ceea ce suferise ani şi ani lîngă ea : o privire de animal recunoscător, de animal îndelung bătut, chinuit şi salvat acum pe neaşteptate de la moarte. Din nou, Kristian simţi fiorul remuşcărilor întîrziate şi nevoia de a se sacrifica. Da, da, poate el fusese de vină de toată neînţelegerea lor... de toate păcatele Terezei.

O întrebă :

— Ce știe despre noi ?

— Că sîntem... divorțați de mult... că mă ajuți ca un frate...

— V-ați căsătorit de mult ?

— De o lună.

— Știe că ești aici ?

— Da. Am spus că vin să iau niște lucruri... Acte.

Și, deodată, patetic, strîngîndu-i mîinile într-ale ei, Tereza imploră :

— Să nu mă lași ! Să nu mă lași ! Am să-ți explic. Ai să-nțelegi... Nu se putea altfel. Sînt catolici toți, toată familia. Foarte cinstiți. Bigoți... Dacă nu mă căsătoream acum cu el, poate că nu se mai putea niciodată. Am crezut... cred... c-am rămas însărcinată. I-am spus. Am hotărît să ne căsătorim. Dacă-i spuneam adevărul despre tine, că sînt căsătorită... n-ar fi vrut cu nici un chip. Ar fi luat copilul, poate... Noi sîntem dintr-o lume de artiști, boemi, ei sînt... burghezi. Înțelegi ce-am simțit cînd m-am gîndit c-o să trebuiască să vin la tine cu... copilul ?

Din nou apăruse copilul. La un moment dat, nici Kristian nu mai știu dacă acest copil este sau nu o născocire. Dacă într-adevăr Tereza e însărcinată. Poate că și în clipa asta Tereza credea în acest copil de care avea atîta nevoie ca să fie iertată.

— Și acum, ce vrei să fac ? o întrebă Kristian, amețit.

— Numai atît : nu trebuie niciodată să dezminți ce i-am spus...

Tereza făcu o pauză, ridică ochii către el, îl privi țintă printre lacrimi și repetă somnambulic :

— Niciodată !

Kristian primi cuvîntul foarte tîrziu, la început nu putu să fie atent decît la lacrimile ei care curgeau din ce în ce mai îmbelșugate și mai mari pe fața ei, în clipa

aceasta extraordinar de frumoasă. Fața unei martire, resemnată, liniștită, luminată de o credință lăuntrică. Kristian înțelese că această femeie se integra atît de perfect cu ceea ce-și dorea, încît nu-i mai rămînea nici posibilitatea să gîndească, nici să aibă remușcări, nici să-și dea seama că minte, nici să știe spre ce merge.

— Da ? întrebă glasul ei, glasul acela atît de adînc, atît de învăluitor.

— Ce ? întrebă Kristian desmeticindu-se din adîncuri, unde nu fusese nici aer, nici viață.

— Că nu mă vei dezminți niciodată. Că niciodată nu vei spune nimănui adevărul...

Kristian o privi, uluit.

— Altfel... nu se poate ? Nu putem divorța fără știrea lui ?

— Nu, atunci abia s-ar afla. Atunci abia devin bigamă...

— Totuși, am putea divorța în taină.

— Nu se poate. Actele ne sînt încurcate. Încercarea noastră ar putea dura luni de zile. Ar afla și el și nu m-ar ierta. Nu, nu, nu. Niciodată nu trebuie să afle.

Și glasul ei se zvîrcoli din nou ca pe jar, ca în chin.

— Dacă totuși ar afla — din întîmplare ?

— Nimeni nu poate ști că nu sîntem divorțați. Numai tu...

— Bine, bine — șopti Kristian, și în clipa aceasta îl cuprinse o mare oboseală, ca și cum s-ar fi deșteptat bătrîn, după un somn de zeci de ani. I se păru că nu mai are ce face cu viața sa, și că e absolut indiferent orice ar promite. Totul era sfîrșit. Cel puțin, așa va mai putea împlini acel gest bun față de femeia care fusese a lui și care acum plînge implorînd. Într-o ultimă lumină, Kristian își dădea seama că Tereza nici măcar nu-l iubea pe

omul acela, și că n-avea să fie fericită nici acolo. Totul era foarte trist.

— Nu voi spune nimănui nimic, șopti Kristian.

— Nimănui ? Niciodată, Petre ?

Glasul ei tresărise, readus la viață, patetic înălțat.

— Niciodată, nimănui, nimic !

— Jură !

— Jur !

Tereza îl privea atît de intens, încît Kristian se simți stingherit. Mulțumirile îi păreau nemeritate. O întrebă brusc, ca să sfîrșească de-a mai simți asta :

— Ai să mai cînți ? O să-ți dea voie ?

O ceață trecu prin fața ochilor ei, o umbră care-i întunecă privirea, dar numaidecît totul se lumină de un fulger de dorință :

— Mai tîrziu. Înțelegi ? mai tîrziu. Altfel, nu pot... nu pot trăi...

Da, Kristian înțelegea, înțelegea perfect. Tereza nu se schimbase cîtuși de puțin. Da, nu-l iubea nici pe omul acela...

Asta a fost tot.

Cîteva zile, Tereza a mai stat cu el, a fost aceeași ca de obicei : se mișca prin odăi cu aceeași grație, cu aceeași nostalgie vagă și indiferentă, sosită din altă lume decît cea omenească.

Apoi a plecat.

Kristian a condus-o la gară. Înaintea plecării, pe peron, s-au sărutat. Tereza a înălțat fața, apoi, brusc, a întins gura. Kristian, pe neașteptate, a cuprins-o sălbatic în brațe și sărutarea cea din urmă le-a fost poate singura adevărată, singura fără minciună. Abia atunci Kristian înțelese pînă-n adîncul sîngelui, că această femeie fusese totuși a lui. Cînd Tereza s-a desprins, cînd n-a mai avut-o în brațe, a simțit un gol rece, de moarte.

Tereza a intrat în vagon. Kristian i-a ajutat să-şi aşeze bagajele, apoi a coborît din nou. Trenul a plecat, Tereza n-a venit la geam. Nu era ca femeia care flutură o batistă inutilă, poate atît de consolatoare, la fereastra unui tren care dispare în zare, chiar dacă omul rămas jos şi-a sacrificat întreaga lui viaţă pentru ea. Poate, singură în vagon, neştiută de nimeni, plînsese acele lacrimi ale ei, atît de îmbelşugate... atît de frumoase, pe faţa ei palidă, îngustă, stranie.

După plecarea ei, Petre Kristian îşi dădu seama că nici măcar nu-i cunoştea adresa. Ştia numai că plecase în Belgia. El îi cumpărase biletul.

Astfel îl aruncase pentru totdeauna în singurătate.

CAPITOLUL II

Glasuri ce se certau cu vehemenţă o treziră pe Lilo din somn. Înţelese numaidecît că mătuşa ei Luiza da afară pe unul din chiriaşii pensiunii. Vocile căpătară atîta violenţă, încît Lilo se ridică, aşezată în mijlocul patului, ca să asculte mai bine şi să-şi dea seama dacă e nevoie sau nu să intervină. În somn i se păruse că e vorba chiar de o bătaie în toată legea. Dar, în realitate, pînă una alta, darea afară a chiriaşului se mărginea la un schimb activ de răcnete şi insulte de o parte şi de alta.

Lilo recunoscu şi vocea chiriaşului. Era un bavarez destul de sălbatic în apucături. De aproape două luni nu plătise chiria. Era într-adevăr din fire obraznic, grosolan, şi nu lăsa să se curețe la el în odaie, unde, pătrunzînd, aveai impresia mai mult că te afli într-un grajd decît într-o locuinţă omenească...

Glasurile se auzeau deslușit :

— Afară ! Afară !

— Să taci ! Ce strigi aşa la mine ?

— Cum de ce strig ? Să-mi plăteşti chiria !

— Am s-o plătesc...

— De două luni spui la fel.

— Și asta ți se pare un semn că n-am s-o plătesc ? Ești superstițioasă ?

— Încurci vorbe fără noimă. Eu vreau deslușit : să-mi văd banii, auzi, banii, și să pleci !

— De ce să plec dacă plătesc ? Atunci nu mai ai nici un motiv să mă dai afară...

— Cum nu am nici un motiv ? N-ai plătit de două luni !

— Vorbești anapoda. E vorba că dacă plătesc...

— Plătește atunci... și nu mă mai bate la cap !

— Păi, de ce să plătesc dacă spui că tot o să mă dai afară ?

— Am spus să plătești și să pleci, dacă vrei !

— Și dacă nu vreau ?

— Ce, nu vrei să plătești ? Nu vrei să plătești ? ! ! !

Glasul Luizei Schultze răcni atît de violent încît Lilo crezu că de data asta mătușa ei fusese lovită de bavarez. Ascultă cu și mai mare încordare, dar fără să se miște. Îi era penibil să meargă acolo, îi era silă de scenele acelea care se repetau veșnic cu toți locatarii, cu fiecare în parte și cu fiecare pentru alte motive, mai mult sau mai puțin absurde ; lăsaseră lumina aprinsă toată noaptea la closet ; vorbiseră prea mult la telefon ; găseau că mîncarea nu era de-ajuns sau nu destul de bună ; veneau cu mosafiri gălăgioși și noaptea sau, păcatul suprem, — întîrziau cu plata chiriei...

— Ho, ho ! strigă bavarezul cu mojicie.

— Să nu vorbești așa cu mine ! Nu-ți permit !

— N-am spus nimic ! Vreau numai să te potolesc.

— Să mă potolești pe mine... dumneata ? ! Ba să te potolești dumneata ! Eu n-am nevoie să mă potolesc. Bine mi-ar merge dacă m-aș potoli. Nu vă permit să fiți obraznici cu mine la mine-n casă, pe socoteala mea, pe banii mei ! Să plătești imediat, că altfel chem poliția pentru

scandalul pe care-l faci și pentru că nu vrei să plătești chiria !

— Dă-mi cheia să-mi iau lucrurile !

— Vezi să nu ! Cheia e la mine și îți reții lucrurile, ca să am cu ce mă despăgubi dacă pleci fără să plătești.

— Cum să plătesc dacă ai încuiat ușa odăii ? Banii îmi sînt acolo. Auzi purtare de femeie, să profite că merg la closet ca să-mi încuie ușa odăii !

Se auzi rîsul acidulat al Gretei, servitoarea adusă de la țară.

— Tu să taci, tîmpito ! Ce rîzi ? răcni Luiza Schultze scoasă din fire. Apoi continuă pe un ton amar și violent :

— Ba îți închipui că am să fac pe delicata... Delicată cu un om ca dumneata ! În fiecare zi dispari cu noaptea-n cap și vii cine știe cînd, ca să nu te prind... Nici nu te speli, nici nu te schimbi...

— Fac economie la apă !

— Nu-mi pasă ! Apa tot trebuie s-o plătești... ai să plătești tot sau...

— Dă-mi, femeie, cheia ca să pot plăti ;

— Las' că te cunosc eu ! iar o tuleşti !

— Femeie, am treabă în oraș ! Nu pot pleca așa, în cămașă de noapte, femeie, înțelege !

— Fiecare cu interesele lui ! Și te rog să nu-mi mai spui „femeie". Știi prea bine că sînt domnișoară !

— Vai de capul dumitale ! Nu te felicit ! Dar eu atît îți spun : femeie, sau domnioașră, dă cheia încoace, că acuma sparg ușa !

— Afară ! Afară ! răcni deodată Luiza Schultze ca jupuită de vie.

— Taci, zgripțuroaică bătrînă !

— Cum ? Te țin pe gratis și mă insulți la mine-n casă ?

— Ce pe gratis ? Nu vezi ce scandal faci dacă întîrzie omul cu chiria ?

— Prin urmare recunoşti că n-ai plătit ? Grete, eşti martoră. Am să chem poliţia să-l dea afară. Grete, Grete !

— Poftim, poftim ! se auzi vocea fetiţei.

— Fugi şi cheamă sergentul. Mă insultă. Mă ameninţă, e în stare să facă şi o crimă, să mă omoare ! Sînt sigură că vrea să mă omoare. Ajutor ! Grete, ai să fii martoră la proces !

— Să taci, că te omor ! Şi tu să nu te mişti că te omor şi pe tine ! Nebunelor !

— Ajutor ! Ajutor ! strigă Luiza Schultze cu disperare.

Grete ţipă şi ea, dar cu toate că la ora asta atît de matinală toţi chiriaşii erau acasă, nici o uşă nu se deschise, nimeni nu se mişcă.

Lilo începu să se îmbrace alene. Îi era teamă ca nu cumva mătuşa ei Luiza să nu vină brusc în odaie şi s-o găsească în pat impasibilă. De altfel, se apropia ora cînd în orice caz s-ar fi trezit. Îi era parcă greu să înceapă o zi nouă. Scandalul acesta voia parcă să trîmbiţeze cîtă dreptate avea dorind o altă viaţă decît a pensiunii. Înţelegea însă cu spaimă că viaţa ar putea să continuie aşa cum fusese pînă acum, cu aceleaşi plimbări anoste la cinematograf sau cu tramvaiul prin împrejurimile Berlinului, cu aceleaşi certuri în pensiune, cu aceleaşi mobile de prost gust în jurul ei, totul ieftin, totul sărac, meschin...

În casă, cearta se desfăşura după tipicul obişnuit : încă răcnete, cuvinte grele şi nefolositoare, cuvinte murdare... Apoi glasurile se îmblînziră, prevestind sfîrşitul scandalului. La un moment dat, se auzi vocea chiriaşului care strigă din răsputeri, imitînd foarte bine un cocoş în zori de zi :

— Cucurigu !

Şi glasul Luizei Schultze, din nou furioasă :

— La balamuc ! La balamuc !

Rîsul Gretei în hohote... apoi nu se mai deslușiră cuvinte, ci numai un murmur neîntrerupt care dovedi că, în fine, s-a ajuns la o înțelegere.

Lilo era bucuroasă că nu ieșise din odaie și nu se amestecase în ceartă. Observase că mătușa ei se întărîta cu atît mai mult cu cît avea public mai numeros. Și, desigur, că aceeași observație o făcuseră și ceilalți chiriași, deoarece nimeni nu ieșise din odaie ca să-i vină în ajutor, cu toate că răcnetele ei, la un moment dat, fuseseră într-adevăr disperate. Acum domnea o liniște deplină... Probabil că mătușa ei și chiriașul intraseră într-altă odaie.

Lilo profită de această acalmie, și, luînd un halat pe ea, se îndreptă iute spre baie, de unde, în timp ce se spăla, auzi cum întreaga pensiune se deșteptă la viață. Uși, glasuri, pași, un murmur îndepărtat, o melodie monotonă și cunoscută. Apoi bătăi în ușa odăii de baie îi grăbiră mișcările. Ordinea era strictă : fiecare dispunea de un timp limitat pentru a ocupa baia. Ora fixată era afișată pe ușă. O întîrziere ducea în mod fatal o avalanșă de strigăte, revolte, supărări... Lilo reuși să se introducă la ea în cameră, scăpînd și de data asta nevăzută. Știa totuși că, mai curînd sau mai tîrziu, va asculta explicațiile plicticoase ale mătușii ei, explicații întotdeauna fără sfîrșit... aceleași...

Apoi Lilo merse în sufragerie ca să-și bea cafeaua. Era un ritual obligatoriu, nimeni nu avea dreptul să fie servit la el în odaie decît dacă era bolnav, cu febră.

În sufragerie, Lilo îi găsi pe toți ai pensiunii adunați pentru masa de dimineață. Grete, mărunțică, ușoară ca un fulg și zăpăcită, servea, alergînd de colo-colo. Mîncau cu toții în tăcere și fiecare își ținea ostentativ nasul în farfurie, în timp ce domnișoara Schultze, cu fața roșie, umflată de o mîndrie reținută, ascunsă sub un aer de

modestie arţăgoasă, vorbea singură, enervată că nimeni nu o bagă în seamă şi că nimeni n-o întreabă nimic despre scandalul din zori, pe care, bineînţeles, ştia că toată lumea îl auzise. Din timp în timp, fără să se jeneze, făcea observaţii dezagreabile fiecăruia. Nu i se răspundea decît printr-un mormăit.

— Totuşi bavarezul a plătit pînă-n cele din urmă — spune în fine bătrînul Braun, un pensionar văduv, care era întrucîtva rudă cu domnişoara Schultze.

— Măgarul ăla ? ! Voia din nou s-o tulească fără să achite. Dar i-am luat-o înainte : s-a dus la closet, i-am încuiat odaia, am luat cheia şi... să te vedem !

Se auziră cîteva rîsete.

— Va să zică asta a fost baza distracţiei de azi dimineaţă, spuse Edmond Uleind. Faţa lui nervoasă, prea slabă, palidă, avea un surîs neplăcut.

— Poate să te distreze pe dumneata aşa ceva, dar aş vrea să te văd dac-ar trebui să te lupţi cu toţi nebunii sau necinstiţii care trec pe la mine prin pensiune !

— Mulţumim !

— N-a vrut să te jignească, domnule Uleind, spuse bătrînul Braun, împăciuitor.

— Acum o să trebuiască să pun din nou biletul de închiriat !

Şi imediat după această reflexie, făcută pe un ton de nostalgie romantică, domnişoara Schultze strigă cu o violenţă neaşteptată şi plină de o hotărîre eroică :

— Grete ! Grete !

Chemata sosi ca vîntul, puţin speriată.

— Ia biletul de închiriat de la mine din odaie, de după dulap şi du-l la portar să-l puie !

Grete dispăru. Domnişoara Schultze strigă în urma ei :

— Să nu rămîi acolo ! Vino repede că avem treabă ! Vezi să nu spargi ceva !

Apoi îl privi lung pe tînărul Lemke, cum mănîncă, şi-i spuse rece :

— Domnule Lemke, dumneata confunzi untul cu pîinea. Stratul de unt e mai gros ca felia de pîine...

Lemke se înroşi. Nu răspunse nimic, dar împinse brusc castronaşul cu unt din faţa lui.

— Sau poate — continuă domnişoara Schultze cu o ironie greoaie şi amară, ai astăzi vreo întrunire politică a partidului dumitale şi te pregăteşti să vorbeşti pentru binele poporului pe socoteala mea ?

— Domnişoară, vă rog să nu vă amestecaţi în aceste lucruri care... nu vă privesc şi pe care nici nu le puteţi măcar înţelege !

Lemke era roşu de furie stăpînită.

— Dacă le înţeleg sau nu, asta nu poţi şti dumneata. N-ai ajuns încă să mă judeci...

— În orice caz, sînteţi din ce în ce mai amabilă în dimineaţa aceasta — spuse Mihaels mestecînd fără grabă, dar cu mare poftă.

— Poate, scumpa mea, ai o mică indigestie, sugeră Braun. Puţin bicarbonat face totdeauna bine. Calmează...

— Sau, poate, o insomnie rebelă vă chinuie nopţile, şopti Uleind, mieros.

— Ceai de floare de portocal, simbol al purităţii, şopti Mihaels.

— Ia să mă lăsaţi în pace ! Ce v-am întrebat de vorbiţi atîta ? Acum săriţi cu toţii, dar dacă are omul nevoie de voi, poate să crape şi nu vă mişcaţi. Să strige numai omul ajutor ! : vă întoarceţi pe partea cealaltă ca să dormiţi mai bine.

Se făcu tăcere cîteva clipe.

Pitschau, cu un glas monoton şi plictisit, spuse :

— Cînd Voltaire a mers la Potsdam în călătorie de nuntă cu prima lui nevastă, care era, de altfel, surdă,

i-a şoptit tandru că nimic pe lume nu-i mai presus de viaţa agreabilă pe care o poate răspîndi în jurul său o femeie zglobie şi drăgălaşă.

Nimeni nu-l asculta şi nici nu surîse, fiecare fiind învăţat cu felul lui de a glumi pe seama celebrităţilor. Numai domnişoara Schultze spuse cu tristeţe :

— Domnule inginer, dumneata ştii foarte bine că mama lui Lilo era de origine franceză...

— Nu ştiu ce legătură poate fi între mama lui Lilo şi Voltaire, spuse Braun. Părea încurcat, atent şi supărat că mintea nu-l ajută.

— Dragă Braun, se petrec în sufletul femeii multe lucruri pe care bărbaţii nici nu le bănuiesc, spuse Luiza Schultze cu un ton profund.

— Amin, adăugă Uleind, care părea că se distrează de minune.

Pitschau continuă, privindu-l pe Uleind :

— Filozoful Otto Weininger nu şi-a putut încă găsi liniştea în mormînt. E frămîntat de problema pentru ce oare pe el îl cheamă Otto Weininger, iar pe fratele lui siamez îl cheamă Edmond Uleind ?

Uleind nu-şi putu stăpîni o mişcare de enervare. Se înroşi puţin. Braun însă întrebă cu mare interes :

— Otto Weininger ? Filozof ? A existat ? Cine ? Cînd a trăit ?

Se întoarse cu încăpăţînare către Edmond Uleind, care ripostă foarte enervat :

— Adresaţi-vă domnului Kurt Pitschau, văd că e cult şi bine informat...

— A existat un filozof Otto Weininger, domnule inginer ? Ce susţinea acest filozof ?

— Filozof... antisemit... misogin... moarte tragică ! Sinucidere, mormăi Kurt Pitschau, mestecînd.

— Filozof... moarte tragică... misogin !.... murmură Braun, căzut pe gînduri. Trebuie să-l citesc și eu...

— În orice caz, continuă domnișoara Schultze, ca și cum n-ar fi auzit ce se vorbea, știu că domnul Lemke se supără imediat ce vorbește cineva de politică. Nimeni nu poate glumi cu dînsul...

— Nu e supărăcios. E tînăr. Crede în idealuri. Are idei filozofice, zise Braun cu tonul lui împăciuitor, domol și tîmpit.

— Crede în binele poporului, în progres, adaugă Pitschau, imitînd tonul. În evoluție... E mistic...

— Chiar și în revoluție... adăugă Uleind, imitînd și el tonul blajin al lui Braun.

— Să mă lăsați toți în pace, atîta vă rog ! urlă Lemke aprins la față. Nu sînteți în stare să înțelegeți ce se petrece. Veți înțelege cînd va fi prea tîrziu... dar va sosi momentul... Auzi... eu și mistic... eu mistic !...

— Interesant... interesant, spuse Uleind, așezîndu-și cotul pe masă, ca să-și poată sprijini fața în palmă, într-un gest plin de ironică atenție și admirație exagerată. Din ce în ce mai interesant !

— Dumneata, domnule Uleind, nu iei niciodată apărarea cuiva decît dacă poți să jignești pe altcineva, decretă Mihaels fără să privească în jur, și mîncînd tot atît de liniștit și cu poftă.

— N-am nevoie să-mi ia nimeni apărarea și mai ales nu domnul Uleind ! Ideile mele n-au nevoie să fie apărate ! strigă Lemke. Surîsul lui Uleind se transformase în rînjet.

— Iar ați început cu discuțiile politice ? Vreți să vină poliția să ne percheziționeze și să ne aresteze pe toți ? spuse doamna Luiza.

Toate acestea Lilo le auzea ca din depărtare și i se păreau atît de cunoscute încît avea impresia să ar fi pu-

tut răspunde pentru fiecare din ei, cu toate că niciodată nu deslușise, și nici nu dori să deslușească ce anume cred acești oameni și nici ce vor.

După cîteva clipe, bătrînul Braun se ridică, mulțumi și ieși din odaie. Apoi Mihaels plecă de la masă, masiv, greoi, încă mestecînd, mulțumind printre dinți. Fața lui trăda obișnuita bună dispoziție și sănătate. Lemke și, foarte curînd, Luiza Schultze, părăsiră și ei sufrageria. Lilo nu terminase încă de băut cafeaua. Pitschau continua să mănînce ostentativ de încet și să mai ungă fărîmituri de pîine cu straturi invizibile de unt. Din cînd în cînd o privea pe Lilo cu un aer foarte absent. Edmond Uleind însă, care-și băuse de mult cafeaua, îi supraveghea pe amîndoi, obraznic și batjocoritor. La un moment dat, Kurt Pitschau îi spuse :

— Am impresia, domnule Uleind, că ați terminat cafeaua...

— Stimate domn, și eu am aceeași impresie...

— Și doriți să vă faceți digestia în sufragerie ?

Lilo abia se uita la ei. O plictisea peste măsură tonul agresiv cu care-și vorbeau întotdeauna acești doi oameni. Știa că Edmond Uleind avea darul să-l scoată din fire pe Pitschau și că Uleind căuta înadins să-i fie dezagreabil.

— Nu văd de ce nu, spuse Uleind, și începu să fluiere ușurel printre dinți. Sau poate, stimate domn, aveți... secrete de vorbit cu domnișoara Lilo ?

— Da, răspunse Pitschau răspicat.

— O, atunci, mii de scuze, dragul meu domn, mii de scuze. Nu țin cîtuși de puțin să vă deranjez. Îmi închipui cît de interesant va fi și cît de bine se va distra domnișoara Lilo în *tête-à-tête* cu dumneata...

Și Uleind se ridică în picioare, împingînd cu mult zgomot scaunul îndărăt.

— Pe mine să mă lăsați în pace ! spuse Lilo mașinal, dîndu-și seama imediat că vorbește ca Lemke.

— Poate ați remarcat, din întîmplare, că am toată grija să vă las în pace... Mi-ar părea bine să fi remarcat, cu toate că nici asta n-are multă importanță. În ceea ce-l privește însă pe domnul inginer Kurt Pitschau... e cu totul altceva... După cîte am observat în ultima vreme, am motive să sper că vă va spune lucruri foarte interesante... foarte interesante, dacă nu neașteptate...

— Am să spun singur ce am de spus ! N-am nevoie de introducerile dumitale ! Sînt de părere să ne lași în pace.

Pitschau era atît de furios, încît Lilo nu s-ar fi mirat să-l vadă repezindu-se la Uleind.

— O, fără supărare... dar eram atît de obișnuit să ne distrezi, încît...

— Glumesc cînd vreau eu, domnule Uleind, nu cînd vrei dumneata. Nu sînt bufon la stîrpituri !...

Fața lui Uleind deveni, neașteptat, palidă. Buzele lui, brusc albite, se crispară. Lilo tresări. Într-adevăr, Pitschau întrecuse limitele îngăduite. Uleind făcu o sforțare supraomenească, se stăpîni ; surîsul crispat se adînci.

— Iar eu nu mă supăr decît cînd vreau eu, nu cînd vrei dumneata. Azi, de exemplu, mă distrezi tocmai pentru că nu-ți arde de glumă. Seriozitatea dumitale și motivele ei au pentru mine efecte hilariante...

Și Edmond Uleind rîse tare, un rîs mecanic, mai mult zgomot decît glas de om, apoi, după ce-l privi drept în față cu o curiozitate obraznică, ieși din odaie.

Rămas singur cu Lilo, Kurt Pitschau exclamă cu o furie nepotolită :

— Imbecilul !

Apoi, brusc, cu încăpățînare, tăcu. Lilo continua să mănînce, fără măcar să ridice privirea către el. Simțea totuși o mare ușurare de cînd plecase Uleind. Nu-l putea suferi. Prezența lui îi provoca o repulsie trupească. La masă, se ferea să șadă lîngă el, se ferea ca mîinile lor să se atingă, fie chiar și din greșeală. O enerva fața lui și felul lui de a-și privi mîinile prea albe, prea fine, prea îngrijite, prea des spălate, ca și cum Uleind s-ar fi temut mereu să găsească pe ele urme suspecte, revelatoare. O enervau glasul lui, respirația lui, rîsul lui... De fapt, acest om nici nu prea avea ce căuta la ei în pensiune. Părea mai bogat, mai mofturos decît ceilalți, pe care îi și disprețuia fățiș.

Lilio era adîncită în aceste gînduri, cînd, la urmă, ridicînd privirea, uimită de prea lunga tăcere a lui Pitschau, de obicei așa de bine dispus și vorbăreț, văzu fața lui tînără, sănătoasă, cu ochi frumoși, calzi, privind-o atent, foarte atent... De aproape un an de zile de cînd Pitschau locuia la ei în pensiune, Lilo se învățase să cunoască pe dinafară fiecare expresie a acestui om. Acum, ceea ce vedea în privirea lui Pitschau nu corespundea cu nimic cunoscut. Nici dacă ar fi avut bilete de cinematograf, nici dacă ar fi fost încă supărat, nici dacă plănuia o excursie pe duminică în afara Berlinului...

În timp ce Lilo îl privea, Pitschau, din ce în ce mai muncit, făcu o sforțare vizibilă și se hotărî să vorbească. Glasul lui păstra enervarea provocată de insultele lui Uleind. O întrebă deodată :

— Lilo, vrei să te căsătorești cu mine ?

— Glumești ?

— Nu glumesc... de ce-aș glumi ? Nu vrei ? !

— Nu știu... Nu m-am gîndit niciodată...

— Cînd ai să știi ?

— Nu știu...

— Atunci aștept. Nu sînt grăbit. Cînd ai să știi, să-mi spui și mie.

— Bine.

— Dar îmi dai voie ca, din timp în timp, să-ți amintesc... și să sper că răspunsul tău va fi afirmativ... și nu prea întîrziat...

— Cum vrei...

Pitschau o privi și adăugă pe un ton ce cuprindea și ironie și enervare :

— Dacă nu era idiotul de Uleind să mă scoată din sărite, poate că cererea mea în căsătorie ar fi sunat altfel.

— Poate...

— Aș fi îndrăznit să-ți spun lucruri care mi-ar fi făcut plăcere să le afli. Că te iubesc și că nu-mi pot închipui viața fără tine...

Aici Pitschau se opri o clipă, surîse și apucă mîna lui Lilo, care sta nemișcată pe masă.

— Vezi, Lilo, tot am reușit să-ți fac aproape o declarație de dragoste. Da, aș fi vrut să știi că te iubesc. Mai ales asta voiam să-ți spun... și iată... în sfîrșit... A, și uitam să-ți spun ceva tot atît de important : am fost avansat. Asta așteptam ca să pot vorbi serios cu tine. De-acum încolo cred că am să cîștig bine și ai să poți fi destul de mulțumită. Acum am putea chiar locui într-altă parte, dacă ai vrea... Să avem căminul nostru, ceva liniștit, ceva al nostru...

Kurt Pitschau vorbise ca și cum cuvintele lui n-ar fi fost tocmai importante, ca și cum totul ar fi fost o glumă. Lilo se simțea enervată. Își da seama că toată scena era ridicolă și că propriile ei răspunsuri fuseseră fără noimă. Îl vedea pe Kurt în fața ei, înalt, sănătos, frumos ; îi cerea să-și lege întreaga viață de a lui și totuși

cererea lui izbutise să fie caraghioasă. Să fi fost numai Uleind de vină ?

— Ce te uiți așa la mine, Lilo ?

— Nu...

— Nu te jena, Lilo. Eu sînt. Același ca de obicei. Și acum, iartă-mă, te rog, trebuie să plec. E tîrziu. Imediat după avansare n-ar fi momentul să întîrzii, ce zici ?

Surîse, îi sărută mîna lui Lilo și apoi o întrebă foarte drăguț, cu tonul de bun camarad pe care-l avusese întotdeauna cu ea :

— Mergi diseară la cinematograf cu mine ? Iau bilete ? Mi-ar face plăcere să fim împreună...

— Nu știu... poate că da... sau nu, nu știu...

— Bine, bine. Eu în orice caz cumpăr biletele. Filmul cu Conrad Veidt e extraordinar !

Și Kurt Pitschau plecă.

Rămasă singură, Lilo simți o mare deprimare. Ar fi voit să plîngă. Totul fusese ridicol în dimineața aceea, începînd cu deșteptarea în scandalul cu chiriașii, care sunase ca o goarnă într-un balamuc condus de nebuni, și terminînd cu cererea în căsătorie a lui Pitschau, atît de anapoda.

Cu Pitschau fusese împreună de zeci de ori, de sute de ori, singură ceasuri întregi, la spectacole, în excursii, în casă, și niciodată nu-i făcuse curte, complimente, sau măcar n-o lăsase să bănuiască ce gîndea ; iar acum, probabil pentru că se hotărîse să vorbească, vorbise, deși ar fi trebuit să simtă că momentul nu e bine ales. Nici măcar ironiile lui Uleind nu-l dezarmaseră. Uleind își bătuse joc de ei amîndoi. Știa că Pitschau îi va face o declarație de dragoste și se distrase pe socoteala lor...

În mintea lui Lilo încă răsunau cuvintele lui Pitschau, spuse ca la școală, se ferise să fie sentimental și reușise să fie ridicol. Bineînțeles, ar fi fost și mai ridicol să fi

fost patetic și plîngăreț ; totuși ar fi putut întrebuința un ton mai puțin bufon ca s-o ceară în căsătorie...

Dar ce o enerva mai mult pe Lilo, pînă la lacrimi, era că-și da seama că totuși, în cele din urmă, va fi nevoită să se căsătorească cu Pitschau. Ce altceva ar putea face ? Era într-adevăr sătulă, peste măsură sătulă, de viața din casa mătușii ei. Pitschau îi vorbise de un cămin al lor, o casă pe gustul ei, liniștită... Într-adevăr, Kurt avea calități excepționale, de seriozitate, de blîndețe... Dacă n-ar fi fost idiotul de Uleind, totul s-ar fi petrecut altfel. Diavolul acela parcă stă la pîndă ca să strice orice bucurie...

Grete intră în odaie. Începu să strîngă ceștile de cafea și să deretece. De cîteva ori se uită mirată la Lilo, care, nemișcată în fața cești goale, privea foarte absentă ce se petrece în jurul ei.

Grete o întrebă :

— Azi stați toată ziua în sufragerie ?

Lilo tresări. Se ridică și plecă repede. Se hotărî să meargă în oraș. Avea nevoie de niște note de pian.

Pe drum, Lilo se liniști într-atît, încît se trezi chiar rîzînd singură pe stradă de stilul în care Kurt Pitschau își făcuse cererea în căsătorie. Simți în suflet duioșie pentru el. Într-adevăr, ținea la el, se obișnuise cu el. Unul mai cinstit, mai curat va fi greu de găsit. Un om sănătos, frumos și bun. Va putea duce alături de el o viață plăcută. Se vor plimba mult, vor face excursii, vor merge la concerte și, bineînțeles, vor avea copii. Lilo știa că el o admiră, că o crede superioară lui, că întotdeauna va avea multă răbdare cu ea... Știa că deseară vor merge la cinematograf. În întuneric, el îi va lua mîna și vor rămîne așa, înțeleși, fără să fie nevoie de cuvinte patetice, care de atîtea ori nu ascund decît sentimente dacă nu de suprafață, în orice caz departe de a fi eterne.

CAPITOLUL III

Petre Kristian se simțea cuprins de o mare tristețe. Era tristețea puterii lui neîntrebuințate. Soarele dimineții, biruitor, îi colora strident starea de spirit.

Plecase devreme de acasă, în aerul curat și rece, deși nu avea nimic de făcut în oraș. Odaia lui mică de la mansardă îi devenise odioasă. O odaie strîmtă, atît de strîmtă încît nici nu se putea mișca fără să se lovească de mobile, de pereți. Nu își găsea loc decît lungit pe pat. Acesta era singurul chip în care trupul lui puternic putea să se întindă cu totul. Culcat, fără să aibă ce face, fără o carte nouă de citit, fără un plan pentru viitor, fără să-și dorească ceva, își simțea creierul îmfierbîntîndu-se dureros pînă la exasperare, pînă la sleire, de frămîntări care nu rezolvau nimic. Patul devenise loc al suferinței, un loc unde își regăsea automat firul acelorași gînduri care îl munceau. Își vedea trupul întins. Se simțea legat de trupul lui, confundat cu el, dar fără să-i poată înțelege rostul. Pentru ce se afla aici, puternic și inutil? Pentru ce cuprindea atîtea gînduri chinuitoare? Și apoi, gîndurile astea ce erau? Pentru ce nu le putea opri? Dacă ar fi putut să nu mai gîndească nimic, absolut nimic, ce s-ar fi întîmplat? Ar fi murit? Gîndu-

rile care nu rezolvau nimic, care nu puteau rezolva nimic pentru ce nu le putea opri? Nu erau ale lui ? Cînd un lucru este al tău nu poți face ce vrei cu el ? Și, dacă erau ale lui, pentru ce nu le putea opri ? Cine nu le putea opri ? El, tot el. Dar cine era „el" care gîndea fără voie și care nu-și putea opri gîndurile ?

Dacă, la început, cînd fugise din țara lui, totul fusese făcut din spaimă, în numele unui provizorat comod, cu timpul, acest provizorat căpătase nuanțe tragice de viață fără rădăcini, de viață alcătuită dintr-o permanentă așteptare, o viață de irealitate, de amețeală, iar acum, de cînd plecase Tereza, viața lui căpătase ceva total himeric. Cuprins, mai violent ca niciodată de dorul țării, își da seama cu oroare că, dacă pînă acum așteptase să se reîntoarcă „acolo", acum acel „acolo" nu mai exista nicicum. Surveniseră „acolo" atîtea schimbări la care nu participase, încît acum și „acolo" tot atît de străin ar fi fost ca oriunde.

Unii exilați reușiseră, cu timpul, într-o oarecare măsură, zbătîndu-se, să-și înjghebe un simulacru de viață. Însă el, Petre Kristian, nici măcar atît. Un destin ciudat îi complica singurătatea, nu numai în liniile mari și naturale tuturor refugiaților, ci pînă în cele mai umile amănunte personale. Petre Kristian își da seama că la marea și comuna tragedie, el, prin caracterul lui, adăugase cu prisosință ce trebuie pentru ca soarta lui să capete iremediabil pecetea vieții singulare. De multe ori se întreba dacă, rămînînd în patrie, nu ar fi fost tot un om aparte, un om cu o viață alături de cea a tuturor. Răspunsul cinstit era afirmativ. Da, pretutindeni ar fi fost frămîntat de probleme, care, de obicei, nu fac decît să-i atingă pe oameni fără să-i rănească ; pentru ei împrejurările exterioare desăvîrșiseră pînă la absurd, pînă la tragic, o stare de lucruri care, altfel, s-ar fi putut pás-

tra în nunțe estompate. Era singur, părăsit, convins că totul e iremediabil fără rost ; fără rost chiar și faptul de a fi înțeles că totul e fără rost.

Noptile îi erau căderi masive în somnul scurt al unei oboseli care nu avea nimic sănătos, oboseala lîncedă a omului nemuncit. Nici o cazną de ocnă nu i se părea pedeapsă mai mare ca lipsa de activitate, starea pe loc la care era supus pînă la o adîncă sleire. Cum și-ar fi putut petrece timpul ? Învățase, cu sîrguință, dar fără plăcere nemțește, numai pentru că se afla momentan în acea țară, știind că într-o bună zi va fi izgonit de acolo, ca de pretutindeni ; căutase să deseneze, dar lucrul fusese searbăd pînă la dezgust ; încercase să scrie literatură, să țină un jurnal intim ; dar i se păruse ridicol să-și frămînte gîndurile nu numai în creier, ci și pe hîrtie, și nu numai pentru el, ci și pentru alții. Ce să spună lumii ? Că nu înțelege nimic din ceea ce se petrece în el și în jurul lui ? Să spuie poate în mod banal, că este singur și inutil ca un cîine ud, ca un cîine rîios, ca o zdreanță umană și că e conștient de inutilitatea lui ? De inutilitatea fără leac a întregii existențe ? Ce să spuie oamenilor că noaptea, în lungile lui nopți de insomnie, dacă deschide geamul ca să răsufle și vede cerul înstelat, simte, violent, adunată în fundul pieptului, nevoia de a plînge, pentru că nu înțelege rostul netăgăduitei măreții ? Pentru ce soare, pentru ce stele, pentru ce aceste gînduri și pentru ce s-au găsit oameni care și-au dat viața afirmînd desăvîrșirea eternității, a destinului, și bucuria, nemărginita bucurie ?

Petre Kristian, după plecarea Terezei, se încăpățîna să rămînă singur. Voia să vadă pînă unde merge răbdarea, puterea lui de a fi singur, și ce se va întîmpla cu el în această singurătate pe care și-o impusese, exagerînd-o tocmai pentru a-i cunoaște limitele și puterea.

îi era silă de sporadicele şi ieftinele cunoştinţe cu care ar fi putut schimba cîteva cuvinte anoste şi-i era şi teamă să se lege mai profund, ştiind că, peste cîteva luni, pe neaşteptate, va fi din nou nevoie să părăsească şi Germania, aşa cum părăsise de atîtea ori alte ţări şi continente ca să-şi cedeze locul şi cîştigul unui alt şomer şi să simtă din nou în suflet sfîşierea despărţirii, veşnicilor despărţiri...

Petre Kristian îşi da seama că nu pereţii strîmţi ai odăii erau de vină de starea sufletească de nesuferit în care trăia. O odaie, oricum ar fi ea, nu este de ajuns ca să plictisească pînă la durere pe un om dacă el cuprinde destul avînt interior ca să uite ce-l înconjoară. Şi fuseseră într-adevăr clipe cînd Petre Kristian, aşezat pe marginea patului, pe un locşor mic şi incomod, simţise pe neaşteptate şi fără pricină un tumult psihic atît de intens, o putere atît de violentă, încît lumea înconjurătoare fusese anulată.

Dar dacă aceste clipe de gratuită fericire existaseră şi dacă din proprie experienţă Kristian ştia că ele pot exista, totuşi, pentru că sosiseră fără motiv şi dispăruseră la fel şi pentru că nu le putea nici opri şi nici chema cînd voia, viaţa rămăsese tristă, fără înţeles, revoltătoare. Dorul exaltării îi era însă o lumină îndepărtată în întunericul unui drum greu. O speranţă vie, o însetare. Acolo, în exaltarea aceea gratuită păreau să se rezolve probleme, acolo era viaţa desprinsă de temeri, meschinării, moarte, limitări, inutilitate... Se simţea bîjbîind de zile şi nopţi, de ani întregi. Şi, totuşi, lumina acelei bucurii inexplicabile avea grijă, din timp în timp, să apară fugar şi miraculos ca să reînnoiască chemarea la viaţă. Dar care era mijlocul să se apropie de lumină, să pătrundă în acea rază, aşa cum un om ştie să pătrundă la el acasă, cunoscînd strada, numărul şi avînd şi cheie potrivită la uşă ?

Prin alcool căutase să învie o stare de euforie, dar clipa de exaltare era atît de şubredă, de calitate atît de joasă şi urmată de atîta dezgust, încît renunţase uşor la băutură, mînat de imperioasa nevoie de a se simţi sănătos şi curat. Dar pentru ce trebuie să rămînă curat? Viaţa pentru el va mai putea vreodată să aibă un înţeles? Sau viaţa are înţeles oricum ai trăi-o, sau n-are niciodată, nici un înţeles?

Şi-i era silă mai ales de compromisul sinuciderii. Fără să poată explica de ce, i se părea că gestul nu rezolvă nimic, dimpotrivă, acel imens necunoscut al morţii se deschide plin de pericole pentru cel ce-l înfruntă voit. Credea că i-ar fi fost mai uşor să se omoare, dacă n-ar mai fi avut nimic de descurcat, dacă totul i-ar fi fost frumos şi limpede în minte, dacă viaţa lui ar fi avut un sens, sau un scop. Credea că, dacă nu ştie pentru ce s-a păstrat, nu are nici drepul să se distrugă. Dacă, omorîndu-se, va comite împotriva unor legi, vaste ca însăşi viaţa, o greşeală iremediabilă? Fiorul abisului, al vastităţii îl cutremura.

Aceste sentimente erau atît de nedesluşite pe cît de puternice, aşa cum pot fi remuşcările pricinuite de un lucru pe care l-ai săvîrşit, de care eşti sigur că niciodată nimeni nu-l va cunoaşte şi pe care crezi că tu însuţi ţi l-ai iertat. Există stări de conştiinţă care nu se pot explica, dar care, printr-o putere ascunsă, întrec orice judecată, un instinct obscur dar înrădăcinat, asemenea puterii care, dimineaţa, te trezeşte din somn şi tind la continuitatea fiinţei tale.

Oare, starea pe loc la care viaţa îl constrînsese şi la care acum se spune, singurătatea exagerată pe care, din însuşi miezul ei, o pîndea ca pe un fenomen curios, îl va putea duce la ceva nou? Şi ce ar putea fi nou pentru un om care nu mai are nici patrie, nici casă, nici familie, nici

bani, nici posibilitatea de a munci, nici un fel de speranțe, nimic din ceea ce constituie legăturile cu pămîntul? Cu ce va putea înlocui toate acestea ca să nu se simtă mort între vii? Din ce sentimente se va putea adăsta ca să știe că trăiește, că moartea nu va sosi ca ultima, și cea mai desăvîrșită, inutilitate? Ce-i mai putea spune o problemă morală sau sentimentală cînd fusese așezat la răspîntie, singur? îl mai puteau interesa cărțile, teatrul, cinematograful unde se zbăteau lucruri care lui îi erau refuzate și care nu-l mai priveau? O contopire cu aceste lucruri, străine lui, îi dădea în suflet o goliciune rece, ca și cum ar fi asistat la propria lui înmormîntare.

Grădinile tuturor orașelor pe unde trecuse erau marea și trista lui mîngîiere. Grădinile... Ajunsese să le cunoască de parcă ar fi fost oameni, să le revadă ca pe cunoscuți. Știa fiecare copac. Cu unii se împrietenise. Simțea seva crescînd în ei, ca o căldură răsfrîntă în ei, ca o căldură răsfrîntă în inimă, și le-ar fi dorit îmbrățișarea ca a unor ființe conștiente. Nemișcarea lor nu-i era înstrăinare, nici scoarța aspră, izolare. I se părea că pomii îi povestesc tot felul de întîmplări petrecute în lipsa lui: vîntul dezlănțuit primejdios, le răvășise frunzele, le îndoise trupul pînă aproape de pămînt... Luna, mîngîiase cu lumina ei cele mai înalte crengi. Cîte o stea tremurase pe cer. Vîntul șoptise, cu răbdare de ceasuri, taina despărțirilor... plecărilor... Kristian își regăsea prietenii, pomii și păsările de cum intra în imensele parcuri din orice oraș al lumii. Un ușor fluierat și, imediat, din crengi o pasăre răspundea. Firimiturile de pîine din buzunare dezlegau începuturile. Păsările se așezau pe banca lui, ciuguleau aproape de el ciripind obraznic, cerînd mereu cu nerușinare... Petre Kristian se simțea un sol venit să aducă dintr-o grădină într-alta, din lumea întreagă vestea unei misterioase înfrățiri. Un lim-

baj tainic și peste fire de sentimental. O mîngîiere strecurată gîndurilor de deznădejde, ca alunecarea vîntului rece peste aprinderea frunții...

Iarna însă, frigul încremenea totul în tăcere și nemișcare, îl gonea cu cruzime, șuierînd gheață prin haine pînă la sînge, pînă la oase. Foarte rar, cîte un drum scurt prin parcuri, ca să ducă hrană prietenilor zgribuliți în pene. Păsările, ele singure pe lume, îl așteptau. Așeza pîinea pe bănci, apoi fugea, înspăimîntat de tăcerea moartă a pomilor, de gestul misterios al crengilor. Zăpada sub călcîie gemea apăsat.

Petre Kristian, mînat de spaima singurătății, intra în prima cafenea întîlnită.

Se liniștea imediat în mijlocul murmurului catifelat al sălilor calde, înțesate de oameni care mișunau neîntrerupt, dîndu-i astfel prilejul să creadă că nu e singur, păstrîndu-i în același timp anonimatul. Cunoștea fiecare privire a chelnerilor, fiecare gest al oamenilor de serviciu care, la timpuri hotărîte, soseau să curețe, să strîngă, să aerisească ; cunoștea la fiecare oră, fiecare lumină. Totul era cuprins de un ritm liniștit, de o atmosferă odihnitoare, în care gîndurile lui Kristian nu se despărțeau de el, ci dimpotrivă, cuprindeau prin contrast o condensare a vieții. Se amplificau, după cum cadrul aduce unui tablou o valorificare nouă și izbitoare. Totul devenea acut. Se gîndea că poate, dacă ar avea bani destui, nu mulți, dar de ajuns ca să știe că va avea întotdeauna o haină corectă, rufe suficiente, mîncare și o odaie curată, atunci viața asta ar putea reprezenta o desăvîrșire. Să nu ai nici o grijă pe lume, pe nimeni pe lume, nemișcat zile și zile, și tot timpul ca să gîndești, nu ar fi de ajuns ca să-ți petreci viața ca o perfecțiune ? Trebuie neapărat să te zbați, să vrei ceva, să te lupți, să muncești ? Nu poți trăi viața pomilor, a florilor ? Și, to-

tuşi, era atît de legat de oameni, încît i se întîmplase ca odată, citind în cafenea ziarele, să afle de soarta a mii de chinezi care mureau de foame. Ochii i se umpluseră de lacrimi şi trebuise să se stăpînească, ca să nu plîngă în hohote.

Kristian, voit, răbdase cîndva de foame, apoi, răzbit, mîncase. Se dispreţuise, iar lucrul acesta i se păru şi el inutil. Din lipsă de bani şi cafenelele îi deveneau inaccesibile. Nu putea răbda privirile chelnerilor, a patronului de la casă, care, în mod automat, socoteau ceasurile proporţional cu consumaţia. Kristian se simţea obligat ca, din timp în timp, să comande cîte ceva de care nu avea nevoie. Îşi spunea că poate chelnerii şi patronul sînt învăţaţi cu oameni ca el, fără căpătîi, că l-au identificat şi că, poate, l-ar fi tolerat şi fără să consume atîtea cafele enervante... Dar orice judecată rămînea inutilă. După cîteva ceasuri se simţea prost, îşi pierdea răbdarea, se gîndea că nu va mai putea veni a doua zi, că va trebui să caute iarăşi o cafenea unde aceeaşi poveste se va repeta...

Nu putea explica fiecăruia în parte cum şi de ce fugise din ţara lui, cît era de grea viaţa de transfug, cum nu găsea de lucru, cum era gonit ca un cîine dintr-o ţară într-alta, cum îl părăsise şi nevasta după ce-l lăsase în afara legii prin bigamie, şi mai ales cum el, el în primul rînd, suferea de starea pe loc în care avea atîta timp ca să gîndească, pînă la înnebunire, la lucruri ucigătoare. Ar fi putut explica cum fusese în stare să primească şi s-o facă cu plăcere, orice muncă, numai şi numai ca să scape de viaţa în care ceasurile se scurgeau atît de încet şi trist. Odată, în America, acceptase un angajament de parchetar...

Era prima dată cînd Tereza fugise de acasă. Trădarea aceasta neaşteptată din partea unei fiinţe care era sin-

gura lui legătură cu viața, și în care avea încredere, a fost adîncă. Erau sosiți de foarte puțină vreme în America ; nu cunoșteau pe nimeni și încă nu vorbeau decît foarte prost limba acestei țări. Petre Kristian se simțise fără Tereza singur, ca și cum ar fi căzut pe o altă planetă. Pe ceilalți refugiați îi evita dintr-o pudoare aproape bolnăvicioasă. Nu avea nici un prieten, un prieten care să vadă în ceea ce i se întîmplase o durere, iar nu ceva senzațional pentru lumea lor strîmtă de intrigi mărunte. „Știți, Tereza Kristian a fugit de la Petre Kristian. L-a părăsit. Abia sosită în America, și-a găsit un amant. Și el nici măcar nu bănuia. L-am întîlnit azi dimineață. Arăta ca un idiot."

În timpul acela, într-o zi, stînd pe o bancă într-o grădină publică, intrase în vorbă, cu vorba primitivă a omului care a învățat de curînd o limbă străină, cu un bărbat care se odihnea și el pe aceeași bancă. Omul era simpatic, curat, vesel ; o veselie sănătoasă, odihnitoare. S-au înțeles foarte repede. Petre Kristian i-a spus că nu are de lucru, că pentru un refugiat va fi greu de găsit ceva ; că nevasta l-a părăsit, cît suferă și cît de amețitor de singur se simte. Nu avea nevoie să fie înțeles, ci numai ascultat. Vorbea cu însetare, ca după o tăcere lungă. Îi era ușor să vorbească, tocmai pentru că omul îi era atît de străin. Omul îl ascultă liniștit, apoi îi propuse să-l ducă la patronul său ca să-i dea și lui de lucru. Era parchetar.

— Cu toate că mîinile îți sînt fine, ai umeri lați. Se pare că ai putere multă.

Și omul îi privea umerii cu admirație, cu o candoare binefăcătoare.

— Da, am.

Au izbucnit amîndoi în rîs și Kristian a simțit deodată o încredere, un avînt, o dorință de a trăi, de a nu se mai

lăsa pradă unei neurastenii care vroia să pună stăpînire pe el.

— Ai să te obișnuiești cu munca noastră. O să fie greu numai primele zile.

Și, într-adevăr, primele zile au fost grele. În zori de zi, gol pînă la brîu, cu rindeaua în mînă, trebuia să dea gata atîția metri de parchet. O muncă în plin curent, cu transpirația care curgea șiroaie pe trup. Seara cădea zdrobit, frînt, dar cel puțin nu mai avusese timpul să se gîndească la Tereza, la plecarea ei atît de nepotrivită, la singurătatea zdrobitoare în care îl lăsase așa cum ai lăsa pe un om încuiat într-o odaie în care aerul se va sfîrși repede. Irespirabilă singurătate... Într-adevăr, curățirea parchetului avea darul să potolească toate zbuciumele, toate problemele, toate nostalgiile. Era o disciplină de fier, din care ieșea limpezit. Duminica veneau camarazii și-l luau cu ei la plimbare. Erau veseli și simpli, ca niște copii. Kristian se simțea bine cu ei. Mergeau la cinematograf, meciuri de box, jucau biliard, popice Lîngă ei, complicațiile sufletești fuseseră golite de sens. Viața era simplă, cinstită, fără abisuri...

Totuși, Kristian își da seama că nu va putea rămîne toată viața parchetar și că nu toată viața ar putea fi fericit așa. Căută deci să-i atragă pe ei în lumea preocupărilor lui, dar realiza cu dureroasă uimire că, pentru a reuși o astfel de schimbare în aceste făpturi ținute departe de o lume de artă și gîndire, ar fi fost necesar timp lung, efort susținut. Își imagină cu remușcări că, poate acolo de unde fugise, țara lui, și deci unde nu se mai putea întoarce, se elabora pe măsură decisivă și definitivă „omul nou". Poate ! Momentan însă, printre prietenii lui actuali, Kristian se odihnea sufletește. Era numai o pauză între două eforturi. Știa că dacă cineva i-ar fi șoptit : „De acum înainte, niciodată nu vei mai trăi

decît narcoza muncii fizice, fără posibilitatea de a mai merge pe la expoziţii ori concerte, că niciodată un gînd nu te mai frămînta şi vei muri aşa, parchetar", s-ar fi simţit deodată atît de trist, încît lipsa de activitate prin simplitatea ei i s-ar fi părut un iad.

Cîteodată, frecînd la parchet, străfulgerări de doruri ale unei vieţi mai înalte treceau ca fiori prin trup, dar totul era lăsat pe altă dată, amînat, pentru ca narcoza acestei vieţi de efort fizic să dureze pînă cînd adîncurile sufletului vor fi vindecate. Fusese prea multă vîltoare, prea mult extraordinar, ca să nu dorească un timp de odihnă, fie chiar în abrutizare.

Acum, la Berlin, cu ultima plecare a Terezei, Petre Kristian era din nou singur, singur aşa cum nu mai fusese niciodată. La amintirea scenei de despărţire, Kristian se cutremură. „Este nebună, este nebună..." îşi spuse. Nu simţea pentru ea decît tot milă, mereu milă, nici un fel de ură, numai milă ; totuşi, toate scenele, plînsetele, jurămintele îl obosiseră pînă la sleire, îl dezgustaseră pînă la anihilarea oricărei dorinţi. Cîteodată, un sentiment de panică îl cuprindea. Îi era teamă de viaţă, ca unui om care înaintase prea mult în largul mării, luat de lumina soarelui, de jocul valurilor. Acum se trezise prea departe de ţărm şi singur ; dacă nu mai avea forţa reîntoarcerii, a drumului înapoi spre oameni ?

În mijlocul Berlinului atît de violent animat, Petre Kristian se simţea singur pînă la demenţă. Se putea plimba zile şi zile pe străzile Berlinului şi nu-l saluta nimeni decît din greşeală şi nu-i vorbea nimeni decît pentru a-l întreba de o stradă sau ca să-i ceară un foc. Era în furnicarul Berlinului mai singur ca un pustnic în mijlocul pădurii. Gîndul că trebuie să experimenteze pînă la marginile ei această singurătate îl cuprinsese cu o amară dar însetată dorinţă. Voia să cunoască într-ade-

văr puterea singurătății și ce cuprinde această singurătate în adîncurile ei.

Adesea, ca și azi, se deștepta chiar în clipele zorilor, înainte ca soarele să răsară, acele clipe care par că suspendă timpul în spațiul nemărginit al cerului, în culoarea misterioasă a zilei care începea. Petre Kristian se ridica repede de pe pat și, după un duș rece făcut în grabă în sala de baie care servea tuturor celor care locuiau la mansardă, pleca pe drumuri, străzi lungi, mînat de imperioasa dorință de aer, mișcare. Orașul era mort, adormit încă, obosit, cenușiu în lumina care sosea ca o șoaptă peste orașul imens, orașul care pînă tîrziu frămîntase mii și mii de oameni exasperați sau plictisiți pe străzile lui monumentale, orașul cu toată durerea omenească cuprinsă în cuștile odăilor lui, orașul cu luxul lui exorbitant, destrăbălat, orașul cu mizeria lui sordidă în care oamenii se tîrăsc înfometați ca lupii. Kristian cunoștea eroismul și virtuțile latente, viciul și lașitățile din mirosul pavajelor, cafenelelor, subsolurilor care exalau, ca din guri căscate, tristețea mîncărilor sărace. Ar fi recunoscut cu ochii închiși un oraș văzut o singură dată, cum ar fi recunoscut o femeie în noapte după parfumul trupului ei. Ah, mirosul toamnei la Berlin, mirosul primăverii la Paris, al ceții la Londra... Nev-York... Moscova... Varșovia... Odesa... Marsilia... Haga... Roma... În fiecare oraș, pavajul străzilor miroase altfel, benzina automobilelor altfel, aerul dimineții altfel, praful altfel...

„Orașul acesta cu cîteva milioane de locuitori din care nu cunosc pe nimeni !... Am sosit într-o zi cu un tren. O gară luminată, organizată, dar îmi părea că am căzut în acest oraș, printre acești oameni ca din altă planetă. Nimeni nu mă cunoaște. Nu cunosc pe nimeni. Nimeni nu mă așteaptă. Spun *merci* taxatoarei de la tramvai, ca să-i mulțumesc că mi-a dat un bilet. Ea nici nu se

uită la mine. La cafenea comand chelnerului consumația. Îi spun și lui *merci* cînd mi-o servește, dar nici el nu se uită la mine. Aș putea să nu le mulțumesc și ei n-ar observa. Nici spălătoreasa, cînd îmi aduce rufele și-i dau banii nu-mi surîde. N-are timp. Ce am comun cu aceste cîteva milioane de oameni ai orașului ăsta? Și chiar și cu ceilalți locuitori ai pămîntului, miliardele de oameni ai acestui pămînt? Cîteva miliarde de oameni în jurul meu! Nimic, absolut nimic comun, nimeni nu se bucură de mine, nimeni nu suferă din pricina mea. Sînt un om-planetă, ca un pom, ca o vegetală. Aș putea merge la bordel să-mi dau iluzia — așa cum o fac atîția alții — că trăiesc, că exist, că iubesc, dar eu nu accept această minciună. Cum? Chiar într-atît să mă mint pe mine însumi? E drept că nu înțeleg nici de ce m-am născut, nici pentru ce respir și nici pentru ce voi muri, implacabil voi muri. De la naștere sînt implacabil pedepsit cu condamnarea la moarte, dar totuși nu pot accepta să mă mint. Beat să fiu și tot lucid aș rămîne de aberanta mea situație pe această planetă. De fapt, cum este situația oricărui om pe pămînt, numai că ceilalți oameni, locuitorii acestui pămînt, au posibilitatea să se narcotizeze, alcool, morfină sau cu propria lor viață biciuită de ambiții. Unii fac chiar cură de întinerire, ametiți de viață, familie, copii, amoruri disperate, dureri și bucurii; speranțe și deziluzii, ca să-și poată imagina că într-adevăr *trăiesc*. Și nu toată lumea are nevoie de stupefiante ca să-și imagineze că totul este perfect, sau ar putea fi perfect pe pămînt, și să-l accepte pe Dumnezeu ori alt ideal incomprehensibil. Să-l accepți pe Dumnezeu fără a-l înțelege!...

Berlinul, căci, din întîmplare, în Berlin mă aflu, duhnește a mort, un mort care-și imaginează că este viu. Parcă nicăieri, în peregrinările mele — America,

Africa, Asia — nu mi-a mirosit ca aici a mort. Să fie numai pentru că nicăieri ca aici nu am rămas atît de ideal de singur ? De aceea văd, cu spaimă văd, ceea ce văd în jurul meu. Destrăbălarea dezlănțuită. Și asta este o narcoză. O beție. Păcatul ca narcoză, ca beție. Lucrul nepermis îți dă iluzia că ești liber să faci ce vrei, că ai importanță, că însemni ceva. E spectacolul obișnuit al orașului acesta, la care asist : cîrd de femei — douăzeci sau mai multe — trecînd pe înserate pe trotuare, îmbrăcate extravagant, ostentativ demodate, cu trenă, peruci, penaje colorate, pantofi cu tocuri bătute în pietre, mănuși pînă la subțiori trase pe pielea goală... Cîrd de femei care sînt pur și simplu... bărbați în travesti. Bărbați deghizați. În fruntea lor — o pancartă uriașă : *Frau oder Mann* ? Sodomia nu practicată, dar afișată, clamată. Boala devenită sfidare. Alături, la alte ore dar pe aceleași trotuare ale orașului, defilează sadistele. Cu biciușca în mînă, cu masca pe ochi, cu cizme colorate pînă la genunchii goi, fardați în roșu aprins, ca sîngele. Caută clienți, clienți care aspiră la suferință, ca să mai poată simți că trăiesc...

Dacă s-ar scoate moaștele vreunui sfînt, ar urla lumea de nerăbdare și s-ar răscula împotriva superstiției.

Dar cine știe ce este un sfînt ? Un om care l-a acceptat pe Dumnezeu fără a-l înțelege ? ! Ce rost are un sfînt, un martir, un erou, pe pămînt ? Un om care crede ceva pînă dincolo de ființă ? În ideea izbăvirii omenirii plătește cu viața credința lui. Cuvîntul *sfînt* a fost inventat de cine ? Și pentru ce ? Altă narcoză ? ! Sau lui, sfîntului, Dumnezeu i-a răspuns ? Are oare sfîntul certitudini, formule incomunicabile ? De altfel, și matematica este incomunicabilă. Ermetică pentru *nespecialiști*. Și pentru ce nu poate un pianist, care a exersat o viață opt ore pe zi, să-și dea virtuozitatea altui om, copilului lui ?

Dumnezeule, aș vrea să mă deștept la o realitate inteligibilă cu orice sacrificiu, dar să mă deștept la o lumină, alta decît aceste bîjbîieli lirice (oamenii scriu chiar sonete) ale unei omeniri încă în stare să înfăptuiască orice monstruozitate.

Ieri, în timp ce un șomer cerșea (cui ? mie, mai sărac decît el), au trecut care pline de manifestanți, care cereau pîine. Nu se înțelegea ce spun, dar ei urlau. Iar poliția i-a alungat — pe ei nu pe sadiști și morfinomani — cu gaze lacrimogene, bîte de cauciuc și furtunuri cu apă. S-au risipit. Apoi, mai tîrziu, în întunericul înserării, au trecut alte camioane. Și ele pline cu oameni cu torțe aprinse și strigau poate altceva, poate același lucru și au fost și ei risipiți. Cine va cîștiga ? Și cum se va putea ști cine are dreptate ? Și din lupta asta se va ivi ceva nou, proaspăt, mai bun, sau totul va fi durere zadarnică, cu sfinți și martiri ?

Dar ce rușine pregătește acest neam al pămîntului ? Ce rușine, mai mare ca oricînd ?

Poate ar trebui să mor înainte ca această rușine să se înfăptuiască, sau poate îmi va fi dat să asist, să fiu martor la ea, implacabil să particip ca martorul unor oameni pe care nu-i cunosc. Singur, izolat, să asist și să mă simt om și iremediabil legat de oameni. Se poate oare muri de rușine ?

Dacă rămîneam la mine în țară...

Simt că mintea nu mă ajută decît să înțeleg că nu înțeleg ; iar răbdarea viscerală, încăpățînarea vitală, tot atît de implacabilă ca mersul stelelor pe cer, răbdarea oamenilor de a se frămînta în albia lor fără să se reverse, mă face să trăiesc încă..."

De forța Berlinului se simțea atras și îngrozit în același timp, această forță care căuta să-l înghită, să-l cuprindă, să-l usuce, purtîndu-l prin exagerarea lui ca într-o uzină

de voinţi, un labirint de dorinţi... Într-adevăr, în nici un oraş din lume nu simţise, tocmai prin contrast, nevoia să rămînă singur şi mai ales curat de orice atingere carnală. Se împlineau cîteva luni de cînd se despărţise de Tereza. Kristian se ferea de orice femeie. Voia şi aici să se cunoască pe sine. Voia să cunoască nu numai acea singurătate a sufletului, dar şi singurătatea trupului. Oare, ceilalţi oameni erau mai puţin singuri pe lume ca el, Kristian ? Faptul că ei căutau să se ameţească în braţele unei femei care-şi face datoria mîngîind, pe el l-ar fi putut mulţumi ? Nu se simţise şi alături de Tereza, pe care o iubise, singur pînă la durere ? Dar ce fel de om, ce fel de femeie ar putea fi aceea lîngă care să nu se mai simtă singur ?

Gîndurile acestea îl făcuseră pe Kristian mai dornic să poată, cine ştie cum, atinge adîncul sufletului lui, acel adînc care, o dată atins, s-ar fi luminat poate orbitor, răscumpărător. Da, da, voinţa de a sta singur îi da putere să rabde această singurătate.

Şi totuşi, de cîtva timp, această singurătate, pentru că nu adusese nici o lumină sufletului lui, nici o liniştire, începuse să-i fie apăsătoare, şi tot felul de gînduri stranii, contradictorii, de om maniac să-i obsedeze mintea. Erau clipe, şi multe, cînd nu-şi mai aducea aminte că el hotărîse să experimenteze singurătatea lui, şi că ar fi putut, ca oricine, să stea de vorbă cu primul venit, şi să se amestece în viaţa celorlalţi. Din singurătate nu făcuse o putere, ci, în liniştea omului care nu vorbeşte cu nimeni, pătrunsese straniul gînd al persecuţiei nemeritate.

Cînd, după nenumăratele luni, întîlni din întîmplare un cunoscut şi-l văzu cum îi surîde şi se îndreaptă spre el, Petre Kristian avu o neaşteptată emoţie, aşa cum probabil avusese Robinson Crusoe în insulă, cînd îl ză-

rise pe Vineri. De altfel, foarte repede, căută să se despartă de omul întîlnit, ca şi cum un pericol l-ar fi pîndit stînd cu el de vorbă. Kristian îşi dădu perfect seama că, purtîndu-se aşa, pare nebun şi că prietenul îşi grăbise brusc plecarea, dar ce ar fi putut vorbi Kristian cu acel om ? Că vrea să rămînă singur tocmai pentru că este singur, că vrea să vadă cît poate trăi aşa, fără să înnebunească şi că, mai ales, vrea să vadă pînă unde poate duce singurătatea experimentată pînă la ultimele ei limite ?

Dacă ar fi murit, nimeni nu ar fi întrebat de el ; numai proprietăreasa, dacă ar fi trecut termenul plăţii chiriei, l-ar fi căutat. Atît. Odaia şi-o curăţa singur, mînca ici şi colo, la întîmplare, iar rufele şi le ducea la o spălătoreasă modestă care le lua, numărîndu-le, fără să ştie cine le-a adus.

Petre Kristian îşi da seama că ceilalţi oameni aveau ritualul vieţii astfel constituit, zi de zi, ceas de ceas, ca să nu poată gîndi dincolo de ce înfăptuiesc mîinile lor, să nu gîndească la aceste lucruri care pot duce la nebunie, dar care erau acum pentru Kristian atît de esenţiale încît totuşi voia să rişte încercarea lor.

Oare se poate ca aceste lucruri să nu ducă decît la nebunie ? Se poate ca mintea omenească să gîndească în adîncul ei la lucruri care distrug ? Şi dacă nu, atunci înseamnă că aceste întrebări pot avea şi răspuns, şi atunci mai înseamnă că au existat sau există oameni care au găsit acest răspuns ? Dar unde sînt aceşti oameni ? Unde îi poţi întîlni ca să-ţi comunice şi ţie acest răspuns ? Sau nimeni nu poate găsi răspunsul decît numai şi numai pentru el ? Mereu, pentru fiecare om care vrea să ştie, e nevoie de aceeaşi cazină, fără posibilitatea de a comunica şi altora răspunsul, aşa cum nu poţi da nimă-

nui în suflet un sentiment pe care nu-l are, oricît i-ai explica în ce constă acel sentiment.

Dar pentru ce au fost totdeauna oameni care au părăsit lumea ca să se retragă, fie în mănăstiri, fie în munți, fie în pustiu, fie chiar în casa lor pentru a studia, a încerca să gîndească, să pună la cale ?

Deci acum, el, Kristian, era în situația, fără voia lui, a celor care s-au retras, care au renunțat la tot ce este lumesc ca să dezlege misterul vieții.

Da, dar „fără voia lui".

Petre Kristian simte că această diferență, „cu voie sau fără voie", constituie un abis atît de mare încît experiența devine complet altceva. Acei ce se retrag de bună voie, care renunță pentru că știu sau cred că vor găsi ceva ce va înlocui cu prisosință tot ce au părăsit, pe cînd el, Kristian, nu a renunțat la nimic, ci pur și simplu viața, printr-o fatalitate dramatică, se retrăsese din fața lui ca apele unui rîu din matcă, lăsîndu-l singur, părăsit și cu o revoltă în suflet, cu o durere care îl covîrșise și pe care numai dintr-o încăpățînare voia s-o cunoască pînă la capăt.

„Dacă nu sînt legat de nimic, dacă nu am un țel, nu am un ideal de împlinit, și dacă această retragere a mea, ceea ce fac acum nu e prin voința mea, dacă izolarea mea nu a fost făcută prin voința mea, ci împotriva mea, atunci aceasta nu se mai poate numi dezlegare, ci o stare mizerabilă. Numai acei ce părăsesc de bună voie lumea se pot numi liberi."

Ce-i lipsea, era bucuria renunțării. Și Kristian știa că în acest punct al vieții lui, al înțelegerilor lui ajunsese la un punct crucial și că ar depinde desigur de el, de puterea lui sufletească și mintală, ca întreaga lui făptură să se întoarcă asupra ei însăși și să descopere o realitate

nouă, o realitate lăuntrică, o realitate indestructibilă. O bucurie în sine, esențială, de aceea renunțarea e ca o cale a beatitudinii. Nimeni nu renunță la nimic decît pentru ceva mai mult. Sfinții, dacă au părăsit bunurile lumii, a fost pentru că probabil au găsit ceva mai mare în loc. Totul e să nu te amăgești, să nu greșești în alegere, din pricina ușurinței și a iuțelii cu care îți închipui că poți căpăta ceva în loc. Cîteodată înlocuirea unor bucurii cu altele cere un efort atît de mare, de atît de lungă durată încît, la un moment dat, pare inaccesibilă... Atunci zvîrcolirea începe iară...

Se simțea într-adevăr singur pe lume. Absolut singur. Nimeni și nimic nu-l mai lega de vreun lucru — și, totuși, întreaga lui ființă părea prinsă de adîncuri neobișnuite prin nenumărate și subtile legături. Ca o navă oprită într-un port părăsit, împotmolită în pături adînci de alge cleioase. Răsărituri imense, apusuri tragice și clipele toate de-a rîndul, fiecare cu lumina ei ; dar niciodată o întîmplare, oricare ar fi ea, niciodată nimic. Astfel treceau zilele.

„Dacă aș putea gîndi, își spuse Kristian, că această desăvîrșită lipsă de legătură cu viața, în care m-a azvîrlit o soartă ciudată, ar putea fi un noroc, adică să mă bucur că pot duce viața pe care alții numai cu mare trudă au putut-o realiza, atunci întreaga problemă a vieții mele ar fi dezlegată. Cei care vor să renunțe, numai printr-o încordare supraomenească, izbutesc să se dezlege de orice responsabilități față de țară, familie, societate, avere, nume, mîndrie... Pe cînd eu sînt, sau aș putea fi, cu totul liber, absolut liber, în sensul metafizic liber, dacă aș avea putere să mă bucur de această libertate ; dar iată că nu știu pentru ce această libertate mă apasă ca o povară. Ca un cîine, caut un stăpîn să mă lege din nou cu vreo legătură, oricare ar fi ea. Pentru că nu am familie,

patrie, pentru că nu știu ce voi face mîine, pentru că nimeni nu întreabă dacă sînt sănătos ori bolnav, pentru că nimeni nu se interesează dacă mai trăiesc sau am murit, am pierdut înțelegerea plăcerilor omenești, fără să fi avut puterea să înlocuiesc toate acestea cu altceva. A, unde este acel avînt care mi-ar da o fericire statornică, supraomenească, o tresărire a inimii care trăiește într-o intensitate aproape durereoasă dar susținută, o inimă care să bată conștient, violent, pentru un țel, ca o rană a dragostei, mai vie decît orice viață, mai caldă decît orice sărutare ? Acea inimă care te poartă conștient, violent, pentru un țel, ca o rană a dragostei, mai vie într-o lume în care lucrurile strălucesc ca niște simboluri ale legăturii tale cu divinul ? Inima aceea atît de aprinsă încît prin ea trupul devine străveziu ?... Dar bucuria asta nu poate fi comandată chiar dacă o presimți și o aștepți, nu poate fi simulată oricît ai dori-o... Și fără bucurie, nici un gest de altruism nu are valoare. Dacă lipsește bucuria, renunțarea nu aprinde nimic. Numai bucuria reușitei sfințește sforțarea. Nu e nevoie pe pămînt de încă o tristețe, de o tristețe impusă cu sila, de o ascеză a tristeții... eroism impus... Eroismul fără bucurie nu este eroism.

Acum mă simt uscat, trist și părăsit ; toate gîndurile despre bucurie nu-mi aprind nimic în suflet. Sînt sterp de bucurie, părăsit de Dumnezeu, și gîtul mi se strînge sugrumat de plîns înăbușit, ca sub un pumn..."

I se întîmplase odată (și gestul îl înspăimîntase ca un gest făcut în preajma nebuniei), să-și scrie singur o scrisoare de încurajare, absurd de caldă și patetică, pe care o pusese la cutie, după ce scrisese pe ea propria lui adresă. O primi peste două zile. Întîi nu îndrăzni s-o deschidă ; apoi, totuși, cu o curiozitate de chirurg, desfăcu plicul. Citi hîrtia cu un dezgust care i se urcă în trup cu o

amărăciune insuportabilă... Era o oglindă apărută neașteptat în fața lui. Își văzuse în clipa aceea toată urîțenia. Atunci plînsese. Lacrimi pe care niciodată nu le va uita. Lacrimi care despărțiseră viața lui în două ; pînă atunci, și de atunci încolo.

Cu toate că trupul i se muiase în lacrimi, totuși în suflet simțise deșteptîndu-se o limpezime nouă, o răbdare nouă și roditoare. Pricepu că se căznește greșit, că nu trebuie să siluiască nimic, că se schilodește și astfel strică totul pentru totdeauna. I se păru că însăși slăbiciunile lui cunoscute și necunoscute îi stau în față ca o piedică pusă unei libertăți, pe care o presimțise dincolo de ființa lui actuală, și că această libertate o va putea căpăta numai întrecîndu-se vreodată pe sine, întrecînd umilitoarea milă de sine.

Atunci cunoscu din nou acea exaltare în fața neînțelesei nemărginiri ce i se deschidea în față, acea exaltare ce părea nemotivată și fără sens. De atunci începu o descătușare, o libertate nouă ; nu libertatea așteptată pînă acum, libertatea amintirilor, ci aceea de a trăi ca toată lumea și de a aștepta ca viața să-i aducă ceea ce îi era hotărît. O libertate care nu excludea nici vreo viitoare durere, nici o stingere a sensibilității, dar prin care totul devenea viu, echilibrat : crisparea isterică, în care alunecase în ultimul timp, scăzu. Taina în care trăia — taina în care trăiește orice om — nu-l mai înspăimînta, cu toate că nu dezlegase încă nimic. Totuși i se părea că acum așteaptă ceva sigur, o bucurie infinită, care-l chema și-l ademenea în fiece clipă, cu răbdarea veșniciei. I se părea că necunoscutul cuprinde o făgăduință de fericire încă nedescoperită, nerealizată, dar care, cu o răbdare de neînvins, sta în fața lui cum stă cerul cu infinitele stele aprinse în spațiu. Resimțea, gîndindu-se la lucrurile acestea, aceeași amețeală, aceeași emoție stranie ca a-

tunci cînd ridica privirea spre stele. Știa că încă nu are puterea să se azvîrle în acel mister al necunoscutului, al singurătății depline, al reîntoarcerii spre rădăcinile sufletului pur, spre starea dezlegată de orice comentariu. Știa în același timp că necunoscutul, viața cuprinde în ea o armonie atît de desăvîrșită, încît este totodată și fericirea cea mai deplină. Știa...

Ceea ce rămăsese pentru el nedeslușit era numai faptul că nu știa pentru ce, înțelegînd toate aceste lucrări, nu avea și puterea să le trăiască imediat. Ce aștepta ?

Cîteodată i se păruse că poate nu suferise încă destul și gîndul acesta îl cutremura. Ce nu se împlinise încă ?

Îi rămîneau prea puțini bani și nu voia să-și vîndă hainele, încă foarte bune. Se hotărî să-și caute de lucru, găsind astfel posibilitatea să se reîntoarcă printre oameni. Va căuta neapărat o odaie mai încăpătoare, fie chiar și la periferie, căci se simțea în stare să facă bucuros drumuri cît de lungi, numai ca să nu mai stea în odăița de la mansardă.

Umblînd pe străzi, Petre Kristian zări la o poartă un bilet de închiriat. Se apropie, citi. O odaie mobilată, cu sau fără pensiune. După o mică șovăire, se hotărî să intre, să vadă odaia. Dacă ar fi mai mare și nu prea scumpă, ar putea-o închiria. Cartierul îi plăcea.

Chiar peste drum de casă se afla o mică grădină publică ademenitoare, liniștită grădină de cartier, cu un havuz la mijloc. Faptul că odaia putea fi luată cu pensiune nu i se părea acum lui Kristian lucru de disprețuit. O pensiune are oameni, are o odaie unde lumea se adună, vorbește, discută... un simulacru de familie.

Portarul blocului îl îndreaptă către apartamentul cu odaia de închiriat, la etajul VI. Petre Kristian urcă, sună.

Grete îi deschise ușa. Domnișoara Schultze apăru și ea în sufragerie.

De cum o văzu, Kristian simți că se află în fața unei adevărate zgripțuroaice. Statura înaltă, pieptul mare, brațele lungi și subțiri, părul blond, cărunt și bogat, trădau o forță masculină, iritată.

— Bună dimineața, îi spuse dînsa cu un surîs profesional. Doriți să vedeți odaia ?

— Bună dimineața. Dacă se poate, da...

— Doriți pensiunea completă ?

— Da, mi-ar conveni...

— Sigur, e mai bine ; și mie-mi convine să dau odăile cu pensiune. Am mîncare foarte bună. Gătesc cu unt proaspăt...

— 2,20 litra, șopti Grete.

— Cît ? întrebă Kristian, mașinal.

Grete se fîstîci și șopti mai încet :

— 2,20 litra...

— Nu, eu întrebam de prețul odăii...

Domnișoara Schultze spuse pe nerăsuflate, azvîrlind o privire dușmănoasă Gretei :

— Camera cu pensiune, lumină, gaz, apă, prosoape, așternut, costă 150 mărci pe lună. Gîndiți-vă cît plătesc eu proprietarului meu : chirie, apă, gaz, electricitate, încălzit, luminat... apoi spălatul prosoapelor și așternutului... Vorbesc cinstit, Grete e martoră, n-am să mint în fața ei, cu nu stau la pîndă să văd cît de tîrziu arde lumina în odaie sau cîtă apă întrebuințați, sau cît de des vă spălați. Numai vizitele noaptea nu sînt permise la mine în casă. Am o nepoată tînără. Dumneavoastră aveți poate o prietenă...

— Nu... nu... n-am, spuse Kristian cam amețit.

— Mă bucur ! Oamenii sînt atît de stricați în ziua de azi ! Nu sînteți german ? Aveți accent străin.

— Nu, nu sînt german...

Luiza Schultze îl privi cu neîncredere, cu o ușoară teamă.

— În fine, fleacuri. Mai bine să vedeți odaia. E mai interesant...

Și domnișoara Schultze surise, mulțumită de sine.

Într-adevăr odaia era neașteptat de mare, luminoasă, nu prea scumpă. Cu banii pe care-i mai avea, Kristian putea plăti o jumătate de lună rămînîndu-i destul și de buzunar. Cine știe... va găsi poate de lucru. Dacă nu... va pleca... În fine, pînă una alta, nu vroia să piardă odaia. Va sta poate numai cinsprezece zile... I se întîmplase să stea și mai puțin... Clipa în care trebuia să spună că se mută, fiindcă nu mai are cu ce plăti, era desigur destul de neplăcută, dar se învățase cu atîtea lucruri neplăcute încît nu le mai bagă în seamă, mai ales cînd știa că va avea cinsprezece zile liniștite.

— Îmi place odaia...

— Cred și eu, spuse Luiza Schultze cu mîndrie. Dacă te muți la noi o să fii foarte bine îngrijit. Mă ocup personal de gospodărie și gătesc cu unt proaspăt. Am foarte multă grijă de chiriașii mei...

— Sînteți foarte amabilă.

Domnișoara Schultze era într-una din clipele rare ale vieții ei, cînd se simțea mulțumită. Omul acesta era într-adevăr încîntător.

„Voi trece peste faptul că e străin", gîndi ea.

— Atunci ne-am învoit. La întîi și la cinsprezece plătiți chiria pensiunii. Plătiți totdeauna înainte. O să fiți la noi ca în rai.

— Bine, atunci asta e camera mea, doamnă.

— Sînt domnișoară...

— O, iertați-mă, nu știam. Atunci plătesc pe cincisprezece zile...

— Numaidecît vă dau și o chitanță.

— Nu, nu e nevoie.

— Sigur, cuvîntul pentru mine e lucru sfînt, are tot atîta valoare cît o chitanță.

Petre Kristian numără banii pentru o chenzină, i-i dete Luizei Schultze, care îi primi cu o satisfacție vădită : chiriașul nu se tocmise.

— Diseară vin cu bagajul.

— Vă așteptăm. Luăm masa la opt seara. Pînă atunci, curățim odaia. Sînt foarte pedantă. Dumneavoastră ce meserie aveți ?

— Am fost actor și regizor... pe vremuri...

— Actor ? ! La teatru ?

Luize Schultze îl privi cu uimire și teamă, apoi șopti :

— Da... da... parcă s-ar cunoaște ceva... Semănați cu Mojukin...

— Mi s-a mai spus...

— Ați jucat... chiar pe scenă ?

— Da. Acum vă spun la revedere. Am întîrziat.

— La revedere, pe diseară la opt fix. Grete, condu-l pe domnul și scoate biletul de închiriat de la poartă. Vezi să nu spargi ceva !

Kristian plecă. Era mulțumit : odaia era încăpătoare, centrală, destul de ieftină. Singura greutate va fi zgripțuroaica, dar el știa că astfel de femei le poți îmblînzi avînd din cînd în cînd mici atenții. Nefiind învățate cu ele, se simt deosebit de măgulite.

„Dacă nu-mi va conveni, își zise, sau dacă nu mai am bani, plec numaidecît... Nu mă silește nimeni să stau dacă nu-mi place și nu va fi prima oară cînd mă mut."

Cînd Grete se întoarse în apartament, domnișoara Schultze o întrebă :

— Ai scos biletul ?

— Scos...

Şi Grete îi arătă cartonul.

— Pune-l bine în dulap. Vezi să nu spargi ceva ! Cine ştie, poate să-mi trebuiască în curînd...

Grete plecă în bucătărie.

„În definitiv, se gîndi domnişoara Schultze, dacă nu-mi place, nimic nu mă obligă să-l ţin, îl dau afară numaidecît. N-are să fie nici primul, nici ultimul chiriaş care zboară de-aici..."

CAPITOLUL IV

— Mi se pare că povestea cu chiriașul dumitale e o născocire. De cînd îi așteptăm apariția senzațională, și încă n-a venit, spuse batjocoritor Edmond Uleind.

— Ce să nu vie ! strigă Luiza Schultze cu furie. Mi-a dat banii pe două săptămîni și încă vă asigur c-a plătit bine și fără să se tocmească... Nici chitanță n-a vrut !

— Lasă arvuna și dispare... Ca un Făt-Frumos. Ți-a dat un cadou deghizat. Cine-a mai auzit să intre, așa, un om de pe stradă, să lase chiria pe două săptămîni fără să se tocmească, fără să ceară chitanță, fără să ceară detalii, fără să știe unde intră ?

— O fi vreun spion... spuse Pitschau.

— Ce spion ? Ce să spioneze aici ? Pe Grete ? Sau ce gătesc eu pentru stomacurile voastre ? Ia lăsați fleacurile ! Nu mă prostiți pe mine așa cu una, cu două !

— Totuși, e ora nouă și jumătate și încă n-a venit, spuse Uleind.

— Dacă ți-e somn, du-te și te culcă !

— Poate nu i-ai explicat că ne culcăm devreme...

— Poate a uitat adresa...

— Poate și-a stricat stomacul la vechea pensiune...

— Poate vine peste cincisprezece zile să plătească din nou o mică arvună...

— Tot așa proceda și Cagliostro, spuse Pitschau. Plătea chiria pe cinsprezece zile și dispărea. A doua zi, proprietăreasa observa că banii erau falși.

Se auziră cîteva încercări de rîs neizbutite.

— Nici eu n-am încredere în oameni de aceștia, spuse cu glas domol domnul Braun. Cine știe ce-a vrut...

— Ce interes a avut să vină aici ca să piardă bani? Părea foarte cumsecade, bine crescut și de loc intrigant, spion... Vă spun că e mult mai bine decît voi toți la un loc! strigă Luiza Schultze exasperată.

— Seamănă cu Mojukin, spuse Grete în șoaptă.

— Adevărat că seamănă... se miră Luiza Schultze, dar e mai... mai...

Toți așteptară, atenți.

— Mai cum?

Luiza Schultze făcu un gest vag.

— Mai frumos? întreabă Uleind.

— Nu, nu, dimpotrivă.

— Atunci e mai urît, decretă Lemke.

— Nu, nu asta am vrut să spun. E mai... În fine, e mai serios... Dar nu asta am vrut să spun. E mai... Nu e atît de ușuratic...

— E mai uman, corectă Uleind.

Domnișoara Schultze îl privi cu uimire.

— Cum ai ghicit? Și, mai ales, cum te-ai îndurat să vorbești fără să-ți bați joc de cineva? Vezi să nu te îmbolnăvești...

— Fiți fără teamă. O dată nu contează...

— În orice caz, refugiații ăștia, care n-au putut înțelege nimic din ce s-a petrecut în patria lor, tocmai cînd țara lor avea nevoie de oameni, și au fugit... de... nu-i a bună, explică Lemke cu dispreț.

— Trebuia să înfrunte pericolul ? întrebă Pitschau cu un glas exasperant de candid.

— Trebuia să stea şi să lupte ! răspunse Lemke cu hotărîre.

Uleind mormăi :

— Te sfătuiesc să taci, domnule Lemke.

— De ce să tac ?

— Pentru că eşti atît de mediocru încît poţi compromite chiar o idee frumoasă.

— Trebuia să stea şi să lupte contra ! spuse liniştit Mihaels.

— Contra ce ?

— Contra orice.

— Pe mormîntul lui Tutankamon scrie : „Discuţiile politice sînt interzise sub pedeapsă cu bătaia", decretă Pitschau.

— Sînt de aceeaşi părere cu el, spuse Luiza Schultze.

— *Les beaux esprits se rencontrent,* mormăi Uleind.

— Eu cel puţin vă spun sincer că nu mă bucur de loc de noua achiziţie a pensiunii, spuse Lemke.

Se gîndi puţin şi adăugă :

— Nici nu ştiu dacă am să-i întind mîna...

— O să leşine, spuse Pitschau.

— Poate e înfometat, zise Mihaels. O să vedeţi, domnişoară, cît are să mănînce de mult la masă... O să ne ruineze.

Toată lumea rîse. Mihaels mînca proverbial de mult.

— Cel puţin, după cîte mă pricep eu, are să-şi ţie odaia mai curată, exclamă Grete, veselă.

— Tu să taci ! strigă Luiza Schultze din ce în ce mai enervată. Ce te-amesteci ? Tot timpul ai vorbit astă seară. Asta mai lipseşte ! Şi, la urma urmei, ce vă amestecaţi cu toţii ? V-am cerut eu sfatul ? Dacă-mi con-

vine am să-l țin, dacă nu o să zboare și el ca atîția alții... De obicei, seara, după ce mîncați, dispăreți cu toții mestecînd încă ultima îmbucătură... Nimeni nu stă puțin de vorbă cu mine, măcar așa... de-o politețe... Azi v-ați adunat ca o haită de lupi !

— Doamnă ! protestă Uleind.

— Domnișoară... rectifică cu demnitate Luiza Schultze.

— Spune drept, zise Mihaels, scumpă domnișoară, niciodată... măcar așa, de curiozitate... Nu ?

Luiza Schultze îl fulgera cu o privire înspăimîntătoare.

— Iertați-l, domnișoară... spuse Uleind. Credeți-ne că apreciem cu toții în chip deosebit această virtute a dumneavoastră... Virginitatea dumneavoastră ne emoționează... Dar ce voiam să spun... a, da ! în definitiv, dumneavoastră sînteți de vină de așteptarea noastră febrilă. Ne-ați făcut o descriere senzațională a noului chiriaș... a noului nostru coleg de suferință. Dacă nu v-aș cunoaște, aș crede că v-ați îndrăgostit. Ar fi fost pentru noi un spectacol înduioșător...

Luiza Schultze se înroși. Sub privirea ei furioasă, toți cei din odaie își stăpîniră rîsul.

— Nu permit nimănui... auziți ? ! strigă ea violent.

— Mă rog... mă rog...

Și Uleind o privi cu atîta răceală și curiozitate încît domnișoara Schultze se înroși și mai tare.

— Ce te uiți așa la mine ?

— Am și eu plăcerile mele... aici în pensiune. Curiozitățile mele. O simplă investigație, aș putea spune... științifică. Nu vă jenați, domnișoară, de privirile mele. Aveți amabilitatea de a le suporta.

— Naiba să te înțeleagă !

— Văd cu plăcere că nu e posibilă o înțelegere între noi. E prima impresie plăcută pe care am onoarea s-o resimt în această casă.

Lilo, care tăcuse pînă atunci, interveni :

— Nu crezi că ajunge, domnule Uleind ? Astă seară ai întrecut măsura !

— La ordinele dumneavoastră, stimată domnișoară. Dar tocmai voiam să vă întreb și pe dumneavoastră ce părere aveți și cu ce sentimente așteptați apariția noului și misteriosului chiriaș, prinț-actor-exilat ?

— Crezi că am motive să-ți destăinuiesc sentimentele mele ?

— Nu, de loc. Poate chiar dimpotrivă. Aveți dreptate, sînt indiscret. Vă cer iertare. Îmi voi permite totuși în acest caz să-l întreb pe domnul inginer Kurt Pitschau, pe care-l văd mult mai tăcut decît de exemplu, azi dimineață, cu ce sentimente așteaptă apariția noului chiriaș, prinț-actor-exilat ?

— Nu te obosi cu mine. E drept că astă seară ai o criză de isterie vocală, pe care văd că trebuie s-o suportăm cu toții... De o jumătate de ceas nu se aude decît vocea dumitale...

— Dezagreabilă voce, mormăi Mihaels.

— În orice caz, domnule inginer, nu-ți voi face plăcerea ca azi dimineață, să părăsesc odaia tocmai cînd lucrurile devin interesante. Astă seară, te anunț, voi avea satisfacția să asist la această mică distracție familială : primirea noului chiriaș-prinț-actor-exilat. Așa că n-are rost să încerci să mă enervezi. În același timp, îți atrag atenția că nici dumneata n-ai renunța pentru nimic în lume să asiști la apariția prințului-actor-exilat. Trebuie să recunoști că spectacolul va fi interesant — dacă va avea loc... Mojukin în carne și oase. Îl așteptăm cu toții cu înfrigurare. Nu-i așa, domnule inginer ?

Pitschau îi întoarse ostentativ spatele și se depărtă fluierînd. Se apropie de Lilo și o întrebă în șoaptă :

— Nu vrei să vii la cinema ?

— Știi bine că, dacă aș pleca, s-ar supăra mătușa Luiza. Vine noul chiriaș : nu-i place să fie singură...

— E Braun aici. Sînt toți aici.

— Nu, nu insista.

— Are dreptate Uleind. Spectacolul e așteptat cu nerăbdare.

— Ce vrei să spui ?

— Nimic, nimic... Glumesc, ca totdeauna.

Luiza Schultze spuse :

— Nu știu ce aveți astă seară... Nimeni nu spune nimic interesant. Mîrîiți așa, prin colțuri...

— Kant spunea adesea lui Cristofor Columb că prea multă vorbă și filozofie poate chiar strica stomacul, șopti Pitschau distrat.

— Ce tot vorbești, dragă Pitschau. Filozofia... filozofia... nu e o glumă...

Și bătrînul Braun făcu un gest vag cu mîna.

Lemke mormăia :

— Probabil, un derbedeu... Asta ne mai trebuia în casă ! Atîrni biletul de închiriat în stradă : orice necunoscut, orice individ suspect intră așa peste noi... Parcă n-ai putea să ții cîteva zile odaia goală pînă ai găsi un om cumsecade, recomandat de cineva cunoscut...

Luiza Schultze îl privi liniștită și disprețuitoare.

— Dacă dumneata îți închipui că există vreo diferență între un om sau altul, apoi te înșeli amarnic. Un singur lucru vreau să știu : plătește ? asta-i ! Ori, el a plătit : prin urmare — îl primesc. N-o plăti ? Îl dau afară...

Lemke începu să strige neașteptat de tare, ca la o întrunire publică :

— Bani, numai bani ! Bani ! Bani ! Bani ! Sărmană femeie ! O să vezi poate chiar cu ochii dumitale cum această monstruozitate care face din om neom are să fie nimicită ! O să se azvîrle banii pe stradă !

— Să mă anunți să vin să-i strîng...

— Îți spun că banii n-o să mai aibă nici o valoare !

— Ce ? Cum ? Banii să nu mai aibă nici o valoare ? Să nu uiți ce-ți spun eu, *eu* domnișoara Schultze : banii întotdeauna o să rămînă bani, și eu am să dau odăile mele cui mi le-o plăti mai bine. Auzi vorbă !

Lemke făcu un gest enervat, arătînd că nu-i pasă de părerea altora și continuă cu vehemență :

— Mai bine să tăceți, domnișoară Schultze... Sau vreți să vă dau să citiți...

Scoasă din fire, Luiza Schultze lăsă tonul ponderat de pînă acum și izbucni :

— Ce ? Să citesc ? Te-ai obrăznicit într-atît încît îmi propui în casa mea să citesc cărțile dumitale ? Vrei să vie poliția să percheziționeze ? Nu-ți permit nici dumitale să citești prostii în casa mea ! Auzi, banii să nu mai aibă nici o valoare ! Dacă n-aș fi eu aci să te pun din cînd în cînd la punct, de mult erai dat afară din slujbă ! Atunci să te fi văzut !

— Nu permit... Nu permit...

Începură să strige sălbatic amîndoi deodată :

— Nu-ți permit să strigi așa !

— Nu permit să-mi vorbești pe tonul ăsta !...

Dar deodată, Luiza Schultze se opri și, devenind foarte atentă, ridică arătătorul și ciuli urechea :

— Ssst ! Ia tăceți ! Mi se pare că sună ! A venit !

În odaie se făcu deodată o tăcere deplină. Într-adevăr, se auzea soneria de la intrare sunînd deosebit de lung.

— Grete ! Grete ! strigă cu putere Luiza Schultze către Grete, care se afla în odaie şi care tresări, speriată.. Mergi şi deschide ! N-auzi că sună ? Cine ştie de cînd ! Ce te uiţi aşa la mine ?

— Păi era zgomot în odaie. Nimeni n-a auzit. Cum era să aud...

— Taci ! Du-te şi deschide, şi vezi să nu spargi ceva !

— Unde să sparg, în antreu ?

— Mergi şi deschide, îţi spun ! Ia te uită ce obraznică ! Asta e rezultatul exemplului pe care i-l daţi cu toţii... Straşnică educaţie !

— Aţi spus să nu sparg ceva : am întrebat unde să nu sparg. În antreu n-am ce sparge. Orice vorbesc, spuneţi că e obrăznicie...

Se auzi din nou soneria, mai lung, mai insistent.

— Du-te ! O să plece omul !

Trupul uşor al Gretei trecu glonţ şi dispăru în antreu. În sufragerie, fiecare sta cu privirea spre uşă. După un minut, Petre Kristian apăru. Avea două valize mari în mînă, iar Grete în urma lui ducea una mai mică. Valize foarte elegante, din piele de porc, de culoare deschisă şi pline de etichete de hoteluri din diferite ţări. Deşi Petre Kristian era îmbrăcat destul de simplu şi mişcările lui erau foarte ponderate, totuşi intrarea lui avu ceva teatral. Se opri o clipă în faţa uşii. Era înalt, cu părul uşor cărunt la tîmple, cu ochii mari, verzi, foarte luminoşi. Un surîs de voie bună îi lumină faţa. Lîngă el, firavă, Grete se oprise şi ea intimidată. Kristian simţea toate privirile acestor oameni aţintite asupra lui.

— Bună seara... spuse.

Lăsă valizele jos, chiar lîngă uşă, şi se îndreptă către domnişoara Schultze. Pasul îi era liniştit, amplu, uşor legănat.

— Am întîrziat. Proprietarul nu era acasă, așa că nu am putut pleca la timp. De altfel, am sunat mult la dumneavoastră. Am crezut că nu sînteți acasă, era să plec... Ca să-mi iertați întîrzierea... o cutie cu bomboane...

Domnișoara Schultze, înroșindu-se, luă cutia din mîinile lui Kristian. Aruncă o privire victorioasă celorlalți.

— Vai de mine... Nu face nimic. Sînteți prea amabil... Pentru ce v-ați deranjat... Dați-mi voie să vă prezint. Domnul Braun, un chiriaș, dar în același timp o rudă și un bun prieten al nostru. Domnul Kris... Krist...

— Kristian. Petre Kristian.

— A, da... așa e. Numele străine sînt atît de greu de reținut... Kristian...

— Kristian.

— Îți prezint și pe nepoata mea, Lilo. Lise-Lotte Schultze.

În clipa asta, Kristian simți în inimă o tresărire neașteptată. Ochii lor se întîlniră. Lilo îi întinse mîna. Kristian se înclină. În timp ce-i sărută mîna, își spuse : „Ar trebui să plec de-aci imediat..."

Apoi, Kristian auzi cîteva nume pe care Luiza Schultze le spunea tare, deslușit, ca o profesoară care strigă catalogul, dar Kristian nu reținea absolut nici un nume, nici o figură. Era cuprins de o neliniște, un vălmășag de sentimente contradictorii, de duioșie, bucurie exaltată, teamă și revoltă. În același timp se înălța și gîndul lămurit că trebuie să plece numaidecît și neapărat, că trebuie să găsească un motiv — motive se găsesc întotdeauna cînd dorești puternic un lucru — și să plece. Să lase chiar bagajul pierzînd arvuna și lucrurile, să spună că se reîntoarce a doua zi și să nu se mai reîntoarcă niciodată. Un bagaj se poate ușor reface, o viață, o lovitură, o libertate, nu...

Kristian știa că toate aceste gînduri îi dau un aer aiurit. Simțea privirile tuturor asupra lui și, cu cît se gîndea mai febril că trebuie să plece, cu atît încerca să nu pară zăpăcit sau beat, ci cît mai natural. Se așează în fața mesii, copleșit de intensitatea a ceea ce simțea. Tăcu.

— Poate doriți o ceașcă de ceai ? întreabă Luiza Schultze spre uimirea tuturor. Luiza Schultze nu oferea ceai decît dacă erai bolnav cu febră.

— Mulțumesc, răspunse Kristian. Își auzi glasul cu spaimă, ca pe un glas străin.

— Grete ! Grete, pune de ceai ! Vezi, Lilo, să-l aducă repede, și să nu spargă ceva din serviciu. E apă fiartă pe reșou.

— Dacă vă deranjați, prefer să renunț...

— Nu ne deranjează nimeni. Tocmai voiam și eu un ceai. Parcă mi-a căzut ceva greu la stomac, spuse Luiza Schultze, amabilă.

Lilo se ridică. Kristian o privi. O zărise atît de fugar încît își da seama că, întîlnind-o pe stradă, n-ar recunoaște-o după trăsături ci, probabil, din pricina acelei ciudate emoții pe care o simțise din prima clipă și care, era convins, s-ar fi ivit în orice împrejurare a întîlnirii lor. Emoția îi sta și acum vie în suflet. Gîndea cu spaimă : „Numai de n-ar avea defecte fizice, de n-ar fi vulgară sau rea..." Își da seama că emoția lui are rădăcini atît de adînci în inimă, încît nimic, nici timp, nici defecte n-ar fi fost în stare să schimbe ceva din ceea ce simțea. „Aș iubi-o oricum ar fi, în orice transformare a ei, numai să fie ea. Și asta pînă la sfîrșitul vieții mele", își spuse. Și rămase nemișcat, copleșit de căldura acestui gînd.

Niciodată nu trăise o astfel de clipă. Încă voia să creadă că ce simte nu este decît ceva din care, imediat ce va rămîne singur, se va putea sustrage, așa cum te sustragi la deșteptarea dintr-un vis... Da, mîine va pleca, va pleca...

va purta toată viața chipul ei în suflet, privirea ei, dar va pleca.

De ce nu i se putuse aprinde această scînteie în suflet pentru căutarea libertății lăuntrice ? Pentru ce fusese atît de steril în căutare, atît de trist, iar acum de ce fusese de ajuns să apară această șubredă ființă ca totul să se lumineze și să fie răscolit clocotitor ? Aceasta îi dovedea calitatea inimii lui, căreia îi trebuia legături și plăceri pămîntești ca să tresară, nefiind încă în stare să simtă bucuria dezlegată de omenesc. De ce nu iubise omenirea întreagă, de ce nu se dăruise unei munci, unei idei, unui ideal ? Se simțea înjosit de gîndul acesta și totuși exaltat de neobișnuita căldură a sufletului îndrăgostit. Întîlnise atîtea femei, sute, mii, în drumurile lui, cu atîtea din ele schimbase zadarnice mîngîieri... niciuna nu-i cutremurase inima în adîncurile ei. Pentru ce acum ființa asta trezise în el așteptări, speranțe, exaltări ascunse ? Ființa asta pe care n-o cunoștea, care părea tot atît de banală ca oricare alta...

Grete sosi cu tava de ceai. Lilo îl turnă în cești. Era în picioare, înaltă, subțire, grațioasă. O voință emana din făptura ei, o voință de viață ; o așteptare...

Petre Kristian o privea mereu cu aceeași încordare. Mîinile îi erau frumoase și cu mișcări sigure. Părul castaniu deschis, bogat ; sprincenele delicate se ridicau cu noblețe asupra unor ochi mari, puțin mai întunecați ca părul. O privire de înger speriat ce se află printre oameni.

— Zahăr ? întreabă vocea ei, o voce care-l izbi pe Kristian ca ceva neașteptat. O voce caldă, inconștientă, pasionată, leneșă, întîrziind pe silabe. Vocea nu semăna cu a Terezei, totuși, prin calitate, o amintea. Vocea Terezei era mai sălbatecă, mai solitară, sosind din mister pentru a nu destăinui niciodată nimic... Kristian îi în-

tîlni privirea şi-i surîse. Lilo îl privi o clipă. Părea ameţită. Surîse şi ea ca în vis.

— Nu, fără, adăugă Kristian repede, văzînd mîna lui Lilo cum aştepta asupra ceştii de ceai cu o bucată de zahăr prinsă în cleşte.

Mîna se trase înapoi.

Kristian bău ceaiul fierbinte, cu sete. Avea nevoie de o senzaţie care să-l scoată din visurile în care se pierduse ca un halucinat. O senzaţie, o întîmplare cît de şubredă, de care s-ar fi prins ca un om care vrea să se salveze de la înec, agăţîndu-se de lucruri prea uşoare.

Nu vorbise de atîta vreme cu nimeni, gîndise totul atît de adînc, încît acum îi era greu să intre în vorbă cu nişte oameni pe care nu-i cunoştea, oameni care nu ştiau că în clipa asta se petrecea lucrul cel mai extraordinar pe care îl trăise vreodată: se îndrăgostea... El — care niciodată nu realizase această aprindere totală, acea violenţă a inimii care tresare, inima care strigă a victorie... Fata asta... Pentru ce atîta emoţie ? Pentru ce întîlnirea asta miraculoasă şi totuşi atît de absurdă ? Poate că ea niciodată nu va şti ce se întîmplase din pricina ei ! Cînd se aprinsese scînteia care durea atît de plăcut în inimă ? În clipa cînd privirile lor sau cînd mîinile lor se întîlniseră ?

Lilo servea. Îi era teamă să nu scape ceştile. Simţea privirile tuturor aţintite asupra ei, privirile lui Pitschau, ale lui Kristian, ale lui Uleind...

— Va să zică sînteţi apatrid... spuse Braun, simţind că trebuie să întreţină conversaţia.

— Da.

— Aţi fugit ? întrebă Lemke cu hotărîre şi cu un dispreţ bine marcat.

— Da.

Și Petre Kristian adăugă brusc :

— De altfel nu e o faptă glorioasă din partea mea.

— Cred și eu, șopti Lemke, printre dinți.

— N-am plecat din nici un fel de convingere. Din păcate, nu sînt în stare să particip la nici un fel de atitudine de acest soi.

— Da, da, înțeleg, spuse Braun. Sînteți o fire filozofică...

— Nu știu, dar politica nu m-a interesat prea mult.

— Atunci de ce-ați plecat de-acolo ?

— O, pentru că i-a fost frică nevestei mele.

Toți izbucniră în rîs.

— Nu e de rîs. Eu aș fi rămas. Preferam să rămîn. Îmi dau din ce în ce mai bine seama. Era datoria mea să rămîn. Mi-a fost milă de ea.

„Deci este însurat, își spuse Lilo care asculta cu încordare. Mîine, poimîine, sosește și ea aici..."

Glasul lui Kristian avea mlădieri calde. Cînd îi sărutase mîna avusese o privire atît de ciudată încît Lilo tresărise. O privire care cuprindea o intensă înflăcărare, o izbîndă și totuși privirea era sensibilă pînă la a fi dezarmată, sensibilă pînă la umilință în fața unui destin nemilos... Acum părea căzut pe gînduri.

— Dar pe dumneata ce te interesează ? îl întrebă Uleind pe Kristian.

Cu toate că întrebarea lui era legată de ce vorbise puțin mai înainte, totuși Lilo avu impresia că Uleind, indiscret, profită parcă de neatenția lui Kristian ca să afle taine ascunse.

— Nu știu... Atîtea lucruri...

— Ce anume ? întrebă Lemke.

— Lucruri pe care încă nu le-am definit.

— Cum te pot interesa lucruri pe care nu le-ai definit încă ? întreabă Uleind cu glasul lui moale, ca zborul liliecilor în noapte.

— Totuşi, aşa este...

Se făcu o linişte ciudată în odaie.

— Foarte interesant, foarte interesant, şopti Uleind batjocoritor. Te interesează lucruri pe care nu le-ai definit. Interesant !

Kristian răspunse, după ce se gîndi adînc. Din nou surîsul sensibil care contrasta cu puterea lui fizică îi apăru pe buze. Şopti :

— Am fost mult timp singur, mai ales în ultimul timp, aci, la Berlin... Am rămas şi am voit să fiu singur. Singur — te gîndeşti altfel decît dacă eşti printre oameni. Singurătatea îşi aduce probleme ciudate, forţe de gîndire neaşteptate. Ar fi interesant să ai puterea de a pune la încercare aceste gînduri la extrema lor limită, dar singurătatea...

— Dar despre ce e vorba, despre ce lucruri ? întrebă Lemke, enervat.

— Nu ştiu... încă.

Kristian vorbea ca şi cum n-ar fi fost oameni în jurul lui, care ascultau. Părea cu desăvîrşire neatent la cei din odaie, care-l priveau cu o indiscretă curiozitate. Dar deodată ochii lui se aprinseră cu o intensitate atît de uimitoare încît toţi deveniră atenţi. Kristian spuse :

— E ceva la care mă gîndesc de ani de zile.

— Te gîndeşti de ani de zile la lucruri pe care încă nu le-ai definit ? Stai bine, n-am ce zice, exclamă Pitschau şi rîse încet, ca pentru sine.

— O, dacă omul ar spune tot ce crede şi mai ales tot ce-i trece prin minte, poate fi uşor crezut nebun.

— Nu te jena. Suportăm ! mormăi Pitschau.

— Dacă tot te-ai gîndit asupra acelor lucruri, de ce nu le spui ? Poate te putem ajuta, îl încurajă Uleind cu o vădită răutate.

Dar Kristian continuă nestingherit :

— Nebun eşti numai cînd nu ai control asupra gîndurilor tale, nu cînd îţi trec nebunii prin minte sau chiar crezi în nebuniile pe care le gîndeşti, ca element experimental.

— Cum aşa ? Cum aşa ? se interesă Lemke.

— Omul are dreptate. Dacă-ţi dai seama că ceea ce crezi sau gîndeşti, poate fi sau poate să pară o nebunie, şi ai stăpînirea de sine de a controla ceea ce gîndeşti, nu mai eşti nebun, orice-ai gîndi, afirmă Uleind, devenit deodată serios.

— Dar dacă-ţi dai seama că eşti prost, atunci eşti deştept ? îl întrebă Pitschau fără să surîdă.

Uleind îi răspunse sec :

— Nu. E trist lucru, dar nu te pot amăgi, scumpul meu prieten : poţi să-ţi dai seama că eşti prost şi să nu fii deştept. Nu-ţi mai vorbesc de cazul cînd nici măcar nu bănuieşti cît eşti de prost şi crezi că, punînd astfel de întrebări, eşti deştept.

— Atunci... întrebă Mihaels, după dumneata, omul poate gîndi orice nebunie şi, dacă se stăpîneşte şi nu vorbeşte nimic cu nimeni, înseamnă că e zdravăn ?

— Da, da, exclamă Kristian cu o neaşteptată vioiciune, căci ce control pot avea ceilalţi că ceea ce crezi tu sau gîndeşti este adevărat sau nebunie ? Nici un control. Te priveşte personal. Să vă spun o anecdotă...

— Aşa da, şopti Braun cu satisfacţie. O anecdotă, să ne distrăm...

— Un nebun a chemat doctorul ca să-i explice că nu este nebun şi într-adevăr l-a convins de acest lucru. Doctorul, plecînd, i-a spus : „Vin joi ca să te scot de-a-

ici". Dar nebunul i-a răspuns : „Nu joi. Alege altă zi, căci joi vine Maica Domnului la mine." „Bine că mi-ai spus", a exclamat doctorul și a plecat. Și dus a fost.

Toată lumea rîse.

— Va să zică, spuse Pitschau, dacă n-ar fi spus că vine Maica Domnului, chiar dacă el credea acest lucru, omul n-ar fi fost nebun ?

— Exact. De unde știi dumneata că nu venea Maica Domnului la el ? Dar omul, dacă ar fi fost zdravăn, trebuia să știe că asemenea lucruri nu se spun. Și cu atît mai mult cînd vrei să ieși din casa de nebuni.

— Cum, dumneata crezi că Maica Domnului putea veni la el ? îl întrebă Lemke, uluit.

— Dar dumneata crezi că sînt nebun, ca să răspund unei astfel de întrebări ?

Toată lumea rîse din nou.

— Nu zău, fără glumă, crezi că așa ceva e posibil ? întrebă domnișoara Schultze căscînd ochii mari la Kristian. Ai vorbit cu un ton...

— Domnișoară, domnul probabil crede, ca și Shakespeare, că : „între cer și pămînt se petrec lucruri pe care nici cu gîndul nu le gîndești", declamă Uleind.

Kristian continuă :

— Da, trăim neîncetat în mijlocul miracolului, totul este miracol, numai că nu ne dăm seama și, din pricina aceasta, credem că trăim înconjurați de banal. Oamenii fac ședințe de spiritism. Așteptînd ca mesele și scaunele să zboare în jurul lor sau să vorbească, fără să-și dea seama că, însuși faptul că mesele și scaunele există, că soarele răsare, că noi existăm și gîndim, este de ajuns de minunat pentru cel ce vede... În orice caz, puțin nebun trebuie să fiu și eu de am vorbit totuși de lucruri care mă privesc personal și de care nu trebuia să amintesc... acum. Dar am fost multă vreme singur. Am tăcut mult

timp, și atunci se întîmplă așa... Dar... e foarte important pentru mine să se lămurească gîndurile de care vorbeam. Simt. Știu. E ceva mai important decît lucrurile trecătoare... O stabilitate interioară intangibilă...

— Nu există decît lucruri efemere, șopti Uleind.

— Da, dar care sînt importante pentru fiecare din noi. Fiecare gîndește ceva important pentru el însuși. Faptul că ți se pare că totul e efemer este important pentru dumneata... Și așa mai departe.

— Se poate, totuși, să ți se pară că nimic nu e important, nici chiar ceea ce gîndești dumneata, murmură Uleind, veninos.

Kristian îl privi, ca și cum l-ar fi văzut pentru prima dată și-i spuse :

— Atunci, e foarte grav... pentru dumneata.

Kristian rămase cu privirea legată de Uleind, cu uimire, aproape cu spaimă. Se întoarse cu tot corpul către el ca să-l vadă mai bine.

Uleind se ridică dînd din mîini, enervat.

— Prostii... prostii, murmură.

Și-și privi mîinile cu atenție încordată.

Se făcuse tăcere în odaie. Kristian începu să bea încet din ceai. Deodată Lilo auzi vocea lui Pitschau, aproape de urechea ei, șoptindu-i :

— Acum vrei să mergem la cinematograf ? Mătușa ta nu mai are nevoie de tine. Chiriașul mult așteptat a sosit, s-a instalat, se simte ca în sînul familiei...

Imperceptibil, Lilo tresări.

— Nu, nu pot pleca așa. Vezi bine că am treabă.

— Eu te rog, totuși, să vii. Te rog, Lilo, vino !

Lilo surîse, crispat.

— Nu... nu astă seară.

— Eu aș dori tocmai astă seară.

— N-are sens...

— Vom discuta altă dată, dacă are sau nu sens. Acum te rog să vii.

Dar Lilo se revoltă. Insistențele lui Pitschau o plictiseau.

— N-am făgăduit că vin. Am spus : poate. Acum spun : nu !

— Lilo, pentru mine ar avea o importanță extraordinară... dacă ai vrea să vii. Întrucîtva... ar fi un răspuns la ce ți-am spus azi dimineață.

Lilo se tulbură, nu răspunse.

„Tînărul e desigur logodnicul ei", se gîndi Kristian văzîndu-i cum se ceartă în șoaptă. „O pereche frumoasă. Oare se ceartă ?" Îl cuprinse o mare melancolie. Se simțea foarte obosit de viață și absolut fără rost în casa aceasta. Adineauri, în jurul lui, toți îi vorbiseră ca unui dușman, căutînd să-l facă ridicol. Încă îi vuia prin minte dorința de a pleca, de a fugi... Se simțea împotmolit în duioșii imense, sentimente contradictorii. Era el, cel din lunile din urmă, cel care gîndise cu atîta ascuțime nefolositoare : „Eu, dar cine e Eu ? Cine e acel care spune Eu, gîndurile *mele,* voința *mea ?* cînd toate aceste gînduri și sentimente sînt atît de schimbătoare ?"

Acum, mecanic, întrebările i se perindau prin minte, aprinse : „Pentru ce n-am puterea să plec ? Unde e acel Eu, care mi-ar putea comanda să plec, să fug ? Orice om are un instinct de apărare : cînd vede că ceva amenință să-l strivească, sau o prăpastie în fața lui, se dă înapoi... Acum, dacă e pericol, de ce nu fug ? Pentru ce, în fiecare clipă, cu fiecare bătaie a inimii mele, mă adîncesc în acest pericol absurd ? Fata se va căsători în fața ochilor mei cu acest tînăr și eu voi asista nemișcat, cu inima strivită, dîndu-mi seama în același timp și de prostia mea și de cît de normal se desfășoară lucrurile. Voi înțelege tot și nu voi suferi mai puțin. Voi muri oare suferind ?"

Lilo își da seama de încăpățînarea lui Pitschau care, bineînțeles, e altceva decît un simplu capriciu. Dacă, de dimineață, avusese o atitudine degajată, puțin ironică, acum, în schimb, părea tulburat. Lilo simțea și privirea lui Kristian asupra lor, adîncă, atentă, tocmai acum cînd se certau și-i era neplăcut și lucrul acesta. Dar gîndurile fiindu-i foarte nelimpezi, se simțea prinsă într-o bruscă lipsă de voință...

Cîteva clipe, Pitschau o privi cu atenție, apoi îi șopti :

— Țin să-ți repet ce ți-am spus azi dimineață. Voi aștepta. Un lucru hotărît de mine e bine hotărît. Să nu-ți închipui că ce ți-am spus era un lucru la care nu m-am gîndit... mult. Și nu pentru că mi s-ar părea comod, avantajos, ci... pentru că într-adevăr... țin la tine... te iubesc. Voi aștepta, Lilo.

Pitschau se înroși.

— Cît de stupid îți par ! E parcă o fatalitate împotriva mea... Azi dimineață, Uleind, acum... noul venit...

Tăcu. Îi întoarse brusc spatele și se îndepărtă.

Lilo avu impresia că se certase cu Pitschau pentru totdeauna, că toată prietenia, camaraderia lor se sfîrșise, că ceva murise... Îi spusese oare că niciodată nu va fi soția lui, că niciodată nu-l va putea iubi ?

Cînd ridică ochii, Lilo întîlni în fața ei privirea intens batjocoritoare a lui Edmond Uleind, care părea că urmărise toată scena dintre Pitschau și ea. Privirile lui Uleind îi dădeau oricînd senzația neplăcută că i se descoperă în văzul tuturor defecte trupești și morale, pe care pînă atunci nu le știuse.

Kristian părea absent, izolat. Bea încet ceaiul. Profilul lui puternic, ochii de un verde foarte deschis, într-un ten palid, părul tăiat foarte mărunt, alb la tîmple, dădea înfățișării lui ceva intens romantic. Lilo îl găsi în clipa asta de o frumusețe care o exalta...

Luiza Schultze oferi lui Kristian o felie de pîine cu unt și marmeladă. Kristian refuză. Privirea îi era absolut străină și de pe altă lume...

Mihaels spuse, destul de tare, ca să fie auzit de cei din jurul lui :

— Dacă și mîine refuză, mă împreietenesc cu el. Devine interesant.

— Numai la mîncare te gîndești, domnule Mihaels, îi spuse bătrînul Braun, surîzînd binevoitor.

— Fiecare om are o idee fixă. La mine e stomacul.

— Stomacul, idee fixă, murmură Uleind.

— Eh, eh, domnule Mihaels, dumneata, în felul dumitale, ești un filozof, spuse Braun și-și aprinse, cu gesturi pline de satisfacție, un trabuc. În fiecare seară, Braun fuma un trabuc. În fiecare seară, domnișoara Luiza Schultze îi oferea o scrumieră. Era un ritual bine stabilit. Într-adevăr, și azi, Luiza Schultze, auzind zgomotul chibritului aprins, deveni atentă și, ca un ciine care aude în somn zgomote ce prevestesc o datorie de împlinit, întoarse capul, văzu trabucul aprins și întinse, cu un surîs care voia să fie fermecător, o scrumieră bătrînului Braun.

Încet, Kristian se potolise. La urma urmei, alesese o pensiune tocmai ca să se simtă mai puțin singur, ca să întrerupă tăcerea în care trăise primejdios în ultima vreme. Acum domnea în odaie o atmosferă destul de agreabilă. Oamenii păreau liniștiți. Nu era motiv, pentru că se îndrăgostise ca un nebun, să și pară nebun. Trebuia să aibă puterea de a se purta normal măcar un ceas, apoi, singur la el în odaie, va avea timpul să hotărască ce trebuie să facă.

— În fiecare seară vă adunați aici ? o întrebă Kristian pe Luiza Schultze.

— Da...

— E familia noastră, spuse Braun.

— Tocmai de aceea am căutat și eu o pensiune. Te simți mai puțin singur cîteodată. Căutam o casă liniștită...

În odaie se făcu o tăcere bruscă. Se auzi rîsul stăpînit al Gretei, care, iute, își afundă fața în șorț.

Mihaels spuse deslușit, cu glas răspicat și grav :

— Nici că puteai nimeri mai bine, chiar de-ai fi căutat în tot Berlinul. Tocmai asta spunea și fostul chiriaș, care a plecat azi dimineață. Regreta pensiunea tocmai pentru liniștea asta atît de... agreabilă.

Luiza Schultze îi aruncă o privire furioasă și se înroși peste măsură.

— Domnule Mihaels, poate vrei o felie de pîine cu unt ? spuse Lilo repede, crezînd că mătușii ei o să i se facă rău sau că va izbucni, după obicei, în răcnete nestăpînite.

— Pîine cu unt ? De ce nu ? Oricînd, cu plăcere. Chiar vă rog să-mi puneți și un strat mai gros de marmeladă. Nu-i așa, iubită domnișoară Schultze, că permiteți ? Cred că în clipa asta domnișoara Schultze mi-ar da orice aș cere, scumpii mei prieteni.

— Astupă-i gura cu mîncare ! E cel mai bun mijloc ca să tacă, spuse Lemke.

— Oricine tace cînd mănîncă, spuse Mihaels.

— Idealiști ! exclamă Braun, mișcînd cu blîndețe din cap. Idealiști, filozofi, oameni care se jertfesc pentru binele omenirii...

Uleind privi fix pe bătrînul Braun, cu ură... Dădu enervat din umeri, își frecă mîinile repede apoi le privi din nou, cu privirea lui de maniac. Spuse, adresîndu-se într-un tîrziu lui Kristian, ca și cum acesta ar fi trebuit să știe pentru ce tăcuse și la ce se referă :

— Așa e, domnule Kristian, așa deci, aceasta este părerea dumitale !

— Părerea mea ? Părerea mea ? Văd că te obsedează părerea mea privitoare la lucrurile la care mă gîndesc şi pe care încă nu le-am lămurit... Uite ce aş spune : Eu cred că trebuie să existe o fericire atît de simplă şi mai ales atît de firească, la fel de simplă ca şi creşterea plantelor, schimbarea anotimpurilor, legea gravitaţiei, încît toată lumea va fi uimită cînd va afla, o fericire intrinsecă, pe care oamenii cu răutatea, nerăbdarea, obscuritatea lor, o pierd, o scapă, o deformează. Cred că acesta este principalul păcat al oamenilor : că nu ştiu să fie fericiţi, că se înverşunează să caute fericirea în fleacuri, care nu dau decît o amintire, un „erzatz" al fericirii.

— Bine, dar dacă ar fi aşa, şi mai ales atît de simplu, de ce oamenii n-au descoperit încă această lege a fericirii ?

— Pentru că, probabil, lucrurile cele mai simple nu sînt cele mai uşoare. Pentru că, probabil, se cere mai întîi o creştere a conştiinţei umane pînă la înţelegerea lucrurilor naturale. După ce ai înţeles, abia atunci ţi se pare simplu. Aşa cum ţi se pare simplu ca piatra din mînă să cadă spre pămînt, dacă-i dai drumul, nu s-o ia spre cer. Se poate chiar ca acea lege a fericirii naturale care ar lumina pămîntul să ne fi fost dată, dar n-o înţelegem, şi trecem pe lîngă ea de mii de ori fără să ştim că atingem tainele cele mai mari ale lumii, tainele care conduc natura, tainele fericirii, desigur... Poate că totuşi acel : „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi" e cheia. Poate că legile sociale şi cele morale nu sînt decît unul şi acelaşi lucru... Poate chiar şi legile sociale, cea mai perfectă lege poate fi greşit interpretată, greşit aplicată, poate... Şi matematica, ştiinţa cea mai exactă şi dacă cuprinde în ea un calcul greşit, făcut de o minte insuficientă, poate aduce inutilităţi sau dezastru...

— Deci ?

— Deci, important este standardul mintal şi moral al oamenilor...

— Oul sau găina întîi...

— Practic, problema oului şi a găinii nu are importanţă, — important este cazna umană spre mai bine şi totodată... răbdarea lor... Dar nu sîntem destul de copţi ca să înţelegem, şi ni se pare un lucru sentimental, siropos, un lucru duios, bun pentru cărţile de citire din clasele primare, pe cînd, dimpotrivă, ar fi lucrul cel mai greu de înţeles şi de împlinit, cel care cere eroismul cel mai deplin şi conştiinţa cea mai luminată, voinţa cea mai aprinsă... E poate o pedeapsă că n-am înţeles încă, dar poate că e numai o întîrziere firească faţă de mintea noastră copilărească încă, în ciuda mîndriei noastre intelectuale... De fapt, trebuie să recunoaştem că nici măcar să trăim bine nu ştim, nici individual, nici colectiv, darmite să cunoaştem legea fericirii esenţiale... Sau poate legea de care vorbesc e prea periculoasă pentru a fi dată în mîinile oamenilor. Nu vedeţi cum strică tot ce au ? Ce-au făcut din ştiinţă ? Tunuri. Poate că există legi mai periculoase decît cele de care ascultă electricitatea, legi pe care, dacă le-ar întoarce tot împotriva lor înşile, uitînd că sînt un singur popor pe acest pămînt şi că acest pămînt e numai o stea printre stele. Nu ? Nu e de ajuns că există cîţiva idealişti, sfinţi ori martiri, cum spunea adineauri domnul Braun, dacă masa, mulţimea, e încă neluminată... Şi din pricina asta va fi încă multă durere pe pămînt. Oamenii cred că li s-a dat conştiinţa şi libertatea ca să facă orice cu ele. Nu ştiu că libertatea nu poate fi decît în cunoaşterea legilor şi în integrarea noastră în ele.

— Atunci nu mai e libertate, spuse Pitschau.

— Pentru o minte frivolă, așa se pare : constrîngerea, dar sînt mulți care înțeleg libertatea împlinind legea, libertatea în interiorul legilor. Numai cunoscînd poți construi. Totul e ierarhic, totul evolutiv, totul armonie, totul nu poate fi decît lupta pentru a înțelege armonia și a trăi în armonie. Atunci totul devine simplu... Atunci poți chiar crea legi...

— Ești înduioșător, îi șopti Uleind, privindu-l cu o uimire voită și plină de dispreț.

— E mistic, șopti Pitschau cu același ton.

— E filozof, spuse Braun.

— De ce mistic ? Și pentru ce spuneți acest cuvînt ca pe o insultă ? strigă Kristian destul de tare și cu patimă. Nu pot vorbi despre un lucru care însă n-a devenit o realitate de laborator, fără să fiu tratat drept mistic ? Adică tratat oarecum de escroc intelectual sau cel puțin de slab de înger ? Felul acesta de a judeca ne-a încercuit într-un sistem de gîndire strîmt, mediocru, lipsit de îndrăzneală, nemișcat și sărac... Trebuie să mi se dea dreptul de-a gîndi orice, dacă nu ar fi decît pentru a putea în urmă respinge, — numai așa se va putea ieși din obscurantism, cercetînd, discutînd — nu batjocorind, interzicînd...

Petre Kristian vorbise cu o aprindere ciudată. Își da seama că tot ce gîndise de luni de zile, de ani de zile, sosea acum în mintea lui, tumultos.

— Aveți deci o părere bine stabilită despre mistici ? întrebă Pitschau.

— Da, am !

— Sînteți poate și dumneavoastră un mistic ? îl întrebă Braun, cu o privire uluită.

— De ce nu ? Poate că da. Nu m-am gîndit niciodată să etichetez felul meu de a gîndi. Dar acum, dacă mă întrebați, de ce să n-am curajul să recunosc : da, aveți dreptate, domnilor, sînt un mistic. Cred în posibilitatea

fericirii, cred că omului i s-a dat libertatea de-a căuta fericirea.

— Atunci de ce nu vă duceți la mănăstire ? îl întrebă Uleind cu o prefăcută, exagerată duioșie.

— Îi vorbești ca Hamlet, Ofeliei ! strigă Pitschau. Dar întrebarea dumitale a adus la lumină o idee foarte bună care ar rezolva totul : într-adevăr, de ce omul nu merge la mănăstire ?

Petre Kristian le răspunse foarte serios :

— Întrebarea asta mi-am pus-o și eu. Se vede că iubesc prea mult viața, senzațiile, că n-am vocație pentru mănăstire...

Toată lumea izbucni în rîs. Kristian îi întrerupse, continuînd cu seriozitate și din nou căzu pe gînduri :

— Problema e foarte grea... Dar am ajuns la concluzia că nici nu e nevoie să intri la mănăstire, dacă ai avea cu adevărat vocație... să nu-i zicem mistic, nu-mi place cuvîntul, dar de sfînt...

— Dar la ce bun așa ceva ?

— Pentru puterea pe care o capeți. Puterea care nu a fost risipită în exterior se adună interior. Orice om, care a vrut realmente să facă ceva, începînd cu sportivii, și terminînd cu intelectualii, toți au căutat, mai mult sau mai puțin, așa ceva, moralitatea.

— Dar dumneata de ce nu ai realizat nimic, dacă zici că ai încercat ?

— Pentru că eu, din păcate, nu am găsit nici un scop, mă gîndesc la problema în sine.

— I s-ar mai putea spune și altfel decît sfînt.

— Cum ? Cum ?

— Altfel, spiritual, erou.

Kristian respiră adînc, făcu o pauză, Uleind îl încurajă :

— Devine interesant. Continuați, vă rog...

— Voiam să spun că poţi fi ascet trăind şi printre oameni.

Rîsetele izbucniră nestăpînite. Kristian se uită cu mirare la ei. Observă că şi Lilo rîdea cu poftă. Inima i se strînse. Se simţea singur ca niciodată. Dar nu avu timp să înţeleagă pentru ce. Se apără :

— De ce rîdeţi ? Nu înţeleg.

Rîsetele se înteţiră.

— Să definim mai întîi ce este un ascet, încercă Kristian.

— Un om căruia nu-i plac femeile, spuse Pitschau.

— Nu, e un om care mănîncă numai rădăcini, spuse Mihaels.

— Îl primesc în pensiune imediat, spuse Luiza Schultze.

— Poate e un om care şi-a dat averea săracilor, spuse Lemke.

— E un om care se roagă toată ziua lui Dumnezeu ca să le meargă bine altora, spuse Uleind.

— În orice caz, răspunse Kristian rîzînd şi el, oricare din toate acestea la un loc şi multe alte calităţi pot fi trăite oriunde, nu numai la mănăstire. Eu cred că a te retrage la mănăstire dovedeşte poate o mare doză de egoism şi slăbiciune...

Hohotele de rîs se făcură violente.

— Asta-i bună... spuse Braun cu uimire, rămînînd perplex.

— Cînd domnişoara Schultze va pleca la mănăstire, lăsîndu-ne pe toţi gratis în pensiune, să ştiţi că o va face din egoism, spuse Mihaels, domol.

Se auzi rîsul ascuţit al Gretei care, lîngă uşa bucătăriei, sta şi asculta şi ea. Luiza Schultze privi furioasă în jurul ei, dar pentru că toţi rîdeau cu prea mare poftă şi fără s-o privească, renunţă să se mai supere.

Kristian răspunse :

— Dacă rîdeţi atît, niciodată n-o să ne putem lămuri !

Dar rîsetele în odaie nu conteneau. Pitschau şi Uleind, profitînd de clipa asta de hilaritate, o exagerau ca să-l pună pe Kristian într-o lumină ridicolă. Păreau împăcaţi : găsiseră un duşman comun.

— Poate aţi dori să fim serioşi ? Credeţi că ar fi posibil ?

— Imposibil...

— Kristian înălţă din umeri, liniştit :

— Eu m-am gîndit mult la lucrurile astea şi nu mi se par de rîs.

— Dumitale nu ţi se par de rîs ? Auziţi, domnilor, nu i se par de rîs.

— Nu, cîtuşi de puţin, se apără Kristian. Da, da, sînt într-adevăr chiar triste...

Cei din jur continuau să rîdă la fiecare replică, ca oamenii care s-au pornit pe rîs şi nu mai ştiu nici ei de ce rîd.

Lilo spuse :

— Totuşi, cred că domnul Kristian are dreptate.

Rîsetele se opriră ca prin minune. Niciodată Lilo nu lua apărarea nimănui şi nici nu se amesteca în conversaţii. Kristian simţi că se înroşeşte puţin, dar atît de puţin încît lucrul rămăsese neobservat. Îi luase apărare ca unui copil persecutat.

El urmă :

— De altfel, teoria nu e a mea. Am adoptat-o pur şi simplu. Cred că prima dată cînd apare în literatură e în Dostoievski ; răspîndită şi primită de toată lumea, acum e o idee curentă, aş zice o tendinţă, şi desigur va deveni un factor comun.. trăit. Într-adevăr, nimic nu te poate împiedica să duci o viaţă de călugăr oriunde ai fi şi chiar să nu ştie nimeni absolut nimic. Nu haina, nu cei din

jurul tău, nu biserica te poate face sau împiedica să trăiești astfel, încît nimeni să nu bănuiască nimic.

— Atunci de ce să nu te duci la mănăstire ? întrebă Braun.

— Pentru că acolo e mai puțin posibil să fii de ajutor oamenilor. Tocmai de aceea am spus că e poate un grăunte de egoism ascuns în sufletul celor ce se retrag. E un fel de sinucidere. Sfințenia cere o mare dragoste de oameni. E mai greu ca, stînd printre oameni, să-i iubești cu toate defectele lor, decît departe de ei. Toți marii profeți au trăit printre oameni, la apogeul misiunii lor. Nu e de ajuns să ai puterea să te retragi și, recunosc, trebuie și pentru aceasta o putere nebănuit de mare — ci trebuie să ai atîta putere încît să ajungi fără păcat, trăind printre oameni... Toată problema trebuie să rămînă înăuntru, să fie a purității lăuntrice, nevăzute... O orientare interioară care nu cere nici un loc special, nici o haină specială, și nici recunoașterea ta de către ceilalți. Să fii sfînt și să nu știe nimeni...

În odaie se făcu liniște.

Kristian mai spuse :

— Toată problema e a dragostei, întoarsă în oameni, înțeleasă în toate formele ei, a plinătății închinării... Și aceasta e un lucru pe care îl poți gusta oriunde, în orice împrejurare, dacă ți-a fost dat harul... dacă ți-a fost dată grația.

Kristian se opri. Deodată își aduce aminte de toată uscăciunea sufletească în care trăise în ultimele luni și o spaimă îl cuprinse. De ce nu fusese și el binecuvîntat cu acea plinătate... de ce-l lăsase să alunece pe marginea periculoasă a acestor gînduri fără să-i dea bucuria înălțimilor și a cunoașterilor ?...

— Vorbiți din experiență proprie ? Aveți cunoașterea bucuriei ? întrebă Uleind. Părea deodată oarecum îngrijorat și realmente preocupat.

Kristian tresări.

— Nu, din păcate, șopti el. Nu.

— Aha ! exclamă Uleind și înălță din umeri, ca și cum tot ce spusese Kristian nu avea nici o valoare.

— Din păcate ? întrebă Pitschau.

— Da, din păcate, murmură Kristian.

Încă simțea pe șira spinării fiorul unei desăvîrșite dezamăgiri. „Da, da, se gîndea, pentru ce nu mi-a fost dat și mie, pentru ce ?"

În odaie se făcu liniște. Dar Pitschau spuse cu un glas de bufon :

— Într-adevăr, e regretabil...

Din nou rîsete.

— Vă închipuiți ce interesant ar fi fost, continuă Pitschau, să avem printre noi un sfînt... actor-prinț-exilat-sfînt.

— Prinț-actor-exilat-sfînt, șopti Uleind cu aceeași față îngîndurată pe care o căpătase de cîteva clipe.

Kristian îl privi cu uimire :

— Prinț ?

— Adineauri... înaintea sosirii dumneavoastră... domnișoara Schultze, Luiza Schultze, emisese părerea că orice refugiat poate fi și prinț...

— Ah, da, da, da ! și Kristian rîse împăcat. Și cum în odaie era liniște, continuă : Dacă ne este frică să gîndim, de teamă de a nu fi mistici, deci ridicoli, atunci nu ne vom mai putea mișca din locul unde sîntem și unde e atîta durere. E un joc foarte plăcut al minții cînd își poate îngădui orice incursiuni, fără teamă, pe orice tărîm, știind că este destul de solidă ca să-și poată permite orice fantezie sau orice zbor și că nu se va rătăci în iluzoriu,

că va rămîne legat de viață și de oameni. Nu e nimic nelogic în ceea ce vorbesc și nimic imposibil... De ce n-ar fi posibilă și pentru pămînt, pentru oameni fericirea ? Cum poate trăi cineva fără a crede într-un adevăr ?

— Cu A mare ?

— Da, cu A mare. Dacă există un Adevăr, el trebuie să fie valabil întru totul, altfel n-ar fi Adevăr. Existența e lege. Existența e lumină. Bîjbîielile sînt lupta între întuneric și lumină. Societatea e pentru noi, oamenii, realitatea cea mai importantă ; deci, pentru ce n-am admite că există o lege desăvîrșită ? Să fim oare sortiți unor veșnice dibuiri care se desăvîrșesc în războaie, crime, foamete, ură ? Prea ar fi îngrozitor. Întîrzierile nu te pot face să deznădăjduiești, dar gîndul că totul e fără folos și fără leac, în vecii vecilor, ar fi prea îngrozitor. Sîntem oare azvîrliți în spațiu printre stele, la voia întîmplării, în afară ?

Se făcuse în odaie o tăcere foarte ciudată. Nimeni n-ar fi putut spune dacă tăcerea ținea de dorința de a nu-l jigni pe Kristian în maniile lui, sau dacă toți căzuseră pe gînduri nelămurite, gîndurile lui Kristian. Mai tîrziu, Uleind întrebă : glasul lui voia să fie, ca de obicei, batjocoritor, dar, ascunsă ca sub o apă, frămînta dedesubt o curiozitate bolnăvicioasă :

— Nu v-ați gîndit niciodată să vă sinucideți ?

— Ba da...

— Și ?...

Kristian îl privi drept în față :

— Și nu m-am sinucis.

— Ce așteptați ?

— Nu știu. Am spus : „cred că într-o zi voi afla“... Asta aștept.

— Și... pentru cine nu crede ca dumneata... că va găsi, nu rămîne decît sinuciderea ?

— Cum aş putea răspunde unei astfel de întrebări ? Cum aş îndrăzni ? În orice caz eu nu m-am omorît.

Kristian răspunse repede, parcă s-ar fi apărat împotriva acuzaţii nedrepte. Apoi spuse :

— Isus a spus că nici o frunză nu cade fără voia Tatălui. Toţi sîntem creştini, dar nici unul nu credem în nimic. În ce credem ? În idei pe care mîine le schimbăm ? La pericol, unii îşi fac cruce, alţii merg chiar la biserică de sărbători, dar cine crede în legea dumnezeiască ? a naturii ? Legea care comandă viaţa ? Cine crede în Adevăr ? Şi, totuşi, profeţii, sfinţii au afirmat toţi acelaşi lucru, fără contradicţii : Ordinea divină, veşnicia conştientă, morala ca o lege implacabilă, toţi au afirmat la fel, oamenii aceştia care nu s-au cunoscut, care au trăit în timpuri şi în ţări deosebite. Nu s-au certat, n-au căutat să se doboare unul pe altul şi şi-au dat viaţa ca să pecetluiască afirmaţiile lor. Numai în urma lor s-au ivit certurile, discuţiile, persecuţiile, reformele... Ei au fost într-o unitate perfectă şi spuneau că ceea ce afirmă ei nu sînt păreri, ci certitudini. Au spus că ei ştiu. Nu e ciudat ? Nu vi se pare ciudat ? Tocmai ei, care vorbeau de lucruri metafizice, să afirme că ştiu, că au căzut, că au cunoscut, că au trăit ceea ce afirmă, pe cînd toţi ceilalţi, filozofii, toţi au părerile lor personale, descoperiri sporadice, fragmentare, contradictorii, schimbătoare... Nu e ciudat ?... Aş vrea să ştiu. Nu ştiu, dar totuşi nu mă pot împiedica de a gîndi mereu... Cine-mi poate răspunde ? Cine ştie ? Ştie cineva dintre dumneavoastră ? Nu există şi în ziua de azi oameni care ştiu ? Sîntem într-o epocă atît de blestemată încît toţi, toţi bîjbîim în întuneric, trişti şi părăsiţi şi, mîngîindu-ne, în trufia noastră nebunească, cu ceea ce a putut răspunde creierul nostru care, de fapt, nu ştie nimic ! Căci ce ştim ? Ştim oare pentru ce ne naştem, pentru ce murim, pentru

ce suferim și pentru ce răbdăm toate acestea ? Nu vedeți că viața e din ce în ce mai grea ? Mai complicată ? Oamenii mai nefericiți, mai răi, și totuși din ce în ce mai mîndri de ei ? Și dacă nu știți să-mi răspundeți, pentru ce rîdeți de mine și de ce spun eu, de ce rîdeți că mă gîndesc la lucruri pe care încă nu le-am înțeles ? E mai bine să trăiești fără să te gîndești la ele ? Dumneavoastră ați lămurit toate aceste lucruri ?

Kristian își dădu seama că vorbise cu însuflețirea omului, care, dacă la început o pornește greu, apoi nu se mai poate opri, un fel de beție. Se făcu din nou pauză lungă. Uleind își privea, ca de obicei, mîinile și le cerceta cu mare atenție. Kristian îi văzu pe toți cum stau adunați și tăcuți și apoi se gîndi :

„Și dacă, din întîmplare, unul din ei a mers mai departe, mai adînc ca mine, și mă va lămuri deodată și pe mine ? Dacă tocmai unul din oamenii aceștia, pe care i-am întîlnit din întîmplare, îmi va spune : „Știu", și într-adevăr va fi unul care a cunoscut prin el însuși, prin propria lui experiență, lucrurile astea „metafizice", și „ale pămîntului totodată" ?

De cîte ori Kristian se afla în fața unui om nou întîlnit își spunea că poate acest om, întîlnit întîmplător, va fi acela care deodată, privindu-l în ochi cu o privire extraordinară, îi va spune : „Prietene, eu știu. Vino cu mine. Vino cu mine, căci eu știu. Știu ceea ce nu știu ceilalți oameni, cunosc Adevărul, l-am trăit, și dacă lași totul, ți-l voi spune și ție." Dar niciodată nu întîlnise pe nimeni decît oameni chinuiți, frămîntați de gînduri mărunte...

— Atunci poate că, alături de Nietzsche, cauți supraomul ? spuse Uleind.

— A nu, dimpotrivă... strigă, dimpotrivă, și departe de mine Nietzsche. Supraomul lui Nietzche e o carica-

tură, o excrescență cerebrală a trufiei, tocmai a trufiei de care vorbeam și care nu poate naște decît nebunie, moarte, nimicire. Tocmai asta e trist : lumea actuală e pecetluită de nebunia mîndriei individualiste și separaționiste, și nu poate merge decît la un deznodămînt tragic. Ceea ce a păţit Nietzsche ca ins, se petrece acum în masă pentru lumea actuală care e cuprinsă de nebunia mîndriei.

— Atunci, ce fel de supraom concepi ?

— Nu concep. *Caut* și bănuiesc că există ființe care trăiesc omenescul fără frînturi, fără rupturi, fără dezechilibru, cu continuitate, cu creștere, cu blîndețe, cu echilibru, cu dragoste, și mai ales cu afirmări, conștienți de veșnicie și perfecțiunea ei. Nietzsche n-a făcut decît să tăgăduiască, să înfiereze. Nu aduce valori noi în loc. Tăgăduiește fără să poată construi un punct de sprijin pentru a se putea apoi azvîrli în veșnicie. N-a spus : „Știu". Și nici, mai ales, „sînt". A spus „vreau". Nietzsche a înnebunit. Nu trebuie uitat asta. E ca un doctor care ar recomanda ceva ce menține și redă tinerețea și el însuși ar fi în decrepitudine.

— Și... pînă acum n-ați găsit oameni de soiul acesta ? Sfinți ? Supraoameni ? întrebă Uleind.

— Nu ; din păcate, nu.

— De ce n-ați găsit pînă acum ? De ce n-ați găsit nici măcar un răspuns valabil ? Ce vîrstă aveți ? îl întrebă Uleind.

Kristian observă că privirea lui Uleind cuprinde un fel de victorie, o victorie rea.

— Patruzeci și opt.

— Păreți mai tînăr, îi spuse Luiza Schultze cu admirație.

Kristian făcu un gest de nepăsare și continuă :

— N-am găsit, pentru că probabil lucrurile astea cer o mai mare aprindere sufletească. Poate că n-am depus destulă caznă, destulă jertfă, probabil că-mi lipseşte ceva esenţial. O moliciune, o incapacitate... Nu pot uita, de pildă, că de îndată ce a început revoluţia la mine în ţară, am fugit... iar acum după încercarea „singurătăţii", am căutat o pensiune, comodă... N-am suferit de ajuns. Poate că nu sînt în stare... nu merit. Orice lucru îşi are preţul lui. Lucrul cel mai important, desigur că e cel mai aprig plătit...

Brusc, Kristian se opri. I se păruse că trebuie neapărat să tacă. O poruncă dinăuntrul lui îi cerea tăcerea. Nu era oare un sacrilegiu să vorbească ?

Se făcu o tăcere grea.

— Dumneavoastră sînteţi singur în Berlin ? îl întrebă Luiza Schultze.

Petre Kristian simţi că-şi stăpîneşte o tresărire nervoasă, tresărirea omului surprins în gîndurile lui cele mai adînci.

— Da, spuse maşinal şi-şi dădu seama că această afirmaţie e înspăimîntătoare. Era ca şi cum l-ar fi întrebat : „Dumneavoastră aveţi cancer" ? şi el ar fi răspuns : „Da". Acum într-adevăr, trebuia, trebuia neapărat să vină aici, printre oameni, să vorbească lucrurile cele mai adînci sau cele mai frivole cu oamenii aceştia cărora nu le păsa de el şi care nici nu înţelegeau ce spune tocmai pentru a nu se mai simţi singur, singur pînă la ameţeală, singur pînă la a-şi scrie însuşi scrisori de consolare...

— N-aveţi rude ?

— Nu. Familia mea a rămas toată în patrie... iar în ceea ce priveşte prietenii, desigur că am stat prea puţin în fiecare oraş, ca să pot avea prieteni în adevăratul înţeles al cuvîntului...

— Adineauri ați vorbit de soția dumneavoastră. Sînteți, deci, însurat ? îl întrebă Mihaels.

Lilo ascultă cu încordare. Kristian își dete seama că va trebui să mintă, iremediabil să mintă. Oamenilor aceștia, cărora le spusese lucruri pe care credea că niciodată nu le va vorbi, trebuia totuși să le ascundă unele lucruri. O oboseală îl cuprinse. Fugar, dar ascuțit, își aminti din nou de despărțirea de Tereza, sfîșietoarea despărțire... Cum ar fi putut cineva înțelege ce s-a petrecut între el și ea ? !

— Sînt divorțat, șopti.

Lilo simți o ușurare, o bucurie ciudată, pe care însă nu avu timpul s-o cuprindă. Era prea atentă la ce spunea Kristian.

— De ce ai divorțat ? îl întrebă Luiza Schultze cu simplitate, ca și cum n-ar fi săvîrșit o indiscreție.

— N-am divorțat eu... A plecat ea... A vrut ea... să divorțeze.

Lui Lilo i se păru că în glasul lui Kristian s-a strecurat o tristețe bruscă. Ascultă cu și mai mare încordare.

— V-a părăsit ca pe un copil și ați rămas singur, rînji Uleind.

— Da.

— Ați suferit mult, domnule profesor ! exclamă Braun.

— Poate ! sau poate numai singurătatea... plecarea ei n-a fost... ceva tocmai nou pentru mine. A mai plecat, dar atunci se reîntorsese...

Se auziră rîsete jenate.

— Pleca, venea, șopti Uleind cu același rînjet.

— Da. Suferea mult de viața nesigură de refugiați pe care o duceam împreună. Era firesc...

— Cînd nevasta lui Don Quijote a fugit cu Sancho Pancha, Don Quijote explica tuturor că e un lucru firesc...

— Da, știu că lucrurile spuse așa simplu, răspunzînd la întrebări ca la școală, par ridicole, dar, de fapt, nu este ridicol. Era foarte trist. Ea nu avea pe nimeni pe lume decît pe mine.

— Poate că se va mai întoarce, șopti Braun.

— Nu. Acum, plecarea ei a fost definitivă.

— Pentru ce ?

— S-a remăritat.

— Regretați ?

— Nu... e mai bine așa. Dumneavoastră nu știți ce înseamnă viața unui transfug... era greu lîngă mine...

— Și atunci își mai căuta încă pe cineva... mormăi Uleind.

— Nu încă pe cineva, ci pur și simplu pe cineva lîngă care să aibă mai multă siguranță de viață, o cetățenie valabilă...

— Și de fiecare dată o iertați ? întrebă Uleind.

— Da, desigur.

— Și... continuați să o iubiți ?

— Da, desigur.

— Plăcut, foarte plăcut !

— Ați fi iubit-o așa, la infinit, cu toate defectele ?

— Defectele nu te împiedică să iubești, dacă iubești cu adevărat.

— Să iubești cu adevărat un om cu defecte ? ! exclamă Uleind și rîse zgomotos, sacadat, ironic.

— Dar unde să găsești un om fără defecte ?

— Atunci nu trebuie să iubești.

— Ușor de zis, toți oamenii iubesc oameni cu defecte.

Uleind se ridică în picioare.

— Ah, ce trist ! Ce iremediabil de trist ! Ce scîrbă !

— Nu. Trist e cînd nu poţi iubi din pricina defectelor.

— Aha, frumoasă morală ! Aşa va să zică : să adorăm defectele !

— E un mare dar să poţi iubi cunoscînd defectele. Să cauţi un om fără defecte e lucrarea unei mîndrii diabolice.

— Poate, poate, şopti Uleind. Dar ce înţelegi dumneata prin iubire ? Ceva comod, călduţ, practic...

— Nu, nu ! Vorbesc chiar de posibilitatea de a iubi pînă la divinizare, pînă la sacrificarea ta în faţa celui pe care-l iubeşti, pînă la anihilarea ta în faţa fiinţei...

Lilo simţi o mare căldură în inimă, ca şi cum ar fi fost, neaşteptat, îmbrăţişată.

— Dar ce spui dumneata e revoltător. E... sacrilegiu. E imposibil !

— Nu e imposibil, e numai foarte dureros.

— Dar cine nu poate iubi un om cu defecte, ce se face ?

— Atunci să-l iubească direct pe Dumnezeu.

— Dar unde şi cum să-l găseşti pe Dumnezeu cînd el se manifestă în oameni şi fapte pline de defecte ?

— Ce întrebi dumneata e atît de greu încît... nu ştiu dacă se poate răspunde aşa... acum... şi nici dacă aş fi în stare să te lămuresc eu...

— Bine, dar nici dumneata, nici eu nu vorbim, aşa, la întîmplare.

— Da, dar sîntem pe poziţii absolut contradictorii, temperamental contradictorii. Nu cred că ne putem ajuta.

— Poate... poate...

Uleind se plimbă cîţiva paşi prin odaie.

— Era frumoasă soţia dumitale? întrebă Luiza Schultze.

— Da. Poate mai mult decît frumoasă. Foarte personală. E o mare artistă.

— Unde joacă ?

— Nu joacă teatru. Cîntă. Am să aduc odată plăci de gramofon cu cîntecele ei. O voce excepțională. Acum e la New-York. O cheamă Tereza.

Uleind veni pînă în fața lui Kristian și-l întrebă brusc :

— Și... acum o mai iubiți încă ?

— Nu. Acum nu. E femeia altuia. Acum sînt singur...

Lilo se simți învăluită de privirea lui Kristian.

Uleind se îndepărtă, mormăind :

— Bine... bine...

— Dar, acum, dumneavoastră ce lucrați ? îl întrebă Mihaels.

O prudență instinctivă îi spuse lui Kristian că trebuie să se apere minținд iară. Să se fi știut că n-are de lucru, ar fi fost imediat gonit din pensiune.

— Regizorat... o casă germană de filme...

De fapt, Kristian dădu ca o realitate un lucru pe care-l spera.

— Jucați vreun rol ?

— Eu nu. Chiar în patrie, în ultimii ani, am preferat să mă ocup mai mult de regie. Pentru mine e mai interesant. Eram profesor la Conservator, aveam și cursuri de regie...

— Sînteți deci profesor ? spuse Braun cu respect.

— Am fost.

— Probabil sînteți prea modest, domnule profesor.

— O, nu mi-ar plăcea să mi se spună astfel...

— Vă rog, vă rog...

— Robespierre, spuse Pitschau, cu cîteva clipe înaintea morții și-a amintit de profesorul lui de dicțiune.

— Poftim ? întrebă Kristian.

Și cum toată lumea tăcea jenată, Braun îi explică :

— Glumește. Așa glumește el întotdeauna. Glume istorice !

— Da ? se poate, spuse Kristian încă nedumerit.

I se părea că e încolțit din toate părțile.

— Are o preferință marcată pentru celebrități și pentru anecdote istorice, spuse Braun.

— Nu e nevoie de explicații. Domnul profesor, mă iertați că vă numesc așa, va observa și singur ce fel de glume fac, răspunse Pitschau cu o enervare neașteptată.

— Da, desigur, spuse Braun, jignit. Era obișnuit să fie respectat de toată lumea și mai ales de Pitschau.

— Prinț, actor, exilat, sfînt, profesor... mormăi Uleind.

— Desigur, dumneavoastră ați călătorit mult, spuse Lemke.

— Călătorit ? Da, mult, dacă ceea ce am făcut eu se poate numi călătorii. De fapt, am fost azvîrlit, gonit de colo-colo. În toate orașele mari și mici ale lumii.

— O viață foarte interesantă, spuse Braun.

— Da, poate... interesantă, șopti Kristian, dîndu-și brusc seama cum anumite lucruri ce fuseseră făptuite în ani și ani de zile, ani plini de durere și frămîntări, sînt la un moment dat cuprinse într-o formulă de suprafață : „O viață foarte interesantă". Iată ceea ce credeau acești oameni despre viața lui atît de chinuită : că fusese interesantă.

— Să sperăm că această viață interesantă va continua, îi spuse Pitschau cu o răutate voită.

„E desigur foarte îndrăgostit, se gîndi Kristian. Mă atacă prostește. O metodă greșită. Nu are încă destulă experiență, sărmanul. E gelos. Nu știe că astfel o poate pune pe fată de partea mea."

Îi era chiar milă de Pitschau. Făptura lui tînără și neexperimentată îi plăcea. Părea cinstit. O puritate su-

fleteacă neobișnuită îi lumina trăsăturile. Kristian se prefăcea că n-a auzit sau n-a înțeles, și spuse :

Într-adevăr interesantă... Nu m-aș putea plînge de monotonia vieții mele.

— Să ne povestești și nouă cîte ceva, îl rugă Braun.

— Desigur, desigur, aș spune că e inevitabil dacă vom locui împreună. Dar lucrul nu se poate face la comandă... Tocmai pentru că sînt prea multe de spus...

— Desigur, desigur, exclamă Luiza Schultze. O să ne distrăm puțin.

— Prevăd că o să refuzați să vorbiți tocmai de lucrurile cele mai interesante.

Lemke păru dezamăgit.

Bătrînul Braun însă era încîntat. Își aprinse iar un trabuc și spuse pe un ton liniștit și satisfăcut :

— Da, da, filozofie... Totdeauna filozofia a lămurit totul. Tocmai aseară l-am răsfoit și eu pe Spinoza...

Nimeni nu răspunse, dar Uleind, care părea de cîtva timp pierdut în gîndurile lui, tresări și se întoarse brusc, cu o mișcare sacadată, către Braun și-l întrebă violent :

— Pe cine l-ai „răsfoit" ?

Îl privea fix, rece și rău.

— Pe Spinoza ?...

— Da, da...

Uleind nu-și lua ochii de la bătrîn, dar, întorcîndu-se deodată cu tot corpul către Pitschau, îl întrebă repede :

— Pitschau, dumneata ai auzit de Spinoza ?

Pitschau îl privi, surîzînd :

— Spinoza ? ce e ? Un bar ? pe ce stradă ?

— Nu, nu ! exclamă Braun. Nu e bar, e un filozof renumit.

— Filozof ? N-am auzit...

Apoi, cu același ton repede și cu o violență ascunsă, Uleind urmă :

— Să mi-l notez și eu.

Scoase din buzunar un carnet și un stilou. Începu să scrie, silabisind :

— Șpi...

Pitschau interveni :

— Poate Șpinoza.

— Nu, Spinoza, rectifică Braun, cu candoare.

— N-am auzit, spuse Pitschau. Șpinoza am auzit. E ăla d-a inventat șpanacul.

— Nu, nu ! Pentru numele lui Dumnezeu : *Spinoza*. E un filozof celebru.

— E berlinez ?

Braun reflectă o clipă :

— Asta n-aș putea spune precis...

Luiza Schultze, care asculta cu atenție, spuse plină de mîndrie :

— Na, na, domnule Uleind ! Vezi că, deși faci filozofia, tot nu le știi pe toate ? !

Uleind, fără s-o privească, scrise mai departe :

— Spi...

— S... p... i... dictă Braun, dar Pitschau se repezi.

— **S** de la sifon, **p** de la pușculiță, **i** de la idiot...

— **I** de la idiot, murmură Uleind blînd. Așa, domnule Braun ? **I** de la idiot ?

Braun, încă nedumerit, părea radios.

— Da, da, de la idiot... Dacă vrei, îți pot împrumuta și dumitale cartea, s-o răsfoiești.

— Și zici că dumneata ai răsfoit-o ?

— Da, da astă noapte...

Uleind lăsă caietul și tocul din mînă. Îl privi din nou lung pe Braun și deodată, cu o violență isterică, de parcă ar fi scuipat cuvintele, începu să strige la bătrîn :

— Şi acum ţi-e mai uşor să trăieşti ? Ai înţeles ce este „Adevărul“ ? „Adevărul“ profesorului Kristian. Acolo ai găsit lămurirea care te-a făcut să fii fericit ?

Toţi cei din odaie îl priveau acum pe Uleind cu uimire şi teamă. Pitschau, care crezuse că ceea ce făceau era numai un joc, cam obraznic, dar totuşi joc, se simţea năpădit de remuşcări. Bătrînul Braun avea pe faţă o mare uimire. Încă nu se dumirise ce se petrece. Michaels se apropie de Uleind şi-l întrerupse :

— Ce ai, domnule Uleind ? Ce te-a apucat ?

Uleind se opri brusc. Privi ca un om care se deşteaptă dintr-un vis rău. Îşi şterse fruntea de sudoare. Avea broboane pe faţă şi mîinile albe ca ceara îi tremurau, un tremur abia perceptibil. Şopti :

— Nimic. Am întrebat... mă interesa... „Adevărul“...

Braun, uluit, îi spuse lui Uleind cu căldură :

— Am să-ţi dau cartea... s-o răsfoieşti.

Dar Uleind, cuprins parcă de o criză de neţărmurită ură, izbucni într-un rîs aspru :

— Nu, mulţumesc ! L-am citit.

— Citit ?

— Da. De vreo doi ani. În fiecare noapte. Mereu. Da, l-am citit. Nu l-am răsfoit, l-am citit !

— Citit ?

Braun îl privi cu lacrimi în ochi pe Uleind :

— Atunci de ce ai vorbit aşa ? De ce ? Eu sînt mai bătrîn ca dumneata... niciodată nu ţi-am făcut nici un rău. Ţi-ai bătut joc de mine.... de părul meu alb...

Lilo se repezi la Braun. Îl cuprinse, îl mîngîie :

— Nu trebuie să-l iei în seamă. Ştii bine că nu e întreg la minte !

Uleind sta cu faţa plecată la pămînt. Păru deodată obosit, ca şi cum ar fi fost în mod misterios golit de toată puterea din el. Şopti :

— Sînteți sigură, domnișoară Lilo ?

Lilo nu-i răspunse. Uleind insistă :

— Sînteți sigură, domnișoară Lilo ? Poate dumneata ai găsit Adevărul...

Cei ai casei îl înconjuraseră pe Braun și-l mîngîiau. Mihaels strigă cu furie la Uleind, care continua să bolborosească vorbe neînțelese :

— Taci odată ! Nu știu ce mă reține să nu-ți trag cîteva... palme ! Cred că ar fi singurul mijloc să te fac să simți și dumneata ceva... Un adevăr... bine simțit...

Luiza Schultze strigă :

— Astîmpărați-vă ! Ce, ați înnebunit ?

Braun, reconfortat de cuvintele celor din jurul lui și mai ales de scuzele lui Pitschau, care părea copleșit de rușine că nu înțelesese de la început ce voia Uleind, se reculese și spuse :

Lasă, domnule Mihaels. Lăsați copii.. Nu-i bine să ne supărăm atît de tare... Știi dumneata... Dacă omul are și puțină filozofie în sufletul lui...

Din nou bine dispus, se apropie de radio și-i dădu drumul.

Odaia se umplu de muzică de dans.

— Mai bine să ne cînte ceva Lilo la pian, propuse Luiza Schultze.

— Sigur, așa s-ar economisi și curentul electric de la radio, șopti Pitschau.

Lilo protestă, enervată. O supără mai ales Pitschau care părea că a pierdut și el orice măsură. Era din ce în ce mai obraznic.

— Domnișoara cîntă la pian ? întrebă Kristian, dar imediat regretă această frază imprudentă. Dacă fata cînta prost și va fi nevoit să asiste la o scenă penibilă ? Îi plăceau prea mult și fata și muzica pentru a răbda ușor un asemenea chin. Se vedea ascultînd un vals sentimen-

tal sau, mai rău, o bucată bună, cîntată prost. Dar domnișoara Schultze continuă cu glasul triumfător :

— A făcut Conservatorul !

— Tanti ! spuse Lilo, supărată.

— Ei ce, doar nu e un secret ! Nu e ceva de rușine. Ai învățat, ai muncit și cînți bine. Ce-i al tău e-al tău !

— Sigur, afirmă bătrînul Braun.

Dar Pitschau spuse :

— Tolstoi era gelos pe Beethoven. O gelozie nestăpînită. De cîte ori îl vedea, i-o spunea în față.

— Păi n-au trăit în aceeași epocă... se miră Braun.

— N-are-aface, decretă Uleind : *Les beaux esprits se rencontrent*"...

Kristian începu să rîdă. Prinsese felul lor de a glumi, dar Luiza Schultze se supără grozav :

— Nu respecți nimic ! Mereu glume despre oricine și orice ! Oameni celebri... germani... și voi îi batjocoriți !

Braun se amestecă :

— Sînt tineri. Trebuie să glumească, scumpa mea...

— Trebuie să știe și ei să respecte numele celebrităților. Își bat joc, ca și cînd ar fi cel puțin ca ei.

— Nu putem spune că nu a fost o seară neobișnuit de plăcută, spuse Pitschau, uitîndu-se la ceas. E aproape miezul nopții și noi încă discutăm !

Kristian se uită la ceas și începu să se scuze.

Luiza Schultze decretă :

— Cu toate că nu eram de părerea nimănui și chiar unele lucruri mi s-au părut cam aiurea, totuși pot spune că nu m-am plictisit de loc. Eu cel puțin am petrecut de minune și cine a obosit n-are decît să meargă să se culce. În alte seri nu cer voie cînd vrei să pleci și nici nu chemi pe alții la culcare. Te-am numit eu dădacă la mine în pensiune ?

Pitschau se fistîci.

— Da, da, păreri, discuții, filozofie, spuse Braun, îngîndurat. E adevărat că era cam greu de înțeles, vorbiți cam repede toți, totuși lucruri foarte interesante... Probabil domnul profesor a studiat mult filozofia.

Dar domnișoara Schultze se întoarse către Kristian și întrebă cu vehemență :

— Ce, nu vă place muzica ?

— Da, da, ba da, foarte mult...

— Atunci, ca nou-venit, trebuie să o rugați dumneavoastră pe nepoata mea să cînte. Altfel se jenează. Crede că nu vă place.

Lilo se înroși. Kristian începu să rîdă. Se ridică și merse către pian. Lilo se apropie și ea. Pianul era deschis și pe el niște note. Beethoven *Les Adieux*. Lîngă pian, pe o etajeră, o adevărată bibliotecă de note, și din cele mai bune.

— Totuși, ai să cînți ceva, nu ?

Stăteau unul în fața celuilalt. Era prima dată cînd Kristian o vedea atît de aproape. Îl înduioșă finețea feței ei. Părea să tot aibă douăzeci de ani. Ochii aveau o privire ușor speriată. Nu era frumoasă în adevăratul sens al cuvîntului, dar totul era armonios, grațios și exaltat în același timp. În clipa asta, Petre Kristian se simți fericit.

— Am să cînt mai tîrziu, murmură Lilo.

— Bine, cînd vrei. Ce cînți mai cu plăcere ?

— Cred că Chopin. Dar și alte lucruri. Dumneata ce preferi ?

— Bach.

— Bach ? !

Răspunsul fusese ca o taină între ei, ca o destăinuire.

— Bach, spuse Kristian cu același glas care o învăluia, e potrivit oricînd : în cea mai mare bucurie și în cea mai mare tristețe. E rugăciune clară.

În timpul cît Kristian vorbea, Lilo simţi deodată o mare dorinţă de a cînta, de a cînta pentru el. Şi îi era teamă. Regreta clipele pierdute în frivolităţi. Ar fi dorit ca tehnica ei să fie egală cu talentul ei. Merse la pian şi se aşeză.

De la primele acorduri, Lilo simţi în suflet un spaţiu mare, care se deschise curat. Acordul sosi dintr-o lume ideală, pură şi intensă.

Tema din concertul cu variaţiuni de Schumann. Lui Lilo i se părea că e prima dată că aude ceea ce cîntă. O imensă plăcere însoţea fiecare acord. Era o victorie. Din pricina *lui* descoperise flacăra cea nouă, pe care se avîntase, şi în care acum plutea.

La început, cînd Lilo se aşezase la pian, Kristian simţise în nervi o încordare dureroasă, dar imediat după primele acorduri, o încredere, o recunoştinţă îi umplu sufletul. Ochii i se umeziră de emoţie. Urmă o mare destindere. Într-adevăr, Lilo cînta excepţional de frumos. Grav, profund şi liniştit.

În odaie se făcuse tăcere. O tăcere atît de desăvîrşită încît fiecare putea crede că e singur. Cînd termină, liniştea plutea încă, nemişcată.

Luiza Schultze exclamă :

— Cîntă bine, nu ţi-am spus ?

Kristian nu răspunse şi nu-i spuse nici lui Lilo nimic. Era inutil. O privire între ei, rapidă, îi apropie ca o îmbrăţişare. Ceilalţi vorbeau în şoaptă, apoi glasurile se făcură mai tari.

— Acum, ce ne mai cînţi ? întrebă Braun.

Lilo se uită în jurul ei, apoi spuse repede :

— Chopin.

— Da, da. Bine.

Din nou melodia învălui un spaţiu aparte, delimitîndu-l. Kristian se simţea fericit.

— Ai să cînți și ceva din Bach ?

Luată de avînt, Lilo răspunse imediat cu un „da" avîntat. Dar, de cum începu să cînte, Kristian înțelese că aici, în lumea asta, Lilo nu pătrunsese. Totul era corect, dar flacăra lipsea. Îndată Kristian se întristă, ca în fața unei vești rele pe care numai cu încetul o înțelegi. Din nou se simți singur, izolat în lumi inaccesibile celorlalți.

Cînd termină, Lilo spuse :

— Astă-seară prefer să cînt altceva...

— Da, da, șopti Kristian, încurcat.

— De fiecare dată are să fie „astă seară" pentru Bach, murmură Ulcind.

— Poftim ? întrebă Luiza Schultze.

Luiza Schultze merse către Braun și-i șopti ceva foarte misterios. Braun, după ce dădu din cap afirmativ, ieși din odaie cu un aer solemn.

Se întoarse foarte repede. Avea o sticlă de vin în mînă. Spuse :

— O să bem în cinstea noului venit, în cinstea noului chiriaș !

Se auziră glasuri, murmure. Domnișoara Schultze, ajutată de Grete, scoase din dulap pahare mici. Părea un preot slujind la biserică. Ceilalți din odaie priveau, uluiți.

— Da, spuse Luiza Schultze. Vom bea în cinstea noului chiriaș.

Umplu paharele. Ciocniră. O clipă, se făcu liniște. Atunci glasul bătrînului Braun murmură cu satisfacție extatică :

— Vedeți, copii, așa e viața... cînd mai bine, cînd mai prost... Dar dacă ai o fire filozofică, poți fi fericit. Da, da... Viața trebuie luată așa, mai ușor... ca un fum... ca o filozofie...

CAPITOLUL V

Rămasă singură la ea în odaie, Lilo se simți amețită, ca beată. Ziua fusese plină pînă în marginile ei. În minte îi revenea tot ce se întîmplase. Dar nu voia să se gîndească la nimic. Credea că se va putea odihni adormind imediat, ca în fiecare seară. Începu să-și pregătească patul și ceea ce-i trebuia pentru a doua zi : rochia, pantofii, rufele... Pe cînd așeza lucrurile, o zvîcnitură în inimă, ciudată, o trezi. Fața lui Petre Kristian îi apăru în minte cu o ascuțime simplă dar covîrșitoare. Înainte să fi avut vreme să aibă un gînd, întreaga ființă îi fu cuprinsă de o victorie. Simți un strigăt de fericire adunat în piept, gata să izbucnească. Lilo înțelesese că Petre Kristian se îndrăgostise de ea și ea de el.

„Petre." Îi șopti numele ca o dibuire în noapte. Numele cuprindea fiori, numele cuprindea mîngîiere. Dacă în clipa asta Petre Kristian ar fi intrat în odaie pe neașteptate, Lilo, fără șovăire s-ar fi dus să-l întîmpine cu o îmbrățișare. Îl vedea înalt, cu privirea verde, cu părul ușor încărunțit la tîmple, pe buze cu surîsul unor nostalgii fără sfîrșit. Pe el îl așteptase din totdeauna, pentru el nu începuse niciodată nimic, nu voise niciodată nimic, nu primise niciodată nimic. În ochii lui, în clipa

întîlnirii lor, își văzuse propria-i ființă perfect oglindită. Atunci înțelesese că trăiește. S-ar fi înălțat ca să respire suflarea lui, ca să simtă pe obraz adierea numelui ei rostit de el pentru întîia oară...

Lilo sta în mijlocul odăii, ametită de vîrtejul gîndurilor care izvorau și strigau în ea. Da, ziua fusese plină. Scena de dimineață cu Pitschau, cererea lui în căsătorie i se părea acum ceva absurd și îndepărtat. Cum își putuse închipui măcar o clipă că se va putea căsători cu el, cu acest om care nu-i spunea nimic ? Putea fi tînăr, frumos, simpatic ; în zadar. Cum nu înțelesese că nu există, nu putea exista în viața ei ? Cum putuse fi atît de ametită de viața monotonă pe care o ducea, încît să nu-și fi spus, în chiar clipa aceea, că între ei nu putea fi nimic ? Niciodată nimic. Și cum putuse trăi pînă în clipa cînd îl întîlnise pe Kristian fără să presimtă sosirea lui ? Kristian fusese prin preajma casei ei chiar în dimineața aceea și ea nu presimțise nimic. A trebuit ca el să apară în prag ca să înțeleagă că viața ei, în sfîrșit, începe. Acum totul era limpede. Altceva nu mai avea importanță. Ceilalți, toți, îi erau indiferenți... Lumea întreagă : indiferentă ; și Luiza Schultze cu țipetele ei, și Braun și Mihaels și Uleind și Pitschau : indiferenți. Pitschau va trebui să înțeleagă. Nu trebuia să-și mai permită să facă pe gelosul sau să-i spună că așteaptă.

„Nu sînt potrivită pentru el. Dovadă e chiar faptul că m-am putut îndrăgosti de altul. N-ar fi fost cinstit din partea mea să mă căsătoresc cu el. E poate și pentru el un noroc că m-am îndrăgostit de Petre Kristian și că astfel a scăpat de mine."

„Azi de dimineață încă mă plîngeam de monotonia vieții mele, și iată că acum nu-mi mai rămîne decît să am destulă putere ca să pot duce viața care începe."

Căută din nou, arzător, amintirea lui Kristian. Îl avea

cuprins în suflet, ca o ființă subtilă. Simțea fiori pe șira spinării și obrajii îi ardeau. Lilo căuta să prindă o fărîmă de claritate în învălmășeala gîndurilor.

„Nici nu-l cunosc..."

Dar imediat își răspunse :

„Cunoști cîteodată mai bine din prima clipă decît după ani și ani. Am deplină încredere în el.

Și gîndul acesta o exaltă.

„Mă voi căsători cu el. Acum știu. Nici un fel de viață nu mă poate mulțumi decît alături de el ; toată viața lîngă el. Voi ști să răscumpăr orice necazuri și dezamăgiri ar fi avut pînă acum. Lîngă mine va ști că poate iubi așa cum a spus el : „pînă la divinizare, pînă la nimicirea ființei tale în fața celui pe care-l iubești." Nu voi face ce-a făcut nevasta lui. Nu-l voi părăsi niciodată, oricît de grea ar fi viața lîngă el. Nimic nu mi se va părea greu, nimic primejdios. Mai bine orice decît să mă mai plictisesc așa cum m-am plictisit pînă acum. E adevărat că e mult mai în vîrstă decît mine, și totuși nimic nu e îmbătrînit în el. Are atîta putere, atîta exuberanță... Lîngă el voi avea pentru ce trăi. Chiar de va fi nevoie să muncesc, o voi face cu plăcere. Voi da lecții de pian..."

Din nou Lilo își dete seama că gîndurile ei sînt periculoase. O clipă se văzu trăind alături de Kristian în mizerie și lucrînd pentru el : odaia meschină... cestile de ceai... pîinea pe colțul mesei... rufele subțiate motolindu-se repede... odăile reci... coji de cartofi pe jos într-un lighean... dar i se părea că are putere pentru orice efort fără să poată secătui bucuria, exaltarea fericirii de a trăi alături de el.

„Da, mai bine orice durere decît monotonia în care am trăit pînă acum. La ce folosește tinerețea și frumusețea lui Pitschau cînd nici o bucurie nu se naște alături de el ?"

O ardoare, o năvalnică înfiorare către fericire, către senzații violente, o întăreau în așteptarea gesturilor care vor clădi această dragoste. Orice limitare, orice prudență i se părea o insultă adusă dreptului de a trăi, de a cunoaște fericirea, piedicile ușoare tocmai pentru că se dovedeau neputincioase de a stinge focul ce i se aprinsese în inimă.

„Da, mă voi căsători cu el. Am văzut în ochii lui că și el așteaptă aceeași fericire ca și mine. Am văzut : știe că pot trăi ca și el, adică altfel decît ceilalți oameni."

Lilo se liniști, se culcă imediat și stinse lampa. În întuneric, adormind, gîndurile purtau aceeași victorie, o fericire în care i se părea că se topește. Gîndurile se destrămară, lăsînd în urma lor un gol, care, încet, subtil, se umplu de prezența lui Kristian. Știa că mîine, cînd se va deștepta, ziua va fi luminoasă. Petre Kristian era la ei în casă, aproape, într-o odaie alături. Sosise.

CAPITOLUL VI

După ce se despărți de cei din sufragerie, Petre Kristian intră la el în cameră și începu să se plimbe de colo-colo. Pasul îi era puternic și amplu.

„A, iată odaia mare în care voi avea loc să mă mișc, odaia pentru care am venit aici în pensiune, odaia aceasta care, din stradă, m-a chemat cu un bilet atîrnat de ușă, anunțînd pe toți trecătorii că este de închiriat. A trebuit ca tocmai eu să mă opresc, să intru și să vin aici. E singurul lucru care-mi mai lipsea la vîrsta și situația mea : să intru în această pensiune a domnișoarei Schultze și să mă îndrăgostesc de nepoata ei. Acum nu-mi mai lipsește nimic. Petre Kristian, te poți declara satisfăcut : întreaga dumitale nevoie de romantism, de aventură, de senzațional, este împlinită. Acum nu mai ești singur pe lume...

Plimbîndu-se prin odaia cu mobilele necunoscute, cu lumina săracă a becurilor aprinse cu economie, Kristian se zări din întîmplare în oglinda mare a dulapului. Se opri în fața ei și se privi cu o intensă curiozitate, cu atenție, cu de-amănuntul. Fața îi era obosită. Zbîrciturile la colțul ochilor se vedeau deslușit. Pe tîmple, părul era alb.

Ochii, în schimb, aveau o lucire excepțională. O imaginație demodată. Îl cuprinse o mare deznădejde.

„Am aproape cincizeci de ani. Ea abia a trecut de douăzeci. Ar putea fi copilul meu. Peste cîțiva ani ar putea să-mi ajute să urc scările. Și, totuși, n-am putere să fug, nu, n-am putere să fug. Nu e nevoie să mă mint spunîndu-mi că poate mîine, în zorii zilei voi fugi. Dacă n-am plecat din prima clipă, nu e nevoie să mă amăgesc că voi pleca mîine sau poimîine. Acum e prea tîrziu. Nu voi mai pleca. Sînt un laș. Și toate acestea, toată slăbiciunea asta, din prima clipă. De cînd am văzut-o. A fost de ajuns să-i văd privirea, privirea aceea însetată, dornică de miracol, de viață, o privire de copil căruia i se făgăduiește un spectacol neobișnuit și cabotinul din mine a înțeles ce așteaptă ființa aceasta ; am știut că ea va rămîne tot ceea ce este gata la mine s-o pornească pe o cale periculoasă, deznădăjduită dar intensă.

Mîinile îi erau reci cînd mi-a dat ceaiul, glasul ei avea intonații de supunere, de acceptare. Și pentru toate astea iată-mă aici, legat ca un idiot în pensiunea domnișoarei Schultze. Petre Kristian, ai găsit în tine destul elan, destulă frăgezime sufletească ca să tresari în fața acelei priviri a fetei naive și exaltate. Totul acum e zadarnic și e absurd să-mi mai bat joc de mine și de ce simt, pentru că totuși, orice mi-aș spune tot n-aș pleca. Aș rămîne aici, pregătindu-mi un foarte apropiat viitor de durere și batjocură. La vîrsta mea și cu experiența pe care o am, e natural să știu ; ce mi se întîmplă e într-adevăr ceva miraculos, dar cu desăvîrșire periculos. Poate că adevărata înțelepciune ar fi nu să fug, ci să primesc această întîmplare și ceea ce-mi va putea da frumos, ca un dar dumnezeiesc, fără să cer și ceea ce nu se poate. Mai bine zis : extraordinarului, să nu-i mai ceri nimic în plus. Dar așa sîntem noi oamenii croiți : simțim că ne mînă un destin și

totuşi veşnic ne amestecăm cu voinţa noastră care deviază, strică elanul iniţial şi nu sîntem, din pricina asta, în stare să trăim decît lucruri micşorate, deformate de mîinile şi mintea noastră. Acum, această fată a ieşit în cale-mi printr-un hazard miraculos. N-am făcut nici un gest conştient pentru ca s-o întîlnesc. Nici măcar dorinţa asta n-a trecut prin mintea mea ; dimpotrivă. Şi abia s-a împlinit acest miracol şi iată că am şi început să vreau să mă amestec, ca şi cum aş putea crede că eu am pregătit totul şi că deci am şi dreptul să conduc firele destinului meu.

La drept vorbind, singura libertate permisă omului e aceea de a simţi frumos sau urît lucrurile care i se întîmplă. Dacă stau acum şi mă gîndesc la întreaga mea viaţă, văd că nimic, absolut nimic nu s-a întîmplat din voinţa mea. Totul a sosit ca de la sine. Hotărîrile nu le-am luat decît în urma faptelor. Am putea poate să fim mereu fericiţi, orice ni s-ar întîmpla, sau să fim mereu nenorociţi şi nemulţumiţi, orice ni s-ar întîmpla. Am putea aproape simţi pricina în afara faptelor... Dar toate astea sînt acum gînduri fără rost, sînt om, încă prea om, şi voi suferi, mă voi bucura, mă voi zbate, mă voi amesteca cu fiecare clipă în soarta mea, fără să vreau să ştiu că nu pot face nimic. Ce mi se întîmplă acum e neaşteptat, violent, inevitabil şi stupid. Cel puţin aşa mi se pare mie acum. Deznodămîntul nu poate fi decît în lacrimi. Sînt bătrîn. Sînt sleit. Toate socotelile mele înainte de a intra în această casă erau pentru renunţare, pentru desăvîrşita potolire a mea. Aprinderea sufletească a acestei fete pentru mine nu poate fi decît factice, nu poate dura, chiar de-aş reuşi s-o fac să se îndrăgostească de mine. În orice caz, peste puţin timp îşi va da seama că are alături de ea un bătrîn. Sînt zdrobit de viaţă, azvîrlit în afara vieţii şi nu pot înţelege ce 'a vrut Dumnezeu

cu mine ca să-mi scoată în cale o astfel de poveste neașteptată și, în același timp, să nu-mi dea puterea să fac ceea ce judec că trebuie să fac. E oare o ispită ? Oare gîndurile mele de renunțare erau prea mari pentru mine, erau ale trufiei și Dumnezeu a voit să-mi dovedească justa mea valoare, ca să nu trăiesc în speranțe absurde și mincinoase ? Este o palmă ? Este oare numai o dovadă cît de amețitoare și deșartă era năzuința mea către singurătate, o dovadă că ceea ce credem că e simplu e ceva extraordinar de greu, poate lucrul cel mai greu de împlinit ?

Acum am pătruns în adîncuri atît de insondabile ale sufletului meu, încît am impresia că niciodată nu voi putea aduce lumină acolo. Voi trăi oare toată viața bîjbîind în adîncurile întunecate ale sufletului meu, care acum îndrăznește să se îndrăgostească atît de nepotrivit — ca un licean — de o fetiță ? Pentru ce nu l-am căutat pe Dumnezeu decît pentru a mă consola ? Dacă mi s-ar fi dat o fericire pămîntească, o familie, ca altor oameni, o situație socială, ca altora, nu-mi era căutarea atît de aprigă. Sînt un laș. Dar oare îl poți căuta pe Dumnezeu cînd nu crezi în el decît ca o năzuință ? Dar năzuința mea spre puritate prin însăși faptul că am putut-o formula, nu dovedește că totuși există în mine un sîmbure de adevăr ? Cînd te gîndești la un lucru nu înseamnă că totuși înfăptuirea a început, fie în păcat, fie în bine ? N-am suferit destul ? N-am gustat destul din amărăciunea zădărniciei lucrurilor pămîntești ? Sau nu pot lua lucrurile ușor și să-mi spun că această aventură amoroasă va fi o mică distracție care va face ca timpul să treacă mai agreabil... La căldura sentimentelor exaltate, la agreabila căldură a tinereții ei ?

Dar nu am voie. Nu am voie. Se poate îndrăgosti de mine. Da, acest lucru se mai poate : un miraj, o iluzie ;

dar cu atît mai mult nu am dreptul să-i cer nimic. Şi, totuşi, un singur semn din partea ei şi o urmez pînă la capătul pămîntului !

Am ştiut aceasta din prima clipă, cum am văzut-o. Tocmai acest lucru e stupid. Sînt sluga ei, sclavul ei şi sclavul dorinţei mele de a iubi, de a nu fi singur. În clipa asta aş putea spune că e singura femeie întîlnită ; dar prea tîrziu. Poate că acesta este sensul pe care îl are întîlnirea noastră : zădărnicia.

Lilo, Lilo, Lise-Lotte... ce nume stupid, ales de Dumnezeu, ca să simt un fior !"

Kristian căzu, mai mult decît se aşeză, pe marginea patului. Îşi cuprinse capul în mîini şi rămase aşa. Nici o imagine pură, care să răscumpere viaţa. Totul este îmbîcsit de sentimente hibride şi de propria-i slăbiciune.

Tereza nu-i mai scrisese din ziua plecării ei. Nu ştia despre ea decît ceea ce aflase din întîmplare de la prieteni sau scurte dări de seamă din gazete, relatînd succesele ei. Astfel Kristian aflase că Tereza apăruse din nou pe scenă, că se afla la New-York.

Kristian căutase s-o scuze că nu-i scrisese niciodată. Căuta tot felul de argumente ca să se amăgească, ca să-i fie mai uşor gîndul că-l uitase pînă-ntr-atît, dar o amărăciune îi sta totuşi vie în suflet de cîte ori îşi amintea de ea. Tereza ştie cît e de singur pe lume şi mai ales trebuia să-şi amintească desluşit că din pricina ei este atît de singur. Din timp în timp, cîteva rînduri ar fi răscumpărat multe. Ea ştia că, niciodată, n-ar fi arătat nimănui scrisorile ei, nimeni n-ar fi ştiut că a scris. Nu avea de ce să se teamă. Avusese doar încredere în el pentru un lucru mai grav ; de fapt, viaţa ei, onoarea ei erau şi acum tot în mîinile lui, lăsate ca o comoară primejdioasă. Făgăduise poate noului ei soţ că nu-i va mai scrie, şi

voia măcar cu atîta să nu mintă? Sau căuta pur și simplu să uite tot și să creadă ea însăși în minciunile ei?

Dar cum i-ar fi putut vreodată spune lui Lilo adevărul? Oamenii aceia, întîlniți din întîmplare în noua pensiune în care intrase, fără discreție, fără milă, îi puseseră tot felul de întrebări, la care el răspunsese, mințind. Trebuise să mintă.

„De fapt, își spuse Kristian, Tereza mi-a distrus viața."

Și Petre Kristian se opri, uimit, asupra acestui gînd, parcă l-ar fi avut pentru întîia oară. Dar foarte iute recunoscu că se învinuise pe sine însuși nu pe Tereza. El era acela care primise tot ceea ce primise în viața lui cu Tereza. Dacă ar fi avut puterea să nu cedeze, nimeni nu l-ar fi putut sili să primească ceea ce nu-i plăcea; căsătoria lor; fuga din patrie, plecările și revenirile ei, viața lor toată, și apoi, în urmă, el era acela care jurase că niciodată nu va destăinui nimănui nimic. El era acela care niciodată nu avea puterea să hotărască ceva, el era acela care accepta situații imposibile și lua hotăriri donquijotești, deci tot el era acela care trebuia să aibă puterea să le ducă pînă la capăt fără să plîngă.

„De altfel, nimeni nu trebuie învinuit, își spuse Kristian, de ceea ce ni se întîmplă. Fiecare este de vină de viața lui."

Petre Kristian rămase atît de adîncit în gînduri încît nici nu le mai prinse firul. Părea că bîjbîie în întunericul sufletului său. O clipă, senzația a fost extrem de grea, ca o presimțire care palpită în apropiere și caută să se materializeze. Și această frază apăru clară și profetică în mintea lui: „Și ce mi se va întîmpla și de acum înainte nu poate fi decît tot din vina mea. Hazardul e al faptelor, judecata și puterea de a hotărî, de a primi sau refuza, e a mea. Acum ar trebui să am puterea să plec. N-am plecat. Înseamnă că accept tot ceea ce va veni,

cu toate că știu că nu poate fi bine. Aș voi totuși să știu ce mă face să doresc să stau aici, ce mă împinge cu atîta violență să stau în această casă ? O patimă ? Este desigur un sentiment foarte ascuns, o speranță vagă că, totuși, ceea ce vine va fi compus și din imense plăceri care vor răscumpăra durerea. Desigur vreau să profit de aceste plăceri. Se vede că e mai ușor să trăiești o durere printre oameni decît să trăiești liniștit părăsit de oameni, părăsit de fapte, ca un mort, singur. Viața de pînă acum a fost prea tristă ; poate că acum va sosi totuși o fărîmă de fericire. În orice caz, acum sufletul a tresărit din amorțirea de moarte, de sfîrșit, în care se adîncise. Ah, cîteodată aveam impresia că voi muri din lipsă de interes pentru viață, că într-o zi voi uita să respir.

Sufletul era înspăimîntător de uscat. Acum, speranța unei dragoste, imense dragoste, cel puțin din partea mea, speranța unui noroc orb care va transforma întreaga mea viață în ceva plăcut sau, cine știe, poate numai dorința de a-mi găsi o familie, eu vagabondul, de a scăpa de plictiseala unei vieți de unul singur, mă face să stau aici și să accept orice dureri viitoare. Am probabil tot felul de speranțe care mai de care mai absurde, ce-mi întunecă gîndul. Cred că pînă la urmă o voi putea iubi ca pe Tereza : cum iubești o soră ; că o voi vedea măritîndu-se cu altul, cu Pitschau, și eu voi merge la nuntă liniștit, bucuros că în fine am o familie, oameni care mă iubesc, care nu mă vor da afară imediat ce nu cîștig bani, care vor avea răbdarea și dragostea necesară ca să mă aștepte. Probabil că am tot felul de socoteli, sau poate că găsesc în mine curajul de a-mi dori o ultimă parte de viață care realizează toată nevoia mea de romantism exagerat și ridicol. Poate că într-adevăr cred în șansele unei dra-

goste ideale cu această fată, cînd, de fapt, mai natural ar fi să mă gîndesc la o căsătorie cu Luiza Schultze, mătușa ei, demna proprietăreasă a acestei pensiuni. Fata se va căsători cu acel tînăr care pare îndrăgostit de ea și furios pînă la exasperare de sosirea mea. Tot ceea ce n-a fost satisfăcut în tinerețea mea, s-a deșteptat acum, ca o ultimă năzuință spre fericire. Într-adevăr recunosc, cu toate că nu mai sînt tînăr, că puterea mea de a mă iluziona și a simți nu s-a tocit cîtuși de puțin. Dimpotrivă, s-a amplificat în măsura în care a devenit conștientă de sine. Se vede că bătrînețea nu uzează puterea de a simți. Nu sînt decît puține zile de cînd îmi făceam socoteala vieții mele, încheiam parcă un bilanț. Eram cinstit încredințat că renunțasem la tot ceea ce omenește se numește de obicei plăceri ; și iată-mă acum tîrît în lucruri pe care n-ar fi trebuit să le admit. Am întrecut măsura. Am căzut într-o exagerare bolnăvicioasă.

Dar zadarnic ironizez și reînviu trecutul. Singurul lucru bun pe care-l mai pot face acum, în încurcătura aceasta nouă în care am intrat și din care nu am puterea să ies, ar fi să-mi definesc o purtare și să nu mă las dus la întîmplare de toate peripețiile și surprizele pe care această nouă situație mi le va crea. Nu pot, nu trebuie ca, sub diferite pretexte care în fond nu sînt decît slăbiciuni, să strivesc viața acestei fete. Aș putea fi tatăl ei. Ea nu știe, dar eu știu că, între ea și mine, nu poate fi, nu trebuie să fie nimic. Oricîtă plăcere voi avea să stau lîngă ea, să-i aud glasul, să-i văd privirea, să-i simt prezența, ea nu trebuie să știe acest lucru, iar eu trebuie să mă mărginesc la aceste lucruri. Chiar de ar ghici ce simt, nu trebuie să știe precis și mai ales să nu-i spun niciodată. Voi profita de toată dragostea mea, voi profita de acest gînd, această siguranță : că dacă aș fi

voit, ea ar fi fost a mea. Dar acest gînd trebuie să-mi fie de ajuns ca să mă simt fericit lîngă ea, Oricare va fi întorsătura pe care o va lua viaţa ei sau a mea, nu trebuie să uit că sînt căsătorit cu o femeie bigamă, fără a mă putea despărţi de ea vreodată. Nici măcar nu am voie să-i spun vreodată acest adevăr lui Lilo. Va trebui să ştiu să mă stăpînesc într-atît faţă de ea încît să pot asista la căsătoria ei cu altcineva fără ca să sufăr, ştiind că, dacă aş fi vrut, ea m-ar fi iubit şi că, tocmai pentru că o iubesc, nu mi-am putut permite să-i stric viaţa. Dacă am avut puterea să accept faţă de Tereza ceea ce am acceptat, trebuie să am şi puterea să primesc pentru fiinţa aceasta orice sacrificiu. Ah, dacă această fată, printr-o întîmplare ciudată, ar fi fost o fiinţă extraordinară, o sentimentală tot atît de desăvîrşită ca mine, lucrurile ar fi putut lua o întorsătură foarte obişnuită. O dragoste exaltată care, în mod conştient, nu s-ar consuma. O dragoste ţinută pe înălţimi sublime şi neatinse. Atunci totul ar putea dura, orice s-ar întîmpla. Ar putea să se căsătorească, ar putea să nu se căsătorească, ar putea să plece, sau să plec eu, invoirea noastră, „stelară", ar putea cuprinde şi întrece marginile orizontului pămîntesc. Ah, fericirea acestor spaţii eterne în care întîlnirea noastră ar căpăta orice formă, ca şi lumina... Dar iată că în pensiunea Schultze, femeia întîlnită, Lise-Lotte, nu poate fi decît o tovarăşă făcută pe măsura pămîntească. Eu, numai eu, va trebui să cunosc cazna măsurilor, a constrîngerilor, a înfrîngerilor. Singur."

Ceea ce gîndea acum Kristian era atît de important, atît de adînc, încît i se părea că i se întipăreşte în minte, în nervi, ca pecetluiri de foc, de fier roşu. Totul i se părea clar acuma. Îngrozitor de greu, dar de o claritate ca-

re, tocmai prin noblețea închisă în gînd, îi da o fericire subtilă, îi înfierbînta ființa. Ar fi voit să poată destăinui acest lucru lui Lilo, într-o superbă exaltare, dar își da seama că, asemenea unei formule magice, aici taina trebuia păstrată nespusă ca să-și poată menține coeziunea care îi conferea puterea. Trebuia tăcere, o supraomenească tăcere. Era încredințat că va avea această putere.

CAPITOLUL VII

— La masă ! La masă !

Gongul sună, lovit energic de către Grete. Sufrageria fu invadată de chiriaşii pensiunii, şi se umplu de zgomot şi de viaţă. Îşi căutau locurile, se aşezau cu satisfacţie. Era tîrziu şi le era foame. De altfel, se simţea un miros plăcut de mîncare.

Luiza Schultze se aşeză, prezidînd. Aruncă o privire în jurul ei şi exclamă :

— Profesorul nu e acasă ? Adineauri l-am văzut. Unde e ? Grete, unde e domnul profesor ?

Braun răspunse :

— A plecat acum o jumătate de oră şi a spus că vine imediat.

— Vine el, şopti Grete. Întîrzie cam totdeauna...

— O adevărată comoară la casa omului, mormăi Uleind.

— Numai să nu-l fi călcat tramvaiul... adăugă Pitschau.

— În tot cazul, dacă dispare, oricare ar fi motivul, porţia lui o mănînc eu, spuse Mihaels, care începuse să mestece pîine goală.

— Nu înțeleg. E mai întîrziat decît de obicei... spuse Luiza Schultze. Azi dimineață am stat de vorbă cu el și nu mi-a spus nimic. N-a spus că nu vine...

O clipă rămase pe gînduri, apoi adăugă ca pentru ea :

— Da, de cîteva zile, mi s-a părut mie că are ceva : ascunde ceva, da...

Lilo tresări și o privi pe Luiza Schultze cu încordare, dar aceasta tăcu.

Mihaels începu să rîdă cu poftă :

— Mai bine ai spune adevărul, scumpă domnișoară. Nu mai căuta să ne păcălești pe noi ! Domnilor, trebuie să știți că azi de dimineață, intrînd din întîmplare în bucătărie...

— Din întîmplare ? întrebă Pitschau. Dumneata, în bucătărie, din întîmplare ?...

Toată lumea izbucni în rîs, dar Mihaels urmă netulburat :

— ...ce-mi văzură ochii ? Închipuiți-vă : acest domn Kristian, acest seducător înnăscut, era în bucătărie împreună cu domnișoara, onorata noastră proprietară, Luiza Schultze, și...

Mihaels făcu o pauză lungă. Toți îi priveau cu atenție.

— Și ? întreabă Braun vădit neliniștit.

—... Și găteau mîncare, împreună ! Sub pretextul că-i da rețete, își pusese un șort alb dinainte, și învîrtea la mașina de tocat carne. Dumneaiei — și Mihaels o arătă pe Luiza Schultze cu un gest larg — îl privea cu duioșie. Preparau împreună o mîncare exotică care, dacă nu mă-nșel, se află acum pe masă, și din care se pare că nefericiții de noi vom fi siliți să mîncăm.

Mihaels arătă un castron imens care aștepta pe masă. Toți mesenii erau înmărmuriți. Lilo asculta cu atenție. Era într-adevăr neliniștită de lipsa lui Kristian. De obicei, nu întîrzia. Își dădu seama că ajunsese ca fiecare

mișcare a ei, fiecare gînd să fie legat de acest om. De cînd sosise el în pensiune trăia într-o mare încordare, o veșnică așteptare și mereu cu teama ca nu cumva mătușa ei, sub un pretext oarecare, să se supere pe Kristian, deși pînă acum purtarea acestuia fusese de așa fel încît, pentru prima oară de cînd se știa pe lume, o vedea pe mătușa ei avînd pentru un chiriaș o adevărată slăbiciune. Îl lăuda, îl îngrijea, îl răsfăța...

Într-adevăr, de cînd venise Kristian la ei în casă, totul părea schimbat, toată atenția tuturor îndreptată spre el; iar el, drăguț cu toată lumea, atent cu Luiza Schultze, sta ceasuri întregi acasă, jucînd șah cu Braun și răbdînd cu nepăsare ironiile lui Uleind, și ale lui Pitschau.

Lilo îl aștepta. Veșnic îl aștepta. I se aprinsese un foc în inimă. Căldura dragostei îi mistuia clipele care nu păreau făcute decît pentru a-l aștepta.

Kristian era drăguț cu ea, mai mult decît drăguț; stătea ceasuri și ceasuri alături de ea, ascultînd-o cum cîntă la pian, atent, cald, însă ferindu-se cu mare dibăcie sau poate cu nepăsare de orice gest sau cuvînt care ar fi putut mări intimitatea dintre ei. Înlătura cu grijă orice posibilitate de a fi singur cu ea, evitînd astfel discuția care ar fi lămurit-o asupra acestui om misterios. Unde merge? Cu ce se ocupă, ce prieteni are? O mai vede pe fosta lui soție? Nenumărate întrebări care o frămîntau fără odihnă.

În prima seară cînd Kristian sosise la ea în casă, fusese atît de sigură că între ea și el se petrecuse ceva, exista o înțelegere, simțea că o alesese, că o admiră, că se simte înduioșat în fața ei... Nici o clipă nu se îndoia că și Kristian se îndrăgostise de ea. Dar acum, după mai bine de două luni, își da seama că se înșelase și că așteptarea ei era zadarnică.

Dar atunci, de ce părea atît de fericit ? Paşii, vocea, privirea lui erau toate ale unui om care pluteşte într-o misterioasă bucurie. Sosea acasă plin de o forţă tainică, de o exuberanţă stăpînită, mereu ca şi cum chiar în clipa aceea ar fi primit o veste extraordinară.

Dar glasul lui Mihaels răsuna iarăşi în liniştea sufrageriei :

— Mi se pare... mi se pare că eşti amorezată de el, domnişoară Schultze !

— Amorezată ? De ce amorezată ?

— Foarte simplu : văd că dacă nu este „el" acasă, nouă nu ne dai de mîncare...

— Adevărat, asta ar fi o idee. Să mîncăm. Ce să-i fac dacă întîrzie ?

Luiza Schultze începu să servească. Locul lui Kristian, ca o lipsă vizibilă, sta gol.

— Lilo !

Lilo tresări. O strigase mătuşa ei şi i se părea că sosea dintr-o altă lume. Se simţea prost. Într-adevăr, o clipă se gîndise că poate Kristian e îndrăgostit, că are o femeie în oraş, şi din pricina asta acea fericire... De ce spusese mătuşa ei Luiza, că, de cîtva timp, Kristian îi părea ciudat ? Luiza Schultze era dintre acei oameni cărora, deşi nu înţeleg ce se petrece în sufletul altora, totuşi nu le scapă nimic.

Dar se auzi soneria de la intrare şi Grete alergă repede să deschidă uşa. Iată-l ! Sosise. Intră în sufragerie cu pasul lui suplu, uşor legănat. Se grăbea. În mînă ţinea un buchet de flori. Toţi ai pensiunii aşteptau în tăcere. Se opriseră : nu mai mîncau. Lilo simţi că Pitschau o observă pe furiş : într-adevăr, chiar şi ea crezu o clipă că florile sînt pentru ea, dar Kristian, foarte liniştit şi bine dispus, se îndreptă către Luiza Schultze şi-i înmînă buchetul în

strigătele de uimire ale tuturor. Luiza Schultze era roșie ca un rac.

— Am întîrziat... ca de obicei, de altfel, spunea Kristian. Am văzut florile astea și m-am gîndit că v-ar plăcea...

În liniștea care urmă, glasul lui Uleind, răsunînd neașteptat de răspicat și tare față de obișnuitul lui ton leneș cu care mormăia cuvintele :

— Dragostea tainică, pe care domnul Kristian o poartă domnișoarei Schultze, nu va mai putea fi multă vreme tăinuită. Cred că totul se va sfîrși printr-o căsătorie...

— Nu cred. Sînt de părere că o să-i treacă, spuse Pitschau, cu glasul tot atît de ostentativ ridicat.

— Să nu-ți faci iluzii, iubite domnule inginer.

— Am multă răbdare... vom vedea. De altfel și contesa de Pompadour...

— Marchiza...

— Marchiza de Pompadour era de aceeași părere cu mine : în viață, răbdarea este totul !

— Mă rog, poate aveți dreptate...

— Avea dreptate. Ca și domnișoara Luiza Schultze, marchiza de Pompadour avea totdeauna dreptate...

— Ce legătură poate fi între mine și contesa de Pompadour ?...

— Marchiza... insinuă Uleind.

— Să mă lăsați în pace ! Marchiza, contesa... ce vă bateți joc de mine ?

— Domnișoară, vă rog să credeți că așa ceva nici nu poate trece prin minte cuiva care locuiește în pensiunea ce cu onoare conduceți. Florile primite acum ne-au emoționat profund și ne-au pătruns de un sentiment de inferioritate. Într-adevăr, iată o idee care noi n-am avut-o încă...

Lilo tresărise auzind glasul lui Uleind. Spusese „domnișoara Schultze" cînd Kristian intrase cu florile și o privise pe ea, Lilo. Or, pe Lilo tot Schultze o chema. Și Uleind, spunînd că florile sînt pentru „domnișoara Schultze" o privise tot pe Lilo cu ironie. Vorbise de „dragostea tainică". Uleind nu vorbea niciodată decît ca să spună lucruri care ascundeau o batjocură. Oare observase că ea era îndrăgostită de Kristian și că el nici n-o bagă în seamă ?

Și Pitschau o privise fără voia lui. Desigur că toți își dădeau seama de ce simte ea și acum își băteau joc...

Kristian era foarte bine dispus. Se așezase la locul lui și mînca mai repede ca să-i ajungă din urmă pe ceilalți. Avea un aer de mare fericire ; părea întinerit. Lilo îl privea. Îl plăcea fiecare mișcare a acestui om, el întreg, cu făptura lui atît de teatrală și totuși atît de simplă în plinătatea puterii. Răspîndea în jurul lui o atmosferă vrăjită de dor de aventură, de făgăduințe miraculoase. În fața lui, pentru întîia oară în viața ei, Lilo simțise acel fior care o făcea să cadă în fericire, să aștepte fericirea.

Glasul Luizei Schultze se făcu auzit :

— Ce, toată lumea trebuie să fie lipsită de atenții față de mine ? Să mă creadă complet lipsită de sentimente ? Ce, mureați dacă erați din cînd în cînd drăguți cu mine, sau dacă mi-ați fi făcut cîte un mic cadou, nu pentru valoare, un fleac, o mică atenție, de ziua mea de pildă ? Și, în definitiv, nici așa de proastă nu sînt ca să vă bateți joc de mine ! Dacă aș vrea să-mi găsesc și eu pe cineva cu care să-mi sfîrșesc zilele, să nu credeți că n-aș putea...

Braun tuși și apoi spuse :

— Sigur că da... sigur că da...

— Nu zic că domnul Kristian...

Și Luiza Schultze se opri foarte încurcată și se înroși rău de tot. Uleind îi spuse blînd :

— De vină de toată neliniștea dumneavoastră e numai domnul Kristian, care n-are curajul să vorbească deslușit...

— E un om misterios, mormăi Pitschau.

Braun căuta să prindă, din ceea ce vorbeau chiriașii, dacă are să se teamă de Kristian ca rival sau nu. Într-adevăr, de cînd acesta sosise în pensiune, Luiza Schultze era schimbată. Era mai veselă, mai bine dispusă ca niciodată. În mod cert și netăgăduit îl răsfăța pe noul venit, acest intrus, acest străin, așa cum n-avea obiceiul să răsfețe pe nimeni. Acest om misterios, fără meserie, fără avere, fără patrie, fără acte... Totuși poate că toate cuvintele chiriașului nu erau decît glumele unor oameni tineri, care nu se tem să se distreze puțin, fie chiar cu lucruri grave. Braun spera că, totuși, la bătrînețe, Luiza Schultze se va hotărî să se căsătorească cu el, să se poată odihni, îngriji împreună... Să aibă căminul lor.

Lilo îl privea cu uimire pe Kristian. Părea absent. S-ar fi crezut că toate insinuările lui Uleind și ale lui Pitschau alunecă pe lîngă el fără a-l atinge. Se părea că nimic pe lume nu poate clătina buna lui dispoziție. Oare nu era dispreț din partea lui — un dispreț din care lipsea răutatea — faptul că nimic nu-l atingea din partea celor doi ? Se uita la ei aproape cu bunăvoință, cum te uiți la un copil prea răsfățat și iresponsabil.

Lilo tresări. În clipa asta privirea ei o întîlnise pe a lui Kristian. El nu întoarse ochii. Dimpotrivă, lumina lor se intensifică, ochii părură că se măresc. Lilo se simți cuprinsă în lumina lor ca într-o mîngîiere din care nu se putea desface. O contopire cu el, o pătrundere a ființei lor... Inima îi bătu violent.

Apoi auzi glasul lui, care o întreba :

— Am luat două bilete de concert pentru astă seară. Ți-ar face plăcere să vii cu mine ?

— Da, sigur că da ! Vin cu plăcere, și adăuga : — Și-ți mulțumesc că te-ai gîndit la mine...

— Începe la ora nouă.

Pitschau șopti repede :

— Cleopatra, regina Egiptului, spunea adesea că dacă o femeie își ia nasul la purtare, fie chiar cu un milimetru, se schimbă fața lumii...

— La necaz, ești în formă, îi spuse Uleind. Îți prieste. Din toate glumele dumitale istorice, iat-o pe cea mai suportabilă. Te sfătuiesc s-o reții și s-o plasezi din cînd în cînd. Altceva nu mai ai de făcut...

— Soarta mea te preocupă mult, mi se pare ! Să nu uiți să-mi lași adresa dumitale cînd te muți ca să-ți pot anunța telegrafic orice ar surveni nou în viața mea. Îți jur pe ce am mai sfînt că-mi voi împlini această datorie pînă la sfîrșitul zilelor mele, adică pînă la o sută de ani...

— Citeodată le nimerești, citeodată nu...

— În orice caz sînt încîntat că am un client asiduu.

Masa era pe sfîrșite. Luiza Schultze se ridică, imitată de toți ceilalți, care începură să plece unul cîte unul. Lilo voi să meargă la ea în odaie, dar mătușa ei îi șopti :

— Mai rămîi. Am să-ți spun ceva.

Lilo își dădu seama în ce stare de tensiune trăia : fusese de ajuns această frază a mătușii ei ca să se simtă neliniștită. Dacă-i va spune ceva neplăcut despre Kristian ?

În sufragerie rămăsese numai ea, Braun și Luiza Schultze, care veni pînă la ea și începu astfel :

— Kristian...

„Deci despre el e vorba", se gîndi Lilo, și se simți nepotrivit de tulburată. Mîinile i se răciseră și o ușoară sudoare îi umezi fruntea.

— Kristian, ți-am spus și la masă, e de cîtăva vreme schimbat. E ceva cu el care mă neliniștește. În definitiv, fiecare om e liber să facă ce vrea, dar nu înțeleg ca lucrurile să se petreacă la mine în casă... Să îndrăznească...

Iată că temerile lui Lilo păreau că se dovedesc adevărate ! Lilo respira greu. Asculta cu încordare. O gelozie ascuțită îi cuprinsese deodată inima. Desigur că Kristian venise noaptea cu femei.

— Dar ce a făcut ? murmură Lilo, căutînd să se stăpînească și să pară indiferentă.

Braun se apropie. Era vizibil mulțumit : în sfîrșit Luiza Schultze găsea defecte noului chiriaș, răsfățatului...

— Uite ce e : acum cîteva zile, mi-a cerut voie să vie la el niște prieteni. Bună cum sînt...

— Prea tolerantă, murmură Braun.

Luiza Schultze dădu din cap afirmativ, apoi urmă :

— ...i-am dat voie. M-am gîndit : om e și el. Nu poate trăi ca un pustnic... cine știe, mi-am zis, vrea ca prietenii lui să vadă și ei unde locuiește, că stă într-o casă cumsecade... în sfîrșit... fiecare cu ale lui... și i-am dat voie. Tu, draga mea, nu-ți dai seama ce se petrece în jurul tău. Tot la pian sau cu capul în nori nu poți să le observi pe toate... Dar eu... uite, cînd i-au venit prietenii, m-am postat aici în sufragerie ca să-i văd, să știu și eu cu cine îmi intră în casă. Pe la trei, a început soneria. A venit unul ; apoi altul, apoi altul, nu se mai termina. Niște mutre de străini, de altfel politicoși, rezervați și chiar timizi. Soseau încet, de parcă umblau în vîrful picioarelor. După ce dădeau bună ziua mergeau direct la el în cameră. El lăsase ușa întredeschisă. Au venit așa șapte și apoi o femeie. Și s-o fi văzut numai !

înaltă, cu o roche pînă la gît și lungă pînă aproape de pămînt, ziua în amiaza mare. Prea elegantă și excentrică, un fel de nihilistă, cu părul pieptănat strîns pe cap... Frumoasă, nu zic nu... Avea și perle la gît... ai fi jurat că sînt veritabile... Ori e prințesă, ori e hoață de bijuterii... Au mers în odaie la el, unde-au început o discuție aprinsă. Vorbeau tare, strigau... Cînd vorbea Kristian tăceau toți. Au stat două ceasuri și au plecat toți deodată. Tot politicoși. Kristian, ca de obicei, fericit. Ei bine... veți spune că ce zic eu sînt fleacuri, și într-adevăr așa s-ar părea. Dar ce să vezi, a doua zi iar au venit, a treia zi iar. Au venit pînă acum de patru ori. Se închid acolo în odaie și încep să răcnească, să se certe. El, Kristian, e șeful lor. Ca la început : cînd vorbește el, toți tac. Ei, ce ziceți ? Asta-mi mai lipsea : un complot de nihiliști la mine-n casă !

Lilo simți o ușurare. O imensă bucurie. Căută să și-o ascundă sub o protestare formulă :

— Tanti !

— Nimic ! Să taci ! Te asigur că nu mă înșel. Eu nu mă înșel niciodată. De ce nu mi i-a recomandat ? Măcar pe femeia aceea ! De unde știu eu că nu e chiar nevasta lui și că, într-o bună zi nu izbucnește un scandal ? ! Vedeam eu că nu e lucru curat cu el. Prea politicos. De aceea nu-ți dau voie să mergi cu el deseară la concert. Mai întîi trebuie să deslușesc totul. O să ne pomenim cu cine știe ce percheziție. Nu pot tolera astfel de lucruri la mine-n casă ! N-ar fi de mirare să fi ascuns și arme. Mîine am să caut cu Grete prin valizele lui. Și apoi am să mă simt obligată să-l denunț...

— Tanti !

— Păi ce vrei să fac ? Crezi că mie nu-mi pare rău ? Plătește dublu odaia bavarezului, nu se uită la cheltuieli,

e vesel, nu e mofturos, orice-i dai îi place... Flori... Bilete de concert... dar de !

Braun interveni :

— Poate ar fi mai bine să ne asigurăm mai întîi dacă-i adevărat... ca să avem ce spune precis la poliție...

— Ce vrei să fie altceva ?

— Poate discută. Sînt oameni care vorbesc mult.

— Păi asta spun și eu, că discută, dar ce fel de discuții sînt astea în care strigă ca surzii... și de ce așa de mulți deodată și în fiecare zi ?

— Totuși eu cred că unchiul Braun are dreptate. Trebuie să vorbești cu domnul Kristian mai întîi, spuse Lilo.

— Cine știe ce minciuni are să-mi mai spuie. E un om foarte misterios.

— Ai să simți dumneata, tanti ! Ai destulă experiență...

— Bine, bine, zise Luiza Schultze, induplecată. Am să-i vorbesc... Dar tu n-ai voie să mergi diseară...

— Dar cum să-l refuz ? Sub ce motiv ?

— Că te doare capul, că ți-ai scrîntit piciorul, ce vrei. Dar nu-ți dau voie... Tocmai de aceea ți-am spus tot ca să nu te duci. Altfel mai așteptam eu pînă aflam ce-i cu el...

— Mai bine vorbește dumneata cu el, ca să vezi ce este... poate...

— Poate vrei să vorbesc eu, spuse Braun.

— Nu, nu. Am să vorbesc eu. Ce, credeți că mi-e frică ?

Lilo nu mai știa ce să spună. Avusese o bucurie atît de mare la gîndul că va merge cu Kristian la concert, și acum totul se stricase. De ce o privise așa la masă ? Poate totuși o iubea... Acum, voia, voia cu orice preț să meargă cu el. Se așează la pian. Așa va putea rămîne singură cu gîndurile ei. Începu să cînte. Luiza Schultze

începu să tricoteze. De obicei nu rămîneau mult timp în sufragerie, şi Lilo observase că, întotdeauna, puţin după plecarea lor, chemat parcă de muzică sosea Kristian. Putea sta şi ceasuri întregi cu ea. Nu vorbea. Cîteodată citea, uneori scria sau, pur şi simplu, stătea nemişcat, ascultînd. Prezenţa lui îi da lui Lilo o fericire subtilă. Ar fi dorit să întrerupă muzica pentru a sta de vorbă cu el, dar observase că imediat, sub un pretext sau altul, Kristian părăsea odaia după cîteva clipe. Ostentativ evita să rămînă numai cu ea. Totuşi, azi o poftise la concert... Va merge cu el, va fi singură cu el, şi va merge chiar împotriva voinţei mătuşii Luiza. N-avea decît să se supere... va merge totuşi.

În timp ce Lilo lua hotărîrea de a trece peste voinţa mătuşii ei, uşa odăii lui Kristian se deschise şi el intră în sufragerie. Cînd o văzu pe Luiza Schultze şi pe Braun, voi să se retragă, dar Luiza Schultze îl cheamă energic :

— Domnule profesor, domnule profesor ! Te rog să vii. Te rog să rămîi. Tocmai mă gîndeam să te chem eu. Voiam să-ţi spun ceva. Trebuie să ne lămurim.

Lilo, înfricoşată, se gîndi să plece la ea în odaie, şovăi o clipă, dar apoi se hotărî să rămînă. Dacă va fi nevoie să intervină, ca Kristian să nu se supere... Lilo simţi iarăşi o neliniştе ascuţită.

Luiza Schultze se ridicase de pe fotoliu şi, mergînd spre Kristian, rămas tocmai în celălalt colţ al odăii, începu să vorbească discret cu el. Lilo continua să cînte încet. Nu putea auzi ce vorbesc ei, însă, la un moment dat, se opri brusc. Kristian rîdea în hohote, cu poftă, un rîs sănătos, puternic, contagios. Luiza Schultze îl privea buimăcită şi cam stingherită. Kristian zise printre hohote :

— Domnişoară... vă rog să mă iertaţi... dar e prea bună... asta e prea bună... Un complot ! Domnişoară, dar ei sînt actori ! Am repetat o piesă. M-au rugat pe mine,

ca regizor... I-am chemat aici tocmai pentru că dumneata eşti aşa de amabilă, încît am îndrăznit...

Rîsul lui Kristian se înalţă din nou. Lilo şi Braun se apropiaseră şi ei.

— Un complot... e admirabil! Tocmai voiam să vă invit şi pe dumneavoastră la reprezentaţie...

— Bine, bine... văd că m-am înşelat. Nu mi se întîmplă des, dar de data asta m-am înşelat. Ai fi putut să-mi spui, să mă anunţi, să mi-i recomanzi...

Lilo respiră uşurată. Va merge deci la concert! Kristian nu va fi dat afară.

— Tocmai plecam la repetiţia generală, care are loc chiar în sala unde va fi spectacolul. Voiam să-i spun domnişoarei Lilo că mă voi întoarce la timp, ca să mergem la concert. Te rog să fii gata. Vin cu un taxi la nouă fără un sfert şi plecăm imediat.

Kristian plecă. Încă rîdea. Luiza Schultze îl urmări cu ochii şi spuse cu glasul blînd:

— Simpatic, n-am ce spune. Întotdeauna am spus eu că-i simpatic. Eu nu mă înşel niciodată!

Lilo rămase singură în odaie. Se aşeză din nou la pian şi exersă. Era neatentă. Se gîndea la tot felul de lucruri deodată. Şi la Kristian, şi la purtarea lui ciudată, şi la dragostea ei pentru el, şi totodată voia să hotărască cum se va îmbrăca pentru concert. I se părea că acea zi, acea seară erau însemnate şi ar fi dorit ca, printr-un fel neobişnuit de atenţie, să fie conştientă de fiecare clipă, ca apoi să nu uite niciodată nimic. Privirea lui Kristian o urmărea şi, de cîte ori îi răsărea în minte, odată cu amintirea ei, o tresărire aproape dureroasă îi zvîcnea în inimă. Acum, muzica, sub degetele ei se amplificase, strigîndu-şi bucuria. Lilo se simţea îndrăgostită. Îl iubea. Se surprinse şoptindu-i numele ca o încercare, ca o dibuire în întuneric: „Petre". Îi revedea toate gesturile, îi auzea toate

mlădierile glasului, își amintea rîsul lui. Revedea puterea umerilor lui, mișcările suple ale mîinilor, parfumul hainelor lui. Îi plăcea totul, la el. Îi plăcea și părul alb la tîmple, și oboseala pleoapelor sensibile. Îi plăcea și ceea ce era misterios în acest om, ca și simplitatea lui teatrală, gesturile lui... Ochii lui aveau o strălucire necontenită... Omul acesta nu era ca toți ceilalți, se putea aștepta de la el la orice... Alături de el se simțea bine, ca și cum ar fi băut ceva exaltant care îi da încredere în viață, în puterile ei, încredere în miracol. Toate acestea ar putea fi ale ei. Gîndul că Kristian ar fi putut-o îmbrățișa, o înfiora. Plăcerea acestei așteptări era atît de mare, încît Lilo căuta dinadins, mereu, imaginea aceasta amețitoare. Niciodată nimeni nu o îmbrățișase, niciodată nimeni nu o sărutase. Îl aștepta parcă pe el pentru a da un sens mai mare dăruirii ei. Era conștientă că ceea ce vrea e un lucru solemn, un lucru sfînt, nu un gest făcut la întîmplare sau din plictiseală.

Apoi merse să-și pregătească tot ce-i trebuia ca să se îmbrace. Voia să-și calce rochia, să se gătească, așa încît Kristian să fie mulțumit. Îi era teamă de el. Știa că viața lui de actor îl făcea desigur să cunoască femei excentrice, elegante. Nu voia să pară săracă, stingheră, umilă...

Se ridică de la pian și merse spre camera de baie. În drum, pe coridorul lung și destul de întunecos, unde de obicei, ardea o lumînărică, auzi deodată glasul lui Pitschau care-o chema :

— Lilo !

Se opri. Tresări. Nu-l văzuse.

— Da, eu sînt.

— Diseară mergi la concert cu Kristian ?

— Da.

Pitschau făcu o pauză, apoi întrebă foarte rar și încet, ca un om obosit :

— N-ai putea să nu te duci ?

— Nu.

— Bine...

Lilo voi să plece.

— Stai, te rog. Voiam să-ţi spun că eu... sînt acelaşi. Din timp în timp am să-ţi amintesc acest lucru. Nu uita : aştept.

— Nu trebuie. N-are rost. Da, tocmai voiam şi eu să-ţi spun că n-are rost.

Lilo, fără voia ei, pusese vehemenţă în glas.

— Aşa crezi tu, dar eu cred altfel. Îţi repet : aştept. Orice ar fi, aştept !

Lilo îl privi, fără voia ei, cu uimire. Deşi în coridor era destul de întuneric, se obişnuise şi ochii ei deslueau bine fiecare detaliu. Faţa lui Pitschau avea ceva schimbat, părea mult mai sensibilă, aproape dureroasă. Lilo îşi alungă cu violenţă mila din suflet. Gîndi : „N-are nici un drept ! N-are nici un drept ! Vreau să fiu fericită. Nimeni şi nimic nu mă poate împiedica. Nici el n-are dreptul să mă împiedice."

Fugi la ea în odaie şi plînse. De ce n-o iubea Kristian ? Trecuse două luni de cînd venise în casă, şi totuşi rămînea atît de rece, de străin, de misterios ! Nu simţea cît îl iubea ea, cît de adînc se învăţase cu el, cum nu mai avea nici o bucurie dacă nu era lîngă el, cum întreaga ei viaţă se transformase într-o imensă, avidă aşteptare a dragostei lui ? Şi ce liniştit părea omul acesta care umplea casa cu fericirea lui caldă şi inconştientă, cu prezenţa lui atotputernică ! O, de-ar fi ştiut Pitschau că n-avea nici un motiv să fie gelos, că Kristian e rece cu ea, rece pînă la exasperare...

Kristian sosi exact la ora cînd făgăduise că va veni. Intră, merse la uşa odăii lui Lilo şi bătu. Cei ai pensiunii erau toţi, ca de obicei la ora aceea, adunaţi pentru cină.

Lilo veni în sufragerie. Purta o rochie lungă și foarte amplă, vișinie. Rochia o arăta foarte subțire și înaltă și da feței ei o paloare delicată. Lilo voia să-și amintească toată viața că seara aceasta era foarte frumoasă.

— Vezi să nu răcești, îi spuse Luiza Schultze, care părea foarte mîndră de apariția nepoatei sale. Mai zise: O să am grijă să vă pun la fiecare în odaie cîte ceva de mîncare pentru la întoarcere. Petrecere frumoasă!

Lilo plecase cu Kristian. Coborîseră scara împreună fiecare treaptă împreună. Lui Lilo i se părea că a pornit pe un drum primejdios, dar care ducea la o mare victorie. Era ca și cum ar fi plecat amîndoi în lumea largă, pentru totdeauna împreună, și împăcați.

În taxi, au tăcut ciudat. O bruscă tăcere. Kristian avea grijă de ea, dar gesturile lui erau parcă ale unei exagerate politeți. Sala de concert nu era prea departe. În cîteva clipe au fost acolo. Era destul de tîrziu. O mulțime forfotea la intrare. Se grăbiră să-și găsească locurile. Abia așezați, lumina se stinse, dirijorul apăru, și începu concertul. Lilo se obișnui cu întunericul sălii și începu să vadă în jurul ei. Oamenii erau nemișcați.

Cu toate că Lilo asculta concertul cu o plăcere crescîndă, totuși, nici o clipă nu uita că Kristian e alături de ea. Îi simțea brațul de-a lungul brațului ei. Erau alături într-o bruscă și caldă intimitate. Niciodată nu șezuse atît de aproape de el. Îi simțea respirația amplă și întreaga lui făptură o umplea de o bucurie neașteptată, necunoscută, o emoție a cărnii, a nervilor, a sîngelui. Se lăsă ușor spre el. El rămase absolut nemișcat. În penumbra sălii îl vedea totuși deslușit. Fața lui era de o paloare romantică, teatrală. Părul strălucea bogat și alb la tîmple, contrastînd cu lucirea ochilor verzi. Părea străin, cuprins de o melancolie ciudată.

Într-adevăr, Kristian trăia o clipă neașteptată și stranie. În valul de muzică, atît de pur, atît de perfect, se afla deodată izolat de oameni, ca într-o oază minunată în care se regăsea pe sine, ca și cum de luni de zile n-ar mai fi fost în nici o clipă el însuși. Acum, dus de o putere tainică, se înălța pînă la altitudinea sufletului său de dinaintea întîlnirii cu Lilo, el, cel al căutării și al singurătății, cel al întrebărilor supraomenești. Muzica a fost un pretext care îi aminti, așa cum un ceasornic amintește de timp, cine era el cel adevărat. Deodată, și dureros, deslușì că ceea ce trăia ca pasiune alături de Lilo, nu era ceva etern, ci numai o fărîmă de iluzie, pe care el avea puterea s-o creeze, o parte de magie pe care o adăuga realității plate, pentru a putea fi fericit, pentru a putea răbda realitatea atît de anostă a vieții lui. Și din nou spaima singurătății, și sfîșietoarea însetare a unei posibile și desăvîrșite descătușări din acea spaimă.

Se uita cu grijă spre Lilo, temîndu-se ca nu cumva însăși aceste întrebări să nu aibă puterea de a-l despărți pe neașteptate de ființa care acum era totul pentru el. Alături de Lilo se simțea apărat de tăcerea lui, de stăpînirea lui. Lilo nu va ști niciodată cît a iubit-o. El va avea întotdeauna puterea tăcerii. Astfel dragostea lui va fi vastă ca întreaga lui viață, indiferent ce va face Lilo. Astfel va primi această dragoste pămîntească, această mîngîiere în pustiul vieții lui. Ce deosebire va fi pentru el, Kristian, el care o va iubi dincolo de marginile trupului său, dacă Lilo va locui mai departe la mătușa ei, sau dacă va fi căsătorită ? Lui îi era de-ajuns că Lilo există și că o poate vedea. Pentru moment, muzica îi dădu puterea să creadă că orice este cu putință și că el își poate crea viața după voința lui, așa cum dorește. Simțea respirația lui Lilo aproape de fața lui, respirația atît de scumpă, amețitor de scumpă. În suflarea asta

era cuprinsă viața, ca un izvor sfînt, sosind din adîncul ființei ei calde și neatinse. Prezența aceasta ținea loc de orice mîngîiere. Îi simțea brațul alături de al lui, într-o totală încredere. Nici un gest nu putea fi mai complet ca această firavă respirație a ei. Nimic nu l-ar fi putut satisface mai deplin decît prezența, simpla prezență a lui Lilo lîngă el, liniștita, încrezătoarea ei prezență. Mulțumirea aceasta cuprindea o subtilă dar pregnantă senzualitate, exaltată tocmai prin gîndul purității la care se va putea menține.

Și, după clipa aceea, în care, lui Lilo, Kristian i se păruse atît de straniu, deodată fața lui întoarsă către ea avusese, în umbra sălii sonore, iarăși privirea aceea în care Lilo aluneca și se pierdea ca într-o vastă lumină. Se dăduse toată, așa cum trupul se dă valurilor mării, în lumina soarelui.

Instinctiv se apropie mai strîns de brațul lui Kristian și, foarte vag, incert, ca o amintire din vis, i se păru că el răspunsese...

Apoi, totul reintră în ordinea obișnuită. Kristian păru din nou vesel, din nou prezent, sănătos, puternic, indiferent și atent, atît cît trebuia ca să fie politicos, plăcut... După ce concertul se termină, în loc să plece direct acasă, au mers la o cafenea unde, mai bine de un ceas, au stat încă împreună, dar, cu toată atenția lui Lilo, nu mai putu găsi nici un prilej, de a spori intimitatea dintre ei, de a-l face să iasă din exagerata politețe cu care se apăra. Kristian vorbise mult, dar fără să spună nimic. Totul era mîngîiere, și totuși nici un gest precis care s-o fi lămurit...

S-au întors acasă tîrziu. Casa era adormită, liniștită. Umblau încet și vorbeau în șoaptă. Numai odaia lui Uleind era luminată. O rază pătrundea pe sub ușă. Desigur Uleind citea încă.

Şi viaţa reîncepu iarăşi, ca de obicei. Seara acelui concert o lăsă pe Lilo mai nedumerită, mai neliniştită ca pînă acum. Kristian părea din ce în ce mai fericit, iar ea era din ce în ce mai tulburată. Aşteptarea devenise dureroasă, nu-i mai era de ajuns că-l vede toată ziua, nu-i mai ajungeau nici privirile lui atît de pasionate : acum dorea o certitudine.

O durea tot trupul. Supusă la chinurile aşteptării. Noaptea, visuri cu căderi în gol o speriau, iar ziua cînta ceasuri şi ceasuri la pian, căutînd măcar astfel o potolire a inimii.

Voia ceva cert. Voia glasul lui numai pentru ea, şoapta lui, mîinile lui întinse numai pentru a o chema pe ea. Îl voia al ei. Se simţea peste măsură de obosită, ca un om care, nici în somn, nu lasă greutatea purtată pe umeri şi i se părea că nici un fel de odihnă n-ar putea-o uşura decît numai dacă ar sta lîngă el măcar o clipă, cu capul rezemat de umărul lui. La gîndul acesta, toată fiinţa ei tresărea şi aşteptarea creştea.

Într-o duminică dimineaţa, după plecarea lui Kristian de-acasă — plecase spunînd că are de făcut o repetiţie urgentă — Lilo intrase la el în odaie sub un pretext gospodăresc. Inima îi bătea tare. Odaia avea o linişte încremenită. Patul era nefăcut, şi pe el sta trîntită o pijama de mătase. Parcă un trup fără consistenţă, ceva părăsit, şi totuşi Lilo o privi cu uimire şi teamă. Haina dovedea mai bine ca orice pe lume existenţa lui Petre Kristian.

Se apropie de pat. Perna avea încă urma adîncită a locului unde odihnea capul, cuib liniştit, mîngîiere blîndă. Plapuma era răsfrîntă, menţinînd viu gestul mîinii ce o azvîrlise în lături. Lilo privea şi, încet, o căldură îi aprinse sîngele. Se apropie încă un pas, încet, cu vîrful degetelor, ca orbii, atinse cu teamă perna, apoi pijamaua...

Păreau trupuri fără apărare, dovezi de netăgăduit ale unei intimități nepermise.

Lui Lilo îi era teamă și rușine, dar nu se putea stăpîni. Îi era dor de Kristian, de tot ce nu știa despre el, de tot ce visa că ar putea fi între ei. În odaie plutea un parfum amestecat cu mirosul de tutun în care-l recunoștea pe Kristian. I se părea că-i aude glasul, că-i vede ființa și că prezența asta o căpătase printr-un furt, printr-o indiscreție de neiertat. Totuși, pentru nimic în lume, n-ar fi renunțat să rămînă încă în odaie. Privi în jurul ei cu grijă. Întîrzie. Se aștepta să descopere, în sfîrșit, o dovadă lămuritoare. Cine era acest om ? Din ce trăia ? Ce sentimente îi umpleau viața ? Din ce era făcută bucuria lui, ce voia ? Și mai ales ce gîndea despre ea ? Era numai și numai indiferență ? Putea oare să fie atît de insensibil sau atît de lipsit de experiență încît să nu fi înțeles că e îndrăgostită de el ?

În odaie erau o mulțime de lucruri care-i aparțineau lui Kristian și, mai ales, multe fotografii. Una din ele, mai mare, era pe masă, Lilo se apropie : „Tereza Kristian". Iscălitura era deslușită, scrisă mare și apăsat. Lilo o privi îndelung, fascinată. Fața îngustă, părul bogat, adunat în creștet, în cozi care stăteau ca o coroană, privirea stranie, ce părea a cuprinde o spaimă, un gol. Fața n-avea surîs.

Apoi alte fotografii, alte femei... mai toate frumoase, excentrice...

Lilo se simțea străină, prea simplă, burgheză, și înfricoșată. Își da seama că ceea ce aștepta ea de la Kristian era dureros de nepotrivit. Femeile acestea, cu luxul lor exorbitant, cu fardurile de pe față, cu privirea lor impudică, o umileau. Care dintre ele ar fi putut sta luni de zile lîngă Kristian fără să aibă curajul să-i spună ce gîndește ?

Tot ce era în ea puritate, așteptare, avînt, i se părea piedică și defect. S-ar fi dorit rece, impudică, hotărîtă. Astfel ar fi pus capăt chinului de a-l aștepta fără a ști dacă vreodată omul acesta va tresări sau nu în fața ei. Probabil o socotea virtual logodnica lui Pitschau, probabil surîdea cu condescendență cînd își da seama cît de îndrăgostită era de el, Kristian, atît de sătul de femei... Venise aci în pensiunea mătușii ei, pensiunea domnișoarei Schultze, ca un străin, rătăcit din întîmplare și pentru scurt timp, între oameni nepotriviți.

Lilo se afla acum în mijlocul odăii lui Kristian, încremenită în gîndurile ei. Uitase unde se află și nu simțea decît dezechilibrul gîndurilor în care rătăcea, umilită, rîvnind la altă viață, ca un sărac prost îmbrăcat, gonit dintr-un local luxos.

Își privi mîinile : erau frumoase. Din depărtare fără să se apropie, se privi în oglinda cea mare a odăii. I se păru că e frumoasă, dar înțelese deslușit că, totuși, o simplitate burgheză o încătușa într-o viață din care ar fi vrut să iasă sfărîmînd încercuirea. Kristian ar fi putut s-o salveze. Lui i-ar fi fost ușor s-o ducă într-o viață nouă, așa cum iei de mînă un copil rătăcit și-l duci acasă. El ar fi putut împlini această minune.

Lilo sta nemișcată în mijlocul odăii lui, pierdută în marea disperare a gîndului că viața îi era inutilă.

CAPITOLUL VIII

Petre Kristian se întorcea încet spre casă. Repetiția proiectată pentru acea dimineață de duminică fusese, din lipsa unora dintre actori, amînată pentru a doua zi. Era liber. Se simțea foarte fericit. O plenitudine sufletească dădea un ritm amplu pasului cu care înainta. Simțea și o mîndrie la gîndul că viața lui căpătase pecetea voinței lui că o crease după dorința lui. Era cu Lilo în pensiune, o vedea zilnic, știa că Lilo îl iubește, credea că Lilo se va învăța cu prezența lui în așa măsură încît îi va deveni imposibil să mai înțeleagă viața fără el, chiar dacă mai tîrziu se va mărita cu altcineva, fie chiar și cu Pitschau. În același timp, Petre Kristian își simțea conștiința liniștită că nu-i stricase viața. Era fericit că avusese puterea să se țină de programul pe care-l gîndise în ceea ce privește purtarea lui față de Lilo. Era fericit. Niciodată nu fusese atît de fericit. Simțea că o iubește dincolo de însăși dorința lui, dincolo de prejudecățile pe care le creează de obicei orgoliul. Iubea în afara unui egoism imediat satisfăcut. Dragostea lui știuse să crească în orizonturi largi în care respirația lui căpătase o amploare extraordinară : amploarea fericirii lui. O

exaltare aprinsă, dar care se menținea pe aceeași înălțime, fără sforțare, ca zborul unui vultur, ca o rugăciune...

Și, ca de obicei, cînd toate fericirile, sau toate nenorocirile sosesc în bloc, iată și acum, peste toate întîmplările bune, problema șomajului fusese pentru Kristian momentan miraculos rezolvată : casa de filme in care lucrase mai demult, o punere la punct a unor detalii de atmosferă, îl angajase pentru un film nou. Se simțea deodată coborînd parcă dintr-o curioasă lume de idei într-o lume pipăibilă, apropiată și odihnitoare... Știa că, dacă găsise de lucru era numai întîmplător, ceva sporadic și că, mai tîrziu sau mai curînd, va rămîne desigur din nou șomer ca de-atîtea ori. Totuși, momentan, faptul că lucra îi dădea o siguranță de sine care nu făcea decît să amplifice fericirea pe care o simțea lingă Lilo. Într-adevăr, toate faptele se adunaseră, ca să-l facă să trăiască cea mai liniștită, cea mai intensă epocă a vieții lui. Nici măcar nu-și închipuise că el, Petre Kristian, refugiatul, omul fără meserie, fără speranță, să poată totuși realiza o fericire atît de perfectă. Ca prin minune, totul se îmblînzise și-i da voie să guste și această neașteptată iluzie : viața liniștită de familie. Acum, chiar și faptul că Tereza era căsătorită, și, desigur, fericită, constituia o ușurare. Se simțea liber. Da, într-adevăr viața în jurul lui se liniștise.

La o repetiție a piesei la care lucra, avusese cîteva idei noi, care fuseseră primite cu entuziasm. Era mulțumit. În tot timpul lucrului, imaginea lui Lilo nu-l părăsise. Trăia în atmosfera dragostei ei. Lilo avea priviri și mlădieri de glas care nu puteau înșela. Îl făcu să știe că trăiește și ea în acea intensitate sufletească. Erau împreună. În nici o clipă gîndurile lor nu se despărțeau. În tăcerea lor erau înțeleși, uniți, chiar această tăcere adăuga un farmec ascuțit sentimentelor lui. Ni-

ciodată nevoia de a iubi nu fusese atît de împlinită. Simţea că dragostea lui devenise adoraţie, iar recunoştinţa lui faţă de Lilo — că o poate iubi astfel — căpătase voluptăţi misterioase. Gîndurile erau parcă rugăciuni de mulţumire pe care le înălţa tocmai din recunoştinţă pentru perfecţiunea simţămintelor lui. Niciodată nu-şi închipuise că cineva îndrăgostit poate fi fericit fără să dorească ca să-l audă pe celălalt spunîndu-i că-l iubeşte, fără să vrea altceva decît la infinit această căldură vie în suflet. Cîteodată surîdea surprinzîndu-se că are sentimente de simpatie şi pentru Luiza Schultze. Tot ceea ce era legat de Lilo era sfînt. Fmeia aceasta o crescuse pe Lilo şi Kristian îi era recunoscător. Oare mai tîrziu, cînd Lilo se va căsători cu Kurt Pitschau sau cu altul, va putea el, Kristian, să-l iubească şi pe acel om ?

Totuşi acum... fericirea... fericirea niciodată atinsă pînă acum, se împlinise... Şi foarte uşor, Kristian putea încă alunga orice gînd tulburător... Dragostea aceasta trebuia trăită cu exaltare maximă, cu ardoare, cu o dăruire fără margini, în puritate...

Petre Kristian ajunse în scuarul din faţa imensei case, în care, la unul din etaje, îşi avea pensiunea domnişoara Luiza Schultze. Se aşeză pe o bancă. Cerul era de o puritate admirabilă, soarele strălucea orbitor, iar căldura zilei nu începuse încă. Era o oră perfectă şi fragilă, geamănă cu fericirea lui Kristian. În jurul lui, copii curaţi se jucau frumos cu jucărioare de tot felul. Glasul lor avea un gîngurit agreabil care se amesteca cu ciripitul păsărilor. Guvernantele şi mamele copiilor lucrau sau citeau liniştite. O adiere moale aluneca nevăzută pentru a desăvîrşi clipa. Tineri, fete şi băieţi, îmbrăcaţi în haine de sport de culori deschise, treceau cu pas uşor. Kristian îi privi cu atenţie. Parcă niciodată nu înţelesese pînă atunci ceea ce înseamnă a fi tînăr. Nimeni nu preţuieşte

și nici nu înțelege ce are decît prin contrast. Adevărata valorificare nu începe decît odată cu lipsa. Și el fusese tînăr. O tinerețe victorioasă. Dar i se păruse atunci atît de firească încît o risipise prosteşte, fără rost fără să reuşească să umple o dată măcar întreaga lui ființă cu totala bucurie conştientă a tinereții. Fusese mai mult o ameţire decît viaţă. Acum simţea mai bine ca niciodată ceea ce înseamnă tinereţe, acum cînd îşi da seama că în această extraordinară dimineaţă de vară, el stă în bătaia soarelui pe o bancă şi părul îi luceşte alb la tîmple. Ştia că vîrsta nu are importanţă, atît timp cît părul îi este încă bogat, talia încă subţire, că umerii îi sînt atît de puternici, pentru că anii erau toţi acolo, prezenţi în fiecare celulă a cărnii şi a sîngelui său. Toată fericirea pe care o simţise în suflet era închisă şi purtată de un trup care avea cincizeci de ani. Privirile lui Lilo care se aprindeau văzîndu-l pe el, nu însemnau decît că el ştiuse să creeze o iluzie. Totuşi realitatea era aceea pe care o privea acum în extraordinara lumină a dimineţii : grupuri de tineri care, cu pasul uşor, treceau îmbrăcaţi sport pe lîngă el — cărunt şi aşezat pe o bancă. Lui Lilo i-ar fi stat bine să treacă împreună cu aceşti tineri, nu să stea liniştită cu el pe bancă... Şi totuşi, totuşi... iată, Pitschau e tînăr şi frumos, şi nimic nu se aprinde în ochii lui Lilo cînd îl vede...

Dimineaţa asta însă se va stinge, aşa cum se stinseseră atîtea şi atîtea dimineţi, anii vor trece... Încet va trebui să transforme dragostea pe care o are pentru Lilo. Va trebui să creadă că Lilo este copilul lui, va trebui să nu fie gelos decît în măsura în care orice tată este gelos pe fiica lui...

Încet, va trebui să transforme şi în sufletul lui Lilo ce simţea ea acum pentru el. O, şi aceasta fără cuvinte ! Va trebui o extraordinară delicateţe, o extraordinară

voință ca totul să se împlinească fără să capete contururile aduse de gemete și durere. Totul să fie salvat de pecetea durerii și a dezgustului, a trupului tînăr care se satură de trupul prea bătrîn de lîngă el. Dincolo de trup, dincolo de limita trup : în eternitate. În seara aceea la concert, în intimitatea și întunericul sălii o simțise aproape, așa cum nu fusese niciodată. Îi simțise mîngîierea părului ei pe obraz, o respirație ușoară, moale și parfumată... Îi auzise glasul : Petre Kristian. Îi pronunța numele cu un dulce accent străin. Lilo era într-adevăr o străină. Dacă ar fi știut Lilo vorbi limba țării lui poate că ar fi putut vreodată să-i explice, ar fi găsite cuvinte ca să-i spună... dar așa se simțea stingherit de limba aspră pe care o vorbea. Lilo nu știa nimic din viața lui, din viața țării lui, din așteptările, din chinurile, din visurile lui... Nu știa cît suferise, cît dor îi era de țara lui, dor de o viață în care să nu mai viseze lucruri imposibile...

Chemat, parcă, Petre Kristian se ridică de pe bancă și o porni spre casă. Se grăbea, ca și cum ar fi fost în întîrziere la o întîlnire dată. I se părea curios că stătuse departe atîta vreme, cînd ar fi putut fi cu ea în casă, cînd ar fi putut profita de prezența ei. Era duminică. Probabil o va găsi cîntînd la pian. Cînta excepțional de frumos. În clipele acestea se simți mai aproape de ea ca oricînd. Neîncetat, Lilo cîntînd, îi spunea că-l iubește, neîncetat că e fericită...

Petre Kristian avea cheia pensiunii în buzunar. Nici nu trebuia să sune. Era ca la el acasă. Urcă scările repede, fără să mai ia ascensorul. Intră la el în odaie. Acolo o găsi pe Lilo. Era în mijlocul încăperii. Cînd îl văzu intrînd, ochii ei, care erau vădit pierduți în visuri, se umplură de spaimă — privirea de copil surprins făcînd o faptă neîngăduită. Căută să surîdă, dar nu avu putere.

Kristian îi văzu fața pălind și, ca un ecou, simți și el o răcoare, un gol în tot trupul. Nu putea rămîne totuși nemișcat în prag. Căută să fie natural. Intră, închise ușa în urma sa. Erau acum singuri la el în odaie, nu în sufragerie ca toată lumea sau cu zece uși care se puteau deschide în fiece clipă. Ceea ce, de atîtea ori evitase, se împlinise. Erau singuri. Kristian își simțea inima bătînd. O imensă dragoste pentru Lilo îl cuprinse. O simțea dezarmată, plăpîndă, lipsită de experiență, emoționată. Ar fi înaintat pînă la ea, ar fi îngenunchiat, ar fi plecat apoi, poate, pentru totdeauna... ar fi avut puterea să plece...

— Voiam să șterg praful... murmură Lilo. O speria privirea prea intensă a lui Kristian. Pe urmă, mai spuse Lilo cu același glas firav, văzînd că Kristian nu răspunde, m-am uitat și la fotografii... aici...

Și cu un gest slab arătă spre fotografiile de pe masă, de pe pereți. Rise încet, ușor, dar se opri foarte repede, căci îi era teamă să nu izbucnească în plîns. Se simțea prinsă ca o proastă în odaie la el. Desigur că Kristian gîndea că intrase din indiscreție. Totul era ireparabil... Dar Kristian nu o vedea. Inima îi bătea atît de tare, periculos de tare, ca niciodată în viața lui. Și totul era o bucurie nemărginită. Era singur cu Lilo, și totuși... trebuia să se stăpînească. Mai mult ca niciodată să se stăpînească. Lilo nu trebuia să știe nimic...

— A, da, spuse Kristian și fața lui căpătă o astfel de expresie, încît Lilo își simți inima oprindu-i-se în loc. O privire necunoscută, o privire uimitoare. Ceva fix, exaltat, înfricoșător.

— Nu... te-am supărat ?

Dar Kristian nu răspunse. Părea amețit. Surîse cu greu.

— M-am uitat și la fotografii... repetă Lilo.

— Da... sînt multe... de pretutindeni...

Și Petre Kristian înaintă în odaie. Se apropie de Lilo și privi de lîngă ea fotografiile, ca și cum le-ar fi văzut pentru întîia dată.

— Asta e din America... asta din Olanda... Aici e în Anglia, la Londra... Asta... de mult... foarte de mult...

Niciodată Lilo nu auzise un glas atît de blînd și adînc. Glasul o mîngîia cu fiecare cuvînt.

Deci nu era supărat pe ea. Lilo simți că nu se mai poate stăpîni și începu să plîngă. În aceeași clipă îl simți pe Kristian aproape lîngă ea. Glasul lui șoptea speriat :

— Nu... Nu...

Dar Lilo își rezemă capul de pieptul lui. Plîngea cu hohote.

— Credeam că ești supărat pe mine...

— Cum așa ? Cum așa ?

Glasul și-l auzi plin de spaimă. Lilo ridică privirea, capul, simți prin apropiere răsuflarea lui, buzele lui dar Kristian se trase înapoi.

— Cum aș putea fi supărat pe dumneata ?... Ești tot ce poate fi mai bun pe lume...

Glasul lui era tăiat de emoție stăpînită. Lilo se simți ametită într-o totală tulburare a gîndurilor. Niciodată nu-și închipuise că Kristian se va purta astfel cu ea ; parcă ar fi fost un copil, n-o lua în serios, o consola de gafa făcută, nu înțelegea că-l iubește ! Lilo plînse mai tare. Se simțea înjosită.

— Ești supărat ! Sînt sigură că ești supărat...

— Pe dumneata ? Dacă nu ai fi dumneata pe lume... totul ar fi urît... Te rog să nu mai plîngi... Îmi faci mult rău... plîngînd...

Lilo îl privi în ochi. Voia să știe. Nu mai putea răbda. Se putea ca omul acesta să-i vorbească așa numai ca s-o mîngîie. De ce tulburarea din glasul lui și de ce

era totuşi atît de rece cu ea? Dar Kristian întoarse privirea. Se simţea prea ameţit de ochii aceia care aşteptau, de buzele ei care tremurau...

— Te porţi întotdeauna atît de rece cu mine... Am impresia că te plictisesc... poate...

— Eu? Rece?...

Şi Kristian rise încet. Un ris trist, dezarmat. O mîngîie pe tîmple. Dar Lilo îi căută din nou privirea cu violenţă. Trebuia să ştie.

— Eram atît de mîhnită... de cum te porţi cu mine... încît hotărîsem că plec din Berlin... să plec la Schwilosee, la mătuşa Clara.

— Să pleci?

Kristian nu înţelese bine. I se părea că se desparte de Lilo pentru totdeauna. O durere în inimă îl stăpîni cîteva clipe.

— Pentru ce să stau aici?

Începu să plîngă mai tare.

— N-are rost să stau aici...

Hohotea.

Plînsul acesta era pentru Kristian mai mult decît neaşteptat. Toată fericirea lui, toată liniştea lui se sfărîmaseră de plînsul acesta. Crezuse că Lilo, ca şi el, era fericită, se va mulţumi cu această exaltată fericire, dar iată că totul fusese minciună, totul era altfel. Fericirea fusese clădită pe o fantezie a lui. Lilo suferea. Lilo plîngea. Lilo voia ceva deslușit, nu visurile lui de om sfîrşit...

De data aceasta, Kristian o apropie de el, o privi atît de adînc, încît Lilo se cutremură.

— Poate ar fi bine să pleci... Ai dreptate. E mai bine să pleci. Te vei liniști..

Lilo tresări.

— Să plec?

— Da.

— Adevărat ?

— Da, e mai bine. Am înțeles și eu acum că e mai bine.

Lilo își acoperi ochii cu mîinile. Cînd privi din nou în jurul ei, îl zări pe Kristian în cealaltă parte a odăii, așezat pe un fotoliu, cu capul rezemat în mîini. Parcă prăbușit. Lilo merse la el. Un pas aerian. Îngenunche lîngă el. Șopti extraordinar de încet, un murmur al buzelor :

— Petre...

Kristian ridică fața. Privi fața lui Lilo, ca un orb care ar fi căpătat în clipa aceea vederea. Cu vîrful degetelor, îi mîngîie obrazul, buzele, genele.

— Ce tînără ești ! șopti.

Glasul, apă adîncă și moale, lunecă asupra cuvintelor. Lilo încă aștepta cu aceeași încordare. Nu știa dacă a fi atît de tînără era mîntuirea sau osînda.

Deodată Kristian păru că se rupe din moliciunea, din lipsa de viață în care alunecase. Părea că se reculege, că se deșteaptă dintr-o halucinație, pentru a intra într-o realitate pipăibilă. Cuprinse capul lui Lilo în mîini, o privi în ochi cu intensitate. Suflarea lui caldă aluneca pe fața lui Lilo, care încă aștepta cu o tremurare a nervilor încordați.

— Nu se poate nimic, șopti glasul lui bărbătesc. Nu se poate nimic... auzi ?... nimic...

Verdictul fusese dat. Lilo auzea cuvintele, dar nu avea puterea să le înțeleagă sensul, nu voia să strice ceea ce simțise lîngă Kristian.

— Nu se poate nimic... repetă glasul lui Kristian ca o șoaptă pierdută în vid.

Dar Lilo știa că abia acum se poate orice. Simțise pentru întîia oară în viața ei că se poate orice. Din partea

ei cel puțin acum orice era cu putință. În ochii lui Kristian fusese tulburare, în apropierea lui — căldură aprinsă și înfricoșată. Totul era posibil. Piedicile nu i se mai păreau serioase. Întrebă încet, arătînd spre fotografia Terezei, care sta neagră și enigmatică în cadrul ei.

— Din pricina ei ?

Involuntar, Petre Kristian spuse cu sinceritate :

— Da, din pricina ei.

Imediat însă își dete seama că alunecase pe un teren periculos. Fața lui Lilo se schimbase. Lilo simțea o crispare în inimă, o gelozie bruscă pentru această femeie care părea că domină din cadrul nemișcat.

— O iubești încă ?

Răspunsul lui întîrzie. Pentru Lilo, fiecare clipă de întîrziere a răspunsului dorit era un chin, o dovadă că ghicise : Kristian o iubește încă pe femeia aceea.

— Spune, o iubești ? Trebuie să știu !

Kristian nu știa ce să răspundă. Îi era teamă de orice răspuns. Nu cugetase încă ce trebuia să spună ca să nu destăinuiască taina Terezei. Dacă Lilo va crede că o iubește încă, atunci poate ar fi mai ușor... Lilo n-ar mai insista, totuși Kristian simțea că nu are puterea să-i spună lui Lilo că iubește o altă femeie. Lilo era lîngă el, aproape, așteptînd cu încordare. O simțea tremurînd...

Petre Kristian părea din nou că nu o mai vede pe Lilo. Ea insistă :

— Aștepți să se reîntoarcă. Probabil că va divorța și se va reîntoarce, spuse Lilo, fără să-și dea seama cît de chinuitor vorbește.

Și Petre Kristian se cutremură la acest gînd. Își da seama că Lilo nu știe ce răni atinge, dar nimerise atît de bine încît Kristian înțelese cu spaimă că ceea ce spune Lilo era adevărat. Dacă Tereza se va reîntoarce, ca de atîtea ori ? Dacă va divorța și se va reîntoarce, așa cum

știa ea să se reîntoarcă cu fața descompusă, lividă, lipsită de orice apărare, cu privirea ei de animal urmărit... și se va instala la el, ca un copil care se reîntoarce la părinți, ca o soră care cere ajutor fratelui, plîngînd abundent, ca dintr-o durere care nu poate fi ușurată.. Kristian ar fi primit-o, așa cum o primise de atîtea ori... Era singura ființă cu care mai avea o legătură. Cu ea plecase din țară, tineri, plini de încredere în viitorul lor, în talentele lor, cu ea suferise înjosiri, răbdase ani de mizerie, așteptări, ani lungi, întreaga tinerețe... acum nu mai rămăsese decît puțin pînă la moarte... nu mai avea nevoie să înceapă nimic... Viața trecuse... Tereza era încă nevasta lui. Nu erau divorțați. Tereza complicase această din urmă plecare a ei inexplicabil, pînă la nebunie... îl legase de ea, așa cum nici o legătură mistică n-ar fi putut-o facem, așa cum nici misteriosul schimb de sînge între prieteni n-o poate face... Glasul ei : „Jură-mi că niciodată nu vei spune nimănui nimic. E singurul bine pe care mi-l poți face... Mă poți salva... de mizerie... de chin. Nu mai pot... nu mai pot ! Jură !“ „Jur !“ „Îți mulțumesc...“

Îi auzea parcă glasul. Glasul ei atît de profund, atît de tragic și totuși atît de liniștit, liniștit ca un destin neîndurător.

Acum, aci, Lilo cu ochii fierbinți aștepta de la el viață, aștepta totul, de la el care nu mai putea da nimic. Îi vedea puritatea obrazului fără nici o cută, nici o oboseală, o frăgezime emoționantă de floare palidă, o fervoare în privire, fervoarea totalei încrederi, totalei așteptări, totalei dăruiri. Și Kristian repetă fraza atît de enigmatică pentru Lilo, care nu putea desluși dacă vorbele lui arată o calitate sau un defect al ei. Repetă fraza ca o mîngîiere, cu o nostalgie de nedescris :

— Ești atît de tînără...

— Şi ?

— Şi eu atît de bătrîn...

Lilo îl privi uimită. Nu vedea decît forţa, amploarea, căldura fiinţei lui şi nici un detaliu.

— Nu, spuse Lilo, dar se opri, neştiind cum să explice ce simte.

Tăcură amîndoi. Petre Kristian se simţi brusc întinerit de privirea lui Lilo. Uită de Tereza, de toate complicaţiile care îl încătuşase ca în ocnă, pe viaţă. Uită de vîrsta lui, nerăminîndu-i decît puterea sufletului. Şi, totuşi, nici o clipă nu uită cît de amăgitoare este această impresie. Se simţea bine, fără să se poată amăgi. Numai el cunoştea taina îmbătrînirii lui, numai el cunoştea oboselile trupului, ale cărnii, ale obrazului, ale pleoapelor umflate dimineaţa la deşteptare... numai el cunoştea taina nopţilor cu somn puţin şi superficial... încă un an, doi, trei, patru... şi apoi se va sfîrşi. Bătrîneţea, absolut inevitabilă, bătrîneţea timpurie a omului frămîntat de griji, trăit în nesiguranţă, în odăi neplătite la timp, în restaurante proaste... Lilo avea înaintea ei încă douăzeci de ani de tinereţe. Era dintr-altă lume, întîlnită din întîmplare pe cerul amăgitor al unei beţii periculoase. Lilo nu trebuia să cunoască lîngă el dezgustul, iar el lîngă Lilo sfîşietoarea durere a ruperii, a despărţirii de după dezgust... Nu trebuia. Realizarea beţiei ar fi trebuit plătită cu prea multă durere. Mai ales Lilo trebuia ferită. El o va iubi mereu. Avusese pînă acum puterea să ferească dragostea, tocmai pentru ca s-o păstreze de orice atingere a cărnii. Avusese puterea să întoarcă faţa cînd buzele lui Lilo căutau sărutarea. Numai cel care a trăit o asemenea clipă poate înţelege cîtă putere supraomenească, cîtă chinuitoare putere îţi trebuie. N-ar fi avut decît să aplece uşor capul ca să întîlnească răcoarea umedă şi fragedă a buzelor însetate de un dor curat, nou şi pa-

sionat... Avusese puterea să întoarcă faţa. Ameţitoare putere. Numai la gîndul acestei renunţări şi inima-i bătea violent, dureros...

Foarte tîrziu, cînd Lilo îşi putea închipui că Kristian chiar uitase că ea este îngenuncheată lîngă el, acesta repetă încet de tot :

— Dar... ar fi bine să pleci...

Dar Lilo se răzvrăti :

— Nu, nu !

— Acum, te rog eu să pleci...

— Nu !

— O să fie mai bine... pentru amîndoi. Pe urmă, totul o să fie mai deslușit. Trebuie să te liniştești, să te reculegi....

— Nu mai am ce deslușI...

— Nu pot să-ţi explic acum. Mai tîrziu, ai să înţelegi că am avut dreptate.

— Nu poate fi decît o singură dreptate. Viaţa porunceşte ce trebuie făcut.

— Viaţa e foarte complicată.

— Ce e complicat acum ?

Kristian o privi cu uimire şi milă.

— Însăşi faptul că vorbeşti aşa îmi arată deslușit că nu pricepi anumite lucruri, că trebuie să gîndesc şi pentru dumneata, că sînt răspunzător, că trebuie să te apăr...

După o clipă Lilo îi spuse :

— Mai întîi, nu sînt un copil naiv, aşa cum ţi se pare. Apoi... am înţeles un lucru care nu mai poate fi explicat altfel. E prea tîrziu. N-am nevoie să mă aperi.

Imediat, Lilo se înroşi. Kristian o privi, apoi întoarse capul. Vorbi ca pentru el.

— E neaşteptat... Nu trebuia să fie aşa... Nu ştiu cu ce sînt de vină... Şi, totuşi, nu trebuia să fie aşa. Desigur, totuşi, eu sînt de vină. Trebuia să fiu mult mai prudent.

Vertiginos își dete seama că, dacă Lilo se îndrăgostise, el era de vină. În chip inconștient, adînc ascuns în suflet, dorința asta fusese vie, îl făcuse să se poarte astfel încît îndrăgostirea fusese posibilă. Se amăgise cu cuvinte de suprafață, cu o fațadă corectă, dar nu ținuse seama de avîntul lăuntric, de acea căldură sufletească a bucuriei care radiase, umpluse pensiunea de fervoarea lui către Lilo și care, cu toate că nu era material vizibilă, totuși existase și crease un climat mai mult decît prielnic ca Lilo să se îndrăgostească. Atitudinea aceasta lăuntrică fusese mai puternică, mai hotărîtoare decît orice risipă de gesturi, orice desfășurare de cuvinte, flori, cadouri...

— Tot ce vorbești dumneata îmi par lucruri atît de stranii, spuse Lilo. Nu-nțeleg și nu știu ce gîndești. Dacă te întreb anumite lucruri nu-mi răspunzi. Te rog să nu mă faci să sufăr...

Kristian se întoarse brusc către Lilo :

— Dacă te-aș ruga cu același lucru : să nu mă faci să sufăr ?

— Eu ? Pe dumneata ?

În glasul lui Lilo fusese strigăt, și în strigăt, dăruire. Kristian o privi. Lilo nu știa că o privire poate cuprinde atîta durere stăpînită. Erau parcă adîncuri cu straturi negre depuse de-a lungul anilor și clătinate acum din nebăgare de seamă.

— Da, aș putea suferi foarte mult, foarte mult. Am suferit mult. Sînt obosit. Mă sperie ce poate fi. Dumneata ești un om nou ; eu sînt un om sfîrșit. N-am dreptul să te chem în lumea asta a mea.

Lilo îi spuse deslușit :

— Nu te-nțeleg.

— Lucrul acesta — neînțelegerea — se va putea întîmpla între noi foarte des. De aceea ar fi mai bine să

nu ajungem niciodată la explicații. Totul trebuia să rămînă așa cum era.

— Dar ce era ?

Kristian nu răspunse imediat. Cîteva minute păru adîncit în însuși sufletul lui. O expresie stranie, ca o lumină, ca un surîs lăuntric îi trecu pe față. Șopti ca în vis :

— N-ai simțit că a fost o mare fericire ? O deplină fericire ?

Deodată Lilo înțelese că în aceste săptămîni trăise într-adevăr o mare, o totală, o nebănuită fericire...

— Ba da, șopti cutremurată.

— Acum... ce-a fost s-a sfîrșit...

Dar Lilo se revoltă, cuprinsă de panică :

— Nu, nu, și-apoi... poate începe altceva.

Kristian clătină din cap. Deodată păru obosit. Efortul stăpînirii de sine îl obosise peste măsură.

— Nu, nu. Nu trebuie să înceapă nimic altceva. Totul trebuie să rămînă așa cum era. În tăcere. E poate un blestem asupra mea să nu pot păstra nimic... În fine, destinul se împlinește.

Lilo își da seama că într-adevăr se află în fața unor lucruri pe care nu le pricepe. Kristian îi părea complicat, dar în același timp, dacă ar fi fost altfel, tot farmecul ar fi dispărut. Pentru ce nu răspunsese nimic cînd îl întrebase dacă o mai iubește pe Tereza, fosta lui nevastă ? Brusc, își aminti de Kurt Pitschau și, tot în aceeași clipă, își dete seama că poate Kristian să aibă dreptate cînd spune că viața nu e „simplă". Pe Kurt Pitschau nu-l putuse iubi tocmai pentru că era prea simplu, nu-l iubea tocmai pentru o calitate pe care regreta că n-o găsește la Petre Kristian. Dar iată că acum Kristian nu o va iubi pe ea din același motiv : din pricina prea marei ei simplități. Desigur, Petre Kristian se simțea lîngă ea străin,

neînțeles... Și totuși glasul lui, privirea lui nu fusese... rece... o, nu !

Lilo era copleșită. Niciodată nu-și închipuise că va vorbi astfel cu acest om. Întotdeauna crezuse că o întîlnire a lor, o întîlnire în dragoste va fi o dezlănțuire de sentimente fierbinți dar clare, care le vor desluși viața lor, a amîndurora. Acum se afla cu el în odaie, vorbind, discutînd despre ei, ca și cînd nu despre ei ar fi fost vorba, o discuție care nu rezolva nimic, ci, dimpotrivă, părea să complice totul nebunește. Dar dacă Kristian ar fi ținut la ea cîtuși de puțin, de ce nu-i spunea nimic ? Ce aștepta ? Pentru ce nu o cuprindea în brațe ? Pentru ce nu înțelegea că ea se hotărîse să facă întreaga dăruire a ființei ei, cu trup, cu suflet, cu viață, cu nici o reticență, nici o teamă ?

Și totuși, chiar în clipa asta, Lilo își da seama că intensitatea acestei clipe era mai mare decît ar fi putut-o imagina ea. Într-adevăr, lîngă acest om totul era altfel decît de obicei, altfel decît crezuse ea că poate da viața.

Dar glasul lui Kristian o întrebă încet și neașteptat :

— Kurt Pitschau te-a cerut în căsătorie ?

Lilo tresări, dar răspunse imediat :

— Da.

— De mult ?

— Chiar în ziua cînd ai venit dumneata la noi.

— După ce am venit eu ?

— Nu. Cu cîteva ceasuri înainte.

— Și ce i-ai răspuns ?

— Că...

— Da ?

— Nu. Că nu știu încă.

— Și el ce-a spus ?

— A spus că va aștepta.

— Da. Va aștepta.

Lilo înălță din umeri, enervată.

— Uleind nu ți-a spus niciodată că te iubește ?

— Uleind ?

Lilo îl privi pe Kristian cu atîta uimire încît Kristian făcu un gest cu mîna, ca și cum ar fi vrut să spună că n-are importanță ce a întrebat.

— Bine, bine. Deci Pitschau se va încăpățîna. Dar de cînd am venit eu, ți-a vorbit de căsătorie ?

— Da. O dată. În ziua cînd am mers la concert. Dar acum n-o să mai vorbească. N-ar mai îndrăzni. Cred că s-a desluşit.

— Omul cînd iubește nu se desluşește ușor.

O clipă, Lilo își imagină că Kristian va vorbi despre ea, despre ei.

Dar Kristian continuă cu același ton gînditor :

— În orice caz, Pitschau e băiat foarte bun. E foarte simpatic, adăugă Kristian în șoaptă. E frumos. E tînăr...

Lilo îl privi pe Kristian drept în ochi.

— Nu-l iubesc. Nu l-aș putea iubi niciodată.

După o pauză, Kristian răspunse simplu :

— Dar el te iubește...

Lilo simți o enervare crescîndă împotriva lui Pitschau, de parcă el ar fi fost de vină de toată neînțelegerea dintre ea și Kristian, singura piedică între ea și Kristian.

— N-ar fi rău dacă te-ai căsători cu el, spuse Kristian cu un glas atît de destrămat și inconsistent încît părea că vorbește în somn.

În nici o clipă din viața ei, Lilo nu se simțise mai înjosită ca acum. Fusese o vreme cînd mătușa ei o bătea, îi trăgea palme peste obraji, dar înjosirea fusese ușoară față de ce simțea acum. Se înroși violent, ochii îi luciră. Se ridică de lîngă fotoliul pe care sta Kristian. Petre Kristian se ridică și el imediat. Își da bine seama cît de adînc o jignise. Dar ea nu putea ști ce sforțare îl costase

pe el, ca să-i vorbească așa, și că tocmai din sforțarea de a vorbi împotriva dorinței lui fraza căpătase o cruzime, o indelicatețe care rănea. Dar în aceeași clipă, Petre Kristian se gîndi să profite de „gafa" pe care o făcuse pentru a o lăsa pe Lilo să creadă că i-ar fi ușor s-o vadă căsătorită cu Pitschau. Într-adevăr, în clipa asta i se părea singurul mijloc rămas pentru a nu o pierde definitiv pe Lilo. Chiar Lilo îi spusese că nu-l iubește, că nu-l va putea iubi niciodată pe Pitschau... Și astfel se va putea apăra împotriva propriei sale slăbiciuni de a o avea pe Lilo numai și numai a lui... Totuși, văzînd durerea din ochii ei, voi să atenueze totul. Păru că se reculege mai profund, mai total :

— Ești un copil. Eu sînt dator să judec și pentru dumneata. Nu mi-e îngăduit... Dumneata nu poți știi, nu poți știi, nu poți judeca. Nu trebuie, mai ales nu trebuie să judeci superficial, numai pentru clipa de față. O bucurie... îți poate strica viața întreagă. Peste cîțiva ani îți vei da seama de diferența care este între noi. Un abis...

Lilo ar fi vrut să-i spună : „Dacă m-ai iubi, n-ar fi nici un abis, și mai ales nu te-ai teme de nici un abis". Dar nu îndrăzni. Cunoscu o clipă imensa bucurie a dragostei pentru a cunoaște imediat apoi căderea într-o deziluzie înjositoare. Omul iubit îi propunea să se căsătorească cu altcineva, cu Pitschau. Dar ce însemnau toate privirile, toate cuvintele, toate elanurile care se aprinseră deodată ideal, pentru a se stinge apoi banal ? Ce voia acest om ? Nu părea necinstit, nu părea nebun ? Atunci, pentru ce aceste complicații, salturi dureroase care zdruncinau nervii ? Era oare incapabil de a iubi și se simțise totuși măgulit că o văzuse pe ea tulburată în fața lui, îndrăgostită ? Sau poate îi era teamă de responsabilități ? Poate voia ceva ușor, frivol, poate ii era viața agreabilă în pensiune și căuta să fie amabil făcînd curte nepoatei

proprietăresei ? Repetase cu atîta încăpățînare : „ești atît de tînără", încît acum Lilo înțelegea că, tocmai în lucrul acesta, Kristian găsise o piedică. Acum, în mintea ei, Lilo îl învinuia de toate lașitățile, de cele mai meschine socoteli cu putință. Numele lui Pitschau, azvîrlit în față de acest om, fusese o lovitură prea neașteptată și prea dureroasă. Deodată aprecie puritatea, simplitatea lui Pitschau. Lîngă el nu putea fi lovită, nu putea fi jignită. Kristian poate chiar dorea să o vadă căsătorită cu Pitschau pentru a putea profita abia atunci, fără responsabilități, de dragostea ei.

Kristian păru că vrea să spună ceva, dar Lilo spuse repede :

— Nu e nevoie să te căznești să-mi explici... Cred că n-are rost... Sînt lucruri care nu au nevoie de nici o explicație. Va fi bine și-așa... De altfel, voi pleca, așa cum plănuisem... așa cum dorești... Cînd mă voi întoarce, totul va fi mai limpede.

Kristian era încredințat că ceea ce face acum e supremul sacrificiu, și că, Lilo, chiar dacă acum se revolta, va trebui să recunoască odată puritatea sentimentelor lui.

Kristian o privi și șopti :

— Bine.

Lilo întoarse imediat spatele și plecă repede, fără a-i da măcar mîna.

Nici unul nu-și dădea seama că toată cazna lor era inutilă. Nici unul nu-și dădea seama că nu Lilo era cea care trebuia să plece, pentru ca să se deslușească lucrurile, ci că pur și simplu Kristian ar fi fost acela, care, de mult sau imediat ar fi trebuit să plece, fără să spună nimănui nimic. Orbiți, nici unul nu șopti nimic despre acest lucru iremediabil. Nimic nu e mai greu de deslușit ca o minciună pe care singur ți-o creezi și în care te complici.

Cînd Lilo ieşi de la Kristian şi trecu în sufragerie, îl văzu pe Uleind care părea că vrea să caute ceva în dulap. O privi pe Lilo cu o uimire reală. Imediat Lilo îşi dete seama că toată tulburarea i se vedea pe faţă.

— Căutam... un pahar, spuse blînd Uleind.

Avea un glas umil, ca niciodată.

— Trebuie să fie în dulap.

Şi Lilo trecu repede fără să se oprească. Se simţea îngrozitor de deprimată, de înjosită. Întîlnirea cu Uleind adînci sentimentul amar pe care-l trăia în acea clipă.

CAPITOLUL IX

După plecarea lui Lilo de la el din odaie, Petre Kristian rămăsese singur, într-o mare tulburare. I se părea că viața întreagă se terminase. Niciodată nu fusese cuprins de o asemenea simțire. Nu o putea compara decît cu panica unui om căruia îi fuge pămîntul de sub picioare și se prăbușește în gol. Într-adevăr, un vid imens, un vid înfricoșător îi apărea în față, „Eu am gonit-o", își spunea Kristian cu uimire, cu o uimire care depășea marginile minții lui. În clipa asta, mintea nu-i mai folosea. Acum nu mai înțelegea nici pentru ce o gonise și nici pentru ce suferă atît. Cînd îl părăsise Tereza, suferise, dar cu totul altfel. Acum simțea o sfîșiere atît de totală încît nici nu putea crede că durerea asta îi putea veni din pricina plecării lui Lilo. În dimineața aceleiași zile fusese mai fericit ca niciodată. Numai și numai după plecarea lui Lilo se simțise atît de uluitor de singur. Singurătatea în care trăise în ultimii ani, și mai ales în ultimile luni înainte de a veni în pensiunea domnișoarei Schultze, nu fusese decît o umbră săracă față de singurătatea amețitoare, orbitoare în care deodată se azvîrlise acum. I se părea că nici aerul pe care-l respiră nu-i mai este cunoscut, că plămînii lui îl refuză, că va muri...

„Nu, nu, strigă, nu poate fi din pricina ei atîta durere. Dacă ar fi din pricina ei, încă aş avea timp să alerg la ea, aş cădea în genunchi în faţa ei ; aş implora-o să rămînă, ştiu că ar rămîne, dar iată că am gonit-o şi acum stau nemişcat, împietrit în durerea mea, strivit de durere ca de o lespede. Nu poate fi ea de vină. Nu privirea ei din urmă, nu plecarea ei... Din ce adîncuri s-a ridicat din mine amărăciunea asta de moarte ? Nici un om pe lume nu poate pricinui atîta durere altui om. Durerea asta era în mine şi s-a năpustit asupra mea ca o fiară sălbatică. O durere pe care am purtat-o parcă mii şi mii de ani uitată şi inconştientă şi mi-am amintit-o acum, deodată, întreagă în clipa plecării lui Lilo. Cine m-a părăsit : Lilo sau Dumnezeu ? Dar pentru ce, pentru ce acum ? Şi, totuşi, nu e absolut nici o revoltă. Chiar dacă acest chin, prin imposibil, ar creşte şi ar dura, n-ar duce la nebunie : totuşi, n-aş putea simţi nici o revoltă. Mai mult chiar, în această clipă a acestei mari dureri, cred că totul este perfect. Totul este perfect. Nu-mi pot explica pentru ce simt aşa, dar simt că totul este perfect. Agonia sufletească, prin care trec acum, e unică, e despărţirea mea definitivă de oameni. Am cunoscut, acum, gustul cel mai amar al singurătăţii. O astfel de durere nu poate rămîne fără efect. Nu mai pot fi acelaşi om. Omul de pînă acum a murit. Cine va fi acum în mine ? Ce plăceri voi mai putea avea ? Spun „mine“ cu toate că, în acelaşi timp, spun că „eu“ cel de pînă acum a murit. Atunci cine e acel „mine“ care vorbeşte despre el că s-a schimbat, că a murit, ca şi cînd ar fi totuşi acelaşi ? Cine asistă în mine la tot ce mi se întîmplă, la toate schimbările mele şi spune mereu „eu“ ? Cine din mine, în clipa acestei agonii, cere atît de intens, totuşi, să iubească ? Dacă am pierdut-o pe Lilo, voi mai putea iubi ? Voi cădea din nou în uscăciunea pe care am gustat-o

înaintea ei ? Nu mai am ce iubi. Oamenii au plecat toți. Mi-e dor de patrie, mi-e dor de oameni, mi-e dor de părinții morți, mi-e dor de soare, mi-e dor de lumină, mi-e dor de dragoste, de o dragoste pe care numai Dumnezeu ar putea-o suporta. Mi-ar fi parcă rușine să iubesc acum o ființă omenească cu atîta violență de cîtă iubire mă simt în stare. Ca niciodată, doresc să iubesc. Numai Dumnezeu ar putea răbda și răspunde la atîta dragoste. Și totuși am rămas singur aci, fără să fi trecut dincolo..."

O clipă, Petre Kristian, în acest vid, atinse adîncuri atît de misterioase încît ameți. I se păru că atinsese rădăcinile ființei lui, că o dezlegare supraomenească își va desface aripile de lumină pentru ca, din adîncurile ființei lui, să iasă la suprafață o mîngîiere. O clipă, mai puțin de o clipă. Respirația îi era întretăiată, i-ar fi fost imposibil să vorbească sau să se miște. Trupul îi era ca de plumb.

Și totuși, se reîntoarse din nou la gîndurile obișnuite, din nou cetățean al unui pămînt întunecat, neînțeles. Totuși se potolise. Durerea se potolise.

Kristian era încă așezat, prăbușit în același loc pe fotoliu, unde adineauri Lilo fusese îngenuncheată lîngă el.

„Petre !"

Glasul ei îl chemase. Glasul ei. Și totuși îi spusese să plece. „Nu regret nimic, își spuse Petre Kristian, epuizat. Trebuia. E atît de tînără ! Iar eu o iubesc prea mult ca să ne fi jucat..."

El era omul fără patrie, fără acte, fără lucru, fără să știe cu ce va trăi mîine, însurat cu o femeie bigamă, și în imposibilitatea de a se mai despărți vreodată de ea, el era acela care avea douăzeci de ani mai mult ca Lilo... Cine știe... poate că dacă ar fi liber, bogat, poate ar fi știut să creeze în jurul lui și a lui Lilo o iluzie a fericirii, o fericire precară din pricina diferenței de vîrstă ; totuși, lîngă Lilo ar fi cunoscut o bucurie, o beție extra-

ordinară, care ar fi luminat timpul înainte de a intra definitiv în moarte.

De fapt, acum, Kristian se simțea atît de obosit încît gîndul la Lilo îi părea ceva îndepărtat, petrecut de mult, de mult de tot... ca tot ce i se întîmplase de cînd se născuse și pînă acum... totul foarte îndepărtat... Își aminti casa părintească, profesorul care-l bătuse pe nedrept într-o zi... Acum era singur... Alesese singurătatea. Dar pentru ce nu avusese puterea să aleagă singurătatea — ah, acea singurătate exaltată și liniștită totodată în care cuprinzi pe Dumnezeu ca pe cea mai perfectă dragoste — înainte de a o întîlni pe Lilo ? Atunci cînd era singur, atunci cînd nu i-ar fi trebuit decît puterea să accepte acea singurătate, fără a mai trece prin sfîșietoarea durere a clipei acesteia ? Pentru ce, în momentul cînd sosise în pensiune, cînd privirea lui întîlnise privirea lui Lilo și inima-i bătuse mai tare, nu avusese puterea să plece ? Oare adîncurile sufletului său doreau această durere ? Această durere fusese necesară omenescului din el ca să-i poată, o dată pentru totdeauna, despărți de el cel vechi ? Sau năzuința totalei descătușări e atît de mare, atît de trufașă, încît Dumnezeu se văzuse nevoit să-i demonstreze astfel, simplu, slăbiciunea lui, îndrăgostindu-l de o biată fată ? Între tendința lui la supraomenesc și ce trăia acum era un abis care nu putea fi demonstrat altfel decît prin durere. Durerea umilește și ridică în același timp. Oricînd mai e timp în durere să găsești clipe în care sufletul se înalță spre culmi mai curate... Într-o zi... într-o zi...

Acum era liniștit : liniștea epuizării.

Poate că adormise cîteva clipe. Îl deșteptă un ciocănit discret în ușă. Nu tresări.

— Cine e ? întreabă.

Glasul ușor acidulat al Gretei strigă :

— La masă ! N-ați auzit gongul ?

După o clipă de gîndire, Kristian răspunse :

— Nu vin ! Sînt poftit la masă în oraș. Tocmai mă îmbrăcam...

— Bine.

Nu ieși din odaie. Lilo va înțelege. Nu trebuia s-o vadă astăzi. Desigur Lilo va pleca din pensiune pentru cîtva timp. Așa cum o cunoștea, așa cum îi văzuse privirea, desigur Lilo va pleca...

Și, totuși, nici în clipa aceasta, Petre Kristian nu se gîndi să fugă el din pensiune. Faptul că avusese puterea să-i spună deslușit lui Lilo că între ei nu poate exista nimic, i se părea suficient. Consumase renunțarea la dragoste, îi rămăsese totuși dorința de a sta pe lîngă Lilo. Liniștit, trist, bătrîn. Într-o zi va avea toată puterea să și plece... atunci cînd va vedea că o încurcă... atunci cînd privirile lui pline de dragoste o vor supăra... Dar pînă atunci...

Ziua și-o petrecu fără să știe cum, cu aceeași oboseală în trup ca după o boală grea, epuizantă, totuși sufletul îi era liniștit ca o apă adîncă pe care suflul vieții n-o poate mișca. Seara, tîrziu ieși puțin și se plimbă pe străzi singur. Se plimbă cu pasul lui rar și amplu timp îndelungat, pînă obosi. Se întoarse acasă fără să întîlnească pe nimeni în pensiune. Se culcă tot atît de liniștit și tot atît de trist. Totul era adînc, ca și cum gîndurile prețuiseră greutatea destinului. Adormise destul de repede, înfricoșat de întunericul în care va cădea, și mai ales înspăimîntat de gîndul deșteptării de a doua zi.

O visă pe Tereza. Era la el în odaie. Părea foarte obosită. „Am venit, șopti. Am venit... Mi-a murit copilul și am venit la tine. Nu mai am pe nimeni pe lume decît pe tine.“ Fața îi era foarte palidă și luminoasă. Plîngea liniștit. Totul era foarte trist și Kristian nu spunea

nimic. I se părea că n-o vede bine și-i era teamă să nu orbească.

Îl trezi zgomotul unui motor oprit în fața casei. Auzi mișcare în pensiune, pe culoare. Se ridică din pat și merse la fereastră, ferindu-se să mai aprindă lampa. Dete ușor perdeaua la o parte. Afară se lumina de ziuă. Un taxi era oprit jos, în stradă. După cîteva clipe o văzu pe Grete cu o mică valiză în mînă și apoi pe Lilo care lua valiza și se urcă repede în automobil.

Kristian privi cu intensitate. Era Lilo. Pleca. Ceea ce îl mira mai mult era că, în loc să simtă o durere văzînd că pleacă, nu simți decît milă. Ar fi vrut să-i spună că nu face nimic că suferă și ea. Că nu trebuia să fie supărată că din pricina lui suferă, că totuși el o iubește, că tocmai pentru a o feri pe ea... Ar fi vrut s-o mîngîie. Silueta atît de fragilă a fetei îl înduioșa profund. Și nu regreta nimic, decît că Lilo nu știuse să păstreze ce fusese. Pentru ce nu înțelesese cît de adînc, cît de definitiv o iubește, că dragostea lui ar fi cunoscut puterea oricărei renunțări și exaltarea cea mai susținută... Acum era prea tîrziu... Cînd Lilo se va reîntoarce, desigur că nu-l va mai iubi.

Da, într-adevăr, cunoscuse fericirea, așa cum niciodată în viața lui n-o așteptase. Apoi suferise așa cum niciodată în viață nu suferise. Acum i se părea nedrept cum se purtase cu Lilo și nedrept să fie bănuit de ea de lucruri grele de suportat. Poate că o gonise nu pentru ea, pentru a o feri de rău, ci pentru el, pentru a se feri pe el de rău, din egoism, pentru a se elibera pe el de toate constrîngerile morale, de inevitabile dureri care ar fi urmat. Poate că ar fi trebuit să aibă mai multă putere și s-o fi făcut un timp pe Lilo fericită... pentru ca apoi, cînd împrejurările l-ar fi silit, să fi plecat fără ca Lilo să știe cît suferă... Sau, mai ales, ar fi trebuit să aibă puterea

să fi plecat din prima clipă a întîlnirii lor. Acum era prea tîrziu. Lilo il iubea. Lilo suferea, o înjosise... totul trebuia răscumpărat... Se hotărî să-i scrie lui Lilo, să-i explice cît de cît...

Scrise scrisoarea fără să se întrerupă, ameţitor de repede, cu o însetare violentă. Cînd termină, n-o reciti. Îi era teamă de scrisoare ca de un strigoi. O închise imediat şi, îmbrăcîndu-se grăbit, ieşi din casă ca s-o puie la cutie. Astfel Lilo o va primi chiar în aceeaşi zi. Cunoştea adresa. O auzise de zeci de ori de la Luiza Schultze. Lilo o va citi. Va înţelege. Va avea timp acolo să gîndească...

Apoi mai trecu o zi. O zi absurdă şi misterioasă ca glasul unui ecou, ca lumina răsfrîntă din oglinzi. O realitate mai absurdă decît oricare altă realitate. O inconsistenţă totală şi totuşi o realitate. Un vis trăit cu ochii mari deschişi : aci era glasul domnişoarei Schultze, aci rînjetul lui Uleind, aci privirea îndîrjită a lui Pitschau, aci Grete alerga încă ciripind, aci Mihaels hămesit căutînd de mîncare prin dulapuri, aci Braun şoptind că viaţa e aşa... un fel de filozofie... un fum...

Lilo era plecată...

CAPITOLUL X

Lilo plecase într-adevăr din Berlin, în zori. O cît de mică întîrziere îi era penibilă. Nu voia cu nici un preţ să pară că aşteaptă, că cerşeşte. I se spusese să plece, plecase.

„Da, se gîndea ea : la întoarcere, după ce mă reculeg cîtva timp, totul va fi altfel. Timpul schimbă multe. Trebuie să mă liniştesc şi să înţeleg că nu se poate altfel. Mi-a spus-o desluşit : «Nu. Nu se se poate nimic.» Am sperat desigur ceva ce nu era pentru mine. Am voit prea mult. Probabil că nu-i plac. Probabil că este învăţat cu tot felul de femei : artiste. L-au răsfăţat. O fată ca mine nu-i mai poate spune nimic. Nici măcar că mi-a răspuns cînd i-am vorbit de fosta lui nevastă. Desigur, încă o iubeşte."

Cu cît Lilo se gîndea la aceste lucruri, cu atît se simţea mai tristă, mai adînc şi iremediabil tristă. Gesturile ei erau slabe, fără rost. Totul se învăluise într-o umbră de melancolie. Pensiunea îi devenise nesuferită.

Plecase din Berlin dis-de-dimineaţă. Grete îi adusese un taxi. Era foarte devreme. Abia se luminase de ziuă. Aerul era rece, timpul înnourat. Ploua mărunt. Trotuarul, pavajul luceau, aproape negre. Un miros curat dar

steril umplea văzduhul imensului oraș. Străzile, tocmai străzile care de obicei, ziua și pînă seara tîrziu, mișunau de o lume densă, febrilă, erau absolut goale. Totul era pustiu, un decor potrivit cu starea ei de spirit. Lilo se simțea plutind în pustiul acesta, dezarmată, inutilă. Magazinele aveau vitrinele pline cu lucruri încremenite pentru nimeni. Manechinele stăteau fantomatic, îmbrăcate elegant pentru un bal ireal într-un oraș mort.

Lilo sta nemișcată, singură, în fundul automobilului. Șoferul conducea cu mișcări automate, scurte, precise, și, cu toate că nici un sergent de stradă nu se vedea nicăieri, totuși, la răspîntii, se oprea și asculta de semnalul colorat care, la intervale egale, îi da voie să meargă mai departe. Lilo auzea declicul metalic al aparatului care marca drumul parcurs. Toate caselc aveau obloanele trase, pleoape imense, asupra vieții dinăuntrul odăilor.

Nu spusese nimănui că pleacă : numai mătușii Luiza. Grete, bineînțeles, trebuia să meargă să aducă taxiul. Cînd Kristian se va deștepta, cînd va intra în sufragerie, va afla că Lilo a plecat, așa cum dorise el. Și Pitschau va afla, și va fi bucuros. Asta pentru el va fi o dovadă că ea nu-l iubește pe Kristian... Uleind însă... Da, în mare parte din pricina lui plecase, la o oră cînd nimeni n-o putea vedea. Ce privire avusese cînd o surprinsese ieșind de la Kristian din odaie ! Nici un cuvînt n-ar fi putut defini acea privire ! O privire insuportabilă. O privire de om lovit pe neașteptate. Prima oară cînd surîsul ironic lipsise.

Dacă l-ar fi putut iubi pe Pitschau ar fi fost fericită, poate ! Cît timp îi va trebui ca să-l uite pe Kristian ? Îl va putea uita vreodată ?

Noaptea nu dormise de loc. Și cînd ațipise ușor, tresărise, și se deșteptase tristă chiar înainte de a-și putea aminti pentru ce. Oare pierduse orice putință de a simți

bucuria ? Gîtul şi-l simţea strîns de emoţie şi în minte îi sta nemişcată, ca o piatră de mormînt, amintirea lui Kristian.

Simţea în suflet o durere atît de mare, încît căută să nu mai gîndească, dar mintea ei frămînta aceleaşi amintiri, mecanic, aşa cum aluneca automobilul pe asfaltul rece, negru şi umed al oraşului... O alunecare zadarnică, care nu va duce în nici un loc unde ar putea afla vreo dezlegare. Pretutindeni, tot ea va fi cea care va suferi. Un singur cuvînt al lui Kristian ar fi schimbat totul, şi atunci cel mai banal loc ar fi avut sens, un sens nou şi viu. Şi cîtă fericire, cîtă fericire !...

La gară, Lilo găsi oameni somnoroşi, înfrigurați, posomorîţi. În vagon nu erau decît puţini călători. Totul era rece, trist, fără sens. Nici plecarea ei nu avea sens. Se simţea gonită. De ce Kristian îi spusese să plece ? Dar, de fapt, ea îi spusese că vrea să plece. El se azvîrlise pur şi simplu asupra acestei idei, ca asupra unei dezlegări. De ce dezlegare ? Îi fusese teamă că-l va plictisi cu dragostea ei ?

Trenul porni din loc. Geamurile erau uşor aburite de ploaia măruntă de afară. Într-un compartiment, oamenii erau indiferenţi. O priviseră în treacăt. Lilo se simţea fără importanţă. Că exista ori nu exista, nimic nu s-ar fi schimbat pe pămînt. Dacă ar fi murit, Kristian ar fi rămas cîtva timp încă în pensiune, unde părea că se simte atît de bine. Sau, după moartea ei, Kristian ar fi plecat mai departe în peregrinările lui fără sfîrşit ; îi auzea glasul : „Asta e din America, asta din Olanda, asta din Franţa... de mult..." Pitschau s-ar fi căsătorit cu o altă fată. Numai biata ei mătuşă i-ar fi simţit mai mult lipsa. Era atît de mîndră de Lilo ! Ea, Lilo, era singura fiinţă pentru care Luiza Schultze avea duioşii, slăbiciuni. Îi făcuse bagajul, telefonase mătuşii Clara, îi pregătise san-

dvișuri, îi dăduse bani pentru drum, speriată. Lilo îi spusese că nu se simte bine și că trebuie neapărat să schimbe aerul... Dacă Lilo s-ar fi căsătorit cu un prinț bogat, cu castel, Luiza ar fi găsit că e natural... În schimb, nu știa că Kristian o gonise. Ce-ar fi spus, biata de ea, dacă ar fi aflat un asemenea lucru ?

La un moment dat, Lilo se simți atît de părăsită, de inutilă pe pămînt, încît, stînd cu capul rezemat pe spetează canapelei, fu cuprinsă de o teamă curioasă, așa cum numai noaptea, în somn, ți se poate face frică. Impresia unor nelămurite dar apropiate pericole ale vastului necunoscut o stăpîni. Teama deveni vie, aprigă. Lilo deschise repede ochii, nemaiputînd suporta amețeala aceasta nedeslușită.

În gară la Schwilosee o aștepta mătușa Clara. Între timp soarele răsărise și risipise norii. Aerul, spălat de ploaie, era minunat de curat. Totul era fraged și simplu. Departe, păduri și lacuri așteptau misterios cu umbre negre și oglindiri de argint. Pe drum, casele din centrul orașului, păreau foarte vechi, gotice, medievale. Străzile coborau și urcau cu pavaj de pietre greoaie și trotuare primitive.

Casa mătușii Clara era cu zidurile pline de viță-de-vie, cu olane mucegăite de vreme. Grădina era mare și Lilo o revăzu cu o bucurie melancolică. Aici venise în fiecare vară în timpul vacanțelor. Aici se jucase, copil fiind, aici visase, adolescentă... Grădina avea o peluză, bănci, pomi, un havuz mic, cîteva statui înverzite. Mătușa Clara închiria odăi multe, dar toate mici și mobilate în stil bavarez. Un ceas cu cuc, cuiere de coarne de cerb, mobilă rustică de lemn afumat, și tot felul de căni pentru băut bere, cu capac de metal, iar pe jos — mulțime de piei de urs și alte animale vînate.

Odaia pregătită pentru Lilo era la etaj. Cunoștea peisajul geamului. Cunoștea lucirile lacurilor, densitatea aburindă a pădurilor, decor legendar, romantic, sălbatic.

Rămasă singură în odaie, Lilo se întinse la ea pe pat. Geamul era deschis. Aerul pătrundea curat, luminos. Se auzea glasul păsărilor ciripind.

Lilo se simțea ca în urma unui accident. Cu toate că era dimineață, se dezbrăcă și se culcă în așternut. Mătușa ei Clara îi dădu un ceai, îngrijorată și bucuroasă totodată că o poate răsfăța. O înveli, se așeză pe marginea patului, o mîngîie... Lilo se lăsă în voia ei... rănită, obosită...

Adormise. Se trezise seara tîrziu și tristețea în timpul somnului crescuse. După ce gustă ceva, abia putînd înghiți, împinsă de rugămințile mătușii ei, luă un calmant și adormi din nou. Ce dorea mai mult, era să treacă timpul ; timpul îi părea a fi prietenul cel mai bun...

În ajun, ploaia și frigul din Berlin, tocmai pentru că se potriviseră cu starea ei de spirit, o legănaseră, o amăgiseră, o făcuseră răbdătoare în fața durerii. Acum însă, timpul luminos din Schwilosee, glasul păsărilor, densitatea verde a pădurilor, mirosul de pămînt proaspăt, totul o învălui într-o chemare irezistibilă la viață, o chemare de ecou răsfrînt în sîngele ei tînăr și nerăbdător. Totul striga, o striga pe ea. Fiecare frunză care se legăna în soare era o chemare, fiecare rază de lumină tremurată din infinit spre ea — o chemare.

Acolo, la Berlin rămăsese Petre Kristian. „Petre". Se vedea din nou alături de el. Îi vedea fața aproape de a ei, rezemat în mîini, așa cum stătuse după ce ea îngenunchease lîngă el. Ea, Lilo, îl strigase, îi șoptise numele : „Petre".

Singură privirea lui răspunsese, privirea aceea fixă, exaltată, înfricoșătoare, privirea aceea care îi dăduse

fiorul presimțirii unei imense fericiri. Atunci Lilo știuse, lîngă el, că fericirea poate merge pînă la durere...

Acum nu-și mai putea aduce aminte de nimic altceva din toată scena care fusese între ei, decît de tot ce ar fi putut să-i arate că totuși Kristian poate o iubește, ca și cum distanța dintre Berlin și Schwilosee ar fi putut nu numai să transforme cerul înnorat într-un senin, dar în același timp s-o facă să uite tot ceea ce o duruse și să-și amintească ceva ce ar putea-o amăgi și alina. O ușoară toropeală o cuprinse, o legănare a ființei ei în tremurarea aerului luminos, sosind în valuri pe geamul deschis. În starea asta de plăcută delăsare, dragostea ei pentru Kristian întrecu orice gînd. Numai privirea lui, glasul lui pluteau în amintire. De fapt, totul era amețitor : și cum sosise el în pensiune, și ființa lui, și purtarea lui... Nu știa nimeni nimic despre el, absolut nimic. Pentru ce se despărțise de soția lui ? Unde era ea acum ? Era măritată ? Kristian sosise din necunoscut și fără nici o sforțare izbutise să rămînă o enigmă pentru toată lumea. Nici despre Edmond Uleind nu știa nimeni aproape nimic, și totuși Uleind nu era misterios pentru că nu era interesant. Nimeni nu se gîndea niciodată la el. Numai cînd îl întîlneai te enerva și apoi îl uitai cu desăvîrșire... Pe cînd Kristian, ființa lui plutea obsedant în mințile tuturor. De cînd sosise el, în pensiune, nimic nu mai era la fel. Luiza Schultze continua să creadă că poate Kristian e un prinț exilat, dar că ascunde acest lucru. Ea, care de obicei, nu voia să creadă nici ceea ce era adevărat, pentru Kristian nimic nu i se părea mult. De altfel, asta n-o împiedica, ci dimpotrivă, ca de la el să ceară chirie, și orice fleac să-i fie plătit de el cu prisosință. Se lăuda cu acest fel al ei de a se purta cu Kristian, ca și cum aceasta ar constitui pentru

Kristian şi pentru toţi ceilalţi dovada nobleţei lui. El plătea totul cu acelaşi aer absent cu care trăia tot timpul...

Lilo surîse la amintirea acestor lucruri. O înduioşa orice lucru care-i amintea ceva despre Kristian. La un moment dat, Lilo, revoltată de atîta slăbiciune din partea ei, căută să-şi amintească înjosirea şi durerea ei din ajun, dar de data asta nu reuşi să mai simtă la fel. În mod misterios i se păru că ea fusese de vină, că interpretase greşit cuvintele lui Kristian sau, mai mult decît atît, că Kristian, din cine ştie ce motive, fusese forţat să-i vorbească aşa, dar că în fond el gîndea cu totul astfel.

„Dacă n-ar fi aşa, atunci el de ce să fi stat atît de vorbă cu mine, pentru ce glasul acela pe care-l avea, de ce privirile acelea şi apoi chiar şi anumite fraze pe care nu-l forţase absolut nimeni şi nimic să mi le spună. Pur şi simplu ar fi putut să fie politicos, nu trebuia să devină şi sentimental. Ieri am suferit atît de tare încît n-am mai putut să judec normal."

Acum îşi amintea cuvinte, fraze, auzea intonaţiile glasului cald, revedea privirile atît de adînci...

„Supărat ? Dacă n-ai exista dumneata totul ar fi mai urît pe lume."

Şi mai ales glasul lui atunci cînd şoptise, ca în vis : „N-ai simţit că a fost o mare fericire ?"

Lilo îşi aminti aşa de bine glasul şi privirea lui încît, acum, o cuprinse un fior. „N-ai simţit că a fost o mare fericire ?"

Da, da ! Fusese o mare, o deplină fericire pe care numai ea o stricase cu nevoia ei de a preciza, de a micşora ceva ce căpătase aripi şi plutea în înălţimi pe care ea, Lilo, nici nu le bănuise. El o dusese atît de departe pentru ca la urmă ea, cu neîndemînare, să lase să cadă totul la o măsură banală. Acum, dacă n-ar fi insistat, dacă n-ar fi pus întrebări, ar fi fost încă lîngă el, în constanta lui

prezență, care ea însăși alcătuia o fericire deplină. Tereza, nevasta lui ? Ce-i păsa de ea dacă Kristian era fără ea ? Dacă și-ar fi iubit nevasta, ar fi fost lîngă ea, nu în pensiune la mătușa Luiza. Și apoi, un om care iubește o altă femeie nu poate vorbi așa cum vorbise el cu Lilo. Ar fi putut să-i facă o mulțime de complimente, dar nu să-i vorbească de „marea fericire"...

La gîndul că fusese lîngă el, îngenuncheată lîngă scaunul pe care sta el, că îi mîngîiase fruntea, pleoapele — acum își amintea totul cu o precizie care o înspăimînta — Lilo simți în inimă un cuțit dureros, dar extraordinar de plăcut și înadins căuta să răscolească fiecare amintire.

Era uimire în gîndurile ei : parcă ceea ce înțelegea acum ar fi fost ceva ce se crea chiar în clipa asta ; și Lilo nu putea înțelege cum de pînă acum nu se putuse lămuri asupra acestor lucruri, care i se păreau atît de simple și naturale ; cum de nu văzuse nimic atunci cînd fericirea exista, cum de putuse trăi acea „mare fericire" în totală inconștiență, ca un animal ? Kristian fusese tot timpul conștient, el clădise acea mare fericire. Din ființa lui, din puterea lui emanase acea fericire care luminase pînă și odăile absurde ale pensiunii, pînă și fețele anoste ale chiriașilor. Într-adevăr, în acel decor fusese posibilă fericirea numai și numai pentru că el, Petre Kristian, avusese puterea să aprindă o căldură în jurul lui.

Ce putea gîndi acum Kristian ? Că ea nu meritase ceea ce îi dase el. Că ea, Lilo, fusese incapabilă să înțeleagă ceea ce îi dăruise el. Că nu înțelesese că numai prin prezența lui o scăpase de viața anostă în care trăise pînă atunci, că o făcuse să gîndească altfel, să simtă altfel. Acum era probabil deziluzionat că Lilo, prin absurda ei purtare, prin imposibilitatea ei de a înțelege fericirea așa cum o crease el, o sfărîmase vrînd ceva banal, o aducere la linia tuturora. De aceea probabil îi spusese să se

căsătorească cu Pitschau ; își dase seama că nu merită decît atît, că de atît are nevoie. Îi spusese : „Acum totul s-a sfîrșit". Lilo încercase să-i spună : „Abia acum începe. Poate începe altceva"...

„Nu, nu trebuie să înceapă nimic. Totul trebuia să rămînă așa cum era."

Totuși, dacă ar fi iubit-o suficient, n-ar fi avut puterea s-o gonească. Să-i spună să se căsătorească cu Pitschau. Se poate să iubești un om și să ai puterea să-l alungi ?

La un moment dat, Kristian o rugase să nu-l facă să sufere. Cum ar fi putut ea să-l facă să sufere altfel decît neînțelegîndu-l ?

Dar dacă acum, profitînd de lipsa lui Lilo, va pleca, va fugi din pensiune ?

La acest gînd Lilo se cutremură. Într-adevăr, Kristian era capabil ca, deodată, să-și dea mai bine seama că Lilo nu-l poate înțelege și atunci, ca să nu sufere mai mult, să fugă !

Gîndul acesta o înfricoșă pe Lilo atît de tare încît sări din pat și se trezi în picioare în mijlocul odăii. Nici dacă ar fi strigat cineva „foc", mișcarea lui Lilo n-ar fi fost mai grăbită. Inima îi bătea repede și privirea îi era a unui om cuprins de panică. Dacă Kristian fugise ? Dacă, sosind înapoi în pensiune, nu-l va mai găsi, și va găsi pensiunea căzută iar în înjositoarea apatie în care trăise înainte de venirea lui ? Edmond Uleind, Pitschau, care aștepta așa cum făgăduise, pîndind ? Desigur, el observase că Kristian nu era un rival periculos și aștepta.

Lilo căută în jurul ei, voind să se hotărască, să acționeze, neștiind ce să facă mai întîi. Primul gest a fost spre bagaje, ca să plece înapoi la Berlin, dar imediat își dete seama că nu putea pleca așa : mătușile ei, și Clara și Luiza, ar fi crezut că a înnebunit. Abia sosise de două zile și n-avea motiv să plece în panică. Din nou Lilo în-

cepu să se învîrtească prin odaie. La un moment dat își surprinse aceste mișcări dezordonate și se reculese. Se hotărî să se potolească pentru a putea face un plan cît de cît realizabil, ca să se întoarcă repede înapoi. Dintre toate gîndurile, alese pe cel mai ușor de realizat. Să telefoneze sub un pretext oarecare la Berlin, mătușii ei Luiza, ca să afle ce face Kristian. Imediat se îndreptă spre etajul de jos. Mătușa ei Clara era în bucătărie, pregătea masa, Lilo îi spuse că trebuie să telefoneze la Berlin, la pensiune.

— De ce, ai uitat ceva ?

— Am... lăsat... am uitat să-i spun ceva.

— Ceva important, desigur ?

Lilo văzu curiozitatea mătușii ei atîțată. Nu știa cum va scăpa din încurcătură.

— Nu prea... dar e mai bine să-i spun.

— Bine... bine...

Lilo își dete seama că mătușa ei se simte ofensată. De altfel, și cu mătușa Luiza lucrurile vor fi tot atît de greu de descurcat. Cum o va întreba dacă Kristian a plecat ? Ce anume va pretexta că a uitat ? Deodată, de atîta frămîntare și nesomn, Lilo simți că-i este rău. În același timp hotărî că acesta va fi pretextul pentru a telefona. Va spune că-i este teamă de o criză de apendicită... că poate ar fi mai prudent să se reîntoarcă la Berlin... Astfel va fi motivată tăcerea ei față de mătușa Clara. Din discreție, nu voia s-o tulbure pînă nu va ști dacă este sau nu vorba de ceva grav, dacă într-adevăr va trebui să plece. Tot gîndindu-se la aceste lucruri, Lilo simți că într-adevăr are febră.

— Ce, nu te simți bine ? o întrebă mătușa ei, văzîndu-i fața atît de tulburată.

— Nu... nu tocmai...

— Dar ce ai ?

— De cînd am plecat... nu mi-era tocmai bine... am crezut că aerul de-aici o să-mi facă bine, dar acum îmi este teamă să nu fie cumva vorba de apendicită...

— Te doare ?

— Da.

— Ai febră ?

— Nu știu. Mă duc să văd. Voiam să telefonez.. nu voiam să te sperii... nu știam cum să-ți spun..

— Dar și Luiza o să se sperie...

— Poate că n-o să fie nimic.

— Cel mai bun lucru e să vezi dacă ai febră.

— Da. Merg să văd.

Și, spre marea ei uimire, Lilo văzu că, într-adevăr, termometrul arăta cîteva linii în plus, 37 de grade și 5 zecimi.

Lui Lilo i se păru un semn divin, un ajutor neașteptat această temperatură. Nu va fi nevoie să mintă prea mult. Coborî din nou în bucătărie.

— Ei ?

— 37 și 5.

— Destul.

— Da, e mai bine să telefonez.

— Te doare ?

— Nu prea, dar mi-e puțin frică. Întotdeauna mi-a fost teamă de o apendicită. E mai bine să știe că... aș putea să mă reîntorc... dacă nu-mi trece.

— Da, da, desigur.

Mergînd spre telefon, Lilo se gîndea că totul se petrecuse perfect, dar nu știa ce să spună ca să afle ce este cu Petre Kristian. Gîndul că poate, între timp, Kristian plecase, o tulbură peste măsură. Nu era de mirare că făcuse temperatură... Palmele îi erau umede.

Vocea mătușii Luiza sosi speriată :

— Ce este ? ce s-a întîmplat ? Ai uitat ceva ?

— Și asta. Dar voiam să-ți spun că nu mă simt tocmai bine. De altfel, plecînd de acolo nu mă simțeam bine... Am puțină febră și mi-e teamă să nu fac o apendicită Nu știu ce să hotărăsc...

— Să nu faci imprudențe. Dacă nu ți-e bine, te întorci și pleci altă dată.

— Da, da. Am să văd eu cum mi-o merge. Nu voiam să te sperii dacă ar trebui să vin poate chiar astă noapte sau mîine, după cum mă voi simți.

— Bine, bine. Te aștept.

— Tanti... i-am dat o carte lui Petre Kristian. Vezi să nu se piardă. Să n-o dea nimănui că mă supăr. Spune-i...

— Lasă că n-o dă el. Știi ce atent e. Mi se pare că o citește. Văd că nu iese de loc din odaie..

Deci Kristian nu plecase... Lilo respiră ușurată. O mare fericire o cuprinse. Ar fi sărutat-o pe mătușa ei, Luiza, i-ar fi cerut iertare pentru toate necazurile pe care i le făcuse, pentru toate minciunile pe care era nevoită să i le spună. Kristian era acolo. Dacă ar fi plecat, mătușa ei ar fi știut. I-ar fi spus imediat...

— Mulțumesc, mulțumesc, tanti... Vin numai dacă o fi nevoie... dacă nu, îți mai telefonez...

Auzi alături pașii mătușii ei Clara. Imediat caută să ascundă, să șteargă de pe fața ei bucuria. Acum trebuie să joace comedia pînă la plecarea ei din Schwilosse. Abia sosind la Berlin, trebuie să înceapă o mai mare comedie față de toată lumea, de mătușa ei Luiza, de Pitschau, de bătrînul Braun, de Edmond Uleind, și mai ales de el, Uleind. Ce privire avusese cînd o văzuse ieșind de la Kristian !... Dar de ce să se teamă ? Nimic nu va fi schimbat și nimeni nu va putea ști și n-o va putea împiedica să stea în pensiune... Lucrul acesta nu supăra pe nimeni... Numai bietul Pitschau va suferi... Dar și asta va trece... va înțelege.... poate va pleca el...

Mătușa ei Clara intră în odaie. Păru uimită văzînd-o pe Lilo :

— Ce este ?

— Nimic. I-am spus.

— Și ? S-a supărat ?

— Nu, nu. Dimpotrivă. A spus că ar fi poate mai bine să nu aștept să-mi fie mai rău și să plec imediat.

— Da ?

— Da... spune că vin altă dată... aici...

— Știu și eu ce să spun ?... Nu mă pot amesteca. Mă bucurasem și eu că vii să stai puțin cu mine.

Lilo o sărută pe bătrînă cu duioșie. Ar fi sărutat pe oricine. I-era milă de toată lumea, dar în primul rînd de ea însăși. Îi era milă de Kristian, ca și cum nu tot ea plecase de lîngă el, furioasă.

— Cînd e primul tren spre Berlin ?

Mătușa ei îi dădu toate explicațiile.

— Dar ți-e chiar așa de rău ?

Lilo își dete seama că uitase că trebuie să-i fie rău.

— Îmi este mai ales greață și simt că am febră. Acum a început să mă doară și mai tare...

— Bine, bine...

— Merg să-mi strîng bagajul. Dacă între timp mă simt mai bine, rămîn.

Lilo, mergînd, căută să-i fie pasul lent, atent, ca al unui om care suferă umblînd. Totuși, simțea că, într-adevăr, are febră. Cînd ajunse sus, de curiozitate își puse iar termometrul : 37 cu 7. Febra creștea.

— Nu vrei să mănînci ceva ? E prînzul, se auzi de jos glasul mătușii ei Clara.

— Nu, nu mi-e foame.

Și Lilo își aduse aminte că nu mîncase nimic nici în ajun la prînz, nici seara, nici dimineața plecînd la gară, și totuși ar fi fost acum incapabilă să guste ceva. Îi era

strîns gîtul. Ceru o limonadă. Mătuşa i-o aduse chiar ea. Lilo o bău cu însetare.

— Se vede că am febră... uite termometrul pe masă : 37 cu 7...

Era bucuroasă că măcar cu atît nu minte. Şi-ar fi pus încă o dată termometrul ca mătuşa Clara să vadă chiar ea, cu ochii ei, că nu minte, dar o grabă de a rămîne singură o făcu să tacă. Voia să fie singură, să se poată gîndi în voie la Kristian. Luase hotărîrea de a pleca fără să gîndească nimic. Dacă Kristian se supără că s-a întors ? Dar nu va avea de ce să se supere. Nu-i putea interzice să stea la ea în casă. Ce-i va spune cînd îl va vedea ? Observase că a plecat ? Se interesase unde plecase ? Sau nici nu bănuia că a plecat ? Dar dacă, revăzînd-o, îşi va da seama că Lilo n-a putut trăi departe de el ? Lucrul acesta îl va mulţumi sau îl va înduioşa ? Va fi o victorie ? Va înţelege cît de mult îl iubeşte ea şi nu se va mai opune dragostei cu tot felul de reticenţe neclare ? Dar mai ales va trebui oare să evite orice explicaţii cu Kristian pentru ca viaţa de mai înainte, „fericirea", să înceapă din nou în chip firesc. Va şti cum să aibă răbdare, să aştepte... Şi să nu se mai amestece cu voinţa ei. Va căuta să fie blîndă, supusă. Să nu-l mai sperie cu plînsetele ei, cu nerăbdările ei... O acută nevoie de a-l vedea, de a pecetlui ceva definitiv, de a-şi asigura ceva tangibil prin prezenţa ei lîngă el, ceva ce nu-i va mai pare mai tîrziu vis sau imaginaţie...

Lilo se pregăti să-şi facă bagajul. Deschise valiza şi începu să-şi aşeze lucrurile desfăcute în ajun. Mişcările ei erau foarte hotărîte. Simţea o ciudată şi bruscă maturizare a gîndurilor. Dar, pe cînd se pregătea de plecare, auzi o bătaie în uşa odăii ei şi mătuşa Clara intră. Avea o scrisoare în mînă. I-o dădu lui Lilo cu uimire :

— Uite o scrisoare pentru tine. Cine-ţi scrie ?

Lilo luă scrisoarea cu o mare emoție. Își simțea inima bătînd dureros. Dacă era o veste proastă ? Pînă și gîndul sinuciderii lui Kristian îi trecu vertiginos prin minte. Orice veste rea îi părea naturală, și gîndul că ea era de vină, că ea nu știuse clădi viața și fericirea o frămîntă chinuitor. Se uită la plic. Scrisul îi era necunoscut, și totuși numele lui Kristian era pe dosul plicului, desluși ca o pecete de foc. Nu voia să citească scrisoarea de față cu mătușa Clara.

— A, da, spuse, e un chiriaș. L-am rugat să-mi cumpere niște note... de pian... care nu se găsesc. Probabil că-mi răspunde...

Și Lilo azvîrli scrisoarea pe masă.

— Am s-o citesc mai pe urmă, șopti. Acum vreau să-mi termin bagajul că-mi este rău și n-am să am putere mai tîrziu...

— Să-ți ajut ?

— Nu, nu... mulțumesc...

Și Lilo se apropie de mătușa ei și o sărută. Femeia plecă mai liniștită.

Imediat ce Lilo rămase singură, încuie ușa și deschise plicul. Mîinile îi tremurau ușor și inima se zbătea, vie. Ceti :

Lilo,

Trebuie, trebuie să mă înțelegi. Nu pot răbda să știu că ai înțeles greșit ce am gîndit, și că te las mai departe în credința ta de acum. Ar fi poate cuminte să nu-ți scriu, supărarea ta ar putea fi pentru mine o pază, dar iată că nu pot să mă apăr altfel. Nu, nu pot. Iată acum ce voiam să știi :

Cînd ți-am spus să te căsătorești cu Pitschau, am făcut-o din sincera convingere că într-adevăr așa ar fi bine. Așa am crezut că e bine. Băiatul e cinstit. Are

mai multe calităţi decît îţi închipui acum, voiam astfel să pecetluiesc în ochii tăi imposibilitatea de a te bizui pe mine. Ar fi trebuit să încep scrisoarea altfel, îmi dau seama, dar nu scriu cum gîndesc, ci cum simt. O voi trimite aşa.

Te iubesc. Te-am iubit din prima clipă cînd te-am văzut. Dar nu pot să-ţi dau nimic. Nu pot da nimic. Sînt un om fără patrie, fără meserie, fără avere, mult, mult mai în vîrstă decît tine, sînt un om care nici măcar nu vorbeşte bine limba ţării tale. Credeam că te voi putea iubi fără ca tu să ştii vreodată. Voiam să te iubesc toată viaţa. Orice ai fi făcut te-aş fi iubit. Aş fi fost cîinele tău, fratele tău, tatăl tău. Dacă aş fi fost nevoit să plec sau dacă aş fi stat mereu cu tine, aş fi ştiut că te am pe lume, căci n-am pe nimeni în afară de tine. Te-ai fi căsătorit, ai fi avut copii, eu aş fi avut voie să vin din cînd în cînd să te văd... Poate nu aş fi avut voie să mă întorc în Berlin, dar aş fi ştiut că tu exişti... speranţa că poate într-o zi aş fi auzit numele meu spus de tine, mi-ar fi fost de ajuns ca să-mi umplu zilele cu aşteptarea. Astfel aş fi ştiut că exist şi eu printre oameni. Pentru mine asta ar fi fost totul, ar fi fost de ajuns ca să ştiu pentru ce trăiesc...

Dar iată că n-a fost cu putinţă.. şi ce vrei tu e primejdios. Ce vrei tu nu poate fi, şi, mai ales, nu poate dura. Ceea ce voiam eu era etern.

Sînt îngrozit la acest gînd : te voi pierde.

Tu nu ştii, nu poţi ştii şi desigur niciodată n-ai să poţi înţelege ce înseamnă să fii absolut singur pe lume. Nu mai eşti ca ceilalţi oameni. Eşti aparte. Eşti ca un nebun. Oamenii se tem de tine şi fug.

Tu erai pentru mine toată lumina, legătura mea cu viaţa. Aş fi jertfit dragostea pămîntească tocmai ca să am dreptul să te iubesc în veşnicie.

Dacă m-ai înțelege, ai ști cît te-am iubit așa cum nici nu e îngăduit să iubești o făptură omenească! Nu trebuie așezată greutatea unei astfel de dragoste pe umerii unei ființe omenești... A fost și asta o nebunie din partea mea... Am fost fericit. Acum tu suferi, te simți înjosită. E de datoria mea să-ți lămuresc pentru ce m-am purtat astfel cu tine. Ai înțeles? Poți înțelege?

Acum te rog să-ți fie milă de mine. Nu cer nimic decît să-ți fie milă de mine și să nu mă chinuiești lăsîndu-mă să cred că suferi din pricina mea. Simt că nu sînt în stare să îndur așa ceva. E imposibil. Orice altceva mi s-ar părea mai ușor decît asta. Orice, voi face orice. Primesc orice.

Nu te bizui pe mine, pe voința mea. Nu știu să vreau decît ca tu să fii fericită. Atît. Eu te binecuvîntez acum, orice s-ar întîmpla mai tîrziu.

Nu uita însă că în mîinile tale stă posibilitatea să te pierd sau să știu că pe lume există un suflet care nu m-a părăsit.

E oare atît de greu ceea ce am cerut de la viață?

Lilo, niciodată n-am iubit pe nimeni!

Inima lui Lilo bătuse din ce în ce mai tare, din ce în ce mai violent. Niciodată nu crezuse că va putea simți o atît de mare victorie. Petre Kristian o iubea.

O imensă bucurie cînta în sufletul ei, i se părea că totul se pregătește pentru o mare fericire. Acea „mare fericire" de care vorbise Kristian, abia acum prindea sens și se contura violent ca un strigăt de victorie. Nici un fel de gînd precis nu-i trecea prin minte, ci numai o beție, un val de putere și de hotărîre.

CAPITOLUL XI

În somn, Petre Kristian auzi motorul unui automobil și se deșteptă. I se păru că revede, că visează clipa cînd Lilo plecase. Nu aprinse lampa. O melancolie liniștită îi ținea pleoapele închise.. Dar auzi parcă glas de femeie în stradă, glasul lui Lilo, acel glas atît de adînc întipărit în simțurile lui.

Sări din pat. Merse la fereastră, dete perdeaua la o parte. Strada era luminată puternic de lampa din mijlocul drumului. Într-adevăr, o mașină staționa lîngă trotuar și Lilo, cu valiza în mînă, vorbea cu șoferul.

Kristian simți un cuțit în inimă. Lilo se întorsese. Lilo era din nou aici. Lilo nu putuse sta departe de el. Inima lui Kristian bătea adînc, rar, ca pașii unui om care se apropie la ora hotărîtă de locul hotărît.

O vedea pe Lilo jos în stradă și o duioșie, din nou acea duioșie nelipsită din sufletul lui, de cîte ori îi zărea silueta fragilă și grațioasă. O nevoie de a o ajuta, de a o feri de orice rău, de a o mîngîia, de a o strînge în brațe, de a o vedea fericită... Lilo se întorsese. Lilo nu putuse sta departe de el. Lilo hotărîse.

Deodată pricepu că, dacă avusese puterea renunțării, renunțarea se consumase, dîndu-i parcă dreptul de a

acționa așa cum voia. Așa cum va voi Lilo. Dase dovada puterii lui. Atunci, în cea mai mare durere a renunțării, nu alergase ca să implore : azi avea dreptul să primească ceea ce i se oferea. Voința lui nu va mai conta. Cîștigase dreptul la cîteva zile, săptămîni, luni sau poate ani de fericire ! ? Acum nu mai avea puterea s-o gonească... Nu va mai putea rezista dragostei. Nu va mai putea suporta să o vadă plîngînd... să-i vadă fața inutil întinsă spre el...

Jos, Lilo plătise șoferului și suna la poartă, după ce se scotocise în buzunarul hainei și în poșetă. Kristian o vedea. Probabil uitase cheile. Acum aștepta. Trupul ei avea o mișcare de oboseală, de resemnare. Dar nimeni nu-i descuia. Portarul era desigur plecat sau poate dormea dus. Lilo sună din nou și din nou aștepta cu aceeași resemnare. Kristian îi vedea fața. Lilo își scoase pălărioara și o ținea strînsă în mînă. Părul ei bogat, buclat, era luminat de reflexele becului puternic din stradă. Kristian deschise încetișor geamul și o chemă șoptit :

— Lilo...

Inima îi bătea violent.

Lilo ridică imediat capul.

— Așteaptă, îi spuse Kristian, vin jos să-ți deschid.

Kristian îmbrăcă repede un halat peste pijama și ieși din odaie. Umbla precaut. Inima îi bătea tot atît de tare. Nimeni din pensiune nu mișca. Nici un zgomot, cît de ușor, nici măcar inconștientele mișcări ale omului făcute în somn...

Kristian ieși binișor și coborî. Holul cel mare, scările erau luminate slab de lămpi rămase aprinse prin unghere. Descuie poarta.

— Intră, îi spuse.

Lilo intră și se opri în prag.

— Mi-am uitat cheile, șopti Lilo.

— Nu face nimic.

Lui Lilo i se părea că fusese plecată îndelungă vreme, că reîntoarcerea ei e naturală. Miraculos era numai că o primea el, că el îi deschidea. Nu găsea nici un cuvînt de spus. Îl vedea lîngă ea, și despărțirea de el i se părea din ce în ce mai imposibilă. Nu înțelegea cum avusese puterea să plece de lîngă el... Acum știa că Kristian o iubește.

Scrisese: „Eu nu am iubit niciodată pe nimeni...“ Omul acesta puternic era al ei...

Petre Kristian încuie poarta. Lilo sta lîngă el. Cînd Kristian se îndreptă, Lilo se apropie mai tare de el.

— M-am întors, șopti, m-am întors. Nu pot trăi fără tine. Voiam să-ți explic... Să-ți spun...

Kristian o cuprinse blînd în brațe.

— Taci, șopti. Taci...

Se aplecă și căută buzele ei fierbinți, moi. Kristian simți respirația lui Lilo care se făcuse geamăt și plîns, plînsul celui care a așteptat îndelung fericirea pentru a o întîlni, amețitor.

CAPITOLUL XII

Petre Kristian cunoştea o fericire ciudată. Nu putea uita o clipă că totul este trecător. Totul i se părea fragil, transparent. Trăia învăluit într-o ceaţă amăgitoare, care nu-l lăsa să vadă faptele aşa cum sînt şi totuşi îi mărea dorinţa să nu piardă nimic din ce se perinda prin zile. Clipele cele mai uimitoare erau ale dimineţii, în prima deşteptare, cînd, de fiecare dată i se părea de necrezut că trăieşte, ca şi cum în ajun murise.

Îi lipsea bucuria simplă a omului care poate crede că dragostea e eternă, că fericirea e o stare permanentă. Mîngîierile lui Lilo, cuvintele ei, glasul ei, planurile ei de viitor, exaltarea, încrederea ei, totul i se părea atît de inconştient, încît adesea rămînea nemişcat, spectator, şi nu putea intra în viaţa pe care Lilo o desfăşura în jurul ei. Dorinţa de a nu gîndi nimic care l-ar putea trezi din această beţie îi era un narcotic puternic şi persistent. Kristian îşi da seama că, la un moment dat al vieţii lui, şi încă foarte de curînd, gîndise lucruri importante, pe care acum le uitase. Le simţea în el, dar învăluite într-o boare transparentă, care le lua numai acuitatea, lăsîndu-le însă prezente. Kristian ştia că într-o bună zi, ele vor apare din nou şi atît de covîrşitor de importante în-

cît vor cuprinde întreaga lui făptură, ca o flacără. Prezența acestor gînduri îi da o liniște amară, o siguranță ca secretul unui cuvînt magic care, la un moment dat, îl va feri de rău de orice rău. Își spunea: „Dacă m-aș gîndi că Legea nu există, că totul e fără sens, aș simți deodată o atît de desăvîrșită durere încît n-aș mai avea nici un motiv să trăiesc. M-aș omorî. Cîtă slăbiciune! Cîteodată mi se pare că, în clipele cînd o ador pe Lilo, această ființă atît de pămîntească, inima mea are un simțămînt teribil de tristă îngăduință. Mi-e rușine de ce simt, totuși, o dulce beție mă leagă de acest loc al păcatului. O, de-ai putea, cînd ai înțeles ceva, să devii imediat capabil să fii ceea ce ai înțeles! Dar iată că, înțelegînd, aștept ca durerea să mă scoată din locul din care știu că va trebui să fug."

Și, totuși, o atenție imensă îi purta toate gesturile, toate gîndurile. Era parcă un magician începător care înfăptuise un miracol și care acum se temea ca, printr-o greșeală cît de mică, a respirației, a gîndului, a mîinilor să nu strice fragilitatea fantasticului.

Ceea ce ajuta la starea de anormal în care trăia era și faptul că totul între ei se petrecea in ascuns. Nimeni nu trebuia să știe nimic. Ziua întreagă era numai cazna de a ascunde dragostea, cazna de a nu greși cu nimic. Ziua întreagă nu era făcută decît din jocul dublu al omului care simte într-un fel și caută să arate altceva. Imediat ce erau alții de față, mișcările lor trebuiau să fie minciună. Totuși, totul nu era decît o mască transparentă prin care se putea întrezări ceea ce voiau să ascundă. Oricine ar fi putut ști că Lilo și Petre Kristian erau fericiți, îndrăgostiți. Oricît ar fi fost potolită voiciunea mișcărilor, înăsprite, intonațiile glasului, lucirea ochilor nu putea fi ștearsă.

— Crezi că știe cineva ceva? întrebă Lilo.

Kristian răspundea repede :

— Nu trebuie să ne gîndim nici la asta. Nu trebuie să dăm nimănui prilejul să ne spuie ceva... Atît...

Nopţile însă erau ale lor.

După ce totul se liniştea, după ce trecea un timp în care nu se mai auzea nimic, Lilo, care se culcase şi ea ca toată lumea şi citise cîteva ceasuri, sărea din pat şi, cu un halat azvîrlit pe ea în grabă, mergea tiptil la Kristian care o aştepta. Nu-i era teamă. Trebuia să treacă prin sufragerie, dar dacă mătuşa Luiza ar fi surprins-o, ar fi putut spune că se duce la baie. Periculoasă era numai clipa în care deschidea uşa lui Kristian şi pătrundea la el în odaie.

Kristian o primea ca şi cînd n-ar fi văzut-o de săptămîni întregi, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca tocmai în seara aceea Lilo să nu mai vină.

— Lilo, Lilo...

— Lilo, ce nume banal, nu-i aşa, Petre ?

— Banal ? ! Lilo, banal ? Ajunge să pronunţ numele tău ca să se lumineze viaţa întreagă, ca inima să-mi tresară într-o bucurie nemărginită. Ce nume putea să fie mai frumos decît numele pe care ajunge să-l iubeşti mai mult ca lumina soarelui ?

Îi plăcea să îngenunche în faţa lui Lilo, îi plăcea să-i sărute picioarele aşezate jos pe covor. Aplecarea asta pînă la pămînt era supunerea lui desăvîrşită, şi nu în faţa femeii, ci, mistic, în faţa vieţii. Era îngăduire, primirea oricărei fericiri, oricărei dureri, cu deplină smerenie.

— Îţi mulţumesc că te pot iubi aşa. Te iubesc atît de mult încît în orice clipă dragostea ar putea sfîrşi fără ca să mă simt revoltat. E împlinită cu fiecare clipă.

— Să sfîrşească ?

Lilo nu înţelegea ce se petrece cu Kristian, ce gîndeşte, ce vrea. Ajunsese să creadă că tot ceea ce face

și vorbește e un stil în care el se complace. Nu înțelegea ce-l tulbură, ce-l înfioară. Trupul ei era prea mulțumit, mîndria prea măgulită, ca să mai poată trece în domeniul fanteziei.

La Kristian în odaie pătrundea într-o lume în care rîvnise să fie și unde i se păruse că nu va fi lăsată să intre. Într-un colț, se aflau valizele cu care sosise el în pensiune. Lilo își amintea bine clipa cînd îl văzuse pentru prima oară și privea valizele cu un fel de teamă curioasă : valizele reprezentau posibilitatea ca Kristian să plece din nou într-o bună zi... Era, simbolic arătată, libertatea lui Kristian, cum aripile păsărilor amintesc zborul lor, chiar cînd se odihnesc pe pămînt.

În odaie găsea întotdeauna pregătit vin, prăjituri, ceai, cafea, fructe. Kristian prepara singur totul, o servea și mai ales o adora. Niciodată Lilo nu-și inchipuise că cineva poate iubi atît de intens, atît de aprins, de neobosit.

— Nu-i așa că e paradisul aici în odaie ? întreba Lilo.

Kristian rîdea, o mîngîia.

— Nu, acolo e mai prost. Lîngă tine e mai bine. Lilo, tu știi că după fericirea asta o să-mi fie mult mai ușor orice, chiar să mor ?

— După ? Cum după ? Cum să mori ?

Kristian, la astfel de întrebări, nu răspundea. Îi săruta lung gura, pînă ce Lilo uita ce întrebase. Din orice încurcătură, din orice întrebare care-l tulbura, Kristian ieșea sărutînd-o nesfîrșit. Îi plăcea trupul ei atît de pur, atît de fără pată. Totul era primăvăratec. Îi fusese dat să intre în grădina minunilor. Nu încerca să gîndească. Știa că acum gîndurile sînt fără rost, știa că va fi azvîrlit într-o lume de sfîșiere în care tot ceea ce trăia în prezent se va destrăma neîndurător. Noaptea se to-

peşte în zi, omul cel mai tînăr ajunge fără scăpare la sfîrşitul zilelor lui.

Acum totul era viu, era fericire, era beţie, era victorie, iar amăgirea — atît de pregnantă încît părea realitate. Ar fi putut afirma că totul este perfect, că în acest prezent nu se cuprinde nici un sîmbure, nici un presentiment al vreunei schimbări. Totul era echilibrat, părea nemişcat. Pe Kristian nu-l supăra că el ştia ce va urma. Important era numai faptul că amăgirea exista : o ţinea pe Lilo ceasuri întregi în braţe, noaptea întreagă în braţe. Trupul ei cald şi suplu, tînăr şi blînd, era fericit lîngă el. Şoaptele lor se îmbinau înlănţuite de întunericul odăii... Apoi — tăceri lungi. Atunci, parcă uşurat de griji, acuitatea gîndurilor se aprindea de la sine, fără voie, cu violenţă. Erau uşi deschise pe neaşteptate de furtună, spre o lume în care mai tîrziu va putea pătrunde nu numai cu privirea, ci cu întreaga lui fiinţă. În străfulgerări de previziuni îşi înţelegea viitorul şi marginile puterii lui. Ştia că va mai suferi, ştia că se va mai zbate, ştia că va mai încerca, va mai striga, că se va revolta, dar, mai presus de toate, ştia că sufletul lui atinsese înţelegeri care făceau cu neputinţă orice deznădejde definitivă. O ştiinţă, o presimţire, era ascunsă în dosul misterului vieţii, o speranţă care niciodată nu-l va părăsi. Acum avea puterea să mîngîie trupul lui Lilo, ştiind că totul este trecător, amăgitor.

Cîteodată, în clipa celei mai mari fericiri, Kristian credea că, în zorii zilei, atunci cînd Lilo se va ridica din patul lui şi se va duce la ea în odaie, tiptil, va avea şi el puterea să se îmbrace şi să plece din pensiune pentru totdeauna. I se părea că fericirea îşi atinsese marginile şi că nu mai avea voie nici să repete, nici să mai ceară nimic. Dar chiar în clipele acelea ştia că se amăgeşte, că puterea aceasta a plecării n-o va avea. „Voi

aştepta, ca un om condamnat la moarte, dar care n-are puterea să se sinucidă. Destinul să se desfăşoare total, el. Să mă omoare alţii sau Dumnezeu."

Kristian îşi da seama cum începuse să se lege de Lilo, şi altfel decît prin dragostea ce i-o purta. Cînd Lilo îl mîngîia, cînd Lilo îl chema, cînd Lilo îl aştepta, toate gesturile astea constituiau pentru Kristian parcă însuşi conturul fiinţei lui. Astfel lua cunoştinţă de existenţa lui, ca un om salvat de la moarte, adus dintr-un leşin adînc.

Pînă acum, patetismul dragostei lui fusese singur stăpîn. Acum, obişnuinţa, cu multiplele ei vrăji, îl acapara cu încetul, cu fiecare secundă, imperceptibil de încet şi totuşi extraordinar de adînc, cu fiecare respiraţie a lui Lilo aproape de el. Perna lui mirosea ca părul lui Lilo, se învăţase să doarmă într-un fel, ca Lilo să se poată odihni bine lîngă el, îi cunoştea gustul gurii, palpitarea genelor, privirea ametită a mîngîierilor, şoaptele ei toate care alunecau pe obraz mai fierbinţi ca sărutările, moliciunea trupului, puterea coapselor, parfumul cel mai tainic. Şi toate se topiseră în jurul lui ca o apă molcomă în care ar fi plutit la voia întîmplării.

Lilo aţipea. Cînd se deştepta şi-l găsea pe Kristian cu ochii mari deschişi, întreba dojenitor :

— N-ai dormit ?

— Nu.

— De ce ?

— Dacă ai şti cît timp îmi va rămîne să dorm ! Somnul e un lucru extraordinar de bun, dar altă dată... altă dată... mai tîrziu... voi dormi...

CAPITOLUL XIII

Cu încetul, Kristian se obișnuise să nu mai gîndească la nimic neplăcut, nimic care ar fi putut strica beatitudinea, încît ajunsese și el să creadă că întreaga viață se va scurge în această miraculoasă, neașteptată, neverosimilă, imposibilă fericire. Se surprindea fredonînd, trăind ușor, cheltuind cu risipă puținii lui bani, pentru a-i arăta Luizei Schultze că nu este sărac și a o îmblînzi total. La studio lucra cu sîrguință, de parcă n-ar fi fost vorba de un angajament sporadic, ci de o muncă cu continuitate, care i-ar fi putut crea o independență materială trainică.

Și nu numai atît, dar cu încetul începu și el să creadă în poveștile lui Lilo, care-i vorbise de viitorul lor ca de o mare fericire, ca de ceva posibil. La început, căutase să-i impună o totală tăcere, apoi căutase să-i spună că nu se putea gîndi la o căsătorie și la nici un fel de planuri, dar, pentru că tocmai adevăratele motive nu i le putea spune, Lilo rămăsese cu părerile ei și căuta cu încăpățînare, și răbdare, și mii de mijloace să-l convingă de adevărul speranțelor ei.

Într-adevăr, Kristian acceptase la început, ca să n-o supere pe Lilo, și apoi, ca să nu se supere pe el, o minciună, o iluzie pe care o trăiau acum amîndoi cu exaltare.

— Noaptea, adesea, mă trezesc din somn și cu primul gînd, o dată cu conștiința că exist, îmi amintesc că mă iubești tu, Lilo. Atunci abia mi se pare că începe visul. Înțelegi, este atît miracol în gîndul că nu mai sînt singur, încît doresc să vin pînă la tine în genunchi, să-ți mulțumesc pentru fericirea asta. Mult timp caut să nu adorm, gîndul viu să nu ațipească... O, Lilo, aș vrea să știu că întotdeauna am să am un loc în sufletul tău. Orice s-ar întîmpla. Cînd mă voi deștepta departe, în țări străine, în nopți grele, să pot gîndi că este un om pe lume care ține la mine, că nu sînt singur pe lume...

— Voi sta mereu cu tine, Petre...

— Eu te pot iubi în afara oricărei realități, oricărei piedici. Orice s-ar întîmpla. N-am nevoie decît de sufletul tău, să știu că niciodată, niciodată nu mă vei uita, că nu mă vei arunca din sufletul tău.

— Cum să te uit dacă vom fi mereu împreună ?

— Chiar dragostea, care nu cunoaște atîtea piedici, are totuși un sfîrșit. Unii s-au urît, alții s-au negat, alții s-au uitat... Eu știu, mă cunosc ! n-am iubit niciodată pînă acum, acum te voi iubi pe tine pînă la sfîrșitul zilelor mele. Chiar dacă tu nu mă vei mai *iubi.*

— Te voi iubi mereu, Petre...

Tăceau. Apoi, Lilo întreba, pe gînduri :

— N-a mai existat niciodată o dragoste care să fi durat cu toată diferența de vîrstă ?

— Știu și eu ? Poate Goethe cu Frederica. El avea șaizeci de ani, ea optsprezece.

— Credeam că faci o „glumă istorică".

— O, bietul Pitschau, şi el este îndrăgostit de tine! Niciodată nu mi-am închipuit că omul acesta va avea atîta forţă. Ce răbdător, ce tăcut...

Lilo îi astupă gura cu mîna.

— Lasă-l pe Pitschau...

— Îl las, totuşi trebuie să recunosc că e tare simpatic. E sănătos, e curat...

Lilo îşi astupă urechile cu mîinile.

— Taci, taci! Lasă-l. Ne-a uitat. Nu vezi că nu e niciodată acasă? Mîine, poimîine se căsătoreşte. A înţeles.

— Nu, nu, e altceva... A înţeles.. dar a înţeles altceva...

— Petre, pentru numele lui Dumnezeu, lasă-l! Nu vreau să ştiu nimic. Dacă tu crezi că ce este între noi e de scurtă durată, de ce nu profiţi ca să fim cu totul fericiţi? Tu singur spui că o clipă poate conta cît viaţa!

— Ai dreptate. În viaţă totul e surpriză. Cine ştie!

— Dacă ai şti ce fericită sînt cînd vorbeşti aşa! Am atîta încredere în viaţă! Tu eşti atît de puternic! Nu vezi ce forţă e în tine?

— Da, da...

— De ce răspunzi cu o privire atît de pierdută?

— În *Casa Morţilor,* Dostoievski povesteşte că anumiţi ocnaşi sînt puşi să care dintr-un colţ al curţii în celălalt, cu găleata, aceeaşi grămadă de nisip. Nu este o muncă obositoare, dar e absolut fără rost. De obicei, omul înnebuneşte. Cine poate rezista în faţa inutilităţii?

— Petre!

— De zece ani muncesc aşa, de colo-colo, o caznă care nu construieşte nimic.

— Petre, toţi refugiaţii sînt ca tine?

— Ceilalţi?... Un om fără patrie rămîne un om fără patrie... Pom fără rădăcini.

— Nimeni n-a învins dificultăţile?

— Ba da... Unii sau, mai bine zis, unele din dificultăți.

— Atunci, pentru ce tocmai tu să nu poți ?

— Ai dreptate, Lilo. Totuși, cred că de rămîneam în țară, tot un om... aparte aș fi fost. Cînd începusem să am succes ca actor, n-am mai vrut să joc. Mi s-a părut că n-am destul talent, că sînt caraghios, și m-am apucat de regizorat. În regizorat voiam întotdeauna lucruri care nu-mi aduceau decît dificultăți și apoi, în exil, dacă viața a devenit grea, mi-am îngreuiat-o și mai mult, ca să văd cît pot răbda. E, desigur, în mine o neliniște care nu vrea să stea locului, să accepte... Acum e prima dată în viața mea cînd aș dori să nici nu mai respir, numai și numai din teamă de a nu strica ceea ce am. Aș vrea să încremenească timpul și totul să fie etern, tu și cu mine. Dar e foarte curios. N-ai observat că nu vezi soarele mișcîndu-se pe cer decît la apus ? Cît timp strălucește orbitor, în zenit, pare nemișcat.

— Ce vrei să spui ?

— Nimic. Nimic. Totul va fi bine. Totul va fi perfect, Lilo. Cîteodată nebunia mea e atît de desăvîrșită încît văd și casa în care vom locui. E la marginea orașului. Are grădină, geamuri mari. Tu... te aud umblînd. Cîteodată îți aud glasul. Cînți. Îți plac lucrurile din casă. Le îngrijești. Apoi, pe neașteptate, pianul se înalță în melodii extraordinare. Eu stau nemișcat la mine în birou. Casa întreagă răsună de note avîntate. Știu că mîinile tale, ființa ta, puterea ta e cea care cîntă. Așa te-am cunoscut întîi : auzindu-te cîntînd. Așa am înțeles că ești a mea. Pînă în clipa cînd ai început să cînți mi-a fost foarte frică de tine... Altă dată, pe seară vom pleca amîndoi în întunericul nopții. Tu te vei rezema de mine. Vom umbla așa liniștiți știind că totul este perfect... Și toate astea, Lilo, vor fi în țara mea... De ce-ai tresărit ?

Într-adevăr, Lilo tresărise. Luată de cuvintele lui Kristian, crezuse în realitatea lor. Acum știa că din nou Kristian intrase în vis.

— Nu vrei, Lilo, nu vrei să vii cu mine în țara mea?

— Știi bine că nu se poate!

— Poate că se va putea. Nu, Lilo? Tocmai în lucrul ăsta nu vrei să crezi?

— Ba da... dar...

— Te rog, te rog. Lasă să credem și asta. Tu nu știi cît mi-e de dor de țară. De ce un om suferă atît de intens pentru că nu se poate întoarce în țara lui? Cîteodată, dorul este puternic, pînă la durere fizică. Aerul celorlalte țări ale pămîntului e oare nepotrivit cu plămînii mei? Pentru ce, oricît de frumos ar fi un loc, nu face decît să-mi amintească de locul interzis? Nu sînt anotimpuri pretutindeni? nu e soare pretutindeni? nu sînt stelele aceluiași cer pretutindeni? suferința oamenilor — aceeași? zăpada nu e tot rece? Pentru ce să-mi fie dor de țară, s-o port în suflet ca pe o rană, să nu mă simt întreg pentru că n-am voie să merg acolo? Mi-e dor de străzile orașelor de la noi, mi-e dor de mișunarea oamenilor mei, de murmurul mulțimii, de sufletul lor, de care, nebunește, din inconștiență, frivolitate, nevoie de a trăi ușor m-am înstrăinat. Sînt ca o pasăre căreia nu i s-ar mai da voie să zboare. Nu pot înțelege cum de nu mi-am dat seama că nu trebuie să-mi părăsesc țara. Am fugit ca să-mi fie mai bine, dar mi-a fost mai rău... Uite, înainte de a pleca definitiv, a fost o vreme cînd am lipsit de-acasă, pentru studii, din casa părintească, cîțiva ani. Țin minte ce emoție am avut cînd m-am reîntors. Am văzut casa din depărtare. Pasul mi s-a grăbit de la sine. Cînd am intrat, m-a cuprins mirosul atît de cunoscut al odăilor. Toate erau așa cum le lăsasem. Era ca un vis în care pătrundeam treaz. Mama m-a întîmpinat, apoi tata și fra-

tele și sora. Erau toți și parcă spuneau : „Am păzit aci totul ca să nu se miște nimic, să nu se schimbe nimic și atunci cînd vei reveni să recunoști fiecare lucru regăsit."

Într-adevăr, mă uimea parcă mai mult că găsesc totul așa cum le lăsasem, în afară de părinți și frați, care se schimbaseră între timp. Mă supăra schimbarea lor. Era parcă o lipsă de credință, o trădare a lor.

La un moment dat, în timp ce mama povestea ceva fără sfîrșit și duios, m-am sculat și am umblat prin odăi pipăind lucrurile. Da, erau aceleași, exact aceleași. Nu era vis, era aievea...

Lilo, tu crezi că o mobilă, fie urîtă, fie frumoasă, e ceva banal, ceva utilitar ! Dar nu este așa. Lucrurile te leagă sufletește de trecut, prezent, viitor. Sînt momente cînd numai prin ele îți dai seama că exiști, *că vii acasă*. Ele sînt martorii că tu, tu ești acela care ai fost copil, care ai crescut... Îți amintesc cum ai luat cunoștință de ființa ta...

Cînd am auzit — după ce am fugit — că din casa noastră nu a mai rămas nimic, că a ars pînă în temelie, am avut o ameteală, ca și cum deodată mi-ar fi lipsit un punct de reazim, ca și cum aș fi fost în vid, în marginea de prăpastie, ca și cum mi-ar fi fost sufletul dezgolit de orice apărare. Eram parcă singur în fața unui destin nou... Îmi amintesc, de exemplu, de o pendulă pe care o avea mama la ea în odaie. Suna la fiecare sfert de ceas, adică mereu, un sunet muzical, puțin dogit, ca o ființă care a plîns mult. În casă i se spunea : Guralliva. Ceasul ăsta măsura, alături de mine, clipele. El țăcănea, ecoul bătăilor mele de inimă. Așa trece timpul. Ce de clipe de nerăbdare, clipe de așteptare, clipe de speranță... La fiecare sfert de oră îți repeta cu răbdare că mai trecuse un timp din viață, măcina un vid, viața mea și a tuturor, măcina eternitatea.

Ceasul a murit și el în flăcări și moartea lui a însemnat începutul timpurilor noi. Sunetul desuet era prea dogit, ca să mai poată măsura ritmul oamenilor zilelor noastre.

De ce se leagă oamenii de lucruri nemișcate ? Numai și numai ca să-și dea bine seama că există și mai ales să-și dea o mincinoasă iluzie a eternității pe care nu au puterea s-o caute altfel.

— Cum ?

— În devenirea lor. O simplă verigă în lanțul neîntrerupt al eternității.

— Tu, acum...

— Mă căznesc... O, de-aș avea voie să mă reîntorc ! Poate că eu, tocmai prin dorul pe care l-am dus în suflet, reîntors acolo, n-aș mai putea fi cel mai bun cetățean al țării mele, căci îmi dau bine seama că, chiar reîntorcîndumă, nu mai pot găsi nici acolo țara de care mi-e dor, dar aș găsi, în orice caz, țara care se apropie în cea mai mare măsură de ea. Aș fi ca un tată care ar fi plecat mulți ani departe de copiii lui. Cînd i-ar fi dor de ei, i-ar vedea înaintea lui mereu așa cum i-a lăsat : mici, așa cum sînt în fotografia pe care o poartă cu sfințenie și tristețe în buzunarul hainei. Totuși, dacă s-ar reîntoarce, oricît de schimbați i-ar găsi, cu mustăți, zbîrcituri, chelie, i-ar recunoaște totuși, nici o clipă nu s-ar îndoi că sînt ei și în nici o clipă nu ar fi înstrăinat de ei, iar schimbările l-ar bucura...

Lui Lilo nu-i plăcea nici acest fel al lui Kristian de a vorbi. I se părea că este exclusă din gîndurile lui ; i se părea că dacă ar putea să plece, Kristian ar fi în stare să plece și singur. Kristian era dintre oamenii care ar fi putut să-i spună liniștit că pleacă pentru cîțiva ani și să ceară să-l aștepte, ca și cînd o despărțire de ani nu ar putea să doară, nu ar putea să strice sufletul și dragostea

pentru totdeauna. Părea că nu are noțiunea timpului sau că trăiește într-un timp aparte pe care numai el știa să-l scotească. Nimic practic, nimic comod nu se putea trăi lîngă acest om. Fantezia lui nu are numai un lucru de suprafață care să îmbogățească viața, ci ceva din care Kristian trăia, o realitate pe care n-o putea integra vieții și care îl izola din ce în ce mai mult de oameni... Alături de el devenea primejdios, excepțional... Poate că niciodată nu va fi capabil să se schimbe... Desigur că și în meseria lui era tot atît de original și de aceea găsea de lucru anevoie...

De fapt ceea ce îl făcea pe Kristian să primească și să se avînte în orice iluzie fusese un simț practic, adică absoluta convingere că viața se va realiza nu după planurile lor fanteziste, ci după posibilități practice, implacabile. Știa atît de perfect că ceea ce vorbesc ei e imposibil, încît nici nu căuta s-o convingă pe Lilo sau pe el de adevăr. Știa că, poate chiar mai curînd decît bănuiește el, iluzia va fi spulberată și adevărul se va arăta simplu. Era ca un om care știe că a doua zi trebuie să se deștepte în zori, dar pentru că a rugat pe mai multă lume să-l trezească și pentru că a avut grijă să-și potrivească și un ceas deșteptător, se culcă liniștit. Cîteva ceasuri va dormi profund și fără griji. Într-adevăr, erau atîtea motive să fie deșteptat din iluzii, încît nu-i rămînea decît o curiozitate dureroasă și ușor speriată de a vedea care va fi prima lovitură care-l va trezi : mizeria totală, izgonirea din Germania ? Lilo va vedea că e bătrîn ? Va face Tereza o nouă nebunie, sau ce altă posibilitate din atîtea care pîndeau din toate colțurile vieții ?

Și tocmai că știa că nu va avea multă vreme posibilitatea de a cîștiga bine, ca în momentul de față, cheltuia cu o ușurință uimitoare. Voia ca, cel puțin cît va fi cu Lilo, aceasta să guste lîngă el toate plăcerile.

Plecau împreună în văzul tuturor, spre marea mulțumire a lui Lilo, care credea că acest fel de a se purta constituie un fel de logodnă tacită. Lui Kristian, în schimb, îi era foarte dezagreabilă clipa acestor plecări, clipa cînd Luiza Schultze îi conducea pînă la ușă și le spunea la revedere, ca o binecuvîntare. Kristian știa că ce face atinge o ușoară escrocherie, căci dacă avusese grijă ca să spună că e un cîștig întîmplător, nu avusese însă tăria să-i convingă de adevărul spuselor lui, deși vedea că domnișoara Schultze și chiar Lilo sînt încredințate că el simulează sărăcia, pentru a se face interesant și a se sustrage de la eventualele obligațiuni mai serioase.

Plecînd, Kristian se încăpățîna — împotriva voinței șovăielnice a lui Lilo, care atrăgea atenția, cu un glas slab, că nu e bine să cheltuiască atît de mult — să ia întotdeauna pentru aceste plimbări, pentru că Lilo îmbrăcase o rochie elegantă, un taxi care-i ducea, repede și plăcut în locul ales.

Din mulțimea atîtor plimbări se desprindeau amintiri care dăinuiau uimitor, înecînd celelalte gesturi asemănătoare : lacul, pe a cărui margine se afla restaurantul, lucea oglindind liniștit cerul. Sfîrșitul întîrziat al după-amiezii colora încă aerul. Noaptea sosea, transparentă. Stelele, care nu îndrăzniseră să se aprindă, așteptau etern ora lor. Stilați, chelnerii cunoșteau arta catifelării gesturilor, a șoaptelor. Zgomotul tacîmului argintiu, cristalin, aducea o notă curioasă de instrumente care se acordă pentru un straniu concert.

— Niciodată nu-mi spui că sînt frumoasă. Nu-ți plac ?

— Frumoasă ? Te iubesc prea mult ca să mai știu cum ești. Știu că ești aici și, dacă n-ai fi, s-ar stinge orice bucurie...

— Am o rochie nouă. Nu-ți place ?

— Ba da. Aş dori să mi-o dai mie ca s-o păstrez. Tot ceea ce faci, tot ceea ce porţi aş dori să opresc, să nu se strice, să nu se piardă. Cîteodată, cred că suprema fericire e să murim împreună sau să mă laşi să mor lîngă tine. Lilo, îţi dai seama că e mai uşor să renunţi la viaţă după ce ai cunoscut fericirea decît dacă ai fost mereu nenorocit ? Nimic nu e mai trist ca moartea unui om, care n-a fost niciodată fericit. Sînt omul cel mai fericit de pe pămînt. Te rog să nu-ţi fie niciodată milă de mine, oricît m-ai vedea, vreodată, suferind. Dacă mă vei întîlni vreodată orb, pe stradă, şi cerşind, te rog să nu-ţi fie milă. Să ştii că şi atunci tot la tine şi la fericirea noastră care a fost mă voi gîndi.

— Pentru ce vorbeşti întotdeauna de lucruri triste ?

— Crezi că e trist ce am spus ?

— Da. Vorbeşti totdeauna de lucruri care mă deprimă, ca şi cînd în fiecare clipă ne-am pregăti de sfîrşit, de moarte, nu de viaţă. De ce nu vrei să fim cu totul fericiţi ?

— Nu eşti cu totul fericită ?

— Ba da. Tocmai de aceea aş vrea să nu fim trişti. N-avem dreptul să fim trişti. Nu vezi ce noapte ? Sîntem împreună. Te iubesc...

— Dar ce-am spus ? Pe mine nu m-a întristat. Eu am fost fericit. Tocmai asta voiam să-ţi spun.

— Ai fost... totul e al trecutului, ca şi cum viitorul n-ar exista.

— Ce pot aştepta de la viitor ? Viitorul nu există, numai şi numai prezentul.

— Ce poţi aştepta ? De ce nu aştepţi lucruri bune ? Întotdeauna te plîngi, cu toate că văd că nu-ţi merge chiar aşa de prost. Mereu îi spui mătuşii mele că eşti sărac, că ai fost sărac, că ai cunoscut mizeria, că o vei mai cunoaşte, şi asta într-un timp cînd cheltuieşti ne-

bunește. Ce vrei să creadă din toate astea — decît că minți ? Rîde de nu mai poate cînd vorbești de sărăcie. Și are dreptate...

Kristian nu știa ce să răspundă. Într-adevăr, Luiza Schultze avea dreptate.

— De ce n-ai încredere în viitor ? Totul poate să fie bine. Cine poate spune că și-l cunoaște ?

— Totuși, viitorul e întrucîtva cuprins în prezent.

— Totuși, pe neașteptate ai găsit de lucru, contractul se prelungește mereu. Noi sîntem împreună, fericiți. Nu ne împiedică nimeni și nimic să fim fericiți. Cum vrei să n-am încredere în viitor ? Tu, desigur, ai suferit mult și de aceea nu mai crezi în nimic. Ești blazat...

Kristian nu-i putea spune că greșește, nu-i putea explica. Lilo nu înțelegea și, de altfel, nici nu trebuia să înțeleagă, mai ales nu trebuia să înțeleagă.

— Sau poate, continuă Lilo căzută pe gînduri, îmi ascunzi ceva. De cîte ori îți vorbesc de Tereza, fosta ta nevastă, simt cum te crispezi, simt cum te schimbi, ca un om care ar iubi încă și suferă și vrea să uite. Niciodată nu vrei să-mi răspunzi deslușit. Ce te mai leagă de ea ? Sigur mi-ai spus că te-a înșelat, că ai divorțat, că e remăritată. Pentru ce ești încă legat de ea ?

— E ca o soră...

— E absurd ce spui. Nu înțelegi că e absurd ca eu să sufăr din pricina ei, cînd ea s-a căsătorit cu altul ? Tu de ce nu-ți refaci viața ? Noi nu avem dreptul la viață ? O iubești încă

— Lilo, nu te iubesc decît pe tine, și atît de desăvîrșit, încît mi se pare ciudată chiar bănuiala ta. Te iubesc, Lilo. Nu pot iubi două femei deodată...

— Se pot iubi două femei deodată ?

— Există oameni care pretind acest lucru. Eu nu cred că e dragoste, ci sînt completări, iluzii...

— Atunci ?

— Nimic, Lilo... Uite ce noapte minunată ! Aş vrea să fiu cu tine pe un transatlantic. Să plecăm departe amîndoi. Nopţile sînt minunate pe ocean. Vaporul e luminat feeric. Sus stelele lucesc. Tu ai cea mai frumoasă rochie din seara aceea. O rochie ca argintul. Ochii tăi sînt blînzi şi calzi, ca noaptea. Eu am un smocking alb. Îmi stă foarte bine. Se aude muzica şi valurile oceanului. Plutim în noapte. Nimeni nu ne ştie. Lilo, orice gînd cu tine e perfect. Numai şi numai tu. Nu înţeleg cum am putut trăi atîţia ani fără să ştiu că exişti. Totul a fost searbăd. Ce călătorie lungă prin ani ca să ajung aici, atît de tîrziu, atît, atît de tîrziu...

— Dar nu prea tîrziu...

— Tragic de tîrziu, Lilo. În fine, cîteva clipe au mai rămas, cele dintîi şi cele din urmă.

Groaza lui Kristian revenea cînd o auzea pe Lilo că începe să-i vorbească de căsătoria lor. De la un timp, vedea că orice ar fi vorbit cu ea, oricît de departe ar fi început discuţia, se ajungea tot la acelaşi punct : speranţa lui Lilo că Kristian va înţelege totuşi că ar fi bine ca ei să se căsătorească. Şi nimic nu-l deştepta pe Kristian mai repede din dulcea beţie a fericirii lui precare, decît această imagine a căsătoriei, nimic nu-i evoca mai bine valoarea himerică a dragostei lui ca această inextricabilă încurcătură în care intrase. Patetică, Tereza îi apărea în faţă. Îi auzea glasul despărţirii :

„Niciodată n-ai să spui nimic, nimănui, Petre ?“

„Niciodată !“

„Jură !“

„Jur !“

Lilo, cu candoare, îl chinuia mereu evocînd, fără voia ei, această imagine. Îl ruga, îl mîngîia, căuta să-l convingă

de un lucru pentru care Kristian şi-ar fi dat viaţa ca să-l poată împlini. Ce-ar fi putut dori mai mult pe lume decît o căsătorie cu Lilo? Măcar să fi avut voie să-i explice cinstit şi să termine chinul de a refuza cu îndîrjire ceea ce dorea cu pasiune. Dacă Lilo ar fi ştiut exact situaţia lui Kristian, l-ar fi ajutat să suporte. Dar, în loc de aceasta era mereu nevoită să lupte, să ascundă, să se prefacă şi, mai ales, să tacă.

„Niciodată, nimănui, nimic... ?

„„Niciodată !"

— Lilo, pentru mine suferinţa va fi mai mare ca pentru tine. În afară de tine, nu mai am pe nimeni pe lume. Nici un cîine părăsit şi gonit nu e mai singur pe lume ca mine. Tu-ţi vei face o casă. Vei avea un cămin, vei avea copii. Amintirea mea îţi va fi duioasă, chiar de va fi la început amestecată cu lacrimi... Totul pentru tine este încă posibil, slavă Domnului ! Pentru mine... nimic. Nimic decît acea pribegie prin oraşe şi ţări, melancolica pribegie a omului care trăieşte încă şi totuşi nu mai e cu nimic legat de pămînt. Sfîrşitul va veni odată, dar pentru ce nu acum ? Ce mai am de învăţat ? Ce mai trebuie să înţeleg înainte de a-mi opri mersul pe acest pămînt ? Pentru ce a trebuit să te întîlnesc : ca apoi să trebuiască din nou să plec, mai singur ca niciodată ? Înainte, singurătatea mea avea ceva mecanizat, ceva adormit ; acum s-au aprins toate întrebările, toate gîndurile, toate dorurile. Într-adevăr, e un mare foc care mi s-a aprins în suflet. Acum cine îmi va răspunde, că-mi va auzi glasul ? Cine ar mai putea vorbi cu mine ? Cine ar mai putea răspunde ?

Lilo asculta, dar nu prea da mare atenţie cuvintelor lui. O legăna glasul lui şi totul i se părea interesant, bun pentru literatură sau pentru scenă. Acum erau amîndoi

într-un restaurant foarte elegant. Kristian cheltuia mult, era frumos, bine îmbrăcat. Tinereţea şi inexperienţa nu o lăsau să creadă în melancolia reală a cuvintelor lui.

Vorbind, Kristian îşi dete seama că vorbeşte zadarnic. Privirile lui Lilo erau prea joase pentru înălţările lui. Ştia că de pe acum e iremediabil singur. Încă nu se împlinise gestul plecării. Lilo era încă lîngă el, dar nu era cu el, nu putea fi cu el. Iar într-o bună zi va trebui iremediabil să plece. Destinul era cuprins în prezentul acesta, pecetluit, desăvîrşit ca arborele în sîmbure. Şi Kristian îşi presimţi viitorul, aşa cum un om ar cunoaşte obiecte noi pipăindu-le în întuneric.

Pe Lilo o mîngîia uşor pe frunte, o împăcare ca orice amăgire omenească. Într-adevăr, Lilo nu era de vină cu nimic... Niciodată nimeni nu e de vină cu nimic, ci fiecare singur, pentru el.

— Dar dacă ai să cîştigi mult, aşa cum mi-ai spus că s-a mai întîmplat, atunci n-am să te mai las să faci nebunii cu banii tăi şi să trăieşti ca un miliardar, gîndindu-te tot timpul că vei cădea din nou în mizerie... aşa ca acum. Vom aranja ca să ne ajungă multă vreme şi cu ce mai am şi eu şi cu ce voi cîştiga cu lecţiile de pian, am putea trăi destul de comod, chiar dacă nu princiar. Şi apoi, drept să-ţi spun, sînt de părerea mătuşii mele Luiza, că exagerezi cu mizeria, cu sărăcia emigranţilor. Eşti învăţat cu prea mult lux şi imediat ce nu-l mai ai crezi că eşti în mizerie. Te supără, desigur, orice abatere de la ceea ce eşti obişnuit. Ai trăit într-o lume prea răsfăţată, prea luxoasă. E foarte plăcut, recunosc, dar... trebuie să te poţi obişnui şi altfel. Uite, oriunde mergem, te cunosc chelnerii, îţi surîd, te salută, te primesc ca un vechi client care a cheltuit probabil sume mari la diferite localuri...

— Sînt artist... Am fost cu artiști celebri pretutindeni...

— Da, știu, tocmai asta spun și eu. Chiar cînd ai venit la noi nu-ți dai seama ce haine multe și luxoase, ce rufe, ce pijamale, ce halate de mătase, ce valize aveai! Niciodată un german nu-și permite un astfel de lux! Poate că este adevărat ce spui, dar e greu de crezut...

— Erau numai resturi... N-am fost mereu în mizerie, și atunci trebuia să-mi fac tot ceea ce-mi trebuia. Nu poți trăi într-un mediu decît conformîndu-i-te. Cînd dai de bani, după un timp de mare mizerie, e natural să-ți cumperi tot ce-ți trebuie și totul să fie nou și de bună calitate. E o voluptate, imposibil de înfrînat, aceea de a-ți plăti bucuria de a te simți din nou curat, cu rufe bune. Dar, înțelegi că au fost totuși timpuri, și încă lungi, cînd nici de mîncare nu mai aveam și nici posibilitatea de a-mi spăla rufele rămase? Nu știi ce greu e să fii curat cînd ești în mizerie... E poate unul din chinurile cele mai mari... Atunci, toți prietenii cu care ai chefuit nu mai folosesc la nimic. Ți-e rușine să mergi la ei și să ceri. Nu ți-ar da nici măcar cît cheltuiau într-o seară cu tine, atunci cînd n-aveai nevoie. Nu te mai înțeleg, iar celor săraci te jenezi să le ceri din puținul pe care-l au, mai ales cînd și tu știi ce înseamnă mizeria, grija zilei de mîine. Întîi rabzi, pînă nu mai ai nimic, vînzînd totul de-a rîndul, pe prețuri ridicole... Apoi începi să dormi sub diferite pretexte, la diferiți prieteni, cînd la o familie, cînd la alta, avînd grijă ca acolo unde dormi să nu mănînci și să nu afle nimeni nici că dormi nici că mănînci, pentru că nu mai ai altă posibilitate, ci să creadă că o faci din fantezie. Trebuie să sosești vesel și să pleci la fel... Dacă nu, dormi pe o bancă într-o grădină publică... Dimineața, nu mai ai unde te spăla... Momentul în care nu știi dacă, din banii pe

care îi mai ai, trebuie să-ţi cumperi o pîine, o bucată de săpun, ca să-ţi speli ciorapii sau să-ţi iei cîteva lemne şi să te încălzeşti sau o lumînare să nu stai noaptea întreagă în întuneric, ca insomnia care te ţine treaz de griji... Lilo, dacă din nou va sosi mizeria... e aproape natural să sosească...

— Nu ştiu, nu ştiu. Vom vedea atunci. Va fi mai uşor în doi decît singur.

Kristian o privi cu spaimă, apoi, ca să n-o sperie prea tare, încercă să surîdă.

— Nu, Lilo, împreună va fi... mult mai greu... ar fi mult, mult mai greu. Ţi-am spus de la început că nu sînt o „partidă" bună, Lilo. Îţi pot strica viaţa. N-ai văzut cum m-am ferit de tine de la început ? Crezi că din fantezie, din perversitate ? Fiind îndrăgostit ca un nebun, crezi că mi-era uşor să mă port „rece ?" Mi-era însă groază de gîndul că-ţi pot strica viaţa.

— Şi, totuşi, eu ştiu că ar fi mai bine dacă ne-am căsători şi, să vorbesc ca tine : chiar dacă „după aceea" am divorţa. Înţelegi ? Trebuie să credem că se va putea, că totul va fi bine, şi numai la urmă, cînd într-adevăr am vedea că este imposibil, să... hotărîm altfel. Pentru o femeie e cu totul altceva dacă a fost căsătorită...

Kristian înţelegea perfect. Surîsul îi flutura încă, obosit, pe buze.

— N-ai să ai puterea să duci alături de mine o viaţă atît de anormală... Şi mai ales, n-aş avea eu puterea să te văd chinuindu-te în mizerie alături de mine.

— E mai obositoare o viaţă banală. Ce e mai groaznic decît să te plictiseşti ? Mă înăbuş în viaţa pe care am dus-o pînă acum...

— Orice viaţă poate fi banală sau nu. Depinde de cine o trăieşte. Şi apoi, vorbeşti aşa pentru că n-ai cunoscut adevărata viaţă de mizerie, cînd ajungi, ca un

aniaml, să dorești o zi de destindere, așa cum ai dori o înghițitură de apă într-o noapte de febră...

— Totuși, Petre...

— Mai tîrziu... mai tîrziu. Ai puțină răbdare. Poate mai tîrziu... Cine știe? Poate o să-mi meargă mai bine. Acum ce am nu e sigur... cîtuși de puțin. Mai tîrziu poate, ai dreptate...

Știa că timpul necruțător va lămuri lucrurile.

— Îți dai seama, Petre, ce fericiți am putea fi? Te-ai gîndit ce fericiți?...

— Da, Lilo, m-am gîndit...

Un fior trecea prin nervii lui Kristian. Da, se gîndise cît de fericit ar putea fi! Se gîndise...

Își aminti că filmul la care lucra era pe sfîrșite. În curînd, nu va mai avea de lucru. De cîteva zile, gîndul acesta îl urmărea cu o deprimare de care căuta cu exasperare să scape. În fine... poate că Lilo avea dreptate, poate că va găsi de lucru. Pînă acum, totul mersese foarte bine. Sosise toamna. Lucrul va reîncepe pretutindeni. Se reîntorcea toată lumea din concediu. Și ce noapte minunată se desfășura în jurul lor acum! Stelele se apriseseră și sclipeau sărbătorind infinitul. Totul era pace, totul era perfect și misterios. Cine mai avea puterea să gîndească la rău, să se îndoiască, că nu spere?

— Petre...

— Lilo...

— Te iubesc...

Lilo își puse mîna pe mîna lui.

Privirea ei era ametită. Kristian își dădu seama că Lilo băuse mult. Îi auzea glasul care se făcuse șoaptă:

— Petre, nu vrei să mergem acasă? E tîrziu. Se lasă răcoare. Petre, n-am să intru la mine în odaie. Am să vin direct la tine, Petre...

O îmbinare curioasă de sentimente îl cuprindea pe Kristian cînd o auzea vorbind așa. Ar fi suferit să simtă că nu-i place lîngă el, dar, în același timp, o tristețe îl frămînta : pentru ce nu știuse Lilo să-l iubească dincolo de trup, dincolo de timp, dincolo de ceea ce este trecător, de dorință ? Ah, pentru ce nu știuse să așeze dragostea acolo unde nimic n-ar fi putut-o atinge ? Pentru ce îl prinsese și în ghearele voluptății, ale trupului cînd diferența de vîrstă între ei era așa de mare încît, inevitabil, sfîrșitul va sosi prea repede ? Cît timp îl va mai putea dori, cît timp va fi încă amețită încît să nu vadă în jurul ei mișunînd lumea de tineri sănătoși, frumoși ca ea, potriviți cu ea, și a căror viitor e deschis înaintea lor ca o victorie ?

Acum se legase și el de plăcerile trupului. Acum nu va mai putea îndura s-o vadă măritîndu-se cu altul fără să sufere chinuri intolerabile. Acum n-o va mai putea iubi oricum. Ar fi plîns în fața trupului pe care-l adora acum atît de intens, ar fi plîns de amară tristețe... În nici o clipă a voluptății nu cunoscuse sentimentul victoriei, în nici o clipă a mîngîierilor nu putea uita că fiecare plăcere va fi plătită cu despărțirea. Cine l-ar fi putut tolera, bătrîn și neputincios, trist și sărac, spunînd că iubește, amintind prin prezența lui căzută orele de plăcere care trecuseră, fără să provoace revoltă ? Care femeie ar fi tolerat ca un fost amant să rămînă lîngă ea, umil ca un cîine, slab ca o zdreanță ? Fiori de teamă îl cuprindeau în clipa în care Lilo îl striga, îl cerea. Privea buzele ei cu uimire. I s-ar fi părut natural ca, deodată, aceleași buze, care acum șopteau cuvinte de dragoste și dorință, să spună deodată cuvinte de sfîrșit, de oboseală, de dezgust.

Kristian se trezi vorbindu-i în limba lui. Valul de dragoste și de tristețe inutilă nu mai putea fi cuprins în

cuvintele unei limbi străine sufletului lui. Aşa, Kristian îndrăznea să spună tot. Absolut tot. Nici o taină nu mai rămînea ascunsă. Toată dragostea, toată disperarea, toată imposibilitatea de a limpezi vreodată lucrurile... îi povestea cum îl legase nevastă-sa pentru totdeauna cu singurătatea... Cum îl batjocorise, îi spusese şi taina cea mare pe care jurase că niciodată n-o va destăinui, dorinţa lui de a găsi vreodată puterea de a întrece graniţele puse de oameni în sufletul lor şi de a găsi drumul spre descătuşare.

Lilo asculta. Îi plăcea glasul. Ajunsese să recunoască şi cîteva cuvinte care se repetau melodic. Silabe care, desigur, erau mîngîieri, căci erau cuvinte auzite de atîtea ori de ea noaptea stînd în braţele lui, erau cuvinte care nu puteau cuprinde decît duioşie, dăruire. Acum, alături, lacul şipotea monoton, legănînd în undă razele lunii... Pe masă erau flori, fructe, argintărie, sticle... Ochii lui Kristian aveau luciri verzi, stranii.

— Petre...

— Lilo...

— Te iubesc, Petre. Hai să mergem acasă. Vreau cu tine. Mai aproape. Vino, Petre. Noaptea e a noastră.

Lilo, ameţită, se rezemă de braţul lui. O greutate caldă, de pasăre cuibărită cu încredere la locul ei. Se suiră în automobilul luxos, care-i aştepta la intrare. Se auzea încă în urma lor melodia orchestrei rămasă în grădină. Imediat ce porni maşina, Lilo îşi trecu braţele pe după gîtul lui Kristian, îi căută gura.

— Petre...

Trecură prin oraşul luminat de lună şi lămpi. Părea că plutesc pe străzi lichide.

CAPITOLUL XIV

Kristian pleca în fiecare dimineaţă la aceeaşi oră. Nimeni nu trebuia să ştie că nu mai avea de lucru. El singur, numai el ştia.

Pleca dis-de-dimineaţă, grăbit ca şi cum ar fi fost în întîrziere şi apoi, ajuns în stradă, apăsat de melancolie, încetinea imediat pasul şi începea hoinăreala obositoare, fără rost, degradantă, pe străzi, prin parcuri, cafenele, studiouri să caute de lucru. Reîncepuse viaţa de cîine fără stăpîn, cu ore lungi, ore nesfîrşite, în care timp nu avea ce face. Din nou ceasuri petrecute pe cîte o bancă în parcurile împodobite acum somptuos de frunzele de aramă ale toamnei, din nou prietenia cu pomii, cu păsările, cu iarba, cu norii, cu cerul. A, şi ce le povestea de data asta era mult mai tragic decît ce fusese pînă acum. Acum, nu numai că n-avea de lucru, şi nu mai cîştiga nimic, şi nici nu avea nici o speranţă de a găsi ceva, dar trăia în minciună, în neîncetată prefăcătorie. Brusc încetase viaţa luxoasă cu Lilo şi, sub pretext că se convinsese de argumentele ei, se plimbau modest, liniştit, prin împrejurimile Berlinului, duşi de diferite tramvaie. Gînditor, îngrijorat, Kristian intrase în faza marilor tăceri. Îi era teamă şi de glasul lui, îi era teamă ca vreodată,

obosit, să nu-i spună totul lui Lilo : și nu trebuia. Nu trebuia. Kristian încă spera că va găsi de lucru și că totul va mai putea fi salvat măcar pentru un timp. Nu pentru totdeauna, nici măcar pentru multă vreme, știa, dar, totuși, pentru un timp cît de scurt. Ca și cum în acest răgaz s-ar fi putut sătura de ce avea și ar fi putut apoi renunța mai ușor la viața lui lîngă Lilo. O iluzie în plus. În fundul sufletului știa că oricînd despărțirea va fi tot atît de grea, dar tocmai amînarea suferinței era dulce, peste măsură de dulce. Acum el era cel care se amăgea în fiecare clipă, el era cel care cerea lui Lilo să-i spună la infinit că totul va fi bine, neașteptat, de bine, că miracolul se va împlini, încă și încă, să-i repete asta ca un cîntec adormitor. Pînă acum trăise din întîmplări miraculoase. De ce să se dărîme totul deodată ca un joc făcut de copii în nisip ? Hazardul așezase viața într-un miraj amețitor, ca apoi totul să se prăbușească tocmai cînd mirajul părea realitate împlinită ?

Da, poate că Lilo avea dreptate. Poată că, pe neașteptate, totul se va îndrepta, și totul va fi bine, din nou bine.

Și Kristian asista la desfășurarea gîndurilor lui, ca și cum ar fi fost un altul care gîndea. nu el. În neliniștea lui soseau din adîncuri întunecate speranțe care-l cutremurau : dacă între timp Tereza murise și el va afla deodată că este liber, liber... că se poate căsători cu Lilo ?! Sau dacă, din pricina imposibilității lui de a se despărți de Lilo, va trece peste orice și va face ceea ce făcuse și Tereza ? Dacă se va căsători cu Lilo, cine ar putea divulga că este bigam ? Nimeni nu cunoștea taina.

Imediat azvîrlea gîndurile cu oroare și o mare oboseală urma halucinațiilor care îi treceau prin nervi cu iuțeli de fulger, ucigașe.

În orice caz, mizeria care acum reîncepuse, trebuia ascunsă cu încăpățînare, cu tenacitate. Se simțea de-

venind obtuz, întunecat, de cîte ori își aducea aminte că trebuie să tacă. Ca niciodată, după lungi tăceri, dacă Lilo făcea, după obiceiul ei, planuri de viitor optimiste, Kristian asculta cu atenție, cu încordare, ca și cum ar fi putut într-adevăr descoperi deodată o realitate viabilă în visuri deșarte. Petre Kristian, într-adevăr se schimbase, nu mai părea atît de amețit, atît de cu capul în nori, atît de exaltat. Mai serios, mai liniștit, mai profund, mai tăcut, părea, ca niciodată hotărît, să reușească să iasă din încurcătura în care se zbătea.

— Iubito, azi nu mi-ai spus să am încredere că totul va fi bine.

Surîdea umil.

— Desigur, Petre ! Totul va fi bine. Te îndoiești ? De ce zîmbești atît de curios, ca și cînd ți-ai bate joc de mine sau de tine ?

— Nu, nu, nu mă îndoiesc. Dacă m-aș îndoi, ar fi teribil. Da, totul va fi perfect. Nu-mi trebuie acum decît puțină răbdare.

— Ai răbdare.

— Da, am răbdare, o răbdare imensă, Lilo. Cîteodată mă înspăimînt eu însumi de cîtă răbdare am...

— Nu mi-ai spus ce-ai făcut azi. Pari obosit. Cred că muncești prea mult, Petre. Nici nu-ți pot spune cît arăți de rău, de cîtva timp.

Kristian se gîndea : „Cu alte cuvinte, ce bătrîn arăți ! Cum pot arăta prost la vîrsta mea altfel decît îmbătrînit ?!"

— Nu. N-am lucrat prea mult. Filmul e pe terminate. Nu se mai lucrează propriu-zis... nimic. Puneri la punct... corecturi...

— Nu ți s-a vorbit încă nimic de un nou angajament ?

— Încă nu, încă nu...

— În orice caz, dacă ai rămîne cîtva timp fără lucru, să nu-i spui nimic mătușii mele...

— Nu, nu, fii fără grijă. Știu eu... Lilo, nu te supără plimbările astea... studențești, obositoare, cu tramvaiul, pe jos, în praf, cu pantofii murdari ? Sînt prea bătrîn pentru astfel de plimbări. Poate ți se potrivesc ție...

— O, nu ! Așa mi se pare totul mult mai natural, mai real decît în lux. Și te rog să nu mai spui că ești bătrîn. Nu-i adevărat. E frumos aici. Nu vezi ce copaci frumoși ? Tu cunoșteai locul ? Ai mai fost și fără mine ?

— Da, Lilo, îl cunoșteam, am mai fost.

Ceasuri și ceasuri petrecuse înainte de a sosi în pensiune și acum din nou, de cînd nu mai avea de lucru, pe banca asta pe care stau amîndoi, dar singur în disperarea gîndurilor de sfîrșit, de dezastru...

— Luxul pe care-l făceam noi, Petre, cu mașina care ne aștepta la ușa restaurantului, cu chelneri cu mănuși, cu argintărie pe masă, era... așa, un fel de vis. Îmi plăcea, totuși acum îți sînt recunoscătoare că m-ai ascultat și că te-ai hotărît să nu mai cheltuiești atît de mult. Mă cam speria felul tău de a fi. Credeam că nu poți altfel și mă gîndeam că, mai tîrziu, cînd vom fi împreună, va fi imposibil că continuăm așa și mi-era teamă că te vei plictisi într-o viață mai modestă, mai liniștită.

— Nu-mi pasă ce viață duc, totul e să fiu lîngă tine.

Cum de nu-și da seama Lilo că plimbările pe care le făceau ei, luxoase, nu constituiau o viață, ci numai clipe de destindere ? Nu-și da seama că nu se plictisea nici cînd sta ceasuri întregi și juca table cu bătrînul Braun, numai s-o știe pe Lilo în aceeași casă cu el ? Acum umblau unul lîngă altul, tăcuți. Pe jos, un covor de frunze căzute murmurau metalic. O toamnă plină de soare, cer limpede. O toamnă care voia să-ți dea iluzia verii. O

melancolie plutea însă cu fiecare frunză care cădea, cu fiecare frunză care se încăpățîna să mai stea pe copac.

Lui Lilo, plimbarea pe care o făcea acum cu Kristian, cu tramvaiul sau pe jos, îi amintea o plimbare făcută anul trecut cu Pitschau. Pretutindeni se plimba cu el. Adevărate excursii camaradерești, sănătoase. Kurt Pitschau era vesel, totdeauna foarte bine dispus și probabil îndrăgostit. Era atît de sigur de el încît nu era tulburat. Cuminte, așteptase să fie avansat în slujbă, ca s-o ceară în căsătorie. Acum, Pitschau părea că se liniștise complet. Sta mult pe acasă, bine dispus, discret și evitînd s-o enerveze, ca mai înainte, cu tot felul de glume naive. Nici cu Uleind nu se mai certa atît. Ce ușor se potolise dragostea lui ! Oare să nu o fi iubit niciodată ? Dacă ar fi iubit-o, se putea oare potoli așa de ușor și atît de repede ? Sau era incapabil să iubească și o ceruse în căsătorie pentru că judecase că ar fi bine așa, și mai comod ?

O ușoară deziluzie, un mic necaz, cu toate că foarte bine ascuns în suflet, o crispa. Mîndria cea mai tăgăduită, cea mai voalată, îi era lovită. În afară de Kristian n-o iubise nimeni. Privirile și admirația trecătorilor nu erau de ajuns, iar dragostea lui Kristian i se părea acum ceva absolut natural. Cine știe : poate o slăbiciune.

Și totuși, ce diferență între Pitschau și Kristian !

Ce păcat că Kristian nu voia să fie puțin mai practic, mai pe pămînt. Nu în prea mare măsură, ca să nu-și strice farmecul, totuși destul ca să se poată măcar, cît de puțin, bizui pe el. Cîteodată era obositor cu veșnica lui deprimare și neîncredere în viață. Cum putea un om care părea atît de vesel să fie în același timp și atît de deprimat ? Și parcă deprimarea mergea crescînd. Nu fusese așa de la început... Mai ales de cîtva timp... de cînd părea că se mai potolise, că se mai cuminți se.

Ori poate, într-adevăr, o viață liniștită nu-i pria. Se plictisea în plimbări modeste. Și, totuși, cît de bine se simțise cu el. Ce bine știuse să-i exalte sufletul, să-i creeze valori noi de viață...

— Petre, ții minte seara aceea la restaurant, pe lac ?

— Da...

— Eram cam amețită. Băusem mult. Ochii tăi erau atît de verzi, Petre, încît mi-era puțin teamă de ei...

— Îmi făgăduiești, Lilo, că odată o să mai mergem acolo ?

— Da !

— Chiar dacă am merge mult, mult mai tîrziu ?

— Da...

Kristian se simțea obosit. Îl obosea minciuna în care trăia alături de Lilo, cu toate că era convins că minte ca să n-o tulbure pe ea.

După ce sosise în pensiune, cîtva timp, Kristian uitase complet de vîrsta pe care-o avea. Un val de fericire redeșteptase puterile trupului, bucuria vieții și-l susținuse, îl întinerise. Acum, că nu mai avea de lucru, că trăia cu groaza zilei de mîine, cu fiecare zi care trecea se simțea mai greoi. Dimineața, obosit, amîna gimnastica, căuta să stea cît mai mult timp nemișcat cu ochii încă închiși, adîncit în gînduri dezastruoase. Numai teama că, întîrziind și neplecînd devreme, ca atunci cînd avea de lucru, domnișoara Schultze ar putea bănui adevărul, îl făcea să se trezească și s-o pornească repede în oraș. O, dar dacă ar fi văzut, cîteva clipe după ce se îndepărta de casă, pasul greoi, ca de plumb, cu care Kristian se tîra pe străzi, Luiza Schultze n-ar fi avut nevoie de alte lămuriri ca să înțeleagă tot. Orice mișcare a lui i se părea acum atît de inutilă, atît de mincinoasă ! Kristian nu mai era nici măcar atît de îngrijit

ca înainte. Se gîndea cu groază că nici bani pentru spălătoreasă nu mai avea pentru mult timp.

„Îmi va fi uşor să renunţ dacă am să simt că într-adevăr sînt bătrîn, că sînt ridicol, că nu mai am ce căuta aici. N-am să mai am puterea să lupt şi totul va fi poate astfel uşurat."

Îşi controla muşchii trupului ; oricîtă gimnastică ar fi făcut, erau slăbiciuni, moliciuni, oboseli iremediabil instalate, iar pe faţă — brazde care nu vor mai putea fi înlăturate. Flacăra trupului se potolea. Ceea ce însă îl uimea era faptul că gîndurile şi simţirile îi erau tot atît de vii tot atît de aprinse. „Poţi ajunge la moarte cu trupul bătrîn şi sufletul să fie tot tînăr. E inutil să cred că dacă voi îmbătrîni, voi suferi mai puţin. E îngrozitor. Nu e asta o dovadă că sufletul nu îmbătrîneşte şi nu moare, ci numai părăseşte trupul ca pe ceva nefolositor, în clipa morţii ? Şi de ce să pleci în moarte, în acel mare mister cu toate problemele sufletului nerezolvate, să ajungi acolo cu aceleaşi preocupări meschine, temeri, neputinţi ? Ce oroare ! Da, moartea nu-i o soluţie. Înainte de moarte trebuie rezolvate problemele, înainte de moarte — rezolvate chinurile... Altfel totul va fi îngrozitor."

— Lilo, vezi cum se uită lumea la noi ? Or fi zicînd : „Ce caută bătrînul ăsta cu o fată atît de tînără şi frumoasă la braţ, ca un îndrăgostit ?" Cred că nimeni nu înţelege cum de-ai putut să te îndrăgosteşti de mine...

Kristian ştia că nu spui asta cînd vrei să-ţi menţii iluzia fericirii, da i se părea natural să vorbească astfel cu Lilo. Măcar atîta sinceritate îi datora...

— Tu nu vezi ce bine ne simţim împreună ? îi răspundea Lilo, uimită.

Kristian observase că, de cîtva timp, Lilo părea potolită, că se stinsese exaltarea din ochii ei, acea ardoare

plină de uimire de la început. Privirea îi era îngrijorată, gesturile ei nu mai aveau elanul începutului... Oare, să fi fost numai influența deprimării lui ? Și dacă el nu va mai avea puterea să mențină acea beție a fericirii, Lilo se va sătura de el ? Pînă acum, totul fusese perfect... Dincolo de ceea ce poate fi imaginat.

— Cînd ai să te saturi de mine, Lilo, ai să-mi spui ?

— N-am să mă satur.

— Totuși, de cîtva timp pari... schimbată.

— Mi-e greu în pensiune. Am griji... înțelegi... Uleind, Ianti, Pitschau, Braun, Grete, toți... așteaptă să vadă ce fac eu. Știi că ești la noi de cîteva luni ? Toți au observat că între noi este ceva, chiar dacă nu-și dau seama exact ce, și tocmai de aceea vor să știe deslușit, vor să vadă ce hotărîm. Nu știu ce să-i spun mătușii mele, care face ochi mirați și așteaptă o destăinuire...

— Lasă, Lilo, lasă... încă puțină răbdare, și apoi... au să se liniștească.

Un val de disperată dragoste îi umplu sufletul lui Kristian : da, într-adevăr, odată, toți se vor liniști.

Lilo îi spusese acum cîteva clipe să bage de seamă să nu afle vreodată Luiza, dacă întîmplător, ar rămîne cîtva timp fără lucru. Dar Kristian era uimit cum reușise pînă acum să-i ascundă domnișoarei Schultze adevăratul motiv pentru care, de o lună de zile, nu plătise chiria ! Cu Lilo era ușor de mințit, dar cum putea crede acea ființă atît de vigilentă la toate interesele casei ei, în minciunile lui ?

Chiar de dimineață avusese cu ea o scenă din care ieșise obosit, nemulțumit :

— Iubită domnișoară Schultze, îi spuse, și Kristian își amintea că se căznise să surîdă degajat și cuceritor — am să-ți spun ceva, sper că nu te va supăra prea mult.

— Da ?

— Voi întîrzia cu plata chiriei cîteva zile... Măgarii de la studio nu mi-au plătit încă...

— Ți-am spus că cheltuiești prea mult !

— Contam pe bani. Îi voi primi azi, mîine, poimîine...

— Sper și eu ! În tot cazul voi, străinii, sînteți cam... nu ca toată lumea. Ce-ți veni, frate dragă, să rămîi fără bani ? Sînt sigură că ai dat în dreapta și în stînga, pe la prieteni, pe la sărăntoci... Dacă aș cerceta, desigur aș afla că ți se datorează bani chiar în pensiune. Mihaels nu ți-a cerut bani ? Sau Lemke ?

— Nu, nu...

— Lasă, lasă... Păi dacă-i vorba să întîrzii cu chiria, am să cam încep să mă amestec în ceea ce faci. Am să controlez ce cîștigi și ce cheltuiești... ce risipești.. e nepermis...

— Iubită domnișoară, aveți dreptate, dar sper să nu fie nevoie chiar de amestecul dumneavostră. Sper că morala pe care mi-ați făcut-o acum să fie suficientă ca să mă cumințesc...

— Sper și eu. În orice caz, țin să te anunț că astfel de lucruri nu-mi plac, nu le gust și nu le tolerez...

— Da, da, desigur...

Dar Luiza Schultze se reculese. I se părea probabil că n-are încă dreptul să se supere și se stăpîni. Erau prea multe avantaje în joc cu acest chiriaș, ca să se supere, și, apoi, Lilo părea că ține foarte mult la el. De fapt, era filtrul ei, se plimbau împreună, se distrau, Kristian cheltuia cu Lilo foarte mult... Luiza Schultze discutase cu Braun și despre o eventuală căsătorie a lui Lilo cu Kristian. Lilo era o ființă cam originală, căci, de fapt, natural ar fi fost să se căsătorească cu Pitschau, dar dacă nu voia nimeni n-o putea sili. Kristian părea să-i placă mult

mai mult, însă încă nu părea nici cu el decisă la ceva serios... Cine știe ce așteptau...

— Bine, bine, lasă că te cunosc eu. Am glumit. Și, în definitiv, cheltuitor cum ești, pentru dumneata este singurul mijloc ca să faci economii : să-ți ții banii acolo. Vei fi bogat cînd vei căpăta totul deodată. Să așteptăm. Dar vezi, mai pisează-i nițel. Nu te lasă, oricît de sigur ai fi că-i vei primi. Ascultă-mă pe mine : cînd ai bani de luat, pisează, ți-o spun eu. Este singurul mijloc ca să-i capeți...

Kristian își simțea sufletul înghețat. „Gluma" domnișoarei Schultze îi dase o ușoară probă a calității glumelor ei. Ce va fi dacă va mai întîrzia cu plata chiriei ? În ochii ei se aprinsese o flacără josnică și fără iertare. A, nu se juca femeia ! O fiară zăcea în sufletul ei. Nimeni nu se putea apropia de sufletul ei, s-o îmblînzească, decît întinzînd mîna plină cu bani...

Kristian spusese : „Mîine, poimîine", dar n-avea nimic de primit, nimic de nicăieri, și nici o speranță. Pe banii pe care îi dase pe la prieteni în dreapta și-n stînga nu mai conta. Erau prea săraci ca să-i poată înapoia. Nici o clipă nu se gîndise că i-ar putea cere înapoi...

Dar cum îi va ascunde mai departe Luizei Schultze adevărata lui situație ? Ca să plătească și să fie liniștit, ar fi putut să vîndă ceva din lucrurile lui, dar așa ar fi dat imediat de bănuit domnișoarei Schultze. Abia ar fi atras atenția și nu ar mai fi putut-o amîna pînă va găsi ceva de lucru. Ar fi putut spune că a dăruit din haine, dar asta ar fi înfuriat-o grozav. Într-adevăr, dacă nu plătise chiria, domnișoara Schultze era de drept stăpîna lucrurilor lui... Îi era apoi și silă să rămînă din nou, și mai ales acum, fără suficiente haine, rufe, ghete. Un om de vîrsta lui nu-și poate permite, cît iubește și e iubit, să aibă aceeași lipsă de cochetărie ca un tînăr... Luiza

era la pîndă. Nimic, nici un obiect nu se mai putea mișca din casă, nici măcar deplasa, fără ca ea să nu observe imediat, parcă s-ar fi luat din carnea ei, din sîngele ei. Kristian ajunse să creadă că Luiza Schultze știe și de cîte ori respiră în douăzeci și patru de ore fiecare chiriaș...

Dar dacă acum credea în povestea banilor întîrziați era desigur numai pentru că tot felul lui Kristian de a trăi îi era străin, neînțeles. Cheltuise prea mult, fusese prea nebunește darnic cu toată lumea și cu Luiza Schultze mai mult decît cu toți, ca să-și poată imagina că există un om atît de imprudent încît să nu fi oprit nimic pentru el, pentru plata chiriei, pentru pîinea cea de toate zilele. Desigur Luiza Schultze bănuia că Kristian nu știa nici acolo la studio să se impună și să ceară dreptul lui. Își băteau și acolo oamenii joc de el. Totuși... pînă la urmă vor fi obligați... Kristian și-o închipuia mergînd la studio și făcînd scandal, ca să ceară ceea ce i se datora lui. Luiza Schultze era capabilă de orice. Oricum, dacă pînă acum nu plătise, mai putea amîna totul, mai putea să-și permită să spere, căci numai vînzîndu-și ceasul, hainele, cuferele lui, tabacherea și încă va putea achita totul pînă la urmă...

Toate gîndurile astea, sfîșietoare temeri, lunecau prin mintea lui Kristian. Și dacă toate socotelile astea erau valabile pentru Luiza Schultze, pentru a mai putea rămîne în pensiune, pentru Lilo, desigur, ar fi constituit iremediabila dovadă că se înșelase asupra lui Kristian și că nici un fel de așteptare de viață, de siguranță, de încredere în viitor nu putea exista. Ea încă aștepta ca Kristian să se hotărască să se căsătorească cu ea. Aștepta să înceapă o viață liniștită cu el, o viață fericită...

În ultimele zile, lui Kristian i se întîmpla să nu vină la prînz la masă și să se reîntoarcă foarte tîrziu, seara, cînd toată lumea în pensiune era culcată, ca să evite ori-

ce întîlnire, mai ales cu domnișoara Schultze și astfel să evite totodată și explicațiile dezagreabile. Se simți cîteodată prea obosit, prea deprimat de insuccesele zilei ca să mai aibă puterea să mintă, să se prefacă liniștit, vesel, degajat... Venea tîrziu și, apoi, furișîndu-se în pensiune, unde pînă acum fusese primit și așteptat ca un prinț răsfățat, umblînd în vîrful picioarelor ca un hoț, mergea la el în odaie, nemîncat din ajun. Știa că Lilo va auzi ușa odăii lui, oricît de încet va umbla, că va veni atunci la el în odaie, va sta cu el, va ști cu mînghîierile ei, cu glasul ei amăgitor, să alunge, cel puțin pentru un ceas, două, orice amărăciune, orice gînd... O destindere care îi alina, mai ales după ziua întreagă petrecută printre străini, cu gîndul mereu la Lilo, temîndu-se să vină acasă, ca să nu dea de bănuit că e fără lucru... Observase că Pitschau sta mult pe-acasă. Foarte politicos, foarte schimbat... Fără voie, desigur, Pitschau îl imita în îmbrăcăminte, în felul lui de a se purta, și începuse și el să vină cu cadouri pe-acasă, flori, bomboane... Kristian surîse. Dar o ușoară amărăciune îi cuprinsese sufletul. Îi era dor din nou de acele ceasuri liniștite, petrecute lîngă Lilo, ea cîntînd la pian, el simțind că e fericit.

Și, totuși, va sosi momentul cînd va trebui să-i spună lui Lilo că nu mai are de lucru, că nu mai are nici un ban și nici un fel de speranță de a găsi de lucru. Din nou ar fi făcut orice, orice, măcar să cîștige destul ca să poată plăti odaia. Ar fi putut spune chiar Luizei Schultze că nu-i mai trebuie pensiunea completă, că lucrează momentan prea departe, ca să se poată întoarce la prînz, ar fi putut mînca la orice cîrciumă, cît de ieftin, cît de redus... Apoi ar fi putut spune și că acum cîștigă puțin și ea poate s-ar fi înduplecat să-l țină fără pensiune... cîtva timp... Poate totuși ar fi trebuit să ia bani cu împrumut, ca să achite luna în curs... ca să aibă astfel timp

să caute liniştit de lucru, să nu se simtă atît de înfricoşat de privirile scrutătoare ale Luizei Schultze... Dar cine i-ar fi dat bani acum ? În tot oraşul, în toată Germania, şomajul era mare şi mizeria se întindea ca o povară. Nimeni, absolut nimeni nu era acum dispus să dea bani... Ar fi putut să ceară poate chiar de la Lilo... să-i explice... să se sfătuiască cu ea. I-ar fi înapoiat mai tîrziu... Dar îi era groază de acest gînd. Lilo ar fi suferit enorm, poate tot atît de mult ca el, de o despărţire a lor, totuşi nu era un motiv ca să împrumute bani de la ea. Mai întîi, fiecare ban al ei era ştiut de mătuşa ei, apoi pentru Lilo ar fi fost dovada, iremediabilă dovadă, că de la Kristian nu poate aştepta decît vorbe şi fantezie...

Kristian se gîndi că niciodată Tereza nu se sfiise să-i spună tot. Întotdeauna, Tereza, cu mult curaj, căutase să-l ajute să iasă din încurcătură. „Pentru ce niciodată n-am ştiut să mă apropii de Tereza ? Nu era oare tovarăşa mea de viaţă ? N-am izbutit cu nici un preţ, nici un cuvînt, nici o dăruire de-a mea s-o fac să participe efectiv la viaţa mea sufletească, să trăim în adevăratul sens al cuvîntului împreună. Nu e oare sortit omului să fie pereche ? Tereza nu era făcută să fie tovarăşă vieţii mele ? Lilo nu este oare numai o diabolică ? Pot, oare, un bărbat şi o fată, cînd diferenţa de vîrstă este de douăzeci şi cinci de ani, să mai creadă că sînt făcuţi unul pentru altul, că pot constitui ceva etern, sfînt, o pereche ? Pentru ce nu am ştiut s-o reţin pe Tereza ? Oare acum, cu acel bărbat, e mai fericită decît cu mine ?"

Kristian crezuse întotdeauna că e destul să fie tolerant, înţelegător, bun şi să-i ierte capriciile, toate nebuniile. Dar acum înţelegea că felul acesta de a „ierta" fără nici un cuvînt, fără nici o dojană era mai înjositor pentru ea, cea care păcătuise, mai mult decît ar fi bătut-o. Ce încredere, ce speranţă poate avea o femeie într-un

bărbat care, prin iertare, dovedea nu numai că nu iubește, că se dezinteresează de gesturile ei... Da, toleranța în dragoste nu trebuie admisă... Promiscuitatea... Și, totuși, se simțea incapabil să reție dragostea prin violență, prin forță. Și acum, dacă ar simți că Lilo nu mai ține la el.. dacă și-ar da seama...

— Petre, spuse glasul lui Lilo alături de el, cred că a trecut mai bine de o jumătate de ceas de cînd n-ai scos nici un cuvînt. Parcă ai face parte dintr-o societate de surdo-muți. Și ce față încruntată ai! Ai rezolvat problemele lumii? La ce te poți gîndi așa? M-ai uitat de tot!

— Nu te-am uitat...

Kristian tresărise, surprins în gîndurile lui cele mai intime. Într-adevăr, uitase că Lilo e așezată pe bancă lîngă el. O clipă se temu să nu se fi dat pe față, ca și cum gîndurile ar fi putut fi auzite. Trebuia să se supravegheze mai mult. Se obișnuise atît de tare să stea ceasuri întregi singur pe cîte o bancă, poate chiar pe aceasta de-aici, încît uitase că Lilo era cu el. Dar ce era de vină Lilo, să îndure tăcerile lui stupide care nu rezolvau nimic!

Și, foarte ciudat, în perioada asta făcu un lucru pe care pînă acum niciodată nu-l încercase: se rugă lui Dumnezeu.

Pentru Kristian a fost un gest neașteptat. În toată viața lui gîndise, știuse, presimțise, înțelesese că viața nu poate fi un lucru lăsat la voia întîmplării. O lege exista. O conștiință sau o sumă de conștiințe care regizau totul, iar acest tot... Aci mintea i se împotmolea, fără însă să i se pară că haosul ar putea explica misterul... Toate astea pentru el erau posibilități, dar niciodată nu

se gîndise să se roage. Era un gest de care îi era chiar ruşine, ca de o slăbiciune. Admitea legea, ştia că implacabil legea lucrează, dar nu înţelegea rostul rugăciunii. I se părea întrucîtva înjositor să ceară, să implore. Observase că oamenii, de obicei, nu se roagă decît cînd le este frică...

Dar iată că într-o clipă neştiută, nepregătită de el, se trezise în mijlocul odăii cu o şoaptă înflăcărată...

„Dă-mi, Doamne, puterea să rabd totul..."

O bucurie, subtilă ca un fior, un răspuns vag şi liniştit îl acoperi. Numai inima lui ştiuse că fusese ascultat. Mintea, străină încă şi rece, nu înţelegea ce i se întîmplase.

Kristian se sperie. Simţise că participase la un mister periculos. Se uită cu spaimă în jurul lui. Era singur, singur pe pămînt, singur sub întreaga boltă a cerului. Îi era teamă, îngrozitor de teamă, ca de un adînc neaşteptat deschis şi care cheamă. Ar fi căzut în genunchi ca să implore iertare, totala iertare şi descătuşare din păcat. Se simţea răspunzător de toate greşelile lui, ştiute şi neştiute. El singur responsabil de tot. Se apropiase periculos de abis. În inimă tresărise ca niciodată chemarea adîncului. Buzele lui murmurau încă : „Doamne". Dar nu era decît uimire şi geamăt în şoaptă. Ar fi cerut să fie cruţat, ar fi cerşit să fie ajutat, dar nu îndrăzni nimic decît să asculte imensul glas al vidului care aştepta să-l absoarbă. Ameţit, nu prinsese decît gînduri pămînteşti. Lilo îi răsări în minte ca o umbră. Lacrimi îi umplură ochii. „Lilo", şopti ca o încercare de a reveni la pămînt, dar inima încă îi era cuprinsă de ameţeala vastă a unor gînduri fără contur. Ştiu că Lilo nu are importanţă decît pentru slăbiciunea lui, că Lilo este a clipei. Viaţa rămăsese deschisă, ameţitoare, eternă asupra lui.

O spaimă îl cuprinse, spaima de a n-o pierde pe Lilo din pricina acestor gînduri. Chiar înainte de a fi sunat ceasul, înainte de a avea puterea. Nu trebuia să grăbească el despărţirea, nu trebuia să se înfăptuiască în suflet înaintea destinului. O grabă, o neliniște de a o vedea pe Lilo, de a se încredinţa că Lilo există, că o iubeşte, că încă e cu ea, că o va iubi mereu, că nu va pierde căldura asta din suflet chiar de va trebui să se despartă de ea, chiar de n-o va mai vedea niciodată. Principalul era s-o iubească, să nu-i rămînă sufletul dezgolit de căldura liniştitoare, gol, dezgolit ca o rană. Celelalte toate urmau apoi la o mare distanţă. Acum îl cuprinsese o dorinţă dureroasă de a o avea în braţe, de a fi cu trupul ei, cu sărutările ei, cu mîngîierile ei cu glasul ei, să scape de spaima eternităţii implacabile, înfricoşătoare, pe care o întrezărise, într-o străfulgerare periculoasă.

— Petre, Petre, cînta glasul în şoapte ameţite.

— Eşti a mea ?

— Da.

— Pentru totdeauna a mea ?

— Pentru totdeauna, totdeauna...

A, de-ar fi cunoscut Lilo sensul veşniciei, de ar fi înţeles ce înseamnă „pentru totdeauna"... Dar cuvîntul ei era şoapta a ceea ce este trecător. *Pentru totdeauna.* De l-ar fi putut iubi în eternitate, dincolo de mormînt, dincolo de amintire, dincolo de trup, dincolo de nume...

„Dă-mi, Doamne, puterea să îndur tot." Îi era o teamă înspăimîntătoare, o spăimîntătoare groază de responsabilitatea dorinţei lui.

Un gest de sfîrşit, de rupere din loc şi gînd îl cutremură. Fugi din odaie.

CAPITOLUL XV

Petre, Petre, să nu întîrzii ! Ce faci ? plecăm cu toţii deodată. Ce, nu te-ai îmbrăcat încă ?

Lilo intră în odaia lui Kristian. Îl zări îmbrăcat cu un pantalon de satin. Cu ciorapi de mătase albi, pantofi de lac negri. Cămaşa fără guler era tot de mătase, de un alb imaculat.

—Lilo, mi se pare atît de deplasat. Parcă nu se cuvine... eu... nu-mi vine să mă-mbrac... Aş fi mers poate în frac.

— Nu, nu, nu ! Toţi sîntem costumaţi. Nici nu mi-ai spus nimic. Nici nu te-ai uitat la mine ! cum îmi stă costumul ?

— Admirabil, Lilo ! Admirabil, Colombino !

Kristian o luă în braţe şi o sărută.

— Dar eu am să fiu ridicol... Nu-i de mine...

— De ce să nu fie de tine ? Tu ţi-ai ales costumul şi acum faci mofturi. Te rog, Petre, să fii vesel măcar astăzi...

Lilo îl sărută grăbită, neatentă.

— Vreau să ne distrăm ! Mereu sîntem trişti... Şi Grete vine. Şi-a pus costumul ei tirolez. Braun e în vînător bavarez. Tanti e în vivandieră. Kurt Pitschau în

arlechin. Tot orașul petrece. De cîtva timp, ești mereu trist, Petre...

Se auzi în ușă o bătaie deslușită. Lilo se trase, speriată, de lîngă Kristian care întrebă mirat :

— Cine-i ?

— Eu, Pitschau, Kurt. Pot intra ?

— Intră.

Pitschau intră. Era costumat în arlechin. Talia lui subțire ieșea în evidență. Era mult mai elegant în costumele lui obișnuite.

— Eu sînt, domnule profesor, iartă-mă că te numesc așa, un vechi obicei... Am venit să văd ce faceți, nu veniți ? Cum, nu ești gata, domnule profesor ?

Lilo îi spuse, răsfățîndu-se :

— Tocmai îl certam și eu. Pretinde că va fi ridicol... Tot felul de idei nepotrivite cu ziua de azi...

— A, dar nu se poate ! Vai de mine ce idee ! Se poate, domnule profesor, să ne superi ? Domnișoara Luiza Schultze nu va putea suporta o astfel de dezamăgire. Ea pe dumneata contează, ca să se distreze. Vrea să danseze. Și adineauri mi-a spus. Unde vă este haina ?

— Aci, pe pat. O pregătisem.

— Un costum de Pierrot ! E admirabil ! Ce mătase superbă ! De unde l-ați cumpărat ? E probabil foarte scump !

— Mi l-au împrumutat de la teatru, de la studio...

— Acolo unde lucrați acum ?

Kristian îl privi. O clipă i se păru că Pitschau vorbește înadins așa, că-și bate joc, că poate a aflat că nu are de lucru... Dar fața lui liniștită nu cuprindea nimic îndoielnic sau ipocrit. De cîtva timp, părea mai matur, mai stăpînit, mai respectuos... Acum era lîngă Lilo. Amîndoi în costumele lor, înalți, subțiri, erau de o tinerețe,

de o exuberanță fermecătoare. Kristian îi privi, nedumerit. În tot cazul, dacă băiatul nu fusese adineauri ironic, totuși părea că a simțit ceva. Își schimbase complet felul lui de a se purta cu Lilo, cu toată lumea, devenise cel mai vesel din pensiune, cel mai răbdător : pînă și pe Uleind îl menaja.

— Da, mi l-au împrumutat de acolo...

— Și acum nu vrea să se îmbrace cu el. Zice că o să fie ridicol !

— Ridicol la bal mascat ? Poți fi ridicol la un bal mascat ? Așa ceva n-am mai auzit. Domnișoara Luiza Schultze e, de exemplu, măreață : e o vivandieră și vrea să danseze cu dumneavoastră. Vă temeți de vîrsta nepotrivită cu costumul ? Cred că greșiți. O să vă stea chiar foarte bine. Foarte bine...

— Uleind cum s-a îmbrăcat ?

— Nu știu, probabil în cioclu, ca să ne distreze. Lemke e în apaș, Mihaels în urs... Așa că vedeți că nu vă veți putea plînge că ați fi ridicol. Nimeni nu va putea fi ridicol.

Lilo rîdea.

Pitschau spuse repede :

— Cleopatra îi spunea adesea lui Ovidiu că un bal mascat e tot ce poate fi mai eficace pentru un apatrid ca să se consoleze...

— Hai, Petre, hai, nu mai face mofturi ! Unde ți-e haina ? Ce haină splendidă ! Ce mătase ! Îmbrac-o, Petre !

— Imediat... imediat...

— Nu, nu. Acum. Kurt, ajută-mi să-l îmbrăcăm. E în stare să ne lase să plecăm și să nu vină. Am început să-l cunosc. Îl îmbrăcăm noi doi cu forța.

— Nu... nu...

— Ba da, ba da, hai, Kurt, hai, curaj ! Nu-i dăm drumul pînă nu-i gata. Nu poate fi mai puternic ca noi doi. Hai !

Unul dintr-o parte, celălalt din cealaltă îi îmbrăcau haina de mătase cu gulerul imens de tul alb. Lilo şi Kurt rîdeau nebuneşte. Kristian se simţea prost, mai ales pentru că nu era în stare să rîdă şi să se bucure. Îi era oarecum ruşine că nu este bine dispus.

— Unde îi e pălăria ? Unde îi e pudra ? Trebuie să te faci alb ca varul, Petre. O să-ţi stea foarte bine. Numai ochii au să i se mai vadă. Nu-i aşa, Kurt ? Îi stă bine. Uite ce bine-i stă aşa, în alb !

— Splendid. Hai, profesore. Hai, nu mai ezita. Nu e scăpare. Colombina a poruncit. Poate cineva să reziste glasului ei ? Poate cineva s-o întîrzie ? Poţi dumneata ?

— Kurt are dreptate. Azi toată lumea trebuie să fie veselă.

— Lăsaţi-mă, copii. Mă îmbrac singur. Eu singur, imediat.

— Dar vii, vii, da ?

— Da, da, viu. Lăsaţi-mă puţin singur şi viu.

— Hai, Kurt, hai să-l lăsăm dacă vrea. Îl aşteptăm în sufragerie zece minute, cu ceasul în mînă, şi pe urmă venim dacă nu eşti gata. Să nu crezi că scapi ! Toată lumea te aşteaptă...

Plecară amîndoi repede, uşor. Imediat, Kristian auzi că radioul din sufragerie a fost deschis şi răsună victorios un foxtrot. Kristian rămase nemişcat, asculta. Se auzeau şi glasuri, risete, uşi. Ştia că tristeţea lui e deplasată. De cîtva timp, Lilo era dornică de petreceri, de orice soi, dar să fie petreceri. Şi mult mai indiferentă faţă de el, mult mai nerăbdătoare, sub pretext că vrea să-l facă să-şi iasă din apatia în care căzuse fără rost. Dar nu era de vină, nu era din lipsa ei de sensibilitate. De

vină nu erau decît minciunile lui, minciunile lui neîncetate. Lilo îl credea pe cuvînt, nu știa că suferă și se zbate, și se purta în consecință. Lilo trăia o minciună și deci nu putea răspunde decît tot cu ceva potrivit. Erau amîndoi în afara realității. De ce nu avusese puterea să-i vorbească, desluşit, imediat ce nu mai avusese de lucru? Atîta vreme o amenințase cu teama lui de a șoma, iar cînd se întîmplase, cuprins de o lașitate de neînvins, începuse să mintă cu nerușinare.

Dar total de neînțeles era faptul că Luiza Schultze credea în minciunile lui, Kristian aștepta cu groază, ca la o reprezentație de iluzionism, ca domnișoara Schultze să descopere într-o bună zi „trucul". Nu plătise chiria de trei luni de zile. Lucrul era fără precedent în analele pensiunii Schultze. Trei luni bătute pe muchie. Toți ai pensiunii știau acest lucru și asistau la miracol cu uimire. Totuși, se gîndea Kristian, lucrurile pe care le avea la el în odaie ar fi acoperit încă datoria lui. Dar cu fiecare zi ce trecea, echilibrul era deplasat în defavoarea cinstei lui. Mai era și cufărul acela mare de piele, ceasul, butonii de manșetă, tabachera...

Acum, alături în sufragerie, toți îmbrăcați în costume care mai de care mai caraghioase, îl așteptau ca să plece la bal. Într-adevăr, era singurul lucru care-i mai lipsea: să meargă la bal mascat. Și ce dulce, ce grațioasă intrase Lilo la el în odaie, cum îl sărutase, și cum el nu găsise nici un cuvînt agreabil! Și cît de total se simțea legat de ea! Orice argument logic, că e nebunie ceea ce face, era inutil în fața slăbiciunii de neînvins a dragostei lui. O săptămînă, o zi, o clipă, în fine oricît va fi posibil să prelungească șederea lui lîngă Lilo va accepta orice din partea ei și din partea celorlalți. Cu cît i se părea că plecarea e mai iminentă, mai inevitabilă, cu atît găsea că orice mijloc e bun ca să amîne acea plecare. Acum va

merge la bal. Va dansa cu Lilo. O va simți în brațele lui. Ea nu bănuise nimic. E fericită. O va auzi șoptindu-i tot felul de lucruri inutile și atît de dulci. Va fi fericită. Și el va fi fericit. Cu ce candoare se înălța în vîrful picioarelor ca să-l sărute. „Petre."

Înviorat, Kristian se hotărî să se îmbrace. Merse în fața oglinzii și se privi. „Îmi stă într-adevăr bine, dar ce demodat sînt ! Părul alb la tîmple. În fine, dacă spune că mă iubește, trebuie s-o cred. Dar ce nebunie ! N-ar fi avut decît să-l ia pe Pitschau, nimeni n-o împiedica. Nimic nu s-ar fi opus. Nimic nu s-ar opune nici acum. Dar pentru ce să mă-ndoiesc de dragostea ei ? Desigur că neliniștea în care trăiesc, orele inutile petrecute prin cafenele mizere mi-au obosit nervii..."

Kristian se fardă repede. Mai întîi, un strat gros de ten, apoi pudră multă. Își îngroșă buzele, sprîncenele. Mișcările îi erau îndemînatice, ca ale omului învățat să se machieze.

„Mai mult control de sine, mai multă răceală nu mi-ar strica. Vorba lui Braun : Viața e așa... un fum... un fel de filozofie ! În definitiv, mereu tragedia umană se petrece în zbaterea între etern și efemer. Vrem să iubim etern în împrejurări meschine, o ființă pămîntească. Da, da, trebuie mai multă putere. Putere, în acest cuvînt se cuprind toate rezolvările. Orice probleme. Putere ! Să ai putere. Sensul eroismului interior, chiar neștiut de nimeni. În definitiv, e singura cale. Iată acum și pentru mine : trebuie să am puterea situației mele actuale. Ceea ce fac să fac în plină voință. Iar cînd nu se va mai putea, va trebui să am puterea situației mele din acea clipă. Ceea ce fac, să fac în plină voință. Iar cînd nu se va mai putea, va trebui să am puterea să plec, să am puterea să îndur și această moarte. E stupidă frămîntarea

laşă în care am căzut. Nu rezolvă nimic, nu adaugă nimic, nici măcar nu prelungeşte plăcerea."

Kristian se privi în oglindă. Era aproape de nerecunoscut. Se simţea bine sub fard şi costum, ca şi cum nici grijile lui nu l-ar mai fi putut găsi sub deghizare.

Alături, în sufragerie zgomotul de glasuri, rîsete şi muzică era din ce în ce mai puternic. Se auzeau pahare, chiote, rîsete violente, rîsul ascuţit al Gretei. Kristian îşi încheie repede haina şi apoi îşi pudră din nou puţin faţa. Într-adevăr, ochii îi căpătaseră o expresie intensă, un luciu extraordinar. Gîndurile sau fardul ?

„Numai să nu răcesc", gîndi Kristian. Ceasurile lungi petrecute prin parcuri, prin frig şi umezeală nu-i priiseră. Tuşea tare de cîtva timp. Ar fi trebuit, sub cămaşă, să-şi pună o flanelă cît de subţire... Iernile sînt grele la Berlin...

„N-au să mai aştepte atîta, au să plece fără mine. Să le spun că vin îndată."

Kristian deschise uşa odăii lui şi se opri în prag : Lilo şi Pitschau dansau. Erau strînşi unul de altul. Cei din odaie beau, mîncau şi priveau cum dansează perechea. Erau într-adevăr foarte frumoşi şi dansau de minune. Lilo nu-l vedea pe Kristian. Rîdea. Pitschau îi şoptea ceva la ureche. Obrajii lor se atingeau, părul lor era amestecat. Kristian simţi un cuţit în inimă. Niciodată nu-şi închipuise că-i va vedea aşa. O clipă, totul i se păru la fel de groaznic, ca şi cînd i-ar fi surprins înşelîndu-l. Imediat îşi dete seama că este absurd ceea ce gîndeşte şi simte. „Asta pentru că sînt atît de tineri, atît de potriviţi, pentru că îmi dau seama că în curînd voi deveni inutil şi peste toate celelalte şi ridicol."

Domnişoara Luiza Schultze izbucni într-un rîs sălbatic :

— Ha, ha, ha! Dar știu că ești reușit, domnule profesor ! Nici nu te recunoșteam... Ia uitați-vă ce apariție ! Și ce privire ! Actor, nu glumă !

Kristian uitase că este costumat. O clipă i se păru că Luiza Schultze își bate pur și simplu joc de el, de gîndurile lui, de situația lui.

— Vom dansa împreună astă seară, domnule profesor...

— Spectacolul a început. Totul e din ce în ce mai interesant ! strigă Uleind. Avea un domino verde, iar pe față își așezase o mască mică, neagră.

— Cu plăcere, domnișoară Schultze... îngînă Kristian cu ochii la Lilo.

— Atita lucru merit și eu !

— Meritați mult mai mult...

— Un vals ca pe vremea noastră. Tinerii nu știu dansa. Ia te uită la ei : stau locului și țopăie strînși unul de altul.

— Și asta e adevărat.

— Avem și noi dreptul să petrecem. Sufletele ne sînt încă tinere...

Lui Kristian i se păru că Lilo se depărtase ușurel de Pitschau, cînd îl zărise. Dar continua să danseze și, întorcînd capul către Kristian, îi spuse surîzînd :

— Ești gata, Petre ? Mergem ?

— Domnule profesor, ești gata ? Plecăm ? Hai, că nu mai avem răbdare, spuse și Pitschau.

Surîdea și el bucuros. Avea o privire exaltată, străină lui.

— Voiam tocmai să vă spun să plecați că vin și eu îndată. Nu trebuie din pricina mea... toată lumea...

— Petre, iar începi ?

Lilo părea amețită. Băuse ?

— Lasă, Lilo, că vine. A promis că dansează cu mine.

— Și cu mine, strigă Grete.

Era roșie. Avea și ea un pahar în mînă și pălăriuța ei de tiroleză cu pană îi sta cam strimbă pe cap.

— Sigur ! Asta ne lipsește acum, obraznico. Ți-am dat să bei și acum te întreci... Vezi să nu te las acasă !

— Lăsați, domnișoară Schultze. Îmi va face plăcere să dansez și cu ea. E copil bun...

— Știam eu că o să vrea ! Și bomboane îmi aduce din oraș...

— Ei bine, vă spun drept că obraznica asta e de nesuferit ! Numai voi sînteți de vină. O răsfățați de nu mai cunoaște margini...

— Hai, Petre, hai, pentru Dumnezeu ! Nu vezi ce drame din pricina ta ?

— Vin. Plecați, vă rog, vă ajung din urmă...

— Ultimele retușuri pentru a fi cu adevărat irezistibil, strigă Uleind.

— Îi stă foarte bine, spuse Pitschau.

— Da, da, strigă și Lilo, fredonînd în brațele lui Pitschau. Ce mască bună ! El trebuia să ne fardeze pe toți. Abia l-am recunoscut...

Kristian intră la el în odaie. Se așează greu în fotoliu. Rămase nemișcat. Auzea deslușit ritmul dansului, rîsetele, paharele, glasurile. Imagina perechi dansînd, privirea de inconștientă fericire a lui Lilo... a lui Pitschau... dar totul i se părea îndepărtat. Aci era liniște, era singur, putea să nu se prefacă, să nu mai surîdă, putea măcar pentru cîteva clipe să tacă și să se adîncească în sufletul lui, care îl duruse atît de tare... neașteptat de tare... După ce vor pleca ceilalți, se va odihni, se va reculege. Nu putea merge acolo atît de tulburat. Unde era timpul cînd își putuse închipui că o va vedea pe Lilo măritîndu-se cu Pitschau sau un altul și nu va suferi ? Și că va iubi bărbatul și copiii acelui bărbat ? O gelozie aprigă îi chinuia acum inima pentru că o văzuse,

neașteptat, atît de fericită dansînd în brațele lui Pitschau. Rîsul ei era acel al plăcerilor, era acela al orgoliului satisfăcut. Desigur, Pitschau îi spunea că o iubește, că e frumoasă. O gelozie îi chinuia inima, sîngele, ca o otravă... Prin simplul fapt că erau atît de tineri, atît de potriviți... Ce sentiment penibil și niciodată simțit pentru nimeni... Nici pentru amanții știuți ai Terezei, nici pentru o altă femeie, niciodată, și acum, ce stupid, ce înjositor ! Niciodată n-ar fi crezut că poate durea atît de tare : da, ca o otravă în sînge... Cît de strîns se țineau ! Ce-i putea spune Pitschau de părea atît de mulțumită ? Desigur o obosise cu frămîntările lui și acum se distra oricum, oriunde... Copiii aceștia, prin simpla lor veselie, îi dăduseră impresia să totul e sfîrșit, viața sfîrșită, că a intrat definitiv în bătrînețe. Nici o oglindă niciodată nu i-ar fi putut spune atît de crud că e bătrîn... Copiii aștia inconștienți și veseli. De ce nu dansa Lilo cu Uleind, cu Mihaels, cu Grete ? De cîtva timp Kurt și Lilo erau mereu împreună. Mai toată ziua, Kurt era din nou acasă, ca pe vremuri. Acum Lilo caută lîngă el veselia pe care Kristian nu i-o putea da. Cu Pitschau petrecea toată ziua, în timp ce el sta ca un idiot pe bănci, prin parcuri, sau prin cafenele, privind ceasuri întregi în fundul unei cești goale. Nu putea sta acasă cu Lilo și în același timp să spună că are mult de lucru... Pitschau era vesel cu ușurință, avea acum toate motivele să fie vesel...

Kristian ascultă încordat : dacă vor intra din nou la el în odaie și-l vor găsi așa, prăbușit în fotoliu ? Auzi numele lui : „Petre, Petre". Era glasul lui Lilo. „Petre, Petre". Era glasul lui Pitschau. Desigur că amîndoi băuseră mult. Ce rost avea să meargă cu ei acolo, să observe lumea că e gelos, ca un idiot, amîndoi să danseze și el să stea pe un scaun cu Luiza Schultze și Braun ?...

„Hai, Petre, plecăm..."

Mașinal, Kristian strigă, ecou :

„Vin, vin îndată. Dar nu se mișcă. Se vedea în oglindă, prăvălit în fotoliu, își vedea fața albă ca varul, buzele atît de roșii de păreau o rană. Alături, în sufragerie, auzi o mișcare mare de pași, rîsete, pahare trîntite, ciocnite, radioul izbucni cu o violență de animal sălbatic înjunghiat, uși multe se deschiseră, se trîntiră, glasuri cîntau în cor, acompaniind radioul...

„Petre, plecăm, te așteptăm jos... Plecăm... Petre..."

Glasurile toate îl chemau : „Domnule profesor, Kristian, Petre, hai, vino..." Glasurile se depărtau... nimeni nu va avea grijă de el. Toți vor petrece foarte bine și fără el. Și Lilo va petrece de minune fără el... Mai bine fără el. Acum o încurca.

Se făcu liniște. Kristian asculta încordat. Lilo pleca fără el veselă, inconștientă... Ar fi putut să mai vină o dată. Gîndurile toate îi erau stupide, dar îl dureau îngrozitor nervii. Pentru ce să mai lupte ? Numai din lașitate ? Acum Lilo nu va mai suferi dacă va pleca. Se săturase de el. Adineauri gîndise că trebuie să aibă putere să nu se înjosească, iar acum e o zdreanță umană... Ar răbda orice numai să fie cu ea.

Kristian tresări. Auzise o bătaie discretă la ușa odăii lui. Să fie oare Lilo cuprinsă de remușcări ?...

— Intră, strigă.

În odaie intră Grete. Părea foarte aferată, grăbită. abia respirînd.

— Nu veniți ? M-au trimis de jos, să văd de ce nu veniți. E frig și nu vă putem aștepta în stradă.

Grete îl privea cu interes.

— Să plece că vin îndată, imediat.

Dar Grete izbucni în rîs.

— Ce caraghios sînteţi, domnule profesor ! Nici nu vă cunosc... parcă mi-e şi frică ! Vă uitaţi aşa la mine parcă nici dumneavoastră nu vă mai cunoaşteţi... Le spun că veniţi sau că nu mai veniţi ?

— Da, da, am să vin şi eu... vin îndată. Să plece. Am puţină treabă şi vin...

— O să se supere domnişoara dacă nu veniţi...

Kristian nu mai întrebă care domnişoară, Luiza sau Lilo. Era indiferent, indiferent. Acum trebuia să se odihnească, să uite, să cureţe sufletul. Mîine trebuie din nou s-o poată adora fără pată... Să uite, să uite şi să cureţe sufletul. Încet, inima se zvîrcolea, striga în otravă. Astă seară nu putea să-i vadă împreună, obrazul lipit, trupurile lipite, strînşi unul în braţele celuilalt, şoptind.

— Da, da, vin îndată. Du-te.

— O să dansaţi şi cu mine ?

— Sigur, sigur.

— Păreţi foarte serios. Parcă aţi plîns. Aţi băut şi dumneavostră ? Sau vă doare poate capul ?...

— Da, mă doare capul.

— Pot să vă dau un piramidon de la domnişoara Schultze...

— Nu e nevoie. Mă odihnesc puţin şi vin.

— Sînteţi aşa de caraghios ! Trebuie să veniţi ! O să rîdem mult de dumneavoastră... o să aveţi mult succes...

— Bine, Grete. Du-te acum. Stinge şi lampa mare. Aşa.

— La revedere, domnule profesor. Vă aşteptăm acolo.

— Bine, bine...

Grete plecă. Acum în casă se făcu o linişte mormîntală. Kristian îşi auzea sîngele bătînd în inimă. Era singurul lucru viu din casă. Plecase toată lumea. Plecase şi

Lilo cu ceilalți. Altă dată ar fi rămas cu el. Măcar o clipă, ca să poată fi mîngîiată, sărutată. Acum plecase cu Pitschau... Nimeni nu-i de vină cînd nu mai iubește... Căldura din suflet nu poate fi comandată. Nu-i rămînea decît să se mulțumească cu faptul că totuși îl iubise... îl iubise... Dar el o iubea încă.. intensitatea era aceeași, ca o flacără eternă. Cum se va putea despărți de ea ? Cînd va avea putere să-i spună : „Plec" ? Sau să plece chiar în clipa asta ? Să lase tot, să ia numai de un schimb și să plece. Niciodată, nimeni să nu mai știe de el, și nici el să nu mai știe niciodată nimic de Lilo.

Dar sfîșierea din inimă era prea sălbatică, prea violentă, ca să poată pleca. I se părea că începe să curgă sînge din ea, atît de dureroasă era la gîndul despărțirii... Ce va face din nou pe drumuri, singur în odăi mizere, dat afară din loc în loc, fără să aibă cu cine schimba un cuvînt, străin printre străini... ? Și Lilo pentru totdeauna pierdută, despărțită de el ca de moarte, știind că ea nu-l mai așteaptă, nimeni nu-l va mai aștepta niciodată, ca pe un mort. Mai teribil ca pe un mort. Pe acela încă îl aștepți, încă aștepți un semn misterios, aștepți un vis, o întîlnire în vis, o întîlnire, mergi la cimitir, acolo poate, o întîlnire în eternitate... Dar acum, totul era zadarnic, mai grozav ca moartea. Era sfîrșitul dragostei...

Lacrimile începură să-i curgă pe obraz. Îi era silă să le șteargă, îi era silă să se miște. „Parcă aș fi Tereza. Numai ea plîngea așa." Aceleași lacrimi fără efort pornind din adîncul inimii, ascunse acolo de mult și acum, pe neașteptate, ivite. Le șterse cu dosul palmei. Își văzu mîna mînjită de negru, alb, roșu... Uitase că e fardat ca un clovn... „Ce caraghios sînteți, domnule profesor", îi spusese Grete. Într-adevăr, fără seamăn, fără iertare de

caraghios și laș, laș... Fardat, ca să meargă la bal mascat și plîngînd singur în casă în urma iubitei.

Părăsit, neavînd puterea să plece, așteptînd încă un gest de milă, de dragoste, ca un cerșetor, ca un cîine umil ! Pînă cînd va putea sta așa nemișcat sub durere ? Cînd va fi lovitura destul de aspră, ca să-l hotărască să se ridice de jos și să plece ?

CAPITOLUL XVI

Noaptea tîrziu, tîrziu, de tot, îi auzi cum se întorc toți deodată, așa cum plecaseră, cu zgomot mult, cu uși trîntite, cu pahare ciocnite, cu glasuri nestăpînite...

Kristian nu se culcase. Era trîntit pe pat, în pijama. Aștepta. Nu știa ce aștepta și nu ca de obicei numai pe Lilo, ci și altceva. Dar ce putea fi ?

Încet, zgomotele se potoliau. Din nou casa se adînci în tăcere. Kristian aștepta cu încordare. Totul era atît de liniștit încît s-ar fi putut crede singur în toată casa. Dar acum știa că Lilo sosise. Îi auzise glasul. Acum Lilo era la ea în odaie, aștepta poate să vină la el. Dar dacă, prea obosită, va adormi și nu va mai veni, sau dacă, supărată, înadins nu va veni ? Oare aceasta va fi dovada definitivă că nu mai ține la el ?

Dar Kristian nu-și răspunse. Atîta slăbiciune îi era în suflet încît știa că, oricum, va găsi mereu scuze...

Timpul trecea. Trecuse mai mult ca de obicei de cînd se liniștise casa, și Lilo nu sosea. Nu, nu, și alte ori Lilo întîrziase...

Kristian auzi o ușă, dar imediat înțelese că e altcineva. Probabil Mihaels, după pas. Căuta probabil apă sau cine știe, i se făcuse foame... Apoi iar liniște, totală liniște.

Apoi ușa odăii lui Kristian se deschise binișor și Lilo apăru, ca de obicei cu halatul ei albastru strîns pe ea, cu picioarele goale în pantofii ușori de mătase. Se opri o clipă în prag, apoi înaintă încet pînă la Kristian, care se ridicase în picioare. Lilo se așeză pe pat. Kristian se așeză lîngă ea. Își auzea din nou inima. Mai întîi tăcură mult timp, apoi Lilo întrebă încet :

— Petre, de ce n-ai venit ?

Părea tristă. Inima lui Kristian odată cu glasul lui Lilo căpătase un ritm curios. În durere sosise o alinare, ca o mîngîiere. Simțea și durerea și mîngîierea în același timp. Lilo era lîngă el. Venise.

— N-am putut, Lilo.

— De ce ?

— Nu se putea...

— Ai făcut înadins ca să mă întristezi...

— Lilo !

La lucrul acesta, Kristian nu se gîndise, și, totuși, ce mîngîiere în învinuire !

— Cum îți poți închipui așa ceva ?

— Atunci ? Te rugasem. De ce m-ai lăsat să plec ? De ce nu mi-ai spus că nu vii ? De ce m-ai mințit ?

Lilo avea dreptate. Totul se colora altfel acum. Lumini ciudate transformau tot ceea ce gîndise, tot ceea ce simțise.

— De cîtva timp ești atît de schimbat ! Cu totul ! Îmi ascunzi ceva. Mă chinuiești. Totul e schimbat între noi, totul e absurd. Nu știu cum să mă mai port cu tine. Mă lași să fac lucruri care n-au sens...

Aici glasul lui Lilo se înecă ușor în lacrimi, care nu cereau încă să fie plînse. Lilo își aminti cu oboseală și cu uimire că în noaptea aceea băuse prea mult, că plecase fără să-l mai cheme pe Kristian, înadins, și că la bal

dansase enorm, cochetase cu toată lumea, glumind și fiind de o exuberanță extraordinară, și că-l lăsase pe Pitschau s-o sărute. Pitschau o rugase mereu, toată după-masa, să se lase sărutată, dar parcă mai mult în glumă, rîzînd, dar noaptea la bal, cînd o sărutase pe gură, de altfel fără voia ei, pusese deodată o nebănuită căldură și duioșie. Se lipise de ea, strîns, și o sărutase lung, fără ca Lilo, uimită, să se poată degaja. După aceea nu mai vorbise de loc cu ea și nici n-a mai dansat, nici cu ea și nici cu altcineva, ca și cum i-ar fi părut rău de ceea ce făcuse. Părea supărat, trist. Nici nu venise cu ei acasă, cu toții... Lilo avea remușcări. Fusese cochetă cu el, îi era inconștient necaz că se potolise, că nu mai e îndrăgostit, voise să știe cît de adevărată e liniștea lui. Acum știa: Pitschau tot îndrăgostit era. Acum probabil suferea din nou... din vina ei... cochetăria ei...

De-ar fi știut Petre! Dar nu trebuia să știe. Lilo se simțise prea prost după aceea, și acum tot tristă era... Kristian era de vină de toate. Totuși nu trebuia să știe. După ce o sărutase Pitschau i se făcu intens dor de Kristian. Toate astea nu făcuseră decît să o apropie tot de el... Probabil el o aștepta acasă, apucat de una din crizele lui de melancolică isterie...

— Pentru ce m-ai lăsat să plec? N-ai auzit cum te chemam, cum te chema toată lumea?

— De ce n-ai venit tu aici?

— N-am venit o dată?

— Cu Pitschau?

— Nu, singură. Nu puteam să-l dau afară cînd a venit și el. De ce nu l-ai dat tu afară?

— Și apoi? N-ai spus că peste zece minute te reîntorci?

— Erau toți în sufragerie. Atît așteptau să mă vadă din nou intrînd la tine!... Nu știi, n-ai înțeles cît e de

greu cum trăim ? Şi, în loc să-mi uşurezi situaţia, mereu găseşti cîte ceva ca să mă chinuieşti ! Sînt absolut sigură că nu mă mai iubeşti ca înainte...

Aici Lilo începu să plîngă. Kristian, care, de cînd sosise Lilo la el în odaie, se lupta să n-o ia în braţe, nu mai putu rezista şi o cuprinse.

— Lilo !

Învinuirea era prea absurdă şi îmbucurătoare. Lilo hohoti. Într-adevăr, se simţea foarte nenorocită. Obosită peste măsură, dezgustată de ceea ce făcuse, necăjită pe Kristian, care căuta să fie din ce în ce mai straniu... El era de vină de toate. Pentru ce nu înţelegea că-i era greu să trăiască cu el în văzul tuturor. Şi apoi, să-l mai audă toată ziua plîngîndu-se de tot felul de lucruri imaginare sau eventuale. Şi totuşi, ce cald o strîngea acum în braţe, ce ocrotitoare îi era îmbrăţişarea...

Kristian cu Lilo în braţe era ca omul care se întoarce de la drum greu, acasă. Ar fi binecuvîntat-o pentru fiecare lacrimă a ei. Lilo îl respinse, dar în gestul ei era numai nevoia de a fi implorată să se lase mîngîiată, răsfăţată.

— Iubita mea, iubita mea, să mă ierţi. Iartă-mă. Te chinui şi mă chinui şi pe mine ca pe un cîine, ca un idiot. Sînt un nebun. Aş merita într-adevăr să te superi pe mine. Ai dreptate, dar dacă ai şti, Lilo, dacă ai şti ce greu îmi este...

Kristian făcu o pauză. Se oprise brusc, părea complet ameţit. Într-atît încît uită chiar s-o mai sărute pe Lilo ; pierdut, cuprins parcă de o mare spaimă. Lilo îl privi cu uimire. Ceva nou, neaşteptat, răsărise deodată în Kristian.

— Lilo... şopti.

Şi din nou Kristian făcu o pauză mare, ca respiraţia omului care se îneacă şi caută să iasă la suprafaţă.

— Te-am minţit... de cîtva timp te-am minţit...

Lilo se înspăimîntă mai mult de glasul lui decît de înțelesul spuselor lui, căci încă nu-și putea închipui despre ce era vorba.

— Petre, nu mă mai iubești ?

Kristian o privi ca un dement.

— Să nu te mai iubesc, Lilo ? !... Cu ultima mea picătură de sînge, în ultima graniță a cunoștinței mele nu ești decît tu, tu, numai tu ! Nici nu știu de unde aș putea începe să spun *eu* sau *tu*. Cred că dacă aș fi nebun, și încă pe tine te-aș recunoaște, orb, și te-aș vedea... Lilo... Pînă la tine n-am trăit și de la tine încolo ce-aș mai putea numi viață ? Copilul meu de lumină, femeia mea sfîntă, Lilo, nu mă mai întreba dacă te iubesc ori nu, căci simt că înnebunesc fără să pot găsi ce-ți răspunde. Mi-aș scoate inima din mine ca s-o vezi. Cînd respiri tu, trăiesc. Cînd te miști tu, știu că exist.

— Petre... atunci ?

Din nou Kristian avu privirea aceea de demență, iremediabil tristă.

— Trebuie să plec, Lilo.

— Să pleci acum ? Unde, Petre ? E noapte.

Voi să-l întrebe dacă are o repetiție la studio, dar se opri înspăimîntată de privirea lui. Într-adevăr, acum îi era teamă de el. Petre Kristian băuse și părea exaltat. De altfel, și ea băuse. Se simțea amețită.

— Petre, nu mă privi așa. De ce mă înspăimînți ?

— Nu trebuie să-ți fie teamă. Mie nu mi-e teamă decît de un singur lucru. Că nu mă mai iubești. Toate celelalte sînt ușoare. Orice va fi mai ușor... Dar nu te pot minți... Pe tine nu te pot minți...

— Ce este ? Ce s-a întîmplat ?

— Lilo, de trei luni de zile nu mai am de lucru. Sînt absolut fără nici un ban și nu mai am nici o speranță de a găsi de lucru. Trăiesc din minciună ca un excroc. Te

mint pe tine, pe mătușa ta, pe toți. Mint în fiecare clipă, cu fiecare gest, înspăimîntat că va trebui, dacă vorbesc, să mă despart de tine. Acum nu se mai poate. Totul se va afla, totuși, într-o zi. Înțelegi ! Socoteam mereu ce valoare au lucrurile de-aici din odaie — Kristian arătă în jurul lui — și apoi să plec cînd voi vedea că nu voi mai putea acoperi datoria. Am crezut, mereu am crezut, că voi găsi totuși ceva de lucru : în fiecare zi, în fiecare ceas, dar nimic... De trei luni caut să nu afli tu, să nu te chinui și tu, era singura mea mîngîiere că te vedeam veselă, nu voiam să te tulbur... Ah, Lilo, ceasurile petrecute departe de tine, singur prin grădini, pe străzi, ca un vagabond, prin studiouri, ca un cerșetor, știind că aș putea fi cu tine, că tu ești acasă, că mă aștepți crezînd că sînt la lucru, gîndindu-mă că în curînd va trebui să plec definitiv, pentru totdeauna...

O clipă, prins în vîltoarea destăinuirii, i se păru că nu se va mai putea opri de a-i spune că nu e divorțat, că Tereza e bigamă, de a-i destăinui tot, de a-i explica tot... Dar, cu toată tulburarea lui, se reculese. Brusc, tăcu.

Lilo, după ce-l privise cu uimire, acum plîngea cu hohote nestăpînite. I se părea că este pedepsită, iremediabil pedepsită pentru că greșise față de Kristian și dragostea lor, lăsîndu-l pe Pitschau s-o sărute. Acum i se părea că va muri dacă Kristian va pleca de lîngă ea. I se părea că fusese criminală față de ea și de Kristian pentru fiecare clipă cît nu fusese lîngă el, criminală că nu ghicise nimic, că nu bănuise nimic, că-l lăsase să se chinuie, că nu-l ajutase cu nimic și, peste toate, se adăugau deodată și remușcările pentru purtarea ei față de Pitschau : băiatul era încă îndrăgostit, ea fusese cochetă, abia părea că s-a potolit și el în ultimul timp, și ea îl atîtase iar. Îi era parcă necaz că se potolise, că n-o mai

iubește. Acum, suferința începuse și pentru el din nou... Numai și numai din vina ei, toate din vina ei.

— Petre, Petre...

Erau strîns îmbrățișați, ca doi oameni care caută să se salveze de la înec, agățîndu-se unul de altul. Îmbrățișarea lor avea ceva tragic. Se țineau atît de strînși, ca și cum ar fi avut de luptat cu o forță care ar fi încercat în chiar clipa aceea să-i despartă. Numele lor spuse la infinit, cu chemări oarbe, chemările adîncului, ale sufletului speriat, ca și cum despărțirea se și făcuse, și nu se mai găseau. Gurile se căutau în șoaptele spuse de întunericul în care căzuseră.

— Petre...

— Lilo...

— Să nu mă lași niciodată, Petre...

— Niciodată.

— Orice-ar fi !

— Orice-ar fi !

Nu știa nici ea ce cere, nici el ce făgăduiește. Cuvintele erau numai descîntece, ca să înlăture răul.

— Te iubesc atît de mult, Lilo, încît orice mi se pare ușor dacă știu că nu-ți sînt indiferent. Azi noapte, am suferit îngrozitor. Tu ai plecat veselă. Te-am văzut dansînd în sufragerie cu Pitschau. Te ținea atît de strîns... Tu nu păreai nemulțumită. Erați atît de tineri... Mi-am spus că nu am dreptul să vă împiedic să fiți fericiți. Am vrut să plec, Lilo, să plec pentru totdeauna... dar n-am putut...

Lilo era înspăimîntată de tot ce auzea. Kristian fusese gelos pe Pitschau tocmai în aceeași zi. Simțise deci... Dacă pleca ?

Lilo se strînse mai tare de Kristian.

— Petre...

— Apoi m-am mai liniştit. M-am liniştit din laşitate, pentru că n-am avut puterea să plec fără a te mai vedea o dată.

Plîngeau amîndoi, ca la înmormîntarea dragostei lor.

— Petre, jură că niciodată n-ai să faci aşa ceva. Aş putea muri de disperare. Jură !

— Jur !

Jurăminţi peste jurăminţi. Aşa cum altul aşează jaloane ca să fie drumul mai uşor, el aşeza jurăminte care-l împiedicau de a se mai mişca. Auzea glasul Terezei : „N-ai să spui niciodată nimic. Jură..." Şi Kristian jura. „Petre, să nu mă părăseşti niciodată", striga Lilo şi Kristian jura.

— Trebuie să mai cauţi de lucru.

— De trei luni caut ca un disperat.

— Poate ai să găseşti...

— Nu pot trăi aşa, nu mai pot ! E hoţie. Sînt un ticălos. Trebuia să plec de cum am văzut că ţii la mine. Nu aveam dreptul să-ţi stric viaţa. Trebuia să plec. M-ai fi uitat.

— Nu mă iubeşti de poţi vorbi aşa. Nu ţii seamă că te-am iubit, de poţi vorbi aşa ?

— Învinuieşte-mă de orice numai că nu te iubesc nu. E îngrozitor !

— Acum trebuie însă să minţim. Nu poţi pleca şi eu să nu te mai văd ! Trebuie să mai stai. Vom minţi acum amîndoi. Îţi va fi mai uşor. Vei minţi pentru mine. Vei plăti mai tîrziu... Poate, totuşi, găseşti de lucru...

— Nu mai pot conta pe aşteptarea asta.

— Trebuie găsit altceva, Petre.

— Ce se poate altceva decît bani ca să plătesc ?

— Mai întîi trebuie găsit mijlocul de a-i spune mătușii mele că nu plătești acum fără ca să te dea afară. Trebuie cîștigat timp.

— De trei luni nu fac decît asta. Numai eu știu ce echilibristică obositoare, înjositoare. Cîteodată, numai la gîndul că va trebui s-o întîlnesc, simțeam că o sudoare rece îmi umezește fruntea. Seara, obosit, doresc să vin acasă, să mă odihnesc, să stau cu tine și mă îngrozesc. Stau în stradă, în frig, ceasuri întregi, privind la geamul ei pînă văd că se stinge lumina. Abia atunci intru în casă, ca un hoț. Acum e frig și totuși nu îndrăznesc nici măcar să aștept în vreo cofetărie sau bodegă de peste drum, ca să nu cumva să afle ea. Ce-i mai pot spune ? Îmi este teamă că fața mea, glasul meu, mișcările mele să nu mă trădeze și să nu priceapă cumva toată deznădejdea mea. Va fi fără milă, nu mă va tolera nici o zi. Nici un ceas...

— Poate va fi altfel dacă mă voi amesteca și eu. Niciodată nu m-am amestecat. Poate am și eu de spus un cuvînt în casa asta. O parte din avere este și a mea.

— Lilo... va fi... îngrozitor ! Nu, nu așa... așa nu se poate...

— Va fi mai îngrozitor dacă ne despărțim !

— Bine, dar ce argument îi poți da mătușii tale în locul chiriei ?

— Îi voi spune că te iubesc.

Kristian se înspăimîntă. Într-adevăr. Lilo era capabilă acum de orice. Dar tocmai asta trebuia evitat.

— Lilo, te rog... te... implor, să nu faci așa ceva. Va fi sfîrșitul.

— Pentru ce ?

— Pentru că abia atunci va începe să vrea să mă vadă plecat, definitiv plecat.

— Va înțelege că... am fost cu tine.

Luiza Schultze era capabilă să-l dea imediat afară sau să-l ducă, sub amenințarea cu revolverul, la oficiul stării civile, ca să-l căsătorească, și apoi direct la tribunal, ca să-l divorțeze. Era capabilă de orice. Să-l denunțe că e conspirator, că e criminal cu acte false, să inventeze că e spion, era capabilă de toate indiscrețiile, de toate josniciile...

— Lilo, cred că n-o cunoști pe mătușa ta...

— Va trebui să admită că, pentru cîtva timp, nu ai de lucru și că mai tîrziu, cînd vei avea, vei plăti. A văzut cum ai cheltuit cînd ai cîștigat cîtva timp. Nu-i cer decît puțină răbdare pentru un chiriaș care a plătit mai mult ca ceilalți și care va plăti mai tîrziu ceea ce datorează.

— Lilo, se poate să nu mai găsesc mult timp de lucru. Ce-am lucrat era clandestin. Acum se poate întîmpla să fiu dat afară din Germania. Este șomaj. Nu au de lucru nici pentru ai lor... Pentru ce niciodată nu ai vrut să înțelegi acest lucru ? Totul ar fi fost simplificat...

— Dacă te-ai căsători cu mine, nu te-ar mai da afară...

Petre Kristian tresări îngrozit.

— O căsătorie... acum... cu mine, Lilo ? Te rog să nu mai vorbești astfel de lucruri. E înspăimîntător !

— Petre ! Nu vreau să te pierd !

— Nu mă pierzi ! Sînt al tău pentru totdeauna. Orice s-ar întîmpla, oriunde aș fi !

— Nu pot gîndi să fii departe de mine. Nu pot suporta despărțirea. Am nevoie de prezența ta aici.

Ce bine, ce imens bine i-ar fi făcut lui Kristian ca Lilo să-i spuie că poate pleca departe, că poate lipsi cît de mult, că ea nu-l va uita, că-l va aștepta mereu, că orice va fi, se va gîndi la el mereu. Dar Kristian simțea că disperarea lui Lilo era practică, pămîntească, naturală, că nu poate trăi în visuri...

— Lilo, gîndește-te, au mai fost timpuri tot atît de grele pentru mine și apoi din nou timpuri bune. Că am mai fost dat afară din Berlin de două ori, și apoi din nou am putut veni. Este a treia oară că sînt în acest oraș... Voi reveni...

— Dar nu vreau să pleci. Tocmai asta nu vreau. Trebuie găsit un mijloc. Nu pot să te văd plecînd. Numai cînd mă gîndesc la bagajul tău și simt că nu pot! Nu pot să aștept... Fiecare clipă mi se pare un iad, singură din nou în pensiunea asta, cu Uleind, cu toți, cu scandalurile... Pentru ce suferința asta? Eu vreau să fiu cu tine, vreau să plec cu tine. Am să plec cu tine. O să îndur mizeria cu tine. Atunci ai să te hotărăști să mă iei de nevastă.

Lilo hohotea din nou, Kristian simțea că înnebunește.

— Lilo, trebuie să te liniștești ca să înțelegi bine situația. Durerea ta complică lucrurile. Dacă poți să ai puțină încredere în mine, în cuvintele mele. Eu cunosc mai bine ceea ce e posibil și ceea ce e imposibil. Trebuie să socotim ce este natural să se întîmple. Din pricina asta nu îndrăzneam să-ți spun nimic: mi-era teamă de durerea ta, că nu vei ști să rabzi. Ce vrei tu, nu se poate acum. Ar fi criminal din partea mea. Mai tîrziu poate... cine știe?!

— Nu vreau să rabd. Cred că trebuie luptat.

— Tocmai aici e greșeala ta. Sîntem în voia soartei. Singurul lucru care ne mai aparține sînt sufletele noastre.

— Nu vreau, Petre. Nu vreau. Tu poți, eu nu pot așa. Eu te vreau aici, cu mine... noaptea... ziua...

— Dar, Lilo...

— Petre... nu pot!

Petre Kristian își cuprinse capul în mîini.

— Taci, Lilo! Taci! Stai acum o clipă liniștită cu mine. Om vedea mîine ce este de făcut. Sînt atît de

epuizat încît mi se pare că am să înnebunesc. Nu există nici o soluție decît... un miracol. Sînt obosit, prea obosit. Nu vreau acum decît cîteva ceasuri de odihnă. Tu ești aici. Ai venit... Te-am așteptat... A fost o zi îngrozitoare. Acum să ne odihnim... Sînt mai liniștit că ți-am spus ție... Mîine... mîine...

— Petre, o singură rugăminte : Să nu-i spui încă mătușii mele nimic. Ceea ce ai făcut pînă acum să faci și de-acum înainte. Trebuie mințit încă. Te rog...

— Dar cît, cît timp ? !

— Nu știu. Om vedea. Dar făgăduiește, Petre. Făgăduiește ! Jură ! Jură, Petre, că nu vei face nimic fără știrea mea. Te rog, jură !

— Jur !

Oboseala desfășurase aripi atît de imense și negre asupra gîndurilor lui, încît orice era mai ușor decît să mai gîndească, să mai dorească. Orice era inutil : și jurămînte, și voință, și luptă. Însăși renunțarea devenise inutilă, fiind întrecută de destin...

Brațele lui Lilo îl învăluiră ca o mîngîiere. Glasul ei se făcu șoaptă.

— Mai sînt două ceasuri pînă la ziuă, Petre, sînt cu tine...

Lilo ațipise lîngă el. Afară se lumina de ziuă. Geamurile căpătaseră o transparență blîndă. Lumina slabă a lămpii de pe noptieră pălea. Fața lui Lilo se odihnea în deplină liniște. Respirația era abia perceptibilă. O paloare fără pată da obrazului ei o imaterializare florală. Genele așezau o umbră liniștită, ca un văl tainic. Buclele părului erau risipite pe pernă. Kristian o privea. Somnul îi despărțise. Erau fiecare în altă lume.

„N-ai să mă părăsești niciodată, Petre ?“

„Niciodată...“

Și totuși va veni clipa cînd va trebui să plece. Ceea ce nu avusese puterea să facă nici în prima clipă a întîlnirii lor, nici în clipa în care fericirea îi dase tot ceea ce putea da, nici în clipa cînd înțelesese că lupta e inutilă, se va întîmpla totuși. Dar care este omul care știe ce vrea, spune „vreau“ și face întocmai ?

CAPITOLUL XVII

Uleind era în sufragerie, așezat pe un scaun în fața mesei și citea cu atenție. Îngrijit, prea curat, meticulos de curat, părea mai slab ca de obicei, mai palid. Tendoanele gîtului erau vizibile, urechile transparente. Părul, foarte bine periat, lipit de cap fără ca nici un fir să nu depășească locul lui, lucea uns prea tare sau poate încă ud.

Ușa se deschise și Grete apăru în odaie cu un teanc de farfurii. Le puse pe dulap și începu să le șteargă și apoi să pună masa. Uleind o privi o clipă și-i spuse în șoaptă, rînjind :

— Vezi să nu spargi nimic...

— Asta-mi mai lipsește, că vă amestecați și dumneavoastră... De ce citiți aici ? Nu e destul de cald la dumneavoastră în odaie ?

— Ce face domnișoara Luiza Schultze ?

— Vă este dor de ea ?

Uleind se strîmbă.

Grete izbucni în rîs, dar se întrerupse brusc privind speriată în jurul ei. Domnișoara Schultze era în bucătărie. O putea auzi. Grete scoase din buzunarul șorțului o hîrtie, o privi nedumerită, apoi îl întrebă pe Uleind :

— Poate ştiţi dumneavoastră, domnule Uleind. Uite, am aici, la cuvinte încrucişate... orizontal 6, o jertfă a revoluţiei franceze...

Dar în odaie apăru, pe neaşteptate, Luiza Schultze. Grete vîrî hîrtiuţa vertiginos în buzunar şi începu iarăşi să şteargă farfuriile cu hotărîre.

— Ce faci aici ? Poate filtrezi cu domnul Uleind ? Repede în bucătărie, că te pleznesc...

— Dar...

— Nici un dar ! Afară !

Edmond Uleind vîrîse capul în carte şi păru că citeşte cu mare atenţie. Luiza Schultze se apropie de masă cu hotărîre şi, bătînd cu degetul în lemn, ca să-i atragă atenţia, aşteptă în faţa lui, în picioare. Uleind ridică capul din carte, o privi fix, ca şi cînd n-ar fi văzut-o, cu o privire total pierdută.

— Domnule Uleind, domnule Uleind nu mă vezi ?

— Poftim ?

— Bine că te-am găsit. Mă evitai. Cum se face că te găsesc aici ? Credeam că trebuie să te dau pe lista dispăruţilor.

— Te evitam ? Dacă voiam să te evit, n-aş fi stat în sufragerie.

— Bine, bine las' că ştiu eu. Eh !

— Ce e ?

— Nu spui nimic ?

— Ce să spun ?

— Cum, ce să spui ? Pînă acum nu mi-ai făcut niciodată aşa ceva ! Ce e cu chiria ?

— Care chirie ?

— Chiria pe care mi-o datorezi.

— Ce-i cu ea ?

— Domnule Uleind, îţi baţi joc de mine ?

— Nu cred. Poate fără să-mi dau seama, scumpă domnişoară.

— Atunci ?

— Atunci ce ?

— De ce nu mi-o plăteşti ?

— Cu ce să ţi-o plătesc ?

Faţa domnişoarei Schultze avu o expresie foarte nelămurită. Părea că nu ştie nici ea ce trebuie să creadă. Nu-şi da seama dacă Uleind glumeşte, îşi bate joc sau e într-adevăr inconştient. Nu-i plătise de o lună şi jumătate, el care era cel mai corect, cel mai punctual dintre toţi.

— Domnule Uleind, îţi repet : dumneata nu mi-ai plătit chiria de o lună şi jumătate.

— Exact.

— Şi ?

— Şi nimic.

— Cum nimic ! Îţi baţi joc de mine ? Ce vrei de la mine ? Văd că trebuie să mă exprim mai deslușit. Te rog să-mi dai banii pentru chirie, să-ţi achiţi datoria.

— N-am bani.

— Cum n-ai bani ?

— Bine. N-am bani.

— Cum n-ai bani ?

— N-am bani. Ce nu se poate întîmpla omului ?

Domnişoara Schultze fu atît de mirată încît respiraţia i se opri. Uleind părea total liniştit, ca şi cînd ar fi natural să nu aibă bani şi nici să nu-i pese sau să caute să se scuze. O privi cu o vădită curiozitate, o clipă, începu din nou să citească. Domnişoara Schultze se înroşi la faţă. Făcu o sforţare pentru a începe din nou să vorbească fără să urle. Mîinile ei avură o mişcare, ca şi cum şi-ar fi pierdut echilibrul.

— Domnule... Uleind, dumneata glumeşti ?

— Pentru ce să glumesc, domnișoară Schultze ? Crezi că viața aici, în pensiunea dumitale, este atît de... hazlie încît să invite pe om la glume ?

Uleind reîncepu să citească.

Luiza Schultze nici nu mai auzea ironiile lui Uleind. Glasul, acum, îi era tremurat :

— Dumneata ai plătit întotdeauna regulat... Nu ești o persoană lipsită de mijloace...

— Exact.

— Cînd ai de gînd să-mi plătești ?

— Nu știu.

— Te rog să-mi plătești imediat !

— N-am bani.

— Atunci să pleci imediat.

— Nu. Nu plec. N-am bani. Cu ce să plec ? Cine vrei să mă primească fără bani ?

— Cum n-ai ? Cum, cum să pleci ? Cum, cine să te ție ? Dar eu de ce să te țiu ?

— O, dumneata e altceva. Ne cunoaștem de mult, rînji Uleind.

— Domnule Uleind, termină gluma și dă-mi imediat banii, că o să fie rău.

— N-am bani.

Domnișoara Schultze începu să gesticuleze, scoasă din fire :

— Dar ce-mi pasă mie că n-ai ! Trebuie să ai ! Împrumută ! Fă bani ! Omoară ! Dar bani trebuie să ai ! Cine-a mai văzut așa ceva ? Obrăznicia asta la mine-n casă ! Cine stă aici trebuie să aibă bani...

— N-am bani...

Edmond Uleind era tot atît de liniștit, și parcă singurul lucru care-l plictisea era că nu e lăsat să citească. Privirile îi alunecau mereu spre carte. Luiza Schultze se simțea atît de enervată încît nu știa dacă va izbucni în

plîns sau dacă va sări să-l bată pe Uleind. Niciodată nu i se întîmplase să-i vorbească cineva atît de liniştit, cînd nu plătise chiria. Niciodată nimeni nu-i anunţase o întîrziere a plăţii chiriei cu un astfel de ton. Uleind era ori nebun, ori inconştient, ori mai obraznic decît îşi putea închipui cineva. Luiza Schultze îşi simţea creierul zdruncinat. Nu putea crede să fie pe lume cineva atît de obraznic : nu ştia cum să mai înceapă a vorbi, ca să primească o explicaţie din partea lui.

— Aştept de o lună şi jumătate. Am răbdat destul, nu ?

— O lună şi jumătate ? Nu e aşa de mult. De cînd n-a plătit Kristian ? Patru-cinci luni ? Spune drept : pentru ce pe mine nu mă rabzi deloc ?

Dar Luiza Schultze izbucni în răcnete :

— Asta nu te priveşte ! Am să te dau afară cu el cu tot ! E o bătaie de joc a muncii mele !

— N-am bani ! Poţi să mă omori : n-am bani. Degeaba te enervezi.

— Mă enervez ! Îndrăzneşti să-mi spui că mă enervez ? Mai ai obrazul să comentezi purtarea mea ? Am crezut că eşti altfel decît ceilalţi, dar eşti o lichea, un derbedeu... Vrei să trăieşti pe socoteala mea şi mă mai sfătuieşti să nu mă enervez ? Las' c-am să-ţi arăt eu cine sînt...

Luiza Schultze urla atît de tare încît vinele gîtului i se umflară. De cîteva secunde, uşa se deschise binişor şi Grete vîrîse capul, apoi intrase chiar de tot în odaie. Părea foarte interesată.

Edmond Uleind o privi tot atît de liniştit, apoi şopti mai mult ca pentru el :

— Adică bani... aş avea eu...

Scoase din buzunar un portmoneu şi începu să răsfoiască bancnote.

— Da, bani am... Uite, vezi, bani...

Luiza Schultze oftă și întinse imediat mîna. Uleind se retrase ușurel și numără încetișor banii, mormăind :

— Da, bani aș avea, da, aș avea... dar îmi trebuiesc pentru... alte datorii... mai urgente... mai importante...

Cu banii în mînă o privi foarte blînd. Îi surîdea chiar. Dar Luiza Schultze începu să urle :

— Ce ? Ce-ai spus ?

— Am spus că banii ăștia îmi trebuiesc pentru alte datorii mai urgente.

— Pentru alte datorii ? ! Crezi că eu... Și eu... eu... eu...

Abia mai putea respira. Era periculos de congestionată. Deodată, Uleind îi întinse încet teancul de bani.

— Uite, ține banii. Sînt ai dumitale. N-aș vrea să te am pe conștiință.

Luiza Schultze îi smulse, cu o mișcare sălbatică, obraznică și flămîndă. Bolborosi :

— Pentru ce ? Banii... mei... Ce-a fost asta ? Comedia... asta... Ești un diavol... spurcat...

— O, nimic deosebit... Voiam numai să controlez ce simte Kristian cînd nu plătește chiria. Drept să-ți spun, e de plîns, sărmanul. N-aș vrea să fiu în pielea lui. Te felicit.

— Kristian... Ce simte Kristian ? Ia să mă lași pe mine cu astfel de glume ! Asta-i treabă de om ? Las' c-ai să vezi ce simte și Kristian....

Uleind se întoarse către Grete :

— Grete, uite, asta e pentru tine. Două mărci. Ia-i !

Grete azvîrli o privire către Luiza Schultze și spuse :

— Banii mei stau la domnișoara Schultze.

— Ah, așa ! Atunci mai bine să stea la mine. E mai sigur.

Încet, Uleind vîrî banii înapoi în buzunar.

Luiza Schultze o privi pe Grete cu furie, apoi o întrebă, strigînd :

— Ce-ai în mînă ? Ce ascunzi ?

— Cartonul pentru închiriat odaia. Am auzit că vă certaţi cu domnul Uleind şi am crezut...

— Bravo, bravo ! Practică, nu glumă ! Totul merge ca pe roate !

Se ridică şi cu cartea în mînă, începu să se plimbe prin odaie, dar cînd Luiza Schultze vru să plece, el o opri bătînd-o uşurel cu cartea pe umăr :

— Încă o întrebare, scumpă domnişoară Schultze : fă-mi te rog plăcerea şi lămureşte-mă : pentru ce rabzi ca Kristian să nu plătească patru-cinci luni şi pe mine voiai să mă dai afară după o lună şi jumătate ? Ce este acest mister ?

— Ce te priveşte pe dumneata ce fac eu la mine-n casă ?

— Mă gîndeam că poate eşti şi dumneata amorezată de el.

Grete începu să rîdă ascuţit.

— Taci, idioato ! Iar dumitale atîta pot să-ţi spun : eşti smintit ! Du-te la sanatoriu...

Luiza Schultze simţea că l-ar lua la bătaie dacă nu s-ar stăpîni puţin. Omul acesta era într-adevăr primejdios. Ieşi repede din odaie. Nu mai putu suporta să-l vadă.

Imediat ce Luiza Schultze ieşi din odaie, faţa lui Uleind se schimbă. O mare apatie îi cuprinse trăsăturile. O durere, durerea omului profund neurastenic, căruia îi e frică de gîndurile lui, de fiinţa lui. Începu să se plimbe încet de colo-colo, fără s-o mai bage în seamă pe Grete, care-l privea cu interes. Din întîmplare îi căzură ochii asupra fetei care-i sta în faţă. Aproape că se împiedică de ea.

— Ce te uiţi aşa la mine ? Sînt frumos, nu ?

Grete rîse uşurel, jenată.

— Nu, frumos, nu... nu de aia... Voiam să vă întreb dacă nu ştiţi cine a fost jerftă a revoluţiei franceze, orizontal 6...

— Na banii tăi. Nu-i mai da domnişoarei Schultze. Ascunde-i. Poate ţi-o trebui cînd ai să vrei să pleci de-aici...

Grete rămase uimită, cu banii într-o mînă şi hîrtiuţa în cealaltă. Uleind începu din nou să se plimbe, cu mişcări nervoase completate de ticuri ale feţei.

— Grete, adu peria şi mă perie...

— Păi... v-am periat hainele azi dimineaţă...

— Totuşi, totuşi. Mă simt murdar... Grete... foarte murdar...

Îşi privea mîinile cu mare atenţie pe o parte şi pe cealaltă.

— Grete... îţi place viaţa ?

— Viaţa ?

Grete ar vrea să rîdă, dar un sentiment curios de teamă o opreşte. Privirea lui Uleind e atît de neliniştită...

— Mie mi-e frică de ea, Grete, mi-e frică...

— De domnişoara Schultze ?

— Nu, Grete, nu de domnişoara Schultze... în sfîrşit, o să vedem...

— Domnule Uleind, nu puteţi să-mi spuneţi cine a fost o jertfă a revoluţiei franceze, orizontal 6 ? Dumneavoastră citiţi toată ziua...

— O jertfă ?... Au fost mai multe jertfe. Una mai mult sau mai puţin n-are a face...

— Eu întreb de cea din orizontal 6.

— Nu, n-are nici o importanţă... nici o importanţă...

Uleind se mai plimbă cîteva secunde, apoi intră la el în odaie cu acelaşi pas de somnambul. Grete îl urmări cu privirea, dar, auzind prin apropiere pasul domnişoarei Schultze, pe care l-ar fi recunoscut dintr-o mie, ascunse

repede hîrtia şi banii în buzunar. Luiza Schultze reapăru în sufragerie strigînd :

— Grete, Grete !

— Poftim ? Aci sînt !

— Ce faci ?

— Păi... mă gîndeam să pun masa.

— Mi se pare că te gîndeai să-ţi trag două palme ! De ce n-ai luat banii domnului Uleind ?

— Nu l-am refuzat...

— Idioato ! De ce i-ai spus că-i ţin eu ? Ce-nţelege el din ce facem noi ?

— Am crezut...

— Ai crezut... că eşti proastă. Ai pierdut banii !

— Nu, că mi i-a dat.

— De ce nu vorbeşti deslușit ? Dă-i să-i punem bine, prostuţo !

— Poftim !

O clipă, faţa domnişoarei Schultze se îmblînzi. Încurajată, Grete o întrebă :

— Poate că dumneavoastră ştiţi cine a fost o jertfă a revoluţiei franceze, orizontal 6 ?

— O jertfă a revoluţiei franceze ? Dracu să-i ia ! Cine dracu se mai ocupă de francezi ? N-am eu destule cu ale mele, ca să mă mai ocup şi de francezi ! Eşti aici de un ceas şi n-ai terminat de pus masa !

Se apropie de masă şi începu s-o ajute pe Grete. Părea îngîndurată, perplexă. Socotea tacîmurile cu vîrful degetului.

— Ia vezi de ia tacîmul francezului ăstuia şi du-l de aici ! Am să vă arăt eu vouă la toţi !

— Păi ăsta e tacîmul domnului Kristian ! Dumnealui nu e francez.

— Asta știu și eu, fără să-mi mai spui tu ! Ce te uiți la mine așa ? Ai auzit sau nu ? Ia tacîmul de-aici și du-te !

— El nu mănîncă azi ? Și-a stricat stomacul ?

— Ia tacîmul și tacă-ți gura ! În toate te-amesteci ! Sau nu-ți place cum conduc casa ?

— Parcă dacă nu mi-ar place ați conduce-o altfel !

— Taci ! Taci ! Cum îți permiți ? Asta e adevărată anarhie !

Grete încerca să se ție să nu rîdă, dar se îneca în hohote care-i izbucneau pe nas.

— Ce nechezi așa, ca o iapă ? Dacă mai scoți o vorbă, te omor ! Asta nu mai e pensiune, e casă de nebuni !

— Așa zic și eu...

— Taci, obraznico, și ieși afară ! strigă Luiza Schultze, înroșindu-se violent.

Grete o zbughi afară cu tacîmul lui Kristian în brațe. Luiza Schultze se plimbă în jurul mesei, împingînd farfuriile și scaunele în așa fel încît să nu se vadă că lipsește un tacîm. Apoi, cu același aer de violentă hotărîre, se așază la locul ei în capul mesei.

— Grete, Grete !

— Poftim ?

— Sînt toți în viziunile lor ?

— Sînt.

— Ei, atunci sună gongul !

Grete luă gongul de pe dulap și sună de cîteva ori.

— Ajunge ! Ho ! Că n-or fi surzi !

Primul care sosi fu Mihaels, bine dispus, ca de obicei.

— Mi-e foame azi !

— Azi, azi! Cînd nu ți-e dumitale foame? La înmormîntare o să ți se cînte „mi-e foame" în loc de „veșnica pomenire".

— Gluma asta e așa de bună, scumpă domnișoară, încît te sfătuiesc s-o trimiți la o revistă umoristică. O să ți-o plătească bine...

— Aș prefera să-mi plătească chiriașii regulat.

— Farfuria pe care o aveți acum în mînă e a mea. Luați lucrul acesta în considerație și umpleți-o bine...

— După cîte știu, nici dumneata, domnule Mihaels, nu plătești nimic în plus. De cîtva timp, ați început să credeți că pe mine nu mă costă nimic... că eu capăt totul gratis de la Stat...

Pe rînd intrară în sufragerie Lemke, Pitschau, apoi Uleind și, în urmă, Lilo. Fiecare se așeză la locul lui. Erau tăcuți, iar cuvintele, rare, păreau rostite de manechine ce împlinesc un ritual, căruia nimeni nu-i mai cunoaște sensul. Singurul lucru viu era grija domnișoarei Schultze să nu fie risipă la masă. În liniștea care se făcuse, ea părea că urmărește fiecare înghițitură a fiecărui chiriaș în parte. Era dirijorul simfonici tacîmului, al ritmurilor cuțitelor și furculițelor...

— Grete, ai uitat să-mi dai sticla mea de bere, spuse Mihaels.

— Grete, du-te de adu sticla de bere, spuse Luiza Schultze.

— Profesorul nu e acasă? întrebă Lemke.

— Știți că întotdeauna întîrzie, răspunse Pitschau.

— Domnișoara Schultze, coniac ai în casă? întrebă Uleind.

— Am. De ce să n-am? Ce, nu te simți bine? Ce, nu ți-a priit?

— Aș vrea un păhărel.

— Adevărat, eşti cam palid, îi spuse Mihaels, în faţa căruia Grete aşeza berea.

— Grete, adu de la mine din odaie, din dulapul meu, sticla de coniac.

Kurt Pitschau şopti :

— Şi vezi să nu spargi nimic...

Domnişoara Schultze se întoarse către Grete, ca arsă :

— Taci din gură, obraznico !

— De ce să tac ? se miră Grete. N-am vorbit...

— Cum de ce ? Cum de ce ? Auzi, ce obraznică !

Pitschau şi Lemke rîdeau cu hohote.

— N-a vorbit Grete, o apără Lemke.

— Adu coniacul, hai, mişcă ! Toţi v-aţi obrăznicit ! O să trebuiască să vă cam pieptăn pe fiecare în parte...

— Da, că pîn-acum ai fost prea drăgălaşă, murmură Mihaels.

— Am fost prea bună !

— Minunea secolului !

— Dacă vă place, bine ! Dacă nu, mutaţi-vă !

Grete sosi cu sticla de coniac. Domnişoara Schultze luă păhărelul şi sticla, destupă sticla şi se pregăti să toarne.

— Plin sau pe jumătate ? E tare.

— Plin.

Uleind bău, strîmbîndu-se.

— Parcă ai bea ulei de ricină, îi spuse Mihaels.

Lilo privise de cîteva ori, neliniştită, către uşa odăii lui Kristian. Să nu fi auzit gongul ? Ştia, totuşi, că mătuşii ei nu-i place că întîrzie chiriaşii de la masă. Ar fi putut face măcar atîta lucru, ca să evite neplăcerile insuportabile din ultima vreme. Trecuse încă o lună de zile, grele, de cînd Lilo ştia că Kristian e fără bani şi fără lucru şi fără nici o speranţă de a găsi ceva. Trăiau într-o tensiune obositoare, dureroasă şi cu desăvîrşire fără nădejde. Cu fiecare zi înţelegea mai bine că situaţia

devine din ce în ce mai imposibilă. Erau ca niște oameni plecați de la lumină, ajunși în întuneric, neștiind unde-i duce drumul început. Zilele nu erau decît o așteptare inutilă, așteptarea unui miracol în care nici unul nu mai crede. Le era teamă de fiecare mișcare a lor, de fiecare întrebare, de fiecare frază a celor din jur. Trăiau ca hoții ascunși într-o casă plină de oameni, temîndu-se în fiecare clipă să nu fie descoperiți. Întîlnirile lor luaseră un ton de deznădejde obosită. Parcă fiecare îmbrățișare era o sfîșiere, de fiecare dată despărțirea pentru totdeauna. Nu știau niciodată dacă nu era ultima.

Kristian arăta obosit, o deprimare liniștită înlocuise revolta și vorbăria primelor timpuri. Părea absent, pe altă lume, că nu participă cu nimic la cele ce se întîmplă în jurul lui. Cu Lilo era tăcut, nerăspunzînd la întrebări decît cu ușoare mîngîieri, neatente. O întrebare trebuia repetată de cîteva ori, ca s-o înțeleagă. Toți ai pensiunii observaseră acest lucru și îl tratau de poet, inspirat, inventator, mistic, visător... Dar nici aceste lucruri nu păreau să ajungă pînă la el. Plutea într-un calm foarte ciudat și neliniștitor : părea că a găsit un echilibru tainic și că nu mai stă în casă și cu Lilo decît din apatie, din lipsă de putere de a se concentra asupra situației sale.

Luiza Schultze observase starea lui Petre Kristian și, cu toate că nu aflase nimic precis, purtarea ei față de el se schimbase repede și pronunțat. O lipsă totală de respect față de Kristian era acum precumpănitoare. O ploaie de ironii din partea ei se abătea asupra lui cu orice ocazie, ca o sfidare, cu obrăznicie, de față cu toți ceilalți.

Sub pretext că a rămas fără bani în casă și că nu-l mai poate aștepta, îi vînduse din costume fără știrea lui, spunînd numai cu un surîs acru și îngîmfat

— Cînd ai să iei banii care ţi se datorează acolo unde lucrezi, domnule profesor, îţi cumperi altele noi. Un om cochet ca dumneata trbuie să fie încîntat că i se dă ocazia să-şi facă haine noi. Pentru că, la drept vorbind, am impresia că domnii cu care lucrezi dumneata sînt cam neruşinaţi, de întîrzie atît cu plata. Poate or fi oameni care se simt bine cînd au datorii...

— Da... desigur... bîlbîise Kristian.

Luiza Schultze îl controla acum la fiecare mişcare. Cît şi ce anume vorbeşte la telefon, cît timp face baie — şi-i spunea că numai oamenii murdari se spală atît — cît de tîrziu stătea seara, de cîte ori îşi schimba rufele şi ciorapii, cît mănîncă ; controla obiectele pe care le avea Kristian, ca un cămătar care are de gînd să cumpere. Întreba cu neruşinare : „Domnule Kristian, tabacherea dumitale e de argint, nu ?“ „Domnule Kristian, serviciul de toaletă e de baga veritabilă, da ?“ Totuşi, cu toate că aceste întrebări erau spuse cu o ironie violentă şi cu priviri fixe, cînd în ochii lui, cînd în ai lui Lilo, totuşi nu îdrăznea însă să pună lucrurile la punct : desigur, îi era încă teamă. Înţelesese că nu cu Kristian s-ar certa, ci cu Lilo.

Uşa odăii lui Kristian se deschise binişor şi el apăru în sufragerie. Înaintă timid spre masă.

— Bună ziua, zise.

Toţi îi răspunseră, mormăind în cor. Kristian, ajunse în faţa mesei, îşi căută tacîmul. Ceilalţi priveau şi ei.

— Lipseşte tacîmul domnului profesor, spuse Mihaels, care se trase să-i facă loc, ca de obicei, lîngă el. Stai, stai, că-ţi fac loc imediat, dragă profesore...

Kristian îşi aruncă ochii către Luiza Schultze. Privi-

rile lor se întîlniră. Kristian simți un cuțit în inimă. Se înroși violent și-i spuse lui Mihaels care-l trăgea de haină ca să-l așeze :

— Nu, nu... azi nu mănînc... voiam numai așa... mulțumesc... mă-ntorc la mine-n odaie...

Plecă imediat, încet, cu pasul penibil. În jurul mesei se făcu o liniște mormîntală. Lilo se făcuse palidă, totuși, stăpînindu-se, spuse tare :

— Grete, de ce n-are tacîm domnul profesor ?

Grete privi cu spaimă către Luiza Schultze, care răspunsese răspicat :

— Pentru că nu i-am dat voie eu să-l pună.

Uleind șopti :

— Cine n-are bani, nu mănîncă...

— Cine nu plătește nu mănîncă ! declară domnișoara Schultze. Casa mea nu e o instituție de binefacere.

— Bine, domnișoară, dar dacă ai așteptat pînă acum n-ai mai fi putut aștepta nițel ? spuse Mihaels.

— Cînd va plăti, va mînca !

— Dacă nu va mînca, va muri și nu va mai putea plăti, adăugă Uleind.

Lilo îi aruncă o privire plină de ură, pe care Uleind o primi drept în față, ca pe o palmă.

Pitschau observă și paloarea lui Lilo și privirea ei.

— Ce vă amestecați cu toții în lucrul ăsta ? spuse, Nu e frumos, domnișoară Schultze, să pui pe toată lumea la curent cu afaceri care trebuie să se petreacă numai între dumneata și el, între patru ochi...

— Ce afaceri, domnule, ce afaceri ? Între el și mine nu poate exista decît o afacere : să-mi plătească și eu să-l țin. Dacă nu, gata și basta ! Atît mi-ar mai lipsi, să țin pe gratis pe toți străinii !

— S-ar putea crede că pe compatrioți îi ții pe gratis !

— Și de ce să-i țin pe gratis, domnule inginer ? Te întreb de ce ? Ce v-a apucat ? A fost un mijloc destul de delicat din partea mea, ca să-i arăt că nu mai are ce căuta la mine. Ce, am strigat la el ? I-am spus ceva ? L-am insultat ?

Lilo spuse deodată, răspicat, cu glasul prea violent :

— Grete, pune tacîmul domnului profesor și roagă-l să poftească la masă...

În sufragerie se făcu o liniște deplină. Toate privirile alunecară de la Lilo la domnișoara Schultze, care se sfidau.

— Ce ? strigă Luiza Schultze.

Lilo strigă și mai tare decît ea :

— Grete, ai auzit ce ți-am spus ?

— Dar, domnișoară... îngînă Grete, tremurînd.

Lilo se ridică în picioare și ordonă :

— Să pui imediat tacîmul domnului profesor ! Tanti, spune-i să puie, imediat, tacîmul domnului profesor !

— Lilo, îți dai seama cum vorbești ?

— Îmi dau seama și-ți dai și dumneata seama. Doar lucrul este limpede : te rog să pui imediat tacîmul domnului profesor !...

Luă tacîmul din fața ei și-l puse la locul obișnuit al lui Kristian :

— Acum, poftește-l imediat, și mie adu-mi alt tacîm.

Grete merse la ușa lui Kristian, bătu, și intră timidă.

După o clipă, se întoarse. Fața îi era crispată, de plîns stăpînit :

— A spus că mulțumește, dar nu mănîncă...

Luiza Schultze hotărî :

— Nu vrea ? Nu trebuie !

Pitschau bolborosi, cu o emoție vădită :

— Totuși... totuși... nu trebuia așa, domnișoară Schultze.

— Dacă dumneata îl compătimești atît de mult, n-ai decît să-i cedezi porția dumitale ! Dacă ți-e atît de milă, de ce nu-i plătești dumneata chiria ? Filantropie pe socoteala mea cred și eu că-i ușor ! Așa aș putea fi și eu filantroapă ! Nici mie nu mi se dă nimic fără plată. Asta e ipocrizie, nu milă...

— Vorbești ca și cînd l-ai fi ținut pe gratis, spuse Lilo cu ură.

— N-a plătit aproape cinci luni...

— Dar lucrurile pe care i le-ai vîndut fără știrea lui ? Cîte costume i-ai vîndut, costume aproape noi ? Unde e valiza cea mare de piele ? Cine-a văzut cîte lucruri i-ai luat ?

— Ia te uită ! Parcă aș fi făcut o crimă ! Ce, era să stau fără bani în casă, să-l țiu, și el să se lăfăiască cu zece costume care mai de care mai dungate, mai pepite, mai cadrilate...

— Atunci, de ce spui că n-a plătit ?

— Păi n-a plătit ! E încă dator !

— Și cu ce are nu crezi că vei acoperi toată datoria ?

— Depinde cît vrea să mai stea... Știu și eu ce intenții are ? Nu vezi cum țipi cînd mă ating de lucrurile lui ? Ca și cum interesele tale ar fi altele decît ale mele, ca și cum interesele tale ar fi tot una cu ale lui. Parcă n-aș fi muncit pentru tine, ca să te țin cît mai bine ! Crezi că mă poate păcăli cum te-a păcălit pe tine ? Crezi că mă poate duce cu vorba ? Nu, draga mea, cu mine nu-i merge. Ori plătește, ori se duce. El, și orișicine. Destul ne-a mințit ! Poate crezi tu ce spune, dar eu nu ! Poate ți-a spus ție adevărul și ești complice cu el ! Poate-ți convine ție să muncesc pentru el : mie, nu !

— Dacă am face socoteala de cînd este aici și tot ce a plătit — singură te lăudai că a plătit totdeauna a-

proape dublu decît trebuia — te asigur că nu dumneata ai fi în pierdere, chiar dacă n-ar mai plăti nimic. Nu degeaba te purtai cu el cu mănuşi ! Nu degeaba ai aşteptat... Ştiai că te vei despăgubi la un moment dat cu prisosinţă. Nu eşti în stare să aştepţi nici cincisprezece zile, nu cinci luni, cînd nu eşti asigurată că vei primi bani, vrei să-l înjoseşti şi pe el şi pe mine ?

— Bine că recunoşti că el cu tine sînteţi totuna !

— Nu ţi-e ruşine să te porţi aşa cu un om delicat ca el ?

— Delicat ? ! Ha, ha, ha ! Dacă n-aş fi aşa cum sînt, ar fi în stare, din delicateţe şi dragoste pentru tine, să trăiască pe spinarea mea. Ştiu eu prea bine ! Nu-l vezi ce mutră are ? Pe urmă tot eu aş fi de vină, dacă am ajunge cu toţii în mizerie !

— Aşa nu trăim decît în mizerie morală...

— În orice caz, văd că a avut o influenţă bună asupra ta... De cînd e aici îţi bate capul, dar nu degeaba. Uite rezultatele nebuniei lui, care te-a pătruns şi pe tine ! Cine este el ? Te întreb, cine e ? Cu ce drept a îndrăznit să facă pe sentimentalul cu tine, să se împrietenească la cataramă cu tine ? Cu ce drept ? La vîrsta lui, s-a jucat cu un copil. Te-a scos din minţi. Cu discursuri de scamator ! Mereu cu Dumnezeu, cu suflet, cu... mai ştiu eu ce ! I s-o fi părînd natural să-l ţin aici pentru că îţi convine ţie. Te asigur că pe mine m-ar fi putut bate mult şi bine la cap şi totuşi n-ar fi reuşit să mă prostească. Eşti o femeie slabă şi dacă n-aş fi eu să văd de interesele tale, bine ţi-ar merge ! Ţi-ai da averea oricărui derbedeu, care ţi-ar spune că are nevoie de ea. Eu la vîrsta ta nu m-aş fi uitat la el, şi nici la vîrsta mea... Poate te-a hipnotizat. Toată ziua sta de capul tău... Se pudra, se parfuma şi apoi dă-i şi dă-i cu gura nişte lucruri de nu le-ar fi înţeles nimeni, numai tu erai în sta-

re să rămîi cu gura căscată la el... De ce să-l ţin eu? Te întreb: de ce să-l ţin? E rudă cu mine? Dacă n-ar fi venit aici în pensiune de mult erai şi tu măritată cu un om ca lumea, că doar nu s-au sfîrşit bărbaţii pe pămînt!

Niciodată Lilo nu-şi dăduse seama dacă mătuşa ei Luiza a înţeles sau nu ce fusese între ea şi Kristian. Din toată această cuvîntare a mătuşii, care ar fi putut însemna cea mai mare insultă, Lilo încă nu înţelegea dacă mătuşa ei nu exagerează, şi, supărîndu-se prea tare, ea, Lilo, nu riscă să-i deschidă abia ochii... Dar nu înţelegea de ce survenise abia acum, deodată, această schimbare faţă de Kristian. Aşa cum se purtase, cu toate ironiile, cu toate mojiciile, totuşi pînă ieri nu părea hotărîtă să-l dea afară... Dar Lilo nu avu timp să întîrzie să afle adevăratul motiv.

— Dacă n-aş fi eu aici, v-aţi întrece cu toţii, v-aţi da drumul la toate instinctele rele care zac în voi, spuse Luiza Schultze tuturor celorlalţi chiriaşi care asistau la scenă cu ochii plini de revoltă, dar şi avizi de curiozitate. Nimeni nu se gîndea să plece din odaie. Adineauri am avut o scenă cu domnul Uleind. Da, dumnealui de aici din sufragerie, domnul Edmond Uleind. Degeaba te uiţi aşa la mine... adevărul e adevăr. Şi a făcut bine. O scenă discretă, aşa cum e întreaga sa fiinţă. Mi-a declarat că nu mai plăteşte nici el dacă nu plăteşte domnul Kristian. A îndrăznit chiar să-şi bată joc de mine: m-a întrebat dacă nu cumva sînt şi eu amorezată de el...

Lilo nu mai asculta ce spune mătuşa ei. Se întorsese către Uleind şi, cu ochii măriţi, îl întrebă, gîtuită de emoţie:

— Ai făcut dumneata asta?

Uleind se crispă. O privi și el și, după o pauză în care păru că ia o hotărîre, răspunse :

— Da. E adevărat. Așa am făcut.

Toți îl priveau pe Uleind cu furie și dispreț. Luiza Schultze păru că-și dă seama de ce însemnase gestul lui și-i păru rău că-l trădase. Ca să-l acopere, începu să strige cu sfidare :

— Ei și ce, mare lucru ? Parcă nu l-aș fi dat afară și așa ! Eram absolut hotărîtă să-i dau afară pe amîndoi !

Dar nimeni n-o mai asculta. Privirile îi erau ațintite asupra lui Uleind, care sta și răbda, cu o încăpățînare vădită, sfidînd ura tuturor.

— Nemernicul ! spuse Mihaels.

Lilo îi șopti :

— Mi-e scîrbă de dumneata, domnule Uleind...

— Nu e ceva nou, îngînă Uleind și surise atît de schimonosit încît păru că se strîmbă. M-am obișnuit. Pot suporta.

Lilo îl privea. În ochii ei măriți ai fi putut vedea și groază și uimire, și mai ales o mare durere. Era ca un om lovit din toate părțile, un om care nu mai știe cum să se apere. Stătea față-n față cu Uleind, împietrită. Dar după cîteva clipe nu mai putu răbda. Se întoarse brusc și fugi la ea în odaie, încercînd să-și stăpînească plînsul.

— Domnule Uleind, spuse Pitschau, de data asta ai întrecut măsura. Cred că nici unul dintre noi nu mai poate tolera purtarea dumitale, și mai cred că nu mai ai loc aici printre noi.

— Din contră ! din contră ! Foarte bine a făcut ! strigă Luiza Schultze. Devenisem prea bună. Aveam nevoie de o lecție. Eu sînt mulțumită de el...

Se auziră rîsete sarcastice, exclamații parcă de suferință.

— Prea bună... prea bună... are să te sufoce bunătatea... ai să mori asfixiată, îi spuse Mihaels.

— Vă spun pentru ultima oară : n-aveţi decît să munciţi voi pentru el, şi el să stea. Eu nu primesc acest rol de binefăcătoare, iar dacă dumneata îl compătimeşti atît de mult, n-ai decît să-i cedezi mîncarea şi locul dumitale. De ce nu-l ţineţi dumneavoastră cu toţii ? Prin cotizaţii. Muncesc toată ziua ca un hamal... respect legea...

Uleind îi şopti :

— Nu omori pe nimeni, nu furi...

— În orice caz, nu forţez pe nimeni să stea la mine în casă ! Pensiunea asta e bucăţica mea de pîine ! Ai încercat să mănînci fără bani ? Ţi-a dat voie cineva să dormi fără bani ? Nu sînt Rockefeller, sînt o biată femeie săracă... o biată femeie singură, fără părinţi... orfană..

Uleind izbucni deodată în rîs, un hohot nervos şi nestăpînit, aproape dureros. Părea că nu se mai poate opri. Mihaels îl apucă de braţ :

— Ce ai, omule ? Stăpîneşte-te ! Asta nu-i a bună ! Nu se rîde aşa !

Dar Luiza Schultze luă un ton plîngător şi decretă :

— Nu e de loc de rîs... de orfani trebuie să-ţi fie totdeauna milă. De orfani, numai Dumnezeu are milă... De aceea am crescut-o şi eu pe Lise-Lotte, că era orfană. Cine-o să aibă milă de orfani dacă nu Dumnezeu ?

Lemke, care tăcea chiar mai mult decît de obicei, se amestecă şi el :

— Lasă, domnişoară, nu te mai plînge atît ! Cîştigi destul de bine. Chiar mai mult decît trebuie. Nu ne mai cînta nouă cîntecul orbilor !

Luiza Schultze sări ca arsă :

— Dumneata nu mi-ai socotit averea ca să ştii ce trebuie să fac !

Pitschau spuse înadins și deslușit :

— Nu de socotit averea e vorba. E vorba să fii om !

Luiza Schultze izbucni iarăși :

— Eu nu vreau să fiu om ! N-ai decît să fii dumneata om ! Eu sînt stăpîna pensiunii ! Eu muncesc și cer să fiu plătită pentru munca mea !

Toți din odaie erau peste măsură de surescitați. Păreau că se urăsc de multă vreme și că acum ura ieșise la suprafață și nu mai poate fi tăinuită. Mihaels strigă destul de tare :

— Ai noroc că ești femeie, altfel ți-aș arăta eu dumitale !

Luiza Schultze îi răspunse pe același ton, fără să pregete nici o clipă :

— Ce să-mi arăți ? Poți să-i arăți nevestii dumitale : nu mie ! Mie nu mi-e frică de dumneata ! Nici nu sînt curioasă !

— Te rog să nu strigi la mine !

— Ba am să strig, și nu numai la dumneata. Am să strig la voi toți ! Auzi, binefăcători ! Vreți să-mi transformați casa într-un azil de cerșetori ? Voi ați cumpărat lucrurile astea ?

Luiza Schultze arătă în jurul ei cu un gest patetic :

— Scaunele pe care ședeți acum sînt scaunele *mele*, cumpărate de *mine*, din banii *mei*, munciți de *mine*. Farfuriile din care mîncați sînt ale *mele*, cumpărate de *mine*, din banii *mei*. Tot ce vedeți aici, în casa *mea*, este cumpărat de *mine*, din banii *mei*, agonisiți prin munca *mea*. Întîi să-mi plătiți ce este aici și apoi puteți să faceți societate de binefacere cît poftiți.

Luiza Schultze vorbea din ce în ce mai tare și părea că nu se mai poate opri.

— Să ţi se puie mîncarea *dumitale* în gît ! îi strigă Lemke.

Dar Luiza Schultze îi răspunse imediat, aşa cum trimiţi înapoi o minge de tenis, care ţi-a venit drept în rachetă.

— Ba să ţi se puie dumitale ! Filantrop pe socoteala mea ! Să ţin în casă pe toţi derbedeii... auzi, profesor !...

Mihaels, speriat, privi spre uşa odăii lui Kristian. Şopti :

— Mai încet că te-aude...

— N-are decît să mă audă ! strigă Luiza Schultze într-un paroxism de dezlănţuire a glasului. Crezi că mi-e frică de el ? Mie nu mi-e frică de nimeni ! De aceea strig, ca să audă şi să înţeleagă o dată pentru totdeauna ce are de făcut. Să plece de unde a venit ! I-am spus şi lui în faţă şi dacă nu i-am spus, îi spun acum. Numai în minciuni o duce de cîteva luni. La început l-am crezut, apoi m-am prefăcut că-l cred, ca să-i dau timp să plătească. Cu nimeni n-am fost atît de tolerantă, dar acum ajunge ! Mi-am pierdut răbdarea. E un escroc ! A avut planuri cu *noi,* are încă planuri, dar cu mine nu-i merge ! Şi pe Lise-Lotte am s-o apăr eu, dacă nu ştie să se apere singură. Poate să cînte dumnealui romanţe cui l-ascultă, dar mie nu ! Face pe interesantul, vorbeşte în bobote, ca să crezi orice despre el, poate crede că e poet — şi cînd colo, nimic, nici măcar nu-i în stare să-şi plătească chiria ! Iese toată ziua în oraş, ca să credem că are de lucru, şi cînd colo stă prin parcuri, stă pe bănci şi dă mîncare la vrăbii ! L-a văzut Braun ! Ce mai pot face pentru el ? Vrea Lise-Lotte să plece cu el ? N-are decît ! Am ţinut-o ca pe o prinţesă. Din cauza ei toate încurcăturile astea. Din cauza ei am răbdat să văd cum escrocul ăsta stă pe gratis la mine-n casă...

La ultimele cuvinte, ușa odăii lui Kristian se deschise și Kristian apăru în prag. Luiza Schultze nu-l văzu, iar cei din odaie, încremeniți, nu făcură nici o mișcare. Nu avură nici măcar timpul s-o oprească de a vorbi.

— Poate și-a închipuit că am să mă amorezez și eu de el... de acest derbedeu... venit de nu știu unde... un trîntor !

Kristian înaintă cîțiva pași. Fața lui era palidă, ca a unui mort. Cînd începu să vorbească, cuvintele îi erau strangulate, răsuflarea tăiată. Totuși rostea deslușit fiecare silabă.

— Domnișoară Schultze... ce-ai spus ?...

Luiza Schultze tresări. Se întoarse cu tot corpul, roșie de furie, către Kristian care era livid și, făcînd o sforțare, îi răspunse răspicat :

— Dacă ești surd du-te la doctor !

Totuși, Kristian păru că se reculege. Vorbi și mai rar și mai apăsat :

— Te-am întrebat ce-ai spus. Dacă-ți dai seama ce vorbești...

— Am spus să pleci din casa mea și să vedem dacă au să te hrănească alții de pomană !

— N-ai spus asta...

— Ei bine, dă-mă în judecată, dar am spus ce gîndesc. Ce, n-am dreptul să vorbesc, n-am dreptul să mă apăr ?

— Nimeni n-a înțeles mai bine ca mine drepturile dumitale, știi bine... dar asta nu înseamnă că acum ai dreptul să mă jignești. Întreci măsura, domnișoară Schultze... zise Kristian cu vocea aceea îngrozitor de albă.

În clipa aceasta, ușa odăii lui Lilo se deschise încet și liniștit. Lilo intră în sufragerie, închise ușa în urma ei, și apoi rămase așa, în picioare, acolo, foarte dreaptă. Kristian o avea în față. Îi apăruse pe fondul întunecat

al uşii, ca şi cum ar fi fost propriul ei portret. Era mai palidă ca de obicei, iar privirea îi era fixă : privirea unui copil speriat şi care se căzneşte să înţeleagă lucruri prea crude, prea aspre, prea grele, pentru sufletul lui. Kristian îşi dădea seama de toate acestea, dar atît de fugar şi de inconsistent încît în acelaşi timp îi trecu fulgerător prin minte gîndul că n-o mai iubeşte ca înainte şi că acum simte pentru ea, ca pentru o fiică a lui, mai mult milă şi duioşie. Un sentiment de eliberare, puternic, de descătuşare, de zbor, îi înălţă inima. O privi din nou pe Luiza Schultze şi-i spuse :

— Ascultă : ţi-a trecut prin minte că nu am fugit din ţara mea ca să caut aventuri, ci pentru că am fost nevoit să fug ? Nu te-ai gîndit că mi-am lăsat acolo tot ce era viaţa mea ? Te-ai gîndit oare că, dacă nu lucrez, nu e fiindcă nu vreau, ci fiindcă nu găsesc de lucru ? Dă-mi putinţa să lucrez, şi dacă voi refuza, atunci aveţi cu toţii dreptul să mă dispreţuiţi ! M-ai înjosit, m-ai prefăcut într-un animal fricos. Cîteodată stau ceasuri întregi în stradă, noaptea, şi nu îndrăznesc să intru decît cînd lumina odăii dumitale se stinge. Şi cum intru ? Cu sufletul înfricoşat, parc-aş fi comis cea mai îngrozitoare crimă — şi asta pentru ce ? Glasul lui Kristian se urcase pînă aproape de strigăt, dar aici se frînse : — Pentru că nu găsesc de lucru... În odaie la mine abia mă mişc ca nu cumva, prin zgomot, să amintesc cuiva că trăiesc. Da, îţi sînt dator bani, dar dacă m-ai crezut pe cuvînt că voi plăti, de ce acum, cînd vrei să scapi de mine, mă jigneşti atît de neomeneşte ? ştii că se poate discuta şi cu alte cuvinte. Sau nu cunoşti alte cuvinte pentru nenorociţi ? Ştii bine că acum am să plec...

Pitschau, foarte atent, observă şi tresărirea lui Lilo şi înţelegea şi sensul ultimelor cuvinte : totuşi, nici o bucurie nu i se născu în suflet. Îi era milă, şi deodată se

simți foarte matur, apăsat de o grea răspundere. Cu multă emoție în glas îi spuse lui Kristian :

— Liniștește-te, domnule profesor... Știm cu toții că dumneata ai dreptate... Uite, ți-o spun eu, aici...

Kristian îl privi, cu aceeași privire fugară ca pentru Lilo și înțelese totul, ca atunci cînd, printr-un întuneric desăvîrșit, un fulger luminează doar o clipă, dar orbitor, calea :

— Lasă, lasă... sînt liniștit... foarte liniștit... Tocmai asta voiam să vă spun.. dar trebuie să înțeleagă și ea...

O arătă pe Luiza Schultze tuturor și urmă :

— Nu este vinovată cum o credeți toți. Nu este un monstru, așa cum, fără îndoială, apare. *Nu știe*... îi este sufletul înăsprit de viață... dar nu e cum pare... cum credeți... cum *vrea* să se arate... m-a așteptat, m-a tolerat... m-a îngrijit, a crezut în mine. Nu pot uita asta. Ea are dreptate. Mi-am dat seama... acum. E păcat, trebuia să-i spun, să știe și ea...

Kristian făcu o pauză. În odaie domnea o liniște desăvîrșită. Kristian își aducea aminte deodată de lunile de fericire trăite în pensiune, de imensa, plina fericire ce-i fusese dăruită aci în casa asta. Un val de recunoștință îi umplu sufletul, dar sentimentul acesta nu era întors către Lilo și către nici o altă ființă omenească, ci exista de sine stătător, trăia izolat dar desăvîrșit în plinătatea lui. În clipa asta i se păru că totul este așa cum trebuia să fie. Ce suferise și ce va mai suferi, ce au suferit sau suferă sau vor suferi în viitor și cîndva alții, toate bucuriile și cazna, totul era acceptat. Spuse :

— Cu toate că s-ar părea că nu-mi mai rămîne decît să mă sinucid... totuși sînt liniștit. Fiecare e de vină de viața lui. Nu pot învinui pe nimeni. Nu mă poate ține aci de pomană, nu pot abuza de răbdarea ei... Trebuia să fi avut mai multă putere și să fi plecat... mai demult.

Am fost slab... atît de slab... Dar acum a venit timpul să am putere, căci am rămas absolut singur...

Uleind îl întrerupse pe neașteptate. Declară foarte uscat :

— Fiecare om este singur. Credeam că știi...

Kristian nu-l privi. Răspunse într-un tîrziu, vorbind ca pentru sine :

— Numai cine a rămas într-adevăr singur știe ce-nseamnă asta... Totuși, domnișoară Schultze, fii fără grijă : voi pleca. Voi achita tot, tot... dar nu mă răni. Strici tot ce-ai făcut pînă acum pentru mine. Nu e nevoie să te aperi împotriva mea, atît de vehement... nu e nevoie să lovești și dumneata...

Kristian tăcu brusc. Rămase pe gînduri, ca și cum ar fi fost singur în încăpere. Privirea îi era absentă, nu i se oprea asupra nimănui. Cu privirea aceasta se întoarse pe călcîie și plecă la el în odaie. După o lungă tăcere, Luiza Schultze spuse :

— Ei, ați văzut că mi-a dat dreptate ? Întotdeauna a fost mai „aparte" ca voi... și cred că o să-mi plătească. Dar povestea că ar munci orice, asta s-o creadă el ! Dacă l-aș angaja pe el în locul Gretei, ar primi ?

Lilo făcu ochii atît de mari încît Luiza Schultze începu să strige și mai tare :

— Ei, ce ? I-ar cădea mîinile ? Eu de ce să gătesc pentru el, de ce să fac pantofii chiriașilor mei, de ce să curăț cartofi, de ce să-mi curgă lacrimi cînd tai ceapă pentru voi și lui nu ? Așa, ar sta cu tine cum vrei tu, ar avea de lucru, cum vrea el, totul ar fi rezolvat !

Mihaels se apropie de Luiza Schultze și-i strigă în obraz :

— Ajunge ! Să taci din gură ! Auzi ? Să taci, că sînt în stare de orice !

Pitschau se uită, speriat, la Lilo care devenise foarte palidă şi părea că va leşina. Dar, stăpînindu-se, Lilo se întoarse şi plecă şi ea încet la ea în odaie. Kurt Pitschau o urmări cu privirea pînă ieşi, se ridică şi plecă şi el. Luiza Schultze încă striga :

— Mă ameninţaţi la mine-n casă ? Vă bateţi joc de mine şi mă ameninţaţi ! Am să vă arăt eu vouă !

— Nu va fi nevoie să ne arăţi nimic. Sper că, în curînd, nu vom mai avea de suportat...

— Ce vrei să spui, ce vrei să spui, domnule Mihaels ? !

— Nimic... omul poate să şi plece de-aici, din casă, cînd s-a săturat. Nu-i aşa ? Aşa cum am venit, putem pleca. O să găseşti alţi naivi, sînt destui pe lume ca să te suporte. În ce mă priveşte, îmi ajunge. Da, asistînd la ce se petrece la dumneata în casă, îmi pierd demnitatea de om !

— Fă ce vrei ! Nu te ţine nimeni cu sila ! Şi lasă gura ! N-am să mor fără dumneata ! Să vedem cine o să-ţi mai dea de mîncare pe săturate, ca mine... că eşti o ruină la casa omului...

Mihaels o privi furios, îi întoarse spatele şi plecă repede la el în odaie.

— A înnebunit şi ăsta. Au înnebunit toţi. Nici eu nu înţeleg ce vreţi de la mine ! Parcă eu v-aş fi făcut şi acum sînt răspunzătoare că aveţi sau nu bani, că aveţi de lucru sau şomaţi ! Eu nu sînt om ? Dacă v-aş asculta, aş munci pentru voi toţi, ca să vă ţin ! Cu ce să vă ţin dacă nu plătiţi ?

Glasul domnişoarei Schultze voia să emoţioneze şi nu ştia cum. Poate voia să plîngă, dar se opri deodată privindu-l pe Uleind, care se plimba prin sufragerie de colo pînă colo fără s-o bage-n seamă. Uleind avea o pri-

vire de maniac cuprins de o criză. Şi el părea absent. Domnişoara Schultze se opri din răcnete, gemete şi văicăreli, privindu-l cu atenţie :

— Ai putea să mai bei puţin coniac, îi spuse ea încet.

Deodată soneria de la intrare sună lung. Luiza Schultze strigă :

— Numaidecît ! dar imediat se hotărî să meargă personal să deschidă.

Rămas singur în odaie, Uleind mai făcu cîţiva paşi, se opri, făcu din nou un pas pentru ca apoi să stea atît de nemişcat, de împietrit, încît în clipa cînd auzi glasul Luizei Schultze şi al lui Braun, care se apropiau din antreu, tresări parcă ar fi fost ars cu un fier roşu. Se uită împrejur şi, cu o mişcare de neînvinsă scîrbă şi oroare, se ascunse după perdeaua grea de pluş roşu decolorat de la fereastră. Luiza şi Braun intrară în odaie.

— Vai de mine, vai de mine, spune Braun, întorcîndu-se cu faţa spre ea şi luîndu-i mîna într-a lui. Pari atît de supărată ! Ce e, draga mea prietenă ?

— Cred şi eu ! Mă lupt cu toţi derbedeii care stau la mine-n casă şi acum trebuie să lupt şi cu propria mea familie ! Lilo a trecut de partea lor ! Crezi că asta e viaţă ?

— Dar ce a mai fost ?

— Ce să fie ? Am îndrăznit să-i spun lui Kristian că trebuie să plătească ! Auzi crimă ! Ei bine, mi-au sărit în cap toţi, ca şi cum aş fi făcut contract cu el să-l ţin pe gratis !

— Dar ce, au înnebunit ? Ce vor ?

— Ştiu şi eu ? Dumnezeu să-i mai înţeleagă ! Eu le-am răbdat destul. Îl tolerez şi acum. I-am propus chiar să rămînă în locul lui Grete... Leafă, hrană, casă, spălat...

— Nu cred că ar fi fost bine...

— De mila lui și a lui Lilo. Ține la el, parcă ar fi amorezată. Striga la mine că ar trebui să fiu mai delicată, ca și cum poți da afară pe un chiriaș, care n-a plătit de cinci luni, cu delicatețe !

— Sigur că nu, sigur că nu...

— Da, înțelegi dumneata că ești bun, că ai suflet, dar ei ? Să-i fi văzut numai : ca o haită de cîini împotriva mea, o biată femeie singură pe lume...

Luiza Schultze începu să plîngă.

— Cît sînt eu aici, dragă Luiza, știi că nu ești singură pe lume... Speranța mea va fi chiar să...

— Da, da, știu, dar au profitat că nu erai aici, ca să se năpustească asupra mea. Nu m-aș fi așteptat din partea lui Lilo ! Am crescut-o, am muncit pentru ea, i-am dat o educație de prințesă, și acum... pentru un străin... un bătrîn, la care nici eu nu m-aș fi uitat... că, numai să fi vrut...

— Da, da, și eu observasem la început...

— Da, dar cu mine și-a găsit nașul ! Nu-mi pierd eu capul cu una cu două...

— Știu, știu, dragă Luiza. Nici nu m-am îndoit de dumneata, niciodată... eu de pildă...

Luiza Schultze și Braun trecură încet, ținîndu-se de mînă în camera ei. Înainte de a pleca, Luiza stinse lumina cea mare. În sufragerie era atîta liniște încît nimeni n-ar fi putut bănui că Uleind e încă ascuns după draperie. La un moment dat, acolo străluci focul unui chibrit cu care Uleind își aprindea o țigară. Apoi iarăși liniște, tăcere și nemișcare.

Totul părea adormit în pensiune. Fiecare la el în odaie, cu viața lui, în tăcere...

La un moment dat, Uleind dădu perdeaua la o parte și începu iarăși să se plimbe prin sufragerie cu pași foarte rari, ca un somnambul pe o margine primejdioasă de pră-

pastie. Fiecare pas îi era precaut, şi totuşi inconştient. Capul şi-l ţinea adînc plecat pe piept. Trupul lui slab trecea ca o umbră de colo-colo. Apoi se opri. Era în faţa uşii lui Kristian, însă n-o privea, adîncit încă în gîndurile lui. Cînd se apropie, părea că este atras fără voia lui. Bătu încet de trei ori.

Uşa se deschise. Înăuntru era lumină. Statura înaltă a lui Kristian apăru întunecată, dar înconjurată de lumină. Uleind vorbi cu glasul foarte moale :

— Domnule Kristian... trebuie să te întreb ceva...

Kristian înaintă cîţiva paşi. Avea mişcări extatice, plutind într-o pace ciudată. Uleind îl privi o clipă cu uimire apoi şopti :

— Dumneata ai să pleci... e aproape sigur că am să plec şi eu... departe... foarte departe... N-o să ne mai întîlnim niciodată.

— Niciodată.

Glasul lui Kristian repetase cuvîntul acesta atît de bine cunoscut lui, ca pe un ecou întîrziat : *niciodată*. I se părea că Uleind a venit acum în faţa lui ca să-i reamintească acest cuvînt al destinului lui : „niciodată".

— Voiam, urmă Uleind cu acelaşi glas care parcă se căuta pe sine, voiam acum la despărţirea noastră... eternă... să te-ntreb dacă ştii că eu am provocat să fii dat afară. Mi-am închipuit că vei suferi îngrozitor şi totuşi am făcut-o înadins. Da, am plănuit şi am reuşit să fii dat afară... izgonit ca un cîine. Mă exasperaseşi peste măsură... nu mai puteam să te văd îndurînd aici, în casa asta, toate înjosirile la care erai supus. Erai atît de laş încît mi se făcuse scîrbă de dumneata...

Kristian spuse într-un tîrziu :

— Înţeleg...

— Şi... ce spui ?

Kristian se gîndi o clipă şi răspunse foarte liniştit :

— Cred că ai făcut bine.

— Şi nu te-ai supărat ?

Kristian îl privi aproape zîmbind.

— Nu...

— Te rog să nu-ţi închipui că am venit acum să-ţi cer iertare, ar fi stupid. Îţi mărturisesc că am fost împins de o însetată curiozitate. Am venit să te văd, să te văd, să te văd de aproape, să mă încredinţez dacă ce ai vorbit adineauri nu este pozã... farsă... Voiam să ştiu dacă liniştea dumitale este adevărată... aproape că aş dori să te ating... ca să te cred...

Uleind făcu o pauză şi rămase tot atît de nemişcat, cu braţele atîrnate de-a lungul trupului şi cu aceeaşi privire aţintită asupra feţei lui Kristian. Nu îl vedea bine. Îl ameţea lumina orbitoare care venea din odaia lui Kristian. Apoi întrebă încet, arătînd cu o mişcare a capului, spre odaia domnişoarei Luiza Schultze.

— Nici pe ea n-o urăşti ?

— Nu... nu...

— Şi acum ce-ai să faci ? Cum ai să mai poţi îndura viaţa ? Şi, mai ales, de ce, de ce ai puterea, revoltătoarea putere să pleci, cînd pînă acum ai fost atît de slab încît îmi făcea rău să respir în preajma dumitale ?

Kristian îi răspunse cu acelaşi glas nou, care părea că pluteşte ca într-un aer rarefiat :

— Aşteptam să se împlinească... să mi se dea...

— Ce ?

— Nu pot explica... încă nu înţeleg bine nici eu ce mi se întîmplă... să spun... să presupun... Puterea să rabd — sînt liniştit.

Glasul se făcuse ca o şoaptă rostită de nimeni.

— Eşti nebun ! spuse Uleind privindu-l ascuţit printre pleoapele strînse.

— Da, poate, poate nebun. Totuşi aş zice că nu sînt.

— Vrei să spui... că... dumneata... că dumitale ?

— Da mie... dar e necesară tăcerea. Nu pot vorbi.

— Nu te-nțeleg !

Kristian simți un fior. Acum simțea abisul sufletului, aici deschis, imens și totuși nimic nu-l înspăimînta. O plutire îl ducea într-o liniște nemișcată, o liniște caldă, la țărmul unei răbdări noi. Șopti :

— Liniștea aceasta adevărată, liniștea mea, nu poate fi înțeleasă... împărtășită... decît dacă o cîștigi...

Uleind se frămîntă o clipă. I se părea că-i fuge pămîntul de sub picioare. Totuși se hotărî și vorbi din nou :

— Totuși... dacă dumneata... știi ceva... care ți-a dat liniștea.. acum... acum... pentru mine este covîrșitor de important. Trebuie să-mi spui și mie...

Pentru întîia oară de cînd vorbeau, Kristian îl privi pe Uleind. Văzu paloarea lui de neerezut, patetica lui paloare și toată urâțenia lui. O milă ascuțită îl cuprinse. O presimțire a tot ce putuse și mai putea suferi acest om puse stăpînire pe inima sa. Și, totuși, omul acesta care sta la un pas de el, era îngrozitor de departe, izolat de neputința lui de a înțelege. Liniștea din sufletul său, Kristian o simțea ca pe ceva tainic pecetluit în el, pentru el, așa cum îi era sîngele în trup. O milă dureroasă îl chinui, își dădu seama că și de acest om îi e milă. Șopti cu o disperare învăluită, cu o compasiune tainică :

— Nu pot face pentru dumneata nimic... absolut nimic... decît să-ți spun că liniștea există. Mi-e dureros de greu să vorbesc. Iartă-mă. Trebuie să plec.

— O clipă. Ți-am spus că despărțirea noastră este... eternă. Te rog să mă crezi că nu glumesc. Te-aș ruga...

Aici, Uleind făcu o pauză, ca și cum o durere fizică neașteptată l-ar fi copleșit și oprit în loc :

— ... te-aș ruga să-mi spui că m-ai iertat... pentru... toate...

Mîna lui Kristian deschisă, se întinse. Uleind își așează cu grijă, apoi cu teamă mîna lui în mîna lui Petre Kristian care aștepta.

Kristian șopti :

— Ești singurul om care totuși mi-a stat aproape și m-a ajutat. Îți mulțumesc.

Kristian se întoarse, închise ușa în urma lui și sufrageria se cufundă iarăși în întunerric, pe care Uleind îl simți căzînd rece și greu asupra lui, ca o lespede.

Nu se putea hotărî să meargă la el în odaie. Îi era frică de singurătatea acelei încăperi ; avea o spaimă de neînvins. Încet, cu pasul lui atent și inconștient totodată, se depărtă. Se ascunse iarăși după perdeaua de pluș roșu.

CAPITOLUL XVIII

La ea în odaie, Lilo fu cuprinsă de o mare violenţă. Ar fi vrut să strige, să se sfîşie, să-şi facă un rău numai şi numai să-i treacă starea de disperare în care se găsea. Nu mai putea sta în casa mătuşii ei. Trebuia să plece. Va pleca cu Kristian. Mai bine mizeria, mai bine orice decît să mai rabde să trăiască în astfel de înjosiri. Petre Kristian trebuia să înţeleagă acum şi să primească această realitate. Ea va avea de lucru. Avea cîteva lecţii şi putea să mai capete dacă dorea. Va cere şi partea ei de avere... Mai întîi va merge cîtva timp la Schwilosee, la mătuşa Clara... pînă se vor mai lămuri lucrurile, pînă mătuşa Luiza îi va da partea ei... apoi... pînă atunci poate şi Kristian va găsi de lucru...

Deodată însă o stăpîni o copleşitoare oboseală. Ştia că Kristian nu va găsi de lucru. Ştia că nu putea trăi cu ce putea ea cîştiga. Ştia că niciodată Kristian nu va primi să-l întreţină ea, din munca ei... Cu ce vor plăti chiria? Situaţia era fără soluţie. Lui Kristian nu-i mai putea cere nimic, absolut nimic. Totul era pierdut, iremediabil pierdut. Îi păru că tot ce trăise în lunile astea de fericire, de lux, fusese clădit pe nisip, că fiecare îmbrăţişare, fiecare speranţă fusese deşartă, cuvinte şi gesturi goale de

conținut, create toate pentru a o amăgi. Totul miraj, totul iluzie, iar acum visul se destrămase.

Kristian era dat afară din pensiune. Nu-i mai putea reproșa nimic. El căutase mereu să-i arate că lucrurile vor fi așa, în desfășurarea zădărniciei lor, ducînd la un țărm făcut din prăpastie și întuneric. Acum Kristian va pleca, dat afară ca un cîine. Dar mîine, poimîine va găsi de lucru și se va întoarce ? Lilo se cutremură. O stăpînea oboseala ultimelor săptămîni de vane speranțe. Oboseală de minciuni, oboseală de viața pe care o dusese pînă atunci. Îi sunau încă în minte cuvintele mătușii ei. Era intolerabil, intolerabil... Dar ce va face Kristian ? Unde se va duce ? Ce mai putea face ? Vorbea totdeauna de moarte cu atîta liniște ! Dacă se sinucisese ?

Lilo avu un fior de groază. De cînd plecase Kristian din sufragerie nu se mai auzise nici un zgomot la el în odaie. Ce putea face acolo, singur, cu greutatea vieții lui ? Știa că trebuie să plece...

Cuprinsă de spaimă, Lilo ieși de la ea din odaie, trecu prin sufragerie în goană și intră la Kristian. Îl găsi în picioare în fața cuferelor. Părea că nu le vede, ci că stă tctal adîncit în gînduri. Cînd o auzi pe Lilo, se întoarse încet spre ea. Era de o paloare stranie care îl schimba. Era ca un om care purtase o mască asemănătoare lui și pe care acum o scotea. Așa, fața îi era mult mai sensibilă, dureroasă și fără apărare.

— Petre !

Privirea pe care o așează asupra ei era atît de îndepărtată, încît Lilo crezu că nici nu o aude. Se opri locului, frîntă și cu inima bătîndu-i repede încă de spaima prin care trecuse. Kristian era viu. Kristian trăia, era încă aici.

— Petre !

— Te așteptam. Aș vrea, spuse Kristian cu un glas inconștient, care corespundea perfect privirii lui, să se

poată achita totul ce datorez aci cu lucrurile care rămîn. Socotesc...

Lilo făcu un semn că toate acestea îi sînt indiferente, că nu-i mai pasă de nimic.

— Multe lucruri mi le-a vîndut ; abia acum îmi dau seama că-mi lipsesc multe haine, ghete, rufe... Totuşi, sînt aci încă destule...

Lilo făcu din nou semn că n-are importanţă.

— Ba da, ba da, îi spuse Kristian, răspunzînd gestului ei. Are importanţă. Pentru mine are importanţă. E mai bine aşa. Las aci ceasul. Îl vinzi tu. Butonii aceştia sînt de platină. Aş vrea să-ţi rămînă ţie. Nu-i nevoie să-i vinzi, ca să achiţi tot. E de ajuns şi-aşa, te asigur. Te rog să-i păstrezi tu. Ea nu ştie de ei. I-am ţinut întotdeauna pentru tine. Îi poţi purta. Mi-ar face plăcere.

— Petre, dar tu cu ce pleci ? Cum să pleci aşa ?

Ce-l duru mai mult pe Kristian nu era că pleacă, căci ştia că trebuie să plece, dar că Lilo admisese plecarea lui şi că vorbea despre ea. E prima dată. Momentul acesta sosise şi el. Nu Luiza Schultze cu insultele ei răcnite, ci Lilo cu glasul blînd a dat verdictul. Lilo nu mai putea suporta chinul agoniei. Sînt oameni care, pînă la ultima respiraţie, la ultimul strigăt, la ultimul suspin admit orice, numai despărţirea nu. Adineauri, cînd era singur, a crezut că Lilo nu se va putea despărţi de el, adineauri, cînd a auzit cearta din sufragerie şi a auzit glasul lui Lilo, sufletul lui a cunoscut îngenuncherea în faţa dragostei ei... A crezut că şi Lilo... Dar acum totul e egal. Totul. O secundă, Petre Kristian avu deslușita impresie că a murit, şi că acum asistă la propria sa înmormîntare. Ce vorbeşte acum cu Lilo e după moartea lui. Durerea a fost prea mare... acum a trecut. Da, cel de pînă acum a murit. Pentru toţi, el e mort, şi pentru el, tot mort e. Petre Kristian. Ce nume străin lui ! E numele unui om

care a fost odată. Oare cei ce se călugăresc nu-şi schimbă şi ei numele ? Dar moartea lui e mai grozavă, mai totală decît a acelora. Petre Kristian a murit. Nimic nu i-au mai rămas decît amintiri despre omul acela. Lilo. E aci în faţa lui, uimitor de tînără. E puţin palidă, dar îi stă bine. Cît de departe e, cît de departe ! Dacă ar închide ochii, ar uita-o, ar crede că poate e de mult plecat... Ce-i aminteşte în clipa asta de Tereza ? Definitiva despărţire ? Poate.

„Să nu spui niciodată nimănui nimic."

„Niciodată."

„Jură."

„Jur."

Amintirea asta a murit şi ea. Totul a murit.

Acum, aci, Lilo, o altă amintire.

„Petre, să nu pleci niciodată."

„Niciodată."

„Jură."

„Jur."

Glasul ei îl aude parcă mai bine. Amintirea e mai aproape. Dar Lilo l-a dezlegat de jurămînt... Ea, tocmai ea, l-a dezlegat adineauri de jurămînt : poate pleca. A, de-ar fi putut măcar o dată vorbi cu Lilo desluşit !... măcar o dată ; înainte de a se despărţi. Săptămînile astea din urmă, ce chin fără asemănare ! Unui canceros nu i se dă otravă. Trebuie să rabde totul pînă la urmă. Fiecare privire a domnişoarei Schultze, fiecare privire a lui Lilo, fiecare privire a tuturor care aşteptau sfîrşitul nu-l lăsau să moară. Şi pentru ce s-a sfîrşit brusc totul ? Totul s-a petrecut simplu : nu i-a mai pus tacîmul. Atît. A înţeles că nu mai are ce căuta în pensiune. Au înţeles cu toţii. A înţeles şi Lilo. Ieri încă nu ştia că azi trebuie să plece. A auzit şi tot ce au vorbit în urma lui, dar a răbdat uşor. Nu-l mai interesa. Insultele nu-l mai atin-

geau. Numai glasul lui Lilo îl mai auzea. Numai glasul ei mai avea sens... Iar acum acest glas a dat verdictul.

Dar pentru ce deodată liniștea asta, ca într-un pustiu fără iarbă și fără apă ? Totul e mort. A durut îngrozitor și acum totul e mort.

Încet, Kristian își alese cîteva cămăși, o haină, o pereche de pantofi. Încap într-o valiză. Alături de el, Lilo plînge cu hohote înăbușitie. Niciodată nu va bănui cît a iubit-o. „O, de m-ar fi lăsat să cred că mă va aștepta, că într-o zi mă voi putea reîntoarce... Să fi putut pleca visînd asta... Aș fi știut că nu trebuie să mă întorc, dar aș fi putut visa... De-ar fi priceput și ea puterea visului ! Să mă fi trimis în lume cu visul acesta aprins în inimă, păstrat ca o comoară cu foc. Oricînd să fi putut crede că mă așteaptă ! Dar a trebuit să pierd și asta. Nici măcar un vis, o iluzie nu mi-a rămas. Va trebui să iubesc stelele, pămîntul, aerul, spațiul, eternitatea... și oamenii, oamenii toți, de pretutindeni, așa cum sînt ei... Și, totuși, ce suflet liniștit s-a așezat acum în mine. Sufletul lui Petre Kristian cel mort, sau sufletul celui ce se naște acum în locul lui ? Petre, Petre. Ce straniu ți-e numele spus de tine însuți ! De ce plînge Lilo atît de mult ? Trebuie totuși alinată durerea ei... N-o pot lăsa să plîngă atît de mult și fără rost, dacă eu m-am liniștit."

— Acum cîteva zile am primit ordinul să părăsesc Germania. Nu ți-am spus. Acum îți spun... așa că tot ar fi trebuit să plec departe.

Nu voia ca Lilo să știe că el mai rămîne în Berlin. Îi era deodată frică de ea, de insistențe, de lacrimi. El va fi acela care va cere să părăsească Germania. Va pleca oriunde... departe... oriunde. Acum, și dorul de țară i se părea inconsistent și fragil. Abia acum, plecînd de lîngă

Lilo, înțelese că nici țara nu și-o va mai revedea niciodată, și că nu mai era nevoie de nici o minciună ca să trăiască. Da, și minciunile erau moarte. Deveniseră inutile. Nu mai era nevoie de nici o minciună. Și se simți ușurat ca după spovedanie.

Lilo ridică privirea. Poate că ce a auzit de la Kristian e adevărat, sau poate că minte, ca să ușureze plecarea. E prea obosită ca să mai lupte. Într-o zi, Kristian se va reîntoarce... Va fi bătrîn...Îl va vedea în stradă pe trotuarul celălalt privind la casa ei...

Lilo plînse mai tare.

— Petre...

Numele lui spus de ea. Kristian îl aude, dar acum Lilo nu mai are puterea să-l cheme înapoi. Nici glasul lui Lilo nu-l mai poate chema înapoi.

— Petre...

Astfel îl va striga Lilo și pe acel bătrîn și nu va fi sigură că este el decît după tresărirea lui. Dar el nu va răspunde, nu va intra în casă. La un moment dat va întoarce spatele și va pleca încet, pierzîndu-se în întuneric... Îl iubise. Îl iubea și totuși totul era sfîrșit. Acu va începe viața de dimineață. Cu strigătele mătușii ei, cu chiriași care vin și pleacă și, îndepărtată, ca amintirea oamenilor morți, amintirea lui Kristian cu dragostea lui și cuvintele lui și toată mîngîierea lui...

— Lilo, trebuie să plec. N-aș vrea să mă mai întîlnesc cu ea. N-a fost rea. *Ea* avea dreptate, nu noi. Să nu fii supărată pe ea... pe nimeni...

Ce-i spunea lui Lilo era numai ceva la suprafață, dar nu putea spune mai mult, căci Lilo n-ar fi înțeles. Sila lui pentru Luiza Schultze s-a transformat în milă. E anihilat în el orice alt sentiment în afara milei. Și pentru Lilo și pentru toți, milă. O milă liniștită care se apropie mult de duioșie. Și lucrul acesta e atît de neașteptat,

încît Kristian n-are timpul să-l prețuiască. E mulțumit numai că totul s-a potolit, s-a liniștit. Nimic nu mai e violent, nimic acut, nimic dramatic. Totul s-a topit în liniștea care l-a cuprins.

Kristian se aplecă și-și luă cuțărul. Se apropie de Lilo, dar nu putu vorbi.

— Petre...

Kristian rămase nemișcat în fața ei. E atît de palid încît Lilo abia îl recunoaște.

— Petre, te iubesc, te iubesc !

— Știu. Și eu...

O mîngîie ușor pe obraz, bolborosind cuvinte neînțelese.

Se simțea atît de liniștit, o liniște definitivă, neîndurătoare, încît nu-și dă seama dacă lacrimile lui Lilo sînt ale unei mari dureri, sau lacrimi banale care se vor uita ușor... Se simte atît de străin, și de cel de pînă acum, încît nu mai cunoaște valoarea întîmplărilor. I se păru că e într-o lume de umbre pe care o trăiește fără s-o poată desluși. Își simți inima bătînd rar dar tare, periculos de tare, ca o încercare a inimii de a sparge locul ei și a se revărsa apoi în moarte, în uitare...

— Nu-i nimic... nu-i nimic... O să fie bine... Îți mulțumesc... Nu trebuie să plîngi. Să mă ierți...

Lilo plînse mai tare. Cu hohote.

— Ce să facem ? Ce mai putem face ?

— Da, da... o să fie bine...

În clipa asta, în inima lui Kristian liniștea se revărsă ca o apă grea, catifelată, și acoperi totul. Ce putere ciudată, ce suflu divin potolește astfel arsura sufletului ? E o mîngîiere în inimă, e un ajutor tăcut. O blîndețe de vis, de vis conștient din care nu se va mai deștepta. Nu mai e singur. Cineva stă alături de el, ca o umbră. Îl cheamă.

„Vin, vin", ar vrea să șoptească înfiorat Kristian și bucuria crește la gîndul că peste cîteva clipe va fi singur și se va putea regăsi în toate clipele, în toate făpturile, în toate locurile. „Vin, vin."

Îi pare că, orice-ar cere s-ar împlini pe loc, că e liber să aleagă ce viață ar vrea, dar nici un fel de dorință nu se mai înalță, nici una decît aceea de a fi singur pentru a simți gustul de liniștită lumină și de acceptare a vieții în eternitatea ei sacră, care l-a cuprins. Ar vrea să închidă ochii pentru a se topi în lumina asta atotputernică și peste măsură de blîndă.

„Dar cum s-o las plîngînd cînd eu plec fericit ? Cum să-i explic ce simt ? Cum să-i spun că în clipa asta liniștea mi-a coborît în suflet și că nu mai e loc pentru nici un fel de gînd sau simțire străină ? Orice gest aș face, aș părea nebun. Și poate că realmente sînt nebun. Dar cîtă bucurie în nebunia asta necomunicabilă. Nu mai am nici o dorință și nici putere decît să plec și să fiu singur cu fericirea asta nouă, nebănuită.

Și lumina crește ametitoare, vastă ca cerul, ca eternitatea... „I s-a dat cheia Fîntînii Adîncului", șoptește gîndul ca un fior din altă lume.

Lilo nu-i recunoaște privirea. Un străin. Îl vede plecînd încet ca o umbră. Încă Lilo șoptește : „Te iubesc, Petre, te iubesc !"

Ușa s-a închis. O sfîșiere în inimă, o pierdere de conștiință... Deodată Lilo aude radioul cîntînd. O *Fugă* de Bach. Ascultă întîi speriată, apoi iese repede. Cînd ajunse în sufragerie, ușa care da spre ieșire se închidea încet în urma lui Kristian. Lilo mai văzu un pantof cu călcîiul ușor scîlciat. Înfricoșată, nu îndrăzni să-l mai cheme. Șoptește doar numele lui : „Petre, Petre". El să fi pornit radioul ? Bach, tocmai Bach ! Într-adevăr, melodia divină continuă să-și spună perfecțiunea. Ritmul muzicii pune

între ea și Kristian un spațiu imens. Totul s-a petrecut de mult, totul a fost așa cum trebuia să fie. Lilo stă lîngă radio și plînge încet. Simte că nu l-a iubit destul, că nu l-a înțeles pe Kristian și că, poate, acum abia ar putea iubi. O mare sfîșiere și îndoială, întîia oară simțită, îi cuprinde inima.

„Petre, Petre!"

Kristian e pentru totdeauna plecat.

Placa s-a terminat. Acum se învîrtește pe loc fără melodie, vîjîind. Lilo oprește mișcarea inutilă. E în picioare lîngă radio și plînge. Deodată simte că nu e singură în odaie. Are o tresărire de spaimă. De după perdea apare, ca o arătare, Uleind.

„De ce e și el atît de palid?" se gîndește Lilo cu groază. O clipă își închipuie că Uleind o va omorî. Ce-o face să se gîndească la crimă? Privirea lui? Mîinile lui? Într-adevăr, Uleind își privește mîinile cu ochi de dement, înfricoșători.

— Iartă-mă, șoptește. Din întîmplare eram aici. Am preferat să știi că... de data asta... am fost indiscret... fără voia mea...

Un val de ură umplu sufletul lui Lilo. Lacrimile i se opriră. El l-a dat afară pe Kristian! Fără el, poate că totul mai întîrzia. El este acela care, cu cinism, a pregătit și a plănuit izgonirea lui Kristian. Cum mai îndrăznește să vorbească cu ea? Lilo nu-i răspunse nimic. Așteptă să-l vadă plecat, dar Uleind, cu un gest de mare oboseală, se așează pe un scaun. Era într-adevăr extraordinar de palid.

— Te așteptam, șoptește.

— Pe mine?

— Pe dumneata, domnișoară Schultze.

— Pe mine?

— Da. Voiam să-ți spun ceva...

— Nu-i nevoie !

— Ba da.

— Mai tîrziu !

— Nu, nu, acum. Mai tîrziu am să plec. Înainte de asta... trebuie să-ţi spun.

— Nu e momentul, bolborosi Lilo, dîndu-şi seama că vorbeşte din teamă. Tendinţa ei era să fugă, să se încuie la ea în odaie. Omul pare nebun, periculos, ochii îi luceau urît, întunecat, concentrat.

— E tocmai momentul. Ştii că... dacă nu eram eu, Kristian nu era azi dat afară.

— Ştiu. Şi acum ajunge !

— Nu. Nu ajunge. Nu încerca să pleci. Trebuie să vorbim.

Uleind făcu o pauză. Păru că a uitat unde se află şi ce vrea. Apoi ridică privirea şi spuse :

— L-am văzut întîmplător adineauri plecînd... Eram aici... Poate chiar mi-a părut rău...

— Nu-i nevoie...

— Dar asta n-are importanţă. Tot ar fi plecat... mîine, poimîine... Nu sînt eu de vină de soarta lui...

Uleind tăcu din nou. Lilo se gîndi să profite de neatenţia lui şi să fugă. Totuşi, ceva neînţeles o reţinu.

— Te-am văzut plîngînd apoi, acum... Nu este necesar. E inutil. Puteai să faci mai mult decît să plîngi...

Lilo era atît de mirată de felul acesta nou de a fi al lui Uleind, încît nu ştiu ce să răspundă. Se simţea obosită, sfîrşită, peste măsură de deprimată, buimăcită. În faţă îi plutea încă privirea lui Kristian, atît de pierdută, atît de străină. Părea că, dacă cineva i-ar fi spus că poate rămîne, el tot ar fi plecat ca un somnambul, neputînd înţelege nimic altceva decît hotărîrea de a pleca.

— Ai putea să-mi spui de cîtă vreme locuiesc la voi ? o întrebă Uleind cu glas blînd.

Mașinal, Lilo răspunde :

— Aproape doi ani.

— Aproape doi ani... doi ani...

Uleind din nou căzu pe gînduri. Părea că prețuiește acești doi ani zi cu zi. Murmură încet :

— Doi ani, da, doi ani. El a stat numai șapte luni. Ajunge și atît. De ce nu v-ați omorît împreună ? Poate ar fi fost mai frumos...

Lilo îl privi cu o uimire plină de groază. De ce se amestecă omul acesta și pentru ce ascultă ea vorbele lui ?

— A plecat liniștit. Da, era liniștit. A potrivit radioul, a ascultat cîteva clipe și a plecat. Poate că e nebun. În orice caz părea ciudat de liniștit. Avea pe față ceva de nedescris. Un surîs pe buze. Ai observat că unii morți au un surîs misterios pe buze ? Da, da, așa surîdea. Poți să-mi spui dacă toți morții sînt liniștiți ? Aș vrea să știu... O clipă am dorit să fiu în locul lui. El... a plecat liniștit... Dumneata ești aici și ți se pare natural să continui să trăiești ca mai înainte. Pitschau a cîștigat partida. Fii fără teamă, te va primi oricum, chiar știind că-l iubești, în felul dumitale, încă pe Kristian. Lui nu-i pasă. Te vrea. Te poate avea...

Uleind o privi în față cu uimire și cu o mare atenție.

— A ! frumos știți iubi ! Dacă Pitschau te iubește, dacă te-ar iubi cu adevărat, pentru ce nu ți-a ajutat să fii fericită cu Kristian ? Să fi muncit pentru voi ca să te vadă fericită. Dacă Kristian te iubea, de ce nu s-a omorît ? De ce a putut pleca liniștit ? Pentru ce ? Cum l-ai putut mîngîia la despărțire ? Ah, dragostea voastră, ce lucru sărac, ce strîmt, ce subțire, ce puțin consistent, ce ușor, ce scîrbă ! Îmi este atît de scîrbă încît...

Uleind se opri. Într-adevăr, o furie stăpînită, o violență îi înroși ușor obrajii. Se opri brusc, ca sufocat.

— L-ai iubit ?! Care iubire ? Nici măcar nu l-ai înțeles. Nici nu te-ai căznit să-l înțelegi ! Voiai să fii fericită. L-ai obligat să fie fericit, să uite tot ce-l preocupa, pentru a-ți crea ore de iluzie, iluzia fericirii ! Minciuna fericirii ! Ai vorbit vreodată cu el de la om la om ? Știi ce a simțit cînd a plecat ? Ce simte acum că a plecat ? Unde e, ce va face ?

Lilo se împotrivi cu revoltă :

— Profiți de clipa mea de durere ca să te amesteci, ca de obicei, în ceea ce nu te privește, ca să adaugi amărăciune peste amărăciune. Asta e bucuria dumitale : durerea altora, defectele altora, ca și cînd dumneata ai fi perfect. De ce te-ai făcut judecătorul tuturor ? Niciodată n-ai trăit altceva decît intrigă, ironie, batjocură, și acum te-ai făcut judecătorul tuturor... Dumneata... Omul cel mai sterp, cel mai laș din cîți am văzut ! Acum, cu ce drept, cu ce drept îmi vorbești și mă obligi să te ascult, făcînd aici o comedie ca să mă sperii, cu ochii holbați, cu surîsuri misterioase, cuvinte obraznice ?

Vorbind, Lilo își simți ura crescîndu-i pînă la maximum. Uleind o privi. Lui Lilo i se păru că devine mai palid. Un surîs îi strîmbă gura. Uleind șopti :

— Cu ce drept ? Într-adevăr, cu ce drept ?

Lui Lilo îi e silă de omul acesta pînă la cea mai exagerată limită. Dar ce vrea ? Pentru ce a stat ascuns în pensiune și a pîndit ? Pentru ce a ajuns chiar să se ascundă pe după perdele ca să afle ?

Uleind e străveziu. Cîteva fire din părul lui sărac s-au desprins din așezarea întotdeauna atît de impecabilă și-i dau ceva de paiață tristă. Are în glas o tremurare, o disperare lăuntrică care îl fac să pară tragic. Cuvintele lui au o ascuțime uscată și stearpă.

Lilo se hotărî să se desprindă. Scena n-avea sens. Nu avea sens să-şi exaspereze durerea. Cu mătuşa ei s-a certat, Kristian a plecat... totul s-a sfîrşit. Nu mai e nevoie ca omul acesta să vie şi să strige ceea ce ştie prea bine : că viaţa pentru ea nu mai are nici un înţeles.

— Dar nu asta voiam să spun. Te-am făcut să-ţi pierzi din timp. Te rog să mă ierţi. Cu totul altceva... voiam să-ţi spun, şopteşte Uleind. Te rog să mai ai cîteva clipe de răbdare. Să mai stai cîteva clipe... E absolut necesar.

Uleind tăcu din nou. Aşezat pe scaun, cu capul aplecat, privea în pămînt cu insistenţă. Apoi, fără să se mişte, cu un glas ireal, şopti :

— Lilo !

Lilo tresări. Niciodată nu-l spusese pe nume.

— Lilo, vino, te rog, mai aproape. Vino pînă aici, te rog...

Dar Lilo, înspăimîntată, nu se putu mişca. Atunci Uleind întinse mîna fără s-o privească, cu un gest de orb care-şi caută drumul, o apucă de mînă şi o trase spre el.

— Vino. Stai puţin aşa.

Lilo căută să-şi desfacă mîna. Uleind o strînse şi-i şopti foarte încet dar cu violenţă :

— Nu trage mîna ! E inutil ! Nu-ţi dau drumul ! Ai puţină răbdare ! Mi-e foarte rău...

Era atît de palid încît Lilo, speriată că-l va vedea leşinînd, îl întrebă :

— Vrei poate un pahar cu apă ?

Credea că poate astfel va scăpa de strînsoarea mîinii lui.

— Nu, nu. E altceva. Nu-mi trebuie nimic. Voiam numai să-ţi spun... ceva care poate are să te mire... voiam să-ţi spun că te iubesc.

— Ce ?...

— Nu striga. Nu așa tare că nu-ți fac nici un rău. Nu trage mîna ! Nu-ți dau drumul pînă nu termin. Am răbdat prea mult. Doi ani. Și nu voiam... nu voiam... am luptat... Stai, nu-ți trage mîna ! Ți-am spus că nu-ți dau drumul pînă ce nu-ți spun tot...

Cuvintele lui erau geamăt strivit în gît.

— Te iubesc. Îți dai seama ce îngrozitor lucru ? Ce monstruos ? Ce ridicol ? Nici o clipă de liniște în acești doi ani. N-am spus niciodată nimic... Ar fi fost prea ridicol... Mă simt înnebunit numai la gîndul că acum întrebuințez și eu aceleași cuvinte ca să-ți spun că te iubesc ca și Pitschau, ca și acel muribund de Kristian.

Lilo se smuci neașteptat de violent și se desprinse din mîna lui.

— Lasă-mă ! Ești nebun ! Cum îndrăznești ?... tocmai dumneata... tocmai acum ?

Uleind îi șopti, chinuit :

— Te iubesc...

— Ce mă privește ? Crezi că aceasta scuză orice ? Cine ți-a permis ? Ce-mi pasă ?

— Te iubesc...

Lilo se întoarse să plece. Uleind, cu un strigăt de durere în glas, o chemă :

— Lilo !

Fără vrere, Lilo se opri din nou, ametită.

— Nu striga ! Nu striga așa ! Nu ești singur în casă !

— Lilo, credeam că măcar știi ce este mila... Credeam că ai să înțelegi ce sufăr și are să-ți fie milă de mine... Credeam că ai să mă înțelegi în clipa asta, că n-ai să-ți bați joc de mine... Poți înțelege ceea ce este în mine acum ? Ce sufăr ? Nu te-ai întrebat niciodată pentru ce m-am încăpățînat să stau aici, în casa asta ? Ca să discut cu Pitschau, cu Braun sau ca mătușa dumitale să controleze cît de tîrziu citesc și de cîte ori mă spăl pe zi ?

N-ai înțeles că, dacă nu erai aici, n-aș fi stat nici o lună ? Doi ani de chin, de visuri dureroase, nopți de insomnie, de rușine, de revoltă, de așteptări inutile, sfîșietoare.. Totuși, am gîndit mai frumos despre dumneata decît te arăți acum... Credeam că acum știi ce este suferința... că vei înțelege că nu cer dragoste... nu e pentru mine, știu... Nu pot fi iubit... nu mă poți iubi, știu...

Fața lui Uleind avu un surîs crispat, dezarmat și trist, o strîmbătură inutilă.

— Nu cer dragoste... n-o caut, nu e pentru mine... totuși credeam că, în fundul sufletului, ai să găsești și pentru mine o fărîmă de milă... de înțelegere...

Uleind avu în glas o tremurare, o durere atît de neașteptată, de om care și-a făcut toate socotelile, și vede că nu mai are absolut nimic de primit de la viață, încît Lilo se aplecă asupra lui, cum te apleci asupra unui dușman rănit și-l întrebă încet :

— Dar ce vrei ? Ce pot face ?

Și se simți îngrozitor de nenorocită. Abia în clipa asta își dădu seama de drama pe care o trăise lîngă Kristian.

Uleind ridică fața către ea, o privi în ochi :

— Atît voiam, Lilo. Atît. Să-ți aud glasul, o dată măcar, vorbindu-mi fără ură, fără scîrbă, fără enervare. Știi că lucrul acesta nu s-a întîmplat niciodată pînă acum ? Atît voiam. Aș fi plecat fără să-ți spun nimic. La un moment dat eram chiar hotărît să... plec așa... dar n-am putut. Îți mulțumesc, Lilo. Îți mulțumesc...

Se opri o clipă să răsufle.

— Știu. Nu are importanță. Zi și noapte așteptam să aud glasul acesta pentru mine. O clipă să stai și cu mine. Atît doream... Aș vrea să te binecuvîntez pentru clipa asta, Lilo. A, ce fericit aș fi fost dacă erai așa cum te-am visat... dacă nu cu mine, măcar cu Kristian...

Lilo văzu lacrimi pe obrazul lui.

— Da, poți privi. Eu sînt. N-am plîns niciodată. E întîia oară. Nu cunoșteam gustul acesta amar care ușurează atît... pînă la epuizare. Îți mulțumesc și pentru aceasta. Nu știam că pot plînge. Te iubesc, Lilo. Nici cuvintele acestea care, probabil, pot fi sfinte, nu le-am spus niciodată. Ce fericit aș fi fost dacă, nu pe mine, nu pentru mine, aș fi văzut că ai suflet, că poți și dumneata iubi... așa cum te-am iubit eu. Aș fi sărutat urma pașilor dumitale... Într-adevăr, aș fi fost capabil de orice, aș fi muncit pentru voi, să te văd fericită. Am pîndit ca să văd dacă știi să iubești. Știu, crezi că-l iubești pe Kristian, că din pricina lui suferi, dar ce puțin l-ai iubit! Cum l-ai lăsat să se-njosească, înjosindu-te astfel și pe dumneata și dragostea dumitale! De ce n-ați găsit puterea să muriți dacă n-ați putut trăi? De ce vorbești cuvinte goale, cînd cuvintele ar putea avea un sens real? Eu nu-ți cer nimic pentru că pe mine nu mă iubești, dar pentru Kristian ce-ai făcut? Pentru mine, ca să fiu salvat, ar fi fost suficient să văd că ai curajul să pleci cu el. Dar l-ai lăsat să plece fără măcar să știi unde se duce... Tocmai dumneata! M-ai fi putut salva iubindu-l măcar pe el. Îmi era necesar să cred că iubirea există... L-ai ținut lîngă dumneata ca pe un bufon. Bufonul fericirii. L-ai văzut zi de zi, clipă de clipă, înjosindu-se pînă n-a mai fost om, chinuindu-se în lașitate, ca un vierme, pînă n-a mai respirat, pînă a atins hotarul nebuniei, sub înverșunarea privirilor mătușii dumitale. L-ai lăsat să guste pînă la cea din urmă picătură din otrava îndoielii. Ce somn, ce masă, ce odihnă, ce gînduri, ce căderi a cunoscut acest om în ultimele săptămîni petrecute lîngă dumneata... Și tousi credeai că-l iubești... Fiecare clipă în care îndura înjosirea, lîngă dumneata, era o probă pentru dumneata, o probă a dragostei lui, o victorie, nu? Da, v-am redat vieții care vi se potri-

veşte. Dumneata aici, cu mătuşa dumitale, el... departe, singur. N-am mai putut răbda : l-am gonit eu ca să-l salvez, să fac ce n-ai putut face dumneata. Şi cred că i-am făcut un bine. Da. Cred că i-am făcut un bine. Îţi închipui poate că din gelozie l-am dat afară. Ei bine nu : din scîrbă, auzi, din scîrbă ! Să nu-ţi închipui că pentru asta am spus că te iubesc, pentru că m-am obinuit ca un cîine, pentru că am căzut în această abjecţiune a fiinţei mele, absolut de neînţeles şi neîngăduită, nu te judec. Pe mine nu m-ai ameţit cu mîngîieri, şoapte şi priviri candide... Numai imbecilul de Kristian era în stare să se legene şi să adoarmă în minciuni... ce scîrbă !... ce scîrbă !... Da, asta voiam să-ţi spun... ştiu că e inutil, dar nu puteam altfel. Voiam să cunoşti aceste lucruri...

Uimirea lui Lilo era atît de mare încît înregistra totul fără să poată urmări sensul, sau răspunde. I se părea că Uleind e nebun. I se părea că ea însăşi e nebună dacă ascultă nemişcată. I se părea că Uleind are dreptate, glasul lui răscolise întunecări periculoase în sufletul ei. Da, unde e Kristian ? Acum, chiar de-ar muri de dorul lui, nu-l mai poate găsi. E plecat, pentru totdeauna plecat în lumea largă.

Gîtul lui Lilo se strînse sub emoţie, ca sub o mînă ucigaşă. Plînsul, reţinut acolo prin voinţă, o durea ca o rană.

Dar Lilo simţi că nu mai poate suporta demenţa lui Uleind. Măsura fusese întrecută. Putea înnebuni şi ea. O clipă de slăbiciune, de milă, şi omul şi-a dat drumul obrăzniciei, ironiilor lui obişnuite. A început să insulte. Adineauri plîngea şi binecuvînta : acum strigă şi insultă.

— Aude mătuşa mea. Cred că ai terminat ce-ai avut de spus şi că pot pleca.

Uleind o privi lung, fix, cu o privire rece, schimbată, așa cum a avut-o timp de doi ani.

— Voiam să te rog, uite, aici sînt niște bani... Să-i dai mătușii dumitale. Îi datorez pentru coniacul băut azi. Plec și eu chiar acum și nu vreau să rămîn dator cu nimic...

— Poți să-i dai și singur.

— Nu, nu. Ai să-i dai dumneata. Nu vreau s-o deranjez. Se odihnește, mititica... A muncit și ea... a luptat și ea....

Uleind rîse batjocoritor, apoi scoase niște bani din portmoneu și, cu un gest neglijent, îi zvîrli pe masă. Șopti, ca pentru el :

— Grete să pregătească de data asta două pancarte : una pentru odaia lui Kristian și alta pentru mine. Nu, nu, nu te deranja. Am spus că plec. Am terminat, fii fără teamă. Am terminat...

Uleind plecă. Neverosimil de palid. Cu un pas de somnambul trist. În pragul odăii, se întoarse și spuse :

— Lilo... nu mă uita ! Nu uita nici numele meu : Edmond Uleind...

Apoi dispăru la el în odaie. Ușa se închise extraordinar de încet.

„Unde poate pleca acum ?" se gîndi Lilo cu un fior de scîrbă și teamă. „N-a spus nimănui nimic..."

În minte îi vuiau tot felul de cuvinte. „Ai observat că unii morți au un surîs misterios pe buze ?" „Pentru ce nu te-ai omorît cu el ?" „Ai vorbit vreodată cu el de la om la om ?"... „Aș fi muncit pentru voi, aș fi fost sluga dumitale..." „Te iubesc..." „Îți închipui ce lucru îngrozitor ?"... „Așteaptă, așteaptă, o să fie bine..." „Să pleci din casa mea, să te duci cu derbedeii tăi"... „Te poate înșela pe tine, dar nu pe mine..."

Lilo plîngea încet. Nici un gînd nu-i mai era limpede. „Nu mai am pe nimeni pe lume, Uleind a împlinit amărăciunea", se gîndi, ameţită. Căută să-şi repete că Uleind e nebun, dar gîndul acesta n-o linişti. Chiar de e nebun, cuvintele lui au pătruns în sufletul ei adînc, dureros. Nici un fel de lumină nu vine de nicăieri... „Are dreptate Uleind, mai bine muream amîndoi..."

Iar acum, Kristian a plecat lăsînd-o fără apărare în această viaţă. Abia acum mătuşa ei îşi luase dreptul de a o înjosi, de a o certa toată ziua, de a o controla în ceea ce face. Abia acum va începe o viaţă intolerabilă, strivită în gînduri de deznădejde şi amintiri moarte. Lilo plîngea în hohote neputincioase. Îi era silă să se mişte din loc, îi e silă şi de odaia ei. Îi e chiar frică. Ce va face ?

De fapt, îi era îngrozitor de milă de ea însăşi. Plînse cu disperare. Deodată se auzi chemată. O şoaptă. Întoarse capul. Era Pitschau. Sosise în sufragerie, se oprise în prag.

— Lilo, eu sînt. Te căutam. Iartă-mă că te tulbur, dar eram atît de îngrijorat încît n-am putut să mai stau la mine şi am venit să văd ce faci. A plecat ?

— Da.

Şi Lilo hohoti deodată, nestăpînit, ca o descătuşare.

— Sărmanul, spuse Pitschau şi Lilo simţi că într-adevăr lui Pitschau îi este milă de Kristian, că-i este milă mai ales de ea, că el înţelege cît suferă şi de ce suferă.

— Am bănuit. De aceea am venit. Nu voiam să te las singură. E prea greu singură. Nu meritai să suferi atît...

Lilo ar vrea să plîngă atît de tare încît să moară. E prea grea durerea asta de dus, prea mult amar... În orice caz, el care tot timpul se plîngea cel mai mult, a putut

pleca liniştit, ca un străin... Probabil era obişnuit cu astfel de plecări. Desigur nu e cea dintîi... Niciodată nu vorbea de Tereza, nevasta lui...

Lui Lilo îi păru că nu mai are nici un rost în lume şi plînse mai tare. Pitschau se apropie de ea şi-i luă mîna. I-o mîngîie.

— Lilo, Lilo, îmi pare foarte rău... dar nu era nimic de făcut. Crede-mă... Nu se mai putea face nimic... era... prea chinuitor. Gîndeşte-te, chiar de ar fi stat aici, ce viaţă ai fi avut peste cîţiva ani lîngă el ? E cu treizeci de ani mai în vîrstă ca tine...

— Nu chiar atît... şopti Lilo printre lacrimi.

Pitschau continuă :

— Era frumos, elegant... Acum mergea... dar mai tîrziu ?

— Îl iubesc...

— Ştiu, dar o să-ţi treacă. Dacă ar fi fost posibil, m-aş fi gîndit să-i spunem să vină la noi în casă, dar el n-ar fi primit, şi nici tu, Lilo, chiar în cazul că ai fi avut pentru el numai un sentiment de prietenie.

— Nu mai pot, nu mai pot să trăiesc în casa asta. Mă simt epuizată... înnebunesc ! Parcă am înnebunit cu toţii...

După scena cu Uleind, doborîtoare, glasul lui Pitschau e atît de alintător ! O călăuzeşte într-o lume mai bună, mai accesibilă. Şi, cu toate că acum plînge atît de tare, se simte mult mai uşurată. Da, nu mai era nimic de făcut. Totul era prea chinuitor. Totul s-a sfîrşit. Kristian a plecat liniştit...

— Lilo, întotdeauna am ştiut că se va sfîrşi aşa. Tu nu puteai judeca, dar... era imposibil altfel...

Cum a găsit Pitschau mijlocul să vorbească fără să lovească, să aline chiar, atingînd lucruri atît de dureroase, atît de recente ? Da, Kristian avea dreptate, Pitschau e bun şi cîtuşi de puţin prost. A înţeles probabil multe lu-

cruri... e alt om decît acel Pitschau de anul trecut, care glumea mereu, părea ridicol şi puţin nesimţitor. Acum e matur. Ce glas bun are ! Lilo îşi aminteşte de balul mascat. De atunci n-a mai vorbit cu el... aproape ar putea spune că nici nu l-a mai văzut. N-o fi fost pe-acasă sau ea a fost atît de preocupată de chinul ultimelor săptămîni petrecute lîngă Kristian încît nici nu l-a mai văzut ? Atunci a fost cochetă. Nu trebuia. Nu trebuia, nici pentru Pitschau, nici pentru Kristian. Da, Uleind avea dreptate adineauri cînd spunea că nu merită să fie iubită... Îşi aminteşte cu uimire sărutarea, îmbrăţişarea din seara balului. Da, nu trebuia să-l lase. Acum, Kristian a plecat... Pentru totdeauna e plecat. Îl plînge ca pe un mort.

— Dacă ai şti, Lilo, ce bine-mi face că acum mă laşi să stau cu tine, să vorbesc cu tine, să fim prieteni. Niciodată nu mi-am închipuit că ai putea fi multă vreme supărată pe mine. Nu ţi-am făcut niciodată nici un rău... Am suferit, revoltat, numai la început... Pe urmă am înţeles că aveai dreptate, şi că aveai dreptul să-l iubeşti. Am înţeles asta destul de repede. Ştii cînd, Lilo ? La reprezentaţia aceea la care am fost cu toţii, *Furtuna*, piesa lui Ostrovski. Am venit numai din necaz ca să sufăr şi să văd cu ochii mei că-l iubeşti pe Kristian şi ca să-mi treacă dragostea... Eram tot timpul furios ca un taur... avea ochii atît de strălucitori ! Erai atît de avidă de fericire... încît mi-a fost deodată milă de tine. Am înţeles că era dreptul tău să vrei să fii fericită. Erai ca un om închis pînă atunci în cuşcă şi deodată liberat. Păreai ameţită. Din clipa aceea am început să nu mai sufăr ca înainte. Sufeream îngrozitor, dar altfel. Eram atît de gelos ! Zi şi noapte eram gelos. Şi... tot atunci am început să sper din nou... că vreodată... ai să mai ai nevoie de mine. Îmi părea rău că ai să suferi, dar mi se părea inevitabil. Tot ceea ce trăiai lîngă el era atît de amăgitor !

Era o reprezentație. Atît. Așteptam sfîrșitul : Lilo, știam că vei avea vreodată nevoie de mine...

Lilo, nu-ți spun asta ca să te supăr, sau ca să-l critic, sau ca să profit, sau ca să te conving că nu l-ai iubit, ci numai ca să te consolez. Nu trebuie să regreți că s-a sfîrșit. Trebuia să se sfîrșească. I-ai dat mult. Uite, nu mai am nici un caz. Atîta pot face și eu pentru el : să nu regret tot ce i-ai dat... cu toate că am suferit. M-a învățat să te-nțeleg și să am speranță că te voi putea face fericită, Lilo, căci vei fi fericită. Eu știu lucrul acesta... acum. Abia acum am să am răbdarea să te aștept. Îți spun : cu mine vei putea vorbi despre el ; chiar de sînt gelos, îl respect și-mi dau seama ce om a fost și că, fără el, n-aș fi putut niciodată ajunge pînă la tine. Poate m-ai fi luat ca să scapi de mătușa ta, dar aceasta n-ar fi fost o fericire... Uite ce mult vorbesc ! Ca omul care a tăcut luni și luni de zile. Nici n-ai observat, Lilo, cît timp n-am vorbit ! Niciodată n-o să mai vorbim despre lucrurile astea, dar acum trebuie să fim cinstiți și să-ți spun tot, oricît ai plînge. Știu să prețuiesc realitatea mai bine ca alți oameni. Asta-i puterea mea. Kristian era atît de în afara a ce cunoșteai, și tu, și eu și noi toți ! Avea darul să trezească nebunia fericirii, ceva cum ar fi morfina sau cocaina, dorința de viață exaltată... Acum vei fi în stare să prețuiești și tu realitatea ! E bine că ai trăit ce ai trăit. Nu spune nu. Știu că nu-ți face plăcere să-ți vorbesc așa, dar e mai bine să știi că nu trebuie să ai scrupule față de mine sau față de tine. Nu trebuie să crezi că, dacă acum sînt lîngă tine, e din slăbiciune oarbă și că sînt un om care m-aș acomoda cu orice. Tocmai de aceea îți explic ce-am înțeles, ca să știi ce primesc. Vezi, Lilo, eu știu că dacă nu treceai prin ce ai trecut, niciodată nu m-ai fi înțeles, iar mie mi-a folosit să sufăr, căci, trebuie să recunosc, am suferit ca un

cîine. Meritam, trebuiam să sufăr. Eram ca un idiot. Eram atît de încredințat că sînt perfect, că nu poți dori altceva decît ceea ce puteam eu să-ți dau, încît am venit la tine ca un idiot. A fost o lecție bine meritată. Am fost cîtva timp ca un om care a primit o lovitură de măciucă în cap. Mi-a trebuit destulă vreme pînă m-am dezmeticit. Eram buimac. Ții minte în ce mod idiot te-am cerut în căsătorie ? Multă vreme, cînd îl vedeam pe Kristian cum se poartă cu tine, mă înroșeam de furie, aducîndu-mi aminte scena aceea ridicolă ! Credeam că ai să sări în sus de bucurie, or tu așteptai de la viață nu să-mi mărească leafa, ci poezie, sentiment. Erai sătulă de prozaizm și socoteli de băcănie. Vezi, Lilo, numai prin durere mai învață omul cîte ceva, altfel ar rămîne toată viața ca un animal... Ai fost foarte nenorocită lîngă mine. Dar acum...

— Taci, taci, îi spuse Lilo și hohoti mai tare.

Pitschau îi duse mîna la pieptul lui, o mîngîie.

— Lilo, vrei să plîng cu tine ? Mi-ar fi foarte ușor. Dacă nu plîng acum e numai că mi-e rușine. Îmi face bine că plîngi. Chiar te rog să plîngi pentru toți, și pentru mine și pentru el... Am suferit cu toții... Ne-am molipsit cu toții de la Kristian, ne destăinuim sentimentele fără reticențe... Nu mai pot tăcea, Lilo. Dac-ai ști ce mult te iubesc ! Îmi pare bine chiar cînd te văd suferind, numai să știu că sînt cu tine și că te pot mîngîia în durerea ta. Să nu mă gonești, Lilo. Nu știu dacă-ți dai seama că nu mai ai pe nimeni pe lume decît pe mine, iar eu numai pe tine. Sîntem absolut singuri pe lume. Cine vrei să stea lîngă tine ? Viața nu e totdeauna ușoară. Singurătatea e cîteodată atît de grea... Nu se mai potrivește viața asta din pensiune pentru tine. Te-ai îmbolnăvi de nervi. Ai nevoie să fii și tu răsfățată, ocrotită, nu toate grijile pe capul tău. O casă liniștită unde să fii stăpînă. Aici, nici să plîngi liniștită nu poți. Nu crede că

acum dragostea mea e cea dinainte. Ţi-am spus că voi avea răbdare să te înveţi cu mine. Nu vreau să ştiu decît că lîngă mine ai să găseşti o uşurare. O să suferim încă multă vreme, dar cel puţin o să suferim împreună. Nu, Lilo ? Nu e mai uşor ? Nu e mai bine ? Eu sînt sclavul tău pentru toată viaţa.

Pari sleită de puteri. Nu mai sta aşa în picioare... Vino aici. Şezi pe canapea. Aşa. Odihneşte-te. Cînd ai să te linişteşti puţin, ai să mergi la tine în odaie şi ai să te gîndeşti la tot ce ţi-am spus eu. Ai să ştii că eu sînt alături şi că oricînd poţi să mă chemi şi să-mi ceri ce vrei. Am să stau lîngă tine ca o soră de caritate pînă ai să te vindeci. Să nu te mai gîndeşti că eşti singură pe lume, sau că, din partea mea, ai să întîlneşti cuvinte sau gesturi care te pot supăra. N-am decît un gînd, Lilo ! să te văd fericită şi liniştită. Vrei să bei puţină apă ? Da ? Bine. Uite că-ţi dau eu.

Pitschau merse la dulap, luă un pahar şi cana şi umplu paharul cu grijă. Lilo îi văzu mişcările atente. Era ameţită, totuşi cuvintele lui alinaseră, mulaseră durerea ca o ploaie neaşteptată şi bogată de vară, pămîntul. Faţa lui era serioasă dar liniştită. Totuşi, o emoţie stăpînită îl făcea simpatic. Părea sănătos şi plin de încredere în el. Ceva imperceptibil, în umeri, îi aminti de Kristian. Într-adevăr, se molipsise şi el de la Kristian.

— Topesc şi o bucăţică de zahăr în apă ? Da ? o să-ţi facă bine...

Lilo răspunse prin mişcări ale capului. Ar fi fost incapabilă să vorbească.

— Ţi s-a umflat faţa de atîta plîns. Dar eu o să te iubesc şi urîtă şi bătrînă, Lilo. Aproape că mă bucur la gîndul că ai să îmbătrîneşti şi eu tot lîngă tine am să

fiu. O să îmbătrînim împreună, Lilo. Dacă ai şti ce proastă eşti că acum suferi atît de mult !

În tot timpul cît bea apă auzea glasul lui Pitschau, care-i vorbea aşa cum se vorbeşte copiilor care s-au lovit şi au plîns mult : între ceartă şi răsfăţ.

— Pe unul, Lilo, o să-l cheme Petre, pentru că nu vreau să-l uităm niciodată. Îi datorăm asta. Celorlalţi o să le găsim atunci nume.

„Dacă i-am permis lui Uleind să-mi spună tot ce mi-a spus, să mă insulte, se gîndi Lilo, îi pot permite şi lui Pitschau să vorbească aşa. Sînt atît de obosită, atît de speriată încît orice e mai bine decît să mă simt singură ca înainte de a fi venit el aici."

— Ai să-mi dai voie chiar să fac din timp în timp şi glume „istorice". Nu te speria. Acum chiar de m-ai ruga, n-aş putea. Desigur, o să treacă multă vreme pînă atunci...

Kurt se apropie de Lilo şi-i ajută să bea. Mîinile ei tremurau...

Lui Lilo i se păru că uşa lui Uleind se deschide, se crapă puţin, imperceptibil şi că apoi se închide repede, dar atît de uşor încît Lilo se îndoi dacă era adevărat ce văzuse. Probabil Uleind voise să plece, aşa cum spusese, dar, cînd o văzuse pe Lilo cu Pitschau, se răzgîndise.

Lilo se simţea prost. Privea încă uşa odăii lui Uleind, cu o privire fixă.

Îşi reaminti iar glasul lui Uleind, tremurarea ascunsă, tragică, surîsul lui de paiaţă tristă.

„Te-ai gîndit vreodată ce-a simţit în acele ceasuri de fericire lîngă dumneata ?"... „Doi ani, doi ani de chin, de visuri zadarnice, de iluzii arzătoare..."

Lilo simţi o uşurare la gîndul că acest om va pleca şi el din pensiune. I-ar fi fost imposibil să-l mai vadă...

— Ce privești așa fix, Lilo ? o întrebă Pitschau. Ce privire speriată ai, Lilo !

Pitschau se întoarse și privi și el ușa odăii lui Uleind. În clipa aceasta, o împușcătură puternică detună în liniștea casei.

— Uleind ! S-a omorît Uleind ! strigă Lilo cu groază.

Ca un fulger i se limpezi totul în minte. În sufragerie năvăliră chiriașii, toată lumea pensiunii, deodată, pe toate ușile. Pitschau se repezi la ușa odăii lui Uleind și o deschise. Ușa nu era încuiată.

Într-adevăr, Uleind era întins pe pat. Fața îi era puțin mai palidă ca de obicei și o șuviță de sînge îi curgea din tîmplă.

Cînd îl zări, Lilo simți că leșină, dar în aceeași clipă, Pitschau o cuprinse la brațe și o susținu.

— Lilo, sînt cu tine.. îi șopti. Nu uita...

Redactor: ELISABETA DONOIU
Tehnoredactor: ION TUDOR

Apărut 1970. Format 540×840/16. Coli ed. 15,16. Coli tipar 20. A. nr. 16051/1970. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 33—330.

Tiparul executat sub c-da nr. 592 la I. P. „Tiparul" str. Fabrica de Chibrituri nr. 9—11, Bucureşti — Republica Socialistă România.

După trecerea a trei decenii de la apariția lor, romanele și nuvelele Henriettei Yvonne Stahl se recitesc fără ca sigiliile timpului să apară pe paginile atît de curate, pline de lumina crudă a vieții din **Voica,** pe cele de o delicată prospețime, care încearcă să surprindă enigma sufletului feminin din banalitatea tragică a sufletului mătușii Matilda, ori pe paginile scrise parcă cu sînge, care — în **Prăbușirea** — consemnează visul topit în undele tulburi ale nopții care l-a născut.

I. Negoițescu

Lei 7